

การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมี
ส่วนร่วม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2564
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Participatory Governance: The Case Study of Awarded Projects for Effective Change

Miss Kanisara Meethamsawana

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Public Administration in Public Administration

Department of Public Administration

FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

Chulalongkorn University

Academic Year 2021

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาโครงการที่ ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม
โดย	น.ส.ศนิศรา มีธรรมสวณะ
สาขาวิชา	รัฐประศาสนศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธรรมมา นิตินิเทศสุนทร

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

.....	คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	
.....	ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ศิริประกอบ)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธรรมมา นิตินิเทศสุนทร)	
.....	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุนิสา ช่อแก้ว)	

CHULALONGKORN UNIVERSITY

คณิตรา มีธรรมสวณะ : การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม. (Participatory Governance: The Case Study of Awarded Projects for Effective Change) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ.ดร.สุธรรมมา นิติเกษตรสุนทร

รางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม (Effective Change) เป็นประเภทรางวัลที่สำนักงาน ก.พ.ร. มอบให้กับหน่วยงานของรัฐเพื่อกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการเปิดระบบราชการ นำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานภาครัฐและคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาถึงโครงการที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมว่าปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเกิดการมีส่วนร่วมของโครงการ โดยศึกษาจากการให้รางวัลของสำนักงาน ก.พ.ร. จำนวน 2 โครงการ ได้แก่ การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานสมุทรสงคราม และโครงการก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยด้วยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) แบ่งเป็นตัวแทนจากภาครัฐและภาคประชาชน 2 โครงการรวมทั้งสิ้นจำนวน 14 คน ซึ่งจากการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเกิดการมีส่วนร่วม ได้แก่ ปัจจัยผู้นำ ปัจจัยความรู้ในการเข้าร่วมโครงการ ปัจจัยการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ปัจจัยความพร้อมด้านบุคลากร และปัจจัยการจัดสรรทรัพยากร นอกจากนี้พบว่า ปัจจัยความรู้ในการเข้าร่วมโครงการและปัจจัยความพร้อมด้านบุคลากรเป็นปัญหาอุปสรรคที่ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของแต่ละปัจจัยในการดำเนินโครงการและได้เชื่อมโยงผลการศึกษากับแนวคิดกลยุทธ์การพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสนอแนะแนวทางการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับหน่วยงานภาครัฐอื่น

สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์

ลายมือชื่อนิสิต

ปีการศึกษา 2564

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6280015824 : MAJOR PUBLIC ADMINISTRATION

KEYWORD: participatory governance awarded projects for effective change

Kanisara Meethamsawana : Participatory Governance: The Case Study of Awarded Projects for Effective Change. Advisor: Asst. Prof. SUTHAMMA NITIKASETSOONTORN, Ph.D.

The awarded projects for effective change were honored by the Office of the Public Sector Development Commission for government agencies with the commitment to the effective public administration and serving the citizen's needs. The research studies two awarded projects: Participatory Water Management in Diverse Ecosystems, Prak-Nam-Dang Community and Satun UNESCO Global Geopark as best practices in engaging citizens in decision making. It used qualitative method for collecting data and documentary research. Fourteen participants from government sector and citizen participated in in-depth interviews. The research found that factors affecting the success of the projects are the role of leaders, knowledge about the project, availability of information, availability of staff, and allocation of resources factors. Besides, knowledge about the project and availability of staff factors are obstacles that need to be improved for public participation. The researcher summarizes the different and similar points of factors and related the study results with the outside-in approach and Inside-out approach development strategies to give recommendations to relevant government agencies in improving the projects.

Field of Study: Public Administration

Student's Signature

Academic Year: 2021

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีต้องขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุธรรมมา นิติเกษตรสุนทร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ผู้ซึ่งคอยชี้แนะแนวทางและถ่ายทอดประสบการณ์ด้านงานวิชาการ และคอยเป็นกำลังใจสำคัญของผู้วิจัยมาตลอดการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยเคารพรักและซาบซึ้งในความเมตตาครั้งนี้เป็นอย่างมาก

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ ศิริประกอบ ผู้ให้เกียรติเป็นประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.สุนิสา ช่อแก้ว ผู้ให้เกียรติเป็นกรรมการวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ข้อมูลและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ นอกจากนี้ ยังชี้แนะข้อบกพร่องของผู้วิจัยด้วยความเมตตาตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

ขอขอบคุณ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการให้ข้อมูลสำคัญและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอขอบคุณ ครอบครัวที่คอยผลักดันและเป็นกำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนตลอดมา รวมถึงเพื่อน พี่ น้อง และที่ขาดไม่ได้ คือ นางสาวพรรณภัทรา ราชารณณ์ เพื่อนร่วมรุ่นที่คอยให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือ ร่วมทุกข์ร่วมสุขและอยู่เคียงข้างกันตลอดเวลาที่ผ่านมา

ท้ายที่สุดขอกราบขอบคุณ คุณลุง ธีรพัฒน์ ธรรมประพัฒน์ บุคคลสำคัญผู้อยู่เบื้องหลังทุกความสำเร็จของผู้วิจัยมาจนถึงทุกวันนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

คณิศรา มีธรรมสวนะ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญรูปภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	3
1.3 คำถามการวิจัย.....	4
1.4 ขอบเขตการศึกษา.....	4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.2 แนวคิดและทฤษฎีการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม.....	16
2.3 เทคนิคการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม.....	28
2.4 ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม.....	31
2.5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม.....	34
2.6 แนวทางและหลักเกณฑ์การพิจารณารางวัลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.....	37

2.7 ถอดบทเรียนโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม (Effective Change)	47
2.8 กรณีศึกษาโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม 2 โครงการ	70
2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	76
กรอบแนวคิดการวิจัย	80
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	81
3.1 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย.....	81
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	83
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	87
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	87
บทที่ 4 ผลการศึกษา	89
4.1 ข้อมูลโครงการ	89
4.2 ข้อมูลการพิจารณารางวัลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.).....	90
4.3 การวิเคราะห์ผลการศึกษา.....	94
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	137
5.1 สรุปผลการศึกษา	138
5.2 การอภิปรายผล.....	139
5.3 ข้อเสนอแนะ	148
บรรณานุกรม.....	155
ประวัติผู้เขียน.....	158

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 แสดงรายการมิติมีตัวชี้วัดและค่าคะแนนของรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม	43
ตารางที่ 2 แสดงหน่วยงานที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมประจำปี พ.ศ. 2561	48
ตารางที่ 3 แสดงหน่วยงานที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมประจำปี พ.ศ. 2562	57
ตารางที่ 4 แสดงหน่วยงานที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมประจำปี พ.ศ. 2563	65
ตารางที่ 5 แสดงการวิเคราะห์ผลการศึกษาศึกษาจากการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน และสำนักงาน ก.พ.ร. ของการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานสมุทรสงครามและก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks)	94
ตารางที่ 6 แสดงการวิเคราะห์ผลการศึกษาศึกษาปัจจัยด้านผู้นำจากการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน และสำนักงาน ก.พ.ร.	107
ตารางที่ 7 แสดงการวิเคราะห์ผลการศึกษาศึกษาปัจจัยด้านความรู้ในการเข้าร่วมโครงการจากการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน และสำนักงาน ก.พ.ร.	117
ตารางที่ 8 แสดงการวิเคราะห์ผลการศึกษาศึกษาปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน และสำนักงาน ก.พ.ร.	122
ตารางที่ 9 แสดงการวิเคราะห์ผลการศึกษาศึกษาปัจจัยด้านความพร้อมด้านบุคลากรจากการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน และสำนักงาน ก.พ.ร.	131
ตารางที่ 10 แสดงการวิเคราะห์ผลการศึกษาศึกษาปัจจัยด้านการจัดสรรทรัพยากรจากการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน และสำนักงาน ก.พ.ร.	135
ตารางที่ 11 แสดงผลสรุปการศึกษาของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการเกิดการมีส่วนร่วมของโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม	138

ตารางที่ 12 แสดงการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของแต่ละปัจจัยของการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานจังหวัดสมุทรสงคราม และก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks)..... 146

ตารางที่ 13 แสดงการเชื่อมโยงผลการศึกษากับกับแนวคิดกลยุทธ์การพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม..... 151

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
รูปที่ 1 แสดงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	21
รูปที่ 2 แสดงกลยุทธ์การพัฒนาจากภายนอกและการพัฒนาภายในราชการสู่การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม.....	27
รูปที่ 3 แสดงความเชื่อมโยงระบบราชการและเครือข่ายภาคประชาสังคม.....	28
รูปที่ 4 แสดงขั้นตอนการประเมินรางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม.....	47
รูปที่ 5 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย.....	80
รูปที่ 6 แสดงการเชื่อมโยงผลการศึกษาเรื่อง การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมกับแนวคิดกลยุทธ์การพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม.....	150

บทที่ 1

บทนำ

บทนำของงานวิจัยนี้ จะแสดงให้เห็นถึงที่มาและความสำคัญ วัตถุประสงค์ คำถามการวิจัย ขอบเขตของการศึกษา คำนียามศัพท์เฉพาะ และประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย โดยจะนำเสนอเป็นลำดับดังนี้

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ในปัจจุบันประเทศไทยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเห็นได้จากพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 หมวด 2 การบริหารราชการเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน กำหนดให้การปฏิบัติภารกิจของส่วนราชการก่อนเริ่มจะต้องดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนหรือชี้แจงทำความเข้าใจ เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงประโยชน์ที่ส่วนรวมจะได้รับจากภารกิจนั้น ประกอบกับทิศทางการพัฒนาระบบราชการตามกรอบแนวคิดระบบราชการ 4.0 ที่มุ่งเน้นการเปิดกว้างและเชื่อมโยงกัน มีขีดสมรรถนะสูง ทันสมัย และยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการโดยตรงมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2563a) นอกจากนี้ ประเด็นด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนยังกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยังคงรับรองสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย และเพื่อให้เกิดผลการบังคับใช้ในทางการปฏิบัติ โดยบัญญัติสิทธิของประชาชนไว้ในมาตราต่าง ๆ ให้รัฐมีหน้าที่ต้องจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อาทิเช่น ตามมาตรา 65 รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ในการจัดทำแผน การกำหนดเป้าหมาย และสาระที่พึงมีในยุทธศาสตร์ชาติ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึง (สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560b)

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 โดยมาตรา 3/1 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหาร

ราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 ได้มุ่งเน้นให้การบริหารราชการแผ่นดินต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ และกำหนดให้มีคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) เป็นกลไกขับเคลื่อนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ดังกล่าว โดยมีสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาระบบราชการ ทำหน้าที่สนับสนุนการทำงานของคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ในการเสนอแนะและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบราชการและงานของรัฐอย่างอื่น ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 โดยการพัฒนาระบบราชการที่ผ่านมา สำนักงาน ก.พ.ร. ได้ให้ความสำคัญกับการเปิดระบบราชการให้ประชาชน หรือภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการมาอย่างต่อเนื่อง และด้วยที่กระแสการปฏิรูปภาครัฐ (Public Sector Reform) ที่มุ่งแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างระบบบริหารงานภาครัฐให้มีความทันสมัย คุ่มค่า มีประสิทธิภาพ ในการใช้ทรัพยากรเพื่อจัดบริการสาธารณะและสามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชนได้อย่างแท้จริง ดังนั้น จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานภาครัฐต้องหันมาให้ความสำคัญกับสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคมให้เข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดินอย่างเป็นรูปธรรม สำนักงาน ก.พ.ร. จึงได้จัดให้ดำเนินการผ่านกลไกการมอบรางวัล “ความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม” เพื่อมอบให้กับหน่วยงานของรัฐที่มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการได้เกิดผลสำเร็จ เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ และตอบสนองความต้องการของประชาชน ชุมชน สังคมและประเทศชาติเกิดความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, ม.ป.ป.)

สำนักงาน ก.พ.ร. จัดให้มีการมอบรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม สาขาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 เป็นต้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้หน่วยงานของรัฐตั้งใจในการปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง และส่งเสริมการบริหารราชการให้มีระบบหรือวิธีการทำงานที่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน มีการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สร้างความไว้วางใจ และการยอมรับซึ่งกันและกัน นำไปสู่การค้นพบแนวปฏิบัติหรือต้นแบบที่ดี (Best Practice) จากการเรียนรู้การปฏิบัติจริง (Action Learning) ในการเปิดระบบราชการ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารราชการให้ดี

ยิ่งขึ้นและเกิดผลสำเร็จเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2563a)

จากที่กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่า ประเด็นด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมเป็นอีกหนึ่งความท้าทายของหน่วยงานภาครัฐและมีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบราชการไทย ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาถึงโครงการที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมว่ามีการดำเนินงานอย่างไร มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเกิดการมีส่วนร่วมของโครงการ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการ โดยศึกษาจากการให้รางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม สาขาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมของสำนักงาน ก.พ.ร. เนื่องจากหน่วยงานที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมต้องเปิดระบบราชการโดยการสนับสนุนให้ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมทั้งกระบวนการบริหารงาน ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย ทิศทางหรือแผนงานระหว่างการทำดำเนินงาน และการติดตามประเมินผลของโครงการ โดยต้องเป็นโครงการที่ทำแล้วก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ อันนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานของภาครัฐและคุณภาพชีวิตของประชาชนที่เป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากและท้าทายสำหรับหน่วยงานภาครัฐไทย จึงเป็นที่มาของงานวิจัยครั้งนี้ หากทราบถึงการดำเนินงานและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างการมีส่วนร่วมของโครงการดังกล่าว ผู้วิจัยคาดว่าจะสามารถเป็นประโยชน์และเป็นต้นแบบต่อหน่วยงานภาครัฐอื่นได้

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเกิดการมีส่วนร่วมของโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม

1.2.2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม

1.2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่เป็นประโยชน์และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ

1.3 คำถามการวิจัย

1.3.1 ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างการมีส่วนร่วมของโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม

1.3.2 ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมเป็นอย่างไร

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม โดยเริ่มจากการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน เทคนิคการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ตามแบบของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) แล้วจึงศึกษาถึงแนวทางและหลักเกณฑ์การพิจารณารางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมว่าใช้มิติใดในการพิจารณาการให้รางวัลแก่หน่วยงานภาครัฐ เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เป็นประโยชน์และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับหน่วยงานภาครัฐอื่น โดยผู้วิจัยเลือกทำการศึกษาโครงการจากหน่วยงานภาครัฐที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม จำนวน 2 โครงการ อันได้แก่ การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานจังหวัดสมุทรสงคราม และก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks) ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาโครงการที่สนใจจากการถอดบทเรียนโครงการของหน่วยงานที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมจากสำนักงาน ก.พ.ร. ที่เริ่มมอบรางวัลประเภทดังกล่าวตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 เป็นต้นมา

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษาเรื่องการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมในครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และเป็นไปในแนวทางเดียวกันตลอดการศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะของคำต่อไปนี้

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการของกิจกรรม หรือโครงการนั้น ๆ ตั้งแต่กระบวนการคิดริเริ่มวางแผน การตัดสินใจในการดำเนินการ การติดตามประเมินผล และการร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนา

การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การบริหารราชการที่นำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงานและการประเมินผล โดยมีการจัดระบบงานหรือวิธีการทำงาน การจัดโครงสร้าง และการสร้างวัฒนธรรมการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ที่เอื้อต่อการเปิดโอกาสให้กับประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ

รางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม หมายถึง รางวัลที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการมอบให้กับหน่วยงานของรัฐ เพื่กระบบราชการโดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน และภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการในระดับความร่วมมือ (Collaborate) แล้วก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาที่มีนัยสำคัญหรือผลกระทบสูง (High Impact) กับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่

โครงการของหน่วยงานภาครัฐที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม หมายถึง การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานจังหวัดสมุทรสงคราม และก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks)

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เมื่อทราบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยคาดว่าจะเกิดประโยชน์ ดังต่อไปนี้

1.2.1 ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเกิดการมีส่วนร่วมของโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม

1.2.2 ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม

1.2.3 ทราบถึงแนวทางการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่เป็นประโยชน์และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา บทความ และจากสื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อประยุกต์ใช้กับการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
2. แนวคิดและทฤษฎีการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม
3. เทคนิคการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม
4. ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม
5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม
6. แนวทางและหลักเกณฑ์การพิจารณารางวัลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ
7. ถอดบทเรียนโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม (Effective Change)
8. กรณีศึกษาโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม 2 โครงการ
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการเป็นประเด็นที่ได้มีการกำหนดเป็น แนวทาง และเจตนารมณ์ที่ชัดเจน เพื่อให้หน่วยงานราชการปรับวิธีการดำเนินงานให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน การบริหารราชการ โดยให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่าง โปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด และ ตัดสินใจในนโยบายสาธารณะ รวมถึงตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ ซึ่งกรอบแนวคิดในการ บริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน (สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559) ในการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนปรากฏอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ ดังต่อไปนี้

2.1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของ ประชาชน และการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ บริหารงานของภาครัฐมากขึ้น และได้รับรองสิทธิด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ด้วยกันหลาย ประเด็น ในหมวดที่ 3 สิทธิของปวงชนชาวไทย ได้บัญญัติสอดคล้องกับหลักสากลเพื่อให้ประชาชนมี สิทธิ และเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกันในระบอบประชาธิปไตย สามารถใช้สิทธิ และเสรีภาพได้ทันทีโดย ไม่ต้องรอให้มีการบัญญัติกฎหมายอนุวัติการบังคับใช้ก่อน ทั้งนี้ ถ้าไม่ได้มีการกำหนด ห้าม หรือจำกัด ไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือในกฎหมายอื่นแล้ว บุคคลย่อมมีสิทธิ และเสรีภาพที่จะทำเช่นนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ ยังได้รับรองสิทธิชุมชนมากขึ้นกว่าเดิมด้วย (สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560a) ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของปวงชน ชาวไทยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยมีสาระสำคัญดังนี้

มาตรา 41 บุคคล และชุมชนย่อมมีสิทธิ

- (1) ได้รับทราบ และเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะ ในครอบครองของหน่วยงานของรัฐ ตามที่กฎหมายบัญญัติ
- (2) เสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐ และได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว
- (3) ฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำ หรือการละเว้นการกระทำของ ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของ หน่วยงานของรัฐ

มาตรา 43 บุคคล และชุมชนย่อมมีสิทธิ

(1) อนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีต ประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่น และของชาติ

(2) จัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล และยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

(3) เข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อ ประชาชน หรือชุมชน งดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของ ประชาชน หรือชุมชน และได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณา ข้อเสนอแนะนั้นโดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมาย บัญญัติ

(4) จัดให้มีระบบสวัสดิการชุมชน

นอกจากสิทธิทางตรงที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้แล้ว รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้มีหมวด “หน้าที่ของรัฐ” อันเป็นหมวดใหม่ที่ บัญญัติขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันให้แก่ประชาชนให้ “รัฐมีหน้าที่ต่อประชาชน” เพื่อให้รัฐต้อง ดำเนินการในเรื่องที่กำหนดให้แก่ประชาชน “ทุกคน” หรือ “ทุกชุมชน” เป็นการทั่วไป เพื่อให้สิทธิ ของประชาชนในเรื่องสำคัญ ๆ เกิดเป็นรูปธรรมโดยที่ประชาชนไม่ต้องเรียกร้อง (สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560a) โดยหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

มาตรา 51 การใดที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐตามหมวดนี้ ถ้าการนั้นเป็นการทำ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยตรง ย่อมเป็นสิทธิของประชาชน และชุมชนที่จะติดตามเร่งรัด ให้รัฐดำเนินการ รวมทั้งฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดให้ประชาชน หรือชุมชนได้รับ ประโยชน์ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 57 รัฐต้อง

(1) อนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น และของชาติ จัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง ส่งเสริม และสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ใช้สิทธิ และมีส่วนร่วม ในการดำเนินการด้วย

(2) อนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุล และยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชน และชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการได้รับประโยชน์ จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 58 การดำเนินการใดของรัฐ หรือที่รัฐอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้นอาจมี ผลกระทบต่อ ทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพ ชีวิต หรือส่วนได้ เสียสำคัญของประชาชน ชุมชน หรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษา ประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพของประชาชน หรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟัง ความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย ประชาชน และชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณา ดำเนินการ หรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการ ดำเนินการ โดยรัฐต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และความ หลากหลายทางชีวภาพน้อยที่สุด และต้องดำเนินการให้มีการเยียวยาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน หรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรมโดยไม่ชักช้า

มาตรา 59 รัฐต้องเปิดเผยข้อมูล หรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐ ที่มีใช้ข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ หรือเป็นความลับของทางราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ และ ต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูล หรือข่าวสารดังกล่าวได้โดยสะดวก

มาตรา 63 รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจากการ ทุจจริต และประพฤตินิยมชบทั้งในภาครัฐ และภาคเอกชน จัดให้มีมาตรการ และกลไกที่มีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกัน ขจัดการทุจริต และประพฤตินิยมชบดังกล่าวอย่างเข้มงวด รวมทั้งกลไกในการส่งเสริมให้ ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้ ต่อต้าน หรือชี้เบาะแสโดยได้รับความ คุ้มครองจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐ เพื่อ เป็นแนวทางให้รัฐดำเนินการตรากฎหมาย และกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน โดย หมวด 6 มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมสามารถสรุปได้ (สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560b) ดังนี้

(1) รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรร มาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้อง และบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลัง

ผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายการจัดทำ การกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมาย และสาระที่พึงมีในยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึงด้วย

(2) พัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ระบบคุณธรรม และมาตรฐานทางจริยธรรม

(2.1) รัฐพึงพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดิน และงานของรัฐอย่างอื่น ให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หน่วยงานของรัฐต้องร่วมมือ และช่วยเหลือกันในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดิน การจัดทำบริการสาธารณะ และการใช้จ่ายเงินงบประมาณมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน พัฒนาเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีทัศนคติเป็นผู้ให้บริการประชาชน และปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

(2.2) รัฐพึงดำเนินการให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของหน่วยงานของรัฐ ให้เป็นไปตามระบบคุณธรรม โดยต้องมีมาตรการป้องกันมิให้ผู้ใดใช้อำนาจหรือกระทำการโดยมิชอบ ก้าวก่าย หรือแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ กระบวนการแต่งตั้ง การพิจารณาความดีความชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

(2.3) รัฐพึงจัดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรม เพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นหลักในการกำหนดประมวลจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานนั้น ๆ ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าว

(3) จัดให้มีกฎหมายเพิกถอนที่จำเป็น จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องก่อนการตรากฎหมาย ใช้ระบบอนุญาต และระบบคณะกรรมการในกฎหมายเฉพาะกรณีที่เป็น

(3.1) รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพิกถอนที่จำเป็น ยกเลิก ปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็น ไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ เพื่อไม่ให้เป็นการละเมิดสิทธิประชาชน และดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงกฎหมายต่าง ๆ ได้โดยสะดวก สามารถเข้าใจกฎหมายได้ง่ายเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง

(3.2) ก่อนตรากฎหมายทุกฉบับ รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอย่างรอบด้าน เป็นระบบ และนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน เมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้ว พึงจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทุก

รอบระยะเวลาที่กำหนด โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย เพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

(4) รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ การจัดทำบริการสาธารณะ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริต และประพฤติมิชอบ การตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นใดที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน

2.1.2 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545

เป็นการนำแนวความคิดเกี่ยวกับการปรับระบบราชการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการเมือง โดยเฉพาะการนำเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาแปลงให้เป็นรูปแบบกฎหมายเพื่อให้เกิดผลใช้บังคับเป็นการถาวร โดยกำหนดให้การปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งหลักการนี้ได้บัญญัติในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 โดยมีสาระสำคัญ (สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559) ดังนี้

มาตรา 3/1 การบริหารราชการตามพระราชบัญญัตินี้ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ความมีประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าในเชิงภารกิจแห่งรัฐ การลดขั้นตอนการปฏิบัติงานการลดภารกิจ และยุบเลิกหน่วยงานที่ไม่จำเป็น การกระจายภารกิจ และทรัพยากรให้แก่ท้องถิ่น การกระจายอำนาจตัดสินใจ การอำนวยความสะดวก และการตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยมีผู้รับผิดชอบต่อผลของงาน

ในการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการต้องใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อผู้ปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดเผยข้อมูล การติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมของแต่ละภารกิจ

2.1.3 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 ได้กำหนดกลไกการบริหารราชการในเขตจังหวัดที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เช่น การจัดให้มีกลไกในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมในระดับชาติ และความต้องการของประชาชนท้องถิ่นในจังหวัดโดยมีสาระสำคัญ (สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559) ดังนี้

มาตรา 53/1 ให้จังหวัดจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับชาติ และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นในจังหวัด ในการจัดทำแผน ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างหัวหน้าส่วนราชการที่มีสถานที่ตั้งทำการอยู่ในจังหวัดไม่ว่าจะเป็นราชการบริหารส่วนภูมิภาค หรือราชการบริหารส่วนกลาง และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด รวมทั้งผู้แทนภาคประชาสังคม และผู้แทนภาคธุรกิจเอกชน

การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด จำนวน วิธีการสรรหาผู้แทนภาคประชาสังคม และผู้แทนภาคธุรกิจเอกชน ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา เมื่อประกาศใช้แผนพัฒนาจังหวัดแล้ว การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การดำเนินการของส่วนราชการ และหน่วยงานอื่นของรัฐทั้งปวงที่กระทำในพื้นที่จังหวัดต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดดังกล่าว

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 (2550) ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2550 ยังกำหนดให้สำนักงาน ก.พ.ร. เป็นส่วนราชการในสำนักนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่รับผิดชอบงานธุรการของ ก.พ.ร. และหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายหรือ ก.พ.ร. กำหนด โดยมีเลขาธิการ ก.พ.ร. ซึ่งเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและลูกจ้างของสำนักงาน ก.พ.ร. และรับผิดชอบการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, ม.ป.ป.)

2.1.4 พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546

เพื่อให้ส่วนราชการต่าง ๆ ยึดถือเป็นหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารราชการที่เป็นการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูประบบราชการ ที่ต้องการให้ระบบราชการเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็นสำคัญ โดยในหมวด 2 การบริหารราชการเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน มีสาระสำคัญ (พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546, 2546) ดังนี้

มาตรา 7 การบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน หมายถึง การปฏิบัติราชการที่มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความผาสุกและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ความสงบและปลอดภัยของสังคมส่วนรวม ตลอดจนประโยชน์สูงสุดของประเทศ

มาตรา 8 ในการบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ส่วนราชการจะต้องดำเนินการโดยถือว่าประชาชนเป็นศูนย์กลางที่จะได้รับการบริการจากรัฐ และจะต้องมีแนวทางการบริหารราชการดังต่อไปนี้

- (1) การกำหนดภารกิจของรัฐ และส่วนราชการต้องเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ตามมาตรา 7
- (2) การปฏิบัติภารกิจของส่วนราชการต้องเป็นไปโดยซื่อสัตย์สุจริต สามารถตรวจสอบได้ และมุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน ทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่น
- (3) ก่อนเริ่มดำเนินการ ส่วนราชการต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ผลดี และผลเสียให้ครบถ้วนทุกด้าน กำหนดขั้นตอนการดำเนินการที่โปร่งใส มีกลไกตรวจสอบการดำเนินการแต่ละขั้นตอนในกรณีที่มีการกิจใดมีผลกระทบต่อประชาชน ส่วนราชการต้องดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หรือชี้แจงทำความเข้าใจเพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงประโยชน์ที่ส่วนรวมจะได้รับจากภารกิจนั้น
- (4) ให้เป็นหน้าที่ของข้าราชการที่ต้องคอยรับฟังความคิดเห็น และความพึงพอใจของสังคมโดยรวม ของประชาชนผู้รับบริการ เพื่อปรับปรุง หรือเสนอแนะต่อผู้บังคับบัญชาเพื่อให้มีการปรับปรุงวิธีปฏิบัติราชการให้ เหมาะสม

2.1.5 ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (20 ปี)

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 65 กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติ เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้อง และบูรณาการกันให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมาย ซึ่งจากยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง 2) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 4) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม 5) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ 6) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยแต่ละด้านมีเป้าหมายและประเด็นการพัฒนาที่แตกต่างกัน ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติด้านที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมมีด้วยกัน 3 ด้าน มีรายละเอียด (ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (20 ปี), 2562) ดังนี้

- (1) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

มีเป้าหมายการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อนโดยสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิด

ร่วมทำเพื่อส่วนรวม กระจายอำนาจ และความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพสามารถพึ่งตนเอง ทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

(2) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์ แผนงาน และการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในแบบทางตรงให้มากที่สุด ดำเนินการบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกันทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต โดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้ง 3 ด้าน อันนำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไปอย่างแท้จริง

(3) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

มีเป้าหมายการพัฒนาเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชน เพื่อประชาชน และประโยชน์ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ แยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับ หรือการให้บริการในระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขัน มีสมรรถนะสูง ยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัย พร้อมทั้งจะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่า และปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล รวมทั้งมีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกัน เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส ทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยม ความซื่อสัตย์ สุจริต ความมั่งคั่ง และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ กฎหมายต้องมีความชัดเจน มีเพียงเท่าที่จำเป็น ทันสมัย เป็นสากล มีประสิทธิภาพ นำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและเอื้อต่อการพัฒนา โดยกระบวนการยุติธรรมมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และการอำนวยความสะดวกตามหลักนิติธรรม

2.1.6 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ เป็นแผนแม่บทเพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ โดยประเด็นการบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ จะมุ่งเน้นพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐให้มีความทันสมัย มีขนาดเหมาะสมกับภารกิจ มีสมรรถนะสูง ตอบสนองปัญหาความต้องการของประชาชน และสนับสนุนให้ประเทศไทยสามารถก้าวทันความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการให้บริการของรัฐให้มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้ใช้บริการและครอบคลุมทั่วถึงบูรณาการไร้รอยต่อ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาบริการดิจิทัล ดำเนินการพัฒนากระบวนการอำนวยความสะดวกในการบริการภาครัฐ เพื่อให้ประชาชนและผู้รับบริการทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว โปร่งใส หลากหลายช่องทาง ตรวจสอบได้ ไม่มีข้อจำกัดของเวลา พื้นที่และกลุ่มคน รวมทั้งนำนวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ลดค่าใช้จ่ายของประชาชน โดยแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐประกอบไปด้วย ๕ แผนย่อย ได้แก่ 1) การพัฒนาบริการประชาชน 2) การบริหารจัดการการเงินการคลัง 3) การปรับสมดุลภาครัฐ 4) การพัฒนาระบบบริหารงานภาครัฐ 5) การสร้างและพัฒนาบุคลากรภาครัฐ ซึ่งด้านที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมมีด้วยกัน 3 ด้าน (แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580), 2562) มีรายละเอียดดังนี้

(1) การพัฒนาบริการประชาชน เน้นการให้บริการภาครัฐที่สามารถอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนได้อย่างรวดเร็ว โปร่งใส ให้เป็นภาครัฐของประชาชน เพื่อประชาชน ซึ่งจะทำให้เกิดการนำเทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการให้บริการประชาชน

(2) การปรับสมดุลภาครัฐ เน้นการให้ภาคส่วนอื่น ๆ อาทิ ภาคประชาชน ภาคเอกชน หรือประชารัฐโมเดล สามารถเข้ามาแบ่งเบาภาระในการแก้ไข และตอบสนองความต้องการของตัวเองในพื้นที่ ส่งผลให้ภาครัฐมีขนาดที่เหมาะสม และทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อก่อให้เกิดบริการสาธารณะเพื่อประชาชน

(3) การพัฒนาระบบบริหารงานภาครัฐ เน้นการพัฒนาระบบฐานข้อมูลภาครัฐและการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ในการบริหารการตัดสินใจและการบริการที่เป็นเลิศ รวมทั้งการเปิดโอกาสให้เอกชน ประชาชน เข้าถึงข้อมูลข่าวสารภาครัฐ เพื่อเพิ่มโอกาสในการแข่งขันและประโยชน์ในการใช้ชีวิต ให้วิธีการทำงานของหน่วยงานราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า เจตนารมณ์ของกฎหมายหลายฉบับที่มุ่งให้เกิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้แนวทางการขับเคลื่อนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดผล

ในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น กล่าวคือ ทุกส่วนราชการจะต้องปรับระบบการบริหารงานในส่วนราชการของตนให้เป็นระบบการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมจนกลายเป็นวัฒนธรรมการปฏิบัติงานของราชการ โดยเริ่มจากการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน กระบวนทัศน์ของคนในหน่วยงานให้สามารถทำงานร่วมกับประชาชนในลักษณะหุ้นส่วน มีการทำงานในลักษณะเครือข่าย ออกกฎเกณฑ์ แนวทางการทำงานให้เป็นที่รับรู้ และเข้าใจ ให้เป็นธรรมเนียมการปฏิบัติงานของหน่วยงาน (สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559) ดังนั้น เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานที่มีการบริหารราชการแบบเปิด ต้องเริ่มจากผู้นำในการเปลี่ยนแปลงอย่างผู้บริหารระดับสูง โดยการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบายและยุทธศาสตร์ของหน่วยงานให้สอดคล้องต่อการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การบริหารงาน ตรวจสอบขั้นตอนการดำเนินงาน และผลการปฏิบัติงานของภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาล

2.2 แนวคิดและทฤษฎีการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

2.2.1 นิยามการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation)

การมีส่วนร่วมของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมและการเมือง ในอดีตการมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีความหมายเพียงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมือง ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เป็นไปตามหลักการของประชาธิปไตยแบบตัวแทน แต่กระแสสังคมในปัจจุบันให้ความสำคัญกับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงในกระบวนการตัดสินใจของภาครัฐ ซึ่งมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน นอกเหนือจากมีสิทธิ์เพียงการเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่ปกครองและบริหารประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2560)

Kasperson and Breitbart (1974) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนเป็นผู้สร้างสรรค์ในกิจกรรมกระบวนการพัฒนา ซึ่งสามารถแสดงบทบาทที่สร้างสรรค์ได้ และผลของกิจกรรมจะย้อนกลับมาสู่พวกเขา

Nations (1982) ให้ความหมายการมีส่วนร่วม (Participation) ไว้ว่า

1. การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา
2. การเข้าไปมีส่วนร่วมให้เกิดการพัฒนา
3. การเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในเรื่องพัฒนา

นพฤทธิ พิทักษ์ (2559) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น วางแผน การตัดสินใจดำเนินการ การติดตามประเมินผล การมีส่วนร่วม อาจเป็นการเข้าร่วมโดยตรงหรือสนับสนุนให้ผู้อื่นเข้าร่วม โดยผู้ที่เข้าร่วมอาจอยู่ในฐานะผู้กระทำ (Actor) หรืออยู่ในฐานะผู้ได้รับประโยชน์

กรมทรัพยากรน้ำ (2557) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2560) ได้ให้ความหมายว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องมีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการหรือขั้นตอนต่าง ๆ ของการบริหาร ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลการปฏิบัติงาน การร่วมแสดงทัศนะความคิดเห็น การร่วมเสนอ ปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น การร่วมคิดแนวทางการแก้ไขปัญหา การร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การร่วมในการดำเนินการ และการร่วมติดตามประเมินผล รวมทั้งการร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการของกิจกรรม หรือโครงการนั้น ๆ ตั้งแต่กระบวนการคิดริเริ่ม วางแผน การตัดสินใจในการดำเนินการ การติดตามประเมินผล และการร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนา

2.2.1.1 เงื่อนไขการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเงื่อนไขสำคัญของระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ช่วยให้กระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะและการดำเนินโครงการของภาครัฐเป็นไปด้วยความรอบคอบ โดยคำนึงถึงการตัดสินใจที่ภาครัฐ ประชาสังคม และผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสเรียนรู้ ทำความเข้าใจ ปรึกษาหารือร่วมกันเพื่อแสวงหาทางเลือกที่ดีที่สุด ทุกฝ่ายยอมรับมากที่สุดและส่งผลกระทบเชิงลบหรือทำให้เกิดอคติน้อยที่สุด ซึ่งการทำงานร่วมกับภาคประชาชนให้ประสบความสำเร็จ

ต้องเข้าใจเงื่อนไขการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่สำคัญ 3 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2560) ได้แก่

1) การมีเสรีภาพในการเข้าร่วม คือ มีอิสระที่จะเข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่ก็ได้ โดยการเข้ามามีส่วนร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ (การถูกบังคับไม่ว่าจะในรูปแบบใด ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม)

2) การมีความเสมอภาคในการเข้าร่วมกิจกรรม ทุกคนที่เข้าร่วมในกิจกรรมใด ๆ ต้องมีสิทธิเท่าเทียมกับผู้เข้าร่วมประชุมคนอื่น ๆ

3) ความรู้ความสามารถของผู้เข้ามามีส่วนร่วม คือ ต้องมีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งหากกิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย จะทำให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นไม่ได้ จึงต้องมีการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และศักยภาพให้กลุ่มเป้าหมายก่อน เพื่อให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ การบริหารกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจำเป็นต้องกำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม ซึ่งควรให้ความสำคัญหรือคำนึงถึงหลักเกณฑ์ที่เรียกว่า “4S” ดังนี้

Starting early กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องดำเนินการก่อนมีการตัดสินใจ โดยควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการ

Stakeholder กระบวนการมีส่วนร่วมที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง โดยเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายไม่ว่าจะโดยตรง โดยอ้อม ได้รับผลกระทบทางบวกหรือทางลบ

Suitability การเลือกรูปแบบ หรือเทคนิคการมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่ม โดยพิจารณาจากประเภท ขนาดของโครงการ ความหลากหลาย และลักษณะที่แตกต่างกันของพื้นที่ ตลอดจนความแตกต่างด้านวัฒนธรรม สังคม ค่านิยม และระดับความสนใจของชุมชน

Sincerity กระบวนการมีส่วนร่วมที่ให้ความสำคัญกับความจริงจัง เปิดเผย ซื่อสัตย์ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการสื่อสารสองทางตลอดเวลา โดยการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและพอเพียงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการแสดงออกถึงความจริงจังในที่นี้ คือการให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) แก่ประชาชนหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียว่าความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้รับมีผลต่อการตัดสินใจของหน่วยงานเพียงใด

2.2.1.2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนภาครัฐสามารถดำเนินการได้หลายระดับตามความเหมาะสมและความต้องการของประชาชน โดย International Association for Public Participation (IAP2) เป็นองค์กรสากลที่ส่งเสริมและพัฒนาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน มีสมาชิก 16 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย อังกฤษ นิวซีแลนด์ แอฟริกาใต้ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย จีน ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส เลบานอน เม็กซิโก โปแลนด์ สโลวีเนีย และไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2562b) ซึ่งในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ภาครัฐจะต้องให้ความสำคัญกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากจะนำไปสู่การกำหนดทิศทางการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่สะท้อนถึงบทบาทและอิทธิพลของประชาชน โดยยิ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนสูงมากเท่าใด บทบาทและการอุทิศตัวของประชาชนในกิจกรรมที่เข้ามามีส่วนร่วมก็ยิ่งสูงมากขึ้นเท่านั้น และบทบาทภาครัฐก็จะน้อยลงตามไปด้วย ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน สมาคมการมีส่วนร่วมสากล (International Association for Public Participation - IAP2) ที่เรียกว่า Public Participation Spectrum ประกอบด้วย 5 ระดับ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2562b) ดังนี้

ระดับที่ 1 การให้ข้อมูลข่าวสาร (To Inform) เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนเกี่ยวกับกิจกรรม ของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชนในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับงานของภาครัฐ โดยหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่ในการนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริงถูกต้อง ทันสมัย และประชาชนสามารถเข้าถึงได้ เป็นระดับที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อยที่สุด แต่ถือว่าเป็นขั้นพื้นฐานและมีความสำคัญมาก ซึ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมในระดับนี้อยู่ในลักษณะการให้ข้อมูลทางเดียวจากภาครัฐสู่ประชาชน เป็นการให้ข้อมูลโดยผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การจัดทำสื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การติดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์การพหุชนสถานที่จริง เป็นต้น

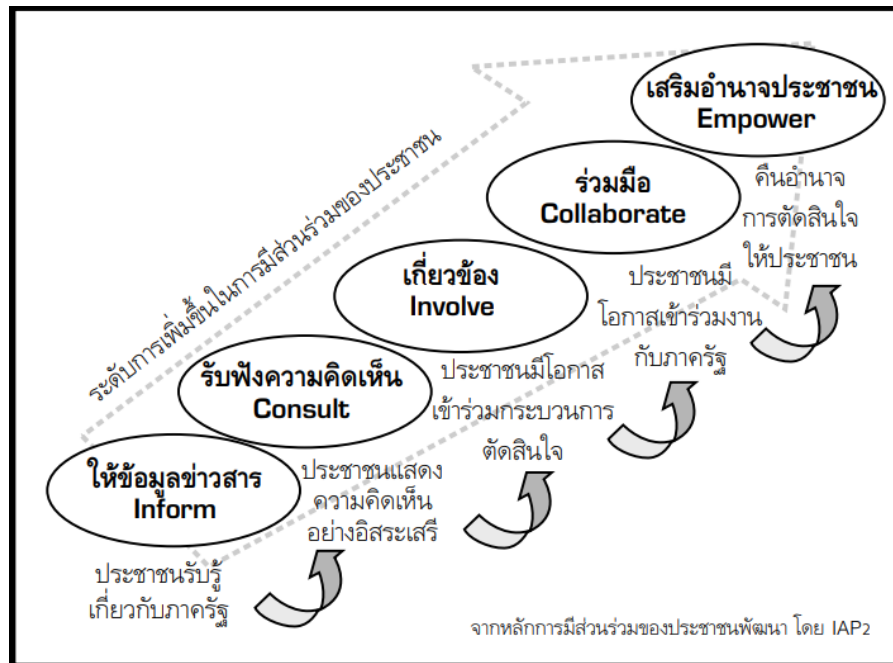
ระดับที่ 2 การรับฟังความคิดเห็น (To Consult) เป็นการเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงและแสดงความคิดเห็น รวมทั้งข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการ การปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐอย่างอิสระและเป็นระบบ โดยหน่วยงานภาครัฐจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ นำข้อเสนอแนะ ความคิดเห็น และประเด็นที่ประชาชนเป็นห่วงไปประกอบเป็นแนวทางในการปรับปรุงนโยบาย พัฒนาการปฏิบัติงาน และประกอบการตัดสินใจ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

ระดับที่ 3 การเกี่ยวข้อง (To Involve) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และข้อมูลระหว่างภาครัฐกับประชาชนอย่างจริงจัง มีจุดมุ่งหมายชัดเจน มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผนงาน โครงการ และวิธีการปฏิบัติงาน โดยหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่จัดระบบอำนวยความสะดวก ยอมรับ การเสนอแนะ และการตัดสินใจร่วมกับภาคประชาชน การมีส่วนร่วมระดับนี้มักดำเนินการในรูปแบบ คณะกรรมการที่มีตัวแทนภาคประชาชนเข้าร่วม เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็น นโยบายสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น

ระดับที่ 4 ความร่วมมือ (To Collaborate) เป็นการให้บทบาทของประชาชนในระดับสูง มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การเป็นหุ้นส่วนกับประชาชนในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ ตั้งแต่การระบุ ปัญหา พัฒนาทางเลือก และแนวทางแก้ไข รวมทั้งการเป็นภาคีในการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงาน ภาครัฐ ดังนั้น การมีส่วนร่วมในระดับนี้ คือการสัญญากับประชาชนและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียว่าเรา จะร่วมงานกับประชาชนเพื่อได้ข้อเสนอแนะ และ แนวความคิดใหม่ รวมทั้งนำข้อเสนอแนะของ ประชาชนมาเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจให้มากที่สุด ความคิดเห็นของประชาชนจะสะท้อนออกมา ในการตัดสินใจที่ค่อนข้างสูง เช่น คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน คณะที่ปรึกษาภาคประชาชน เป็นต้น

ระดับที่ 5 การเสริมอำนาจประชาชน (Empower) เป็นระดับที่บทบาทของประชาชนในการ เข้ามามีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูงสุด เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในการเป็นผู้ตัดสินใจ โดย หน่วยงานภาครัฐจะต้องดำเนินการตามการตัดสินใจของประชาชน เน้นให้ประชาชนมีบทบาทในการ บริหารจัดการโดยเป็นผู้ดำเนินการกิจ และภาครัฐมีหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น เช่น การลง ประชาชนติ หรือสภาเมือง เป็นต้น

รูปที่ 1 แสดงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

รูปที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน, Public Participation Spectrum พัฒนาแนวคิดโดย International Association for Public Participation (IAP2), อ้างใน การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โครงการพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ (น.60), โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2552.

ซึ่งสำนักงาน ก.พ.ร. ได้ยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการไปสู่การบริหารราชการ บ้านเมืองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) ที่เน้นการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วน ทั้งในแนวระนาบ คือสร้างความร่วมมือจากภาคประชาชน ภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจ/ภาคเอกชน นักวิชาการ สื่อสารมวลชน ฯลฯ และแนวตั้ง คือบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานภาครัฐ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเชื่อมโยงการทำงาน และสร้างเอกภาพของการบริหารราชการแผ่นดิน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, ม.ป.ป.)

อย่างไรก็ตาม การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการมีความครอบคลุมในระดับที่ต่างกัน ซึ่งหน่วยงานภาครัฐสามารถบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของแต่ละหน่วยงานได้ โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้นสามารถทำได้หลายระดับ ซึ่งผู้บริหารต้องทำความเข้าใจถึงสิทธิประโยชน์ของประชาชน ความจำเป็น และข้อจำกัดต่าง ๆ เพื่อสื่อสารถึงกระบวนการมีส่วนร่วมให้ชัดเจนว่าประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ในระดับใด เพื่อลดการเกิดผลลัพธ์ทางลบ

หรืออคติที่อาจเกิดขึ้นตามมา ทั้งนี้ นอกจากการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชนแล้ว การพัฒนาความรู้และศักยภาพของข้าราชการในหน่วยงานก็เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องทำควบคู่ไปด้วยเช่นกัน

2.2.2 การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance)

Speer (2012) อ้างว่า การส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม มาจากความล้มเหลวในการบริหารจัดการจากส่วนกลางและข้อบกพร่องในระบบความรับผิดชอบของรัฐบาลแบบดั้งเดิม นอกจากนี้การปฏิรูปการกระจายอำนาจอย่างกว้างขวางในประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศที่เพิ่มขึ้น ความต้องการของกลไกการปรับปรุงความสัมพันธ์ด้านความรับผิดชอบต่อระหว่างรัฐบาลท้องถิ่นและพลเมือง

Andersson and Van Laerhoven (2007) อ้างว่า กลไกการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ถูกกำหนดไว้ให้เป็นการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการเอื้ออำนวยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะ

การเปลี่ยนรัฐบาลไปสู่การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับบทบาทผู้ดำเนิน หมายความว่า การร่วมกันของบุคคลและองค์กรนอกภาครัฐผ่าน “โครงสร้างและการจัดการที่ สนับสนุนความสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน ในขณะที่พวกเขามีส่วน ร่วมกันในการตัดสินใจ (Edwards, 2005) เหมือนอย่างที่ Putnam ได้อธิบายว่า “ความเชื่อมโยงทาง สังคม” เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างทุนทางสังคม (Putnam, 2000) ซึ่งมันเกี่ยวข้องกับ บทบาทเชิงรุกของรัฐบาลในการให้อำนาจหรือการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งค่อนข้าง มากกว่าบทบาทที่เฉยเมยในแนวคิดดั้งเดิมของการมีส่วนร่วมของพลเมือง

การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) เป็นหลักการในการ บริหารราชการแผ่นดินตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งจะนำไปสู่ระบบราชการที่มี ความสุจริตโปร่งใส เปิดเผยข้อมูล เที่ยงธรรม และมีการบริหารงานที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งมุ่งประโยชน์สุขของประชาชนเป็นสำคัญ โดยที่หน่วยงานภาครัฐจะมีกลไกการบริหารราชการ แบบมีส่วนร่วมที่ต่อเนื่อง และสร้างสรรค์ เป็นองค์กรที่เปิดให้ประชาชนหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สามารถเข้าถึงได้ (Accessibility) มีการติดต่อสื่อสารสองทางกับประชาชน (Dialogue) ทั้งที่เป็น ทางการและไม่เป็นทางการ นำข้อคิดเห็นของประชาชนมาประกอบการตัดสินใจขององค์กร พร้อมทั้ง อธิบายเหตุผล รวมไปถึงการจัดกระบวนการการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทันทั่วถึง ถูกต้อง โปร่งใส และจริงใจ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, ม.ป.ป.)

ประยูร อัครบวร (2552) ได้รวบรวมเนื้อหาของหนังสือ 3 เล่มที่ทางสำนักงาน ก.พ.ร. จัดทำขึ้นในปี 2551 ได้แก่ คู่มือแนวทางการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐในระดับกระทรวงที่เป็นระดับนโยบาย, คู่มือการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐในระดับจังหวัด และรางวัลแห่งการเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม เพื่อจัดทำเป็นชุดเครื่องมือของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Learning Toolkits) โดยให้แนวคิดของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า

การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) เป็นการบริหารราชการที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน หน่วยงานภาครัฐต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานที่เปิดช่องทางให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างครบวงจร และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานของภาครัฐกับประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียที่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งบทบาทของประชาชนไม่ควรถูกจำกัดเพียงการให้ข้อมูลหรือทัศนคติความคิดเห็นเท่านั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงจะทำให้เกิดความร่วมมือในทุกภาคส่วน รู้สึกเป็นเจ้าของและความเป็นหุ้นส่วนกับหน่วยงานภาครัฐในการขับเคลื่อนการบริหารราชการที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการได้อย่างแท้จริง ทำให้หน่วยงานภาครัฐต้องปรับเปลี่ยนการบริหารงานไปสู่การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่มีลักษณะสำคัญ คือ

1. การเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียเข้ามาเป็นหุ้นส่วนในการบริหารราชการแบบครบวงจร
2. การเป็นหุ้นส่วน ที่อาจครอบคลุมตั้งแต่การเข้าร่วมในการจัดทำแผนงาน/โครงการ การจัดทำงบประมาณ การดำเนินการ และกิจกรรมต่าง ๆ โดยเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการริเริ่มจนถึงการประเมินผล
3. การรักษาและเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ และประชาชนบนพื้นฐานของความเชื่อใจและไว้วางใจ โดยมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและสร้างศรัทธาให้ภาคประชาชน

สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2559) ได้จัดทำเอกสารวิชาการบทความเรื่องการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน โดยสรุปความหมายของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการบริหารราชการที่ข้าราชการหรือหน่วยงานราชการได้เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้เสียได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน การตัดสินใจทางการบริหารและการดำเนินงานของภาคราชการ และการประเมินผลการดำเนินงานทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมีการจัดระบบงาน วิธีการทำงาน การจัดโครงสร้าง และการสร้างวัฒนธรรมการทำงานของข้าราชการและหน่วยงานราชการที่เอื้อต่อการเปิดโอกาสให้ประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วน

เสียที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการเพื่อที่จะตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2560) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม” หมายถึง การบริหารราชการที่นำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการประเมินผล โดยมีการจัดระบบงาน หรือวิธีการทำงาน การจัดโครงสร้าง และการสร้างวัฒนธรรมการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐที่เอื้อต่อการเปิดโอกาสให้ประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ

สรุปได้ว่า การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การบริหารราชการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการแบบครอบคลุมทั้งกระบวนการ ตั้งแต่กระบวนการวางแผนงาน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง อันนำไปสู่การตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชน และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนจนเกิดเป็นวัฒนธรรมการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ

2.2.2.1 แนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

แนวคิดในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยเน้นการปฏิบัติงานที่ให้ภาคประชาชนเข้ามามีบทบาทในลักษณะหุ้นส่วนที่ครอบคลุมตั้งแต่การริเริ่มดำเนินงาน การจัดทำงบประมาณ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ การติดตามตรวจสอบและการประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งในการปรับเปลี่ยนระบบราชการไปสู่การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรมและยั่งยืน เงื่อนไขสำคัญของหน่วยงานภาครัฐในการปรับเปลี่ยนระบบราชการเพื่อพัฒนาไปสู่การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ควรให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนใน 3 ระดับ(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2560) ดังนี้

1. ระดับองค์การ (Organizational Level) เป็นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์การเพื่อรองรับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม เช่น จัดตั้งหน่วยงาน กำหนดให้มีบุคลากรรับผิดชอบ กำหนดนโยบาย หรืองบประมาณด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

2. ระดับสถาบัน (Institutional Level) เป็นการสร้างวัฒนธรรมการปฏิบัติงานแบบใหม่ของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม การปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงาน การปรับกระบวนการทัศนคติของคนในองค์การให้สามารถปฏิบัติงานกับประชาชนในลักษณะเป็นหุ้นส่วน และการปฏิบัติงานในลักษณะ

เครือข่าย มีการออกกฎเกณฑ์ แนวทางการปฏิบัติงาน เป็นที่รับรู้และเข้าใจจนเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของคนในองค์กร

3. ระดับบุคลากร (Individual Level) เป็นการสร้างบุคลากรให้มีศักยภาพในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการฝึกทักษะบุคลากรในองค์กร ให้เชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานกับประชาชน เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการมีส่วนร่วมของประชาชน ทักษะการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และทักษะการบริหารความขัดแย้ง ตลอดจนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม เป็นต้น

โดยการปรับเปลี่ยนดังกล่าว มียุทธวิธีในการสร้างระบบการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

1. การสร้างหลักการ (Principles) โดยผู้นำระดับสูงขององค์กรจำเป็นต้องริเริ่มด้วยการสร้างหลักการ หรือกำหนดเป็นนโยบายขององค์กรว่าด้วยการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม หลักการนี้ยังรวมถึงการสร้างค่านิยม (Values) ที่เป็นแนวทางในกระบวนการเรียนรู้ภายในหน่วยงาน

2. การจัดโครงสร้างและการจัดการ (Structures and arrangements) ต้องมีการจัดโครงสร้างขององค์กร และระบบบริหารงาน เพื่อรองรับการขับเคลื่อนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม เช่น การกำหนดให้มีโครงสร้างหน่วยงาน การกำหนดตำแหน่ง หรืออัตรากำลังเพื่อรับผิดชอบในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

3. การเสริมอำนาจภาคประชาชน การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์กับภาคประชาชนในลักษณะที่มีความหมาย (Meaningful relationship) กล่าวคือ เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะเท่าเทียมกับภาครัฐในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วน (Partners) ซึ่งจำเป็นต้องสร้างศักยภาพ และความเข้มแข็งให้ประชาชน เช่น ส่งเสริมให้ภาคประชาชนทำงานเป็นกลุ่มในลักษณะเครือข่าย ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ และเฉลียวฉลาด เป็นตัวของตัวเองโดยภาครัฐไม่เข้าไปครอบงำในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.2.2.1.1 แนวคิดกลยุทธ์การพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

การกำหนดกลไกของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐให้สำเร็จเป็นรูปธรรมได้นั้น ต้องกำหนดรูปแบบกระบวนการบริหารของหน่วยงานภาครัฐ การสร้างค่านิยม และวัฒนธรรมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของข้าราชการ โดยมีการปรับกลไกการบริหาร พัฒนาทักษะ และความพร้อมของข้าราชการ เพื่อรองรับการเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งต้องพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของภาคประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร

ราชการ และเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้ นั้น ต้องดำเนินการตามแนวทางการพัฒนา 2 ส่วน คือ

1) การพัฒนาจากภายนอกภาคราชการ (Outside-in Approach) เป็นการสร้างศักยภาพ และโอกาส (Empowerment and Enabling) ให้ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร ราชการ โดยการสร้างกลไกเครือข่ายภาคประชาสังคม เพื่อผลักดันการบริหารราชการไปสู่การบริหาร ราชการแบบมีส่วนร่วม และการส่งเสริมให้มีการจัดเวทีประชุมเครือข่าย เพื่อสร้างความเข้าใจ ประสานงาน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ เพิ่มขีด ความสามารถ และเพิ่มโอกาสของภาคประชาสังคม และชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร ราชการ โดยเฉพาะการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริการสาธารณะ การติดตามตรวจสอบ และการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

2) การพัฒนาจากภายในภาคราชการ (Inside-out Approach) เป็นการพัฒนาระบบ ราชการ โดยการส่งเสริมให้ส่วนราชการปรับปรุงระบบบริหารงานให้เอื้อต่อการสร้างการมีส่วนร่วม การพัฒนาเพื่อสร้างศักยภาพของข้าราชการ และสร้างความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนทักษะในการ บริหารราชการแบบมีส่วนร่วมให้กับข้าราชการระดับต่าง ๆ ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมการบริหาร ราชการแบบมีส่วนร่วม รวมถึงสรรหาส่วนราชการที่มีวิธีการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่โดดเด่น มีแนวปฏิบัติที่ดี เพื่อให้เป็นหน่วยงานตัวอย่าง และเผยแพร่แนวทางปฏิบัติที่ดีแก่ส่วนราชการอื่น ๆ นำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ บริหารราชการ และการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

รูปที่ 2 แสดงกลยุทธ์การพัฒนาจากภายนอกและการพัฒนาภายในราชการสู่การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

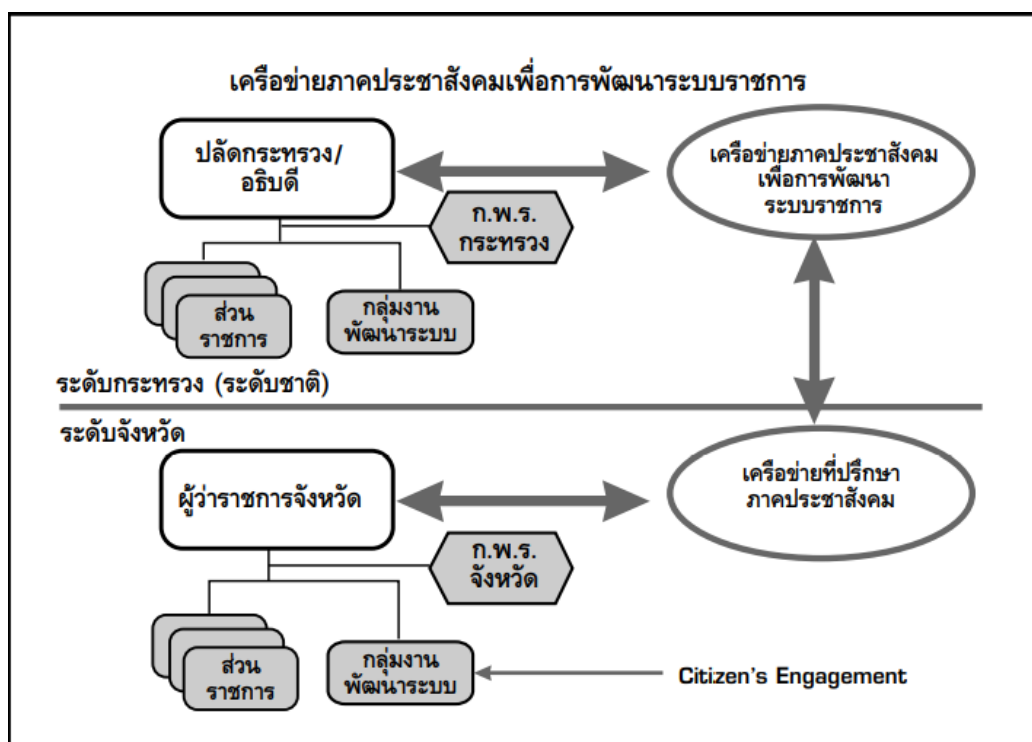

รูปที่ 2 กลยุทธ์การพัฒนาจากภายนอกและการพัฒนาภายในราชการสู่การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม, การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โครงการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ (น.46), โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนา าระบบราชการ, 2552.

กลยุทธ์การพัฒนาทั้ง 2 ส่วนล้วนมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาจาก ภายนอกราชการ (Outside-in) หรือการพัฒนาจากภายในราชการ (Inside-out) เป็นสิ่งที่ควรทำ ควบคู่กันและไม่สามารถแยกออกจากกันได้ หน่วยงานภาครัฐจึงจะสามารถเปิดระบบราชการให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในการพัฒนาระบบราชการภายใต้การบริหาร ราชการแบบมีส่วนร่วมให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ต้องดำเนินการพัฒนาทักษะและความรู้ความ เข้าใจในทุกระดับทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งส่วนกลางหรือ ระดับประเทศต้องมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้ประสาน เชื่อมโยงไปในทิศทางเดียวกัน

จากการพัฒนาทั้ง 2 ส่วนนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงการเชื่อมโยงระบบราชการและเครือข่ายภาค ประชาสังคม ดังปรากฏในรูปที่ 3

รูปที่ 3 แสดงความเชื่อมโยงระบบราชการและเครือข่ายภาคประชาสังคม

รูปที่ 3 ความเชื่อมโยงระบบราชการและเครือข่ายภาคประชาสังคม, การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โครงการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ (น.46), โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2552.

2.3 เทคนิคการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนและแนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ถือเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่จะนำไปสู่ความร่วมมือในลักษณะหุ้นส่วนการพัฒนา ควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของเทคนิคหรือวิธีการที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ 1) การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2) เทคนิคการสร้างการมีส่วนร่วม 3) การจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีรายละเอียด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2560) ดังต่อไปนี้

2.3.1. การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders Analysis)

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) คือ ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคล องค์กร สถาบัน หรือชุมชนที่เกี่ยวข้องที่ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบจากการตัดสินใจหรือการกำหนดนโยบายหรือการดำเนินโครงการนั้น รวมทั้งยังมีความหมายครอบคลุมถึงผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องในกระบวนการ

ตัดสินใจ เช่น องค์กรระดับชาติ สถาบันการศึกษา องค์กรเอกชน รัฐบาลท้องถิ่น คู่สัญญา (Contractor) เป็นต้น โดยอาจจำแนกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง (Primary Stakeholders) คือ บุคคลหรือกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากประเด็นการมีส่วนร่วมโดยตรงไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทั้งทางบวกหรือทางลบ

2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรอง (Secondary Stakeholders) คือ บุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการผลักดันให้ประเด็นการมีส่วนร่วมนำไปสู่การปฏิบัติ เมื่อได้ข้อยุติจากกระบวนการมีส่วนร่วม

3) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (Key Stakeholders) คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความสำคัญ (Importance) หรือมีบทบาทอำนาจ (Influence) ที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของโครงการหรือกำหนดขอบเขตของประเด็นการมีส่วนร่วมและแนวทางการจัดการแก้ไขปัญหาสู่การปฏิบัติจริง

2.3.1.1 ขั้นตอนการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

1) ระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อประเมินว่าใครบ้างเป็นผู้มีแนวโน้มจะได้รับประโยชน์จากโครงการ ใครที่อาจถูกกระทบในทางลบและใครที่สนับสนุนหรือคัดค้าน รวมทั้งกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

2) ประเมินประโยชน์และผลกระทบของโครงการที่อาจมีต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อประเมินปฏิกิริยาตอบสนองจากด้านที่เป็นผลประโยชน์ และที่เป็นผลกระทบทางลบของนโยบายหรือโครงการที่อาจมีต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และประเมินว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมุ่งหวังอะไรจากโครงการ ตลอดจนเป้าหมายของโครงการขัดแย้งกับผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสียอย่างไรบ้าง

3) ประเมินบทบาท อำนาจ และความสำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในที่นี้

บทบาท อำนาจ หมายถึง อำนาจที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีต่อประเด็นการมีส่วนร่วมในรูปของการควบคุมกระบวนการตัดสินใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มอื่น หรือเป็นผู้มีอิทธิพลในพื้นที่

ความสำคัญ หมายถึง การที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่ร่วมมีผลต่อความอยู่รอดของการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมตามประเด็นและระดับการมีส่วนร่วมที่กำหนดไว้ เช่น ชาวบ้านในพื้นที่ที่โครงการตั้งอยู่ ย่อมเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการให้ทัศนะความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อประเด็นการมีส่วนร่วม หมายความว่าหน่วยงานผู้ดำเนินโครงการต้องใช้ความพยายามในการนำกลุ่มเหล่านี้เข้ามามีส่วนร่วม เพราะจะสามารถให้ข้อเท็จจริงและทัศนะจากประสบการณ์ตรงได้

อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและการประเมินบทบาท อำนาจ และ ความสำคัญ เป็นการประเมินในเบื้องต้นตามข้อมูลที่มีและความรู้ที่พหุคณาได้ในขณะนั้น แต่ถ้าน ต้องการประเมินให้ครอบคลุมและเจาะลึกยิ่งขึ้น อาจต้องใช้วิธีการปรึกษาหารือกับผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยตรง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและเข้าใจในข้อมูลที่ได้มา จึงทำการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบ และวิเคราะห์ถึงบทบาท อำนาจ และความสำคัญของ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียดังกล่าว

2.3.2 เทคนิคการสร้างการมีส่วนร่วม

ในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน มีเทคนิคหรือวิธีการที่ต้องเลือกใช้อย่าง เหมาะสมกับประเด็น เวลา สถานการณ์ และทรัพยากรที่มีจำกัดหรือกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต่าง สถานะต่างสภาพกันไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการให้ข้อมูลหรือการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนหรือ การปรึกษาหารือร่วมกันที่ต้องอาศัยรูปแบบหรือวิธีการที่ต่างกัน ซึ่งสามารถแบ่งเทคนิคการมีส่วนร่วม เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

2.3.2.1 เทคนิคการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล

เทคนิคการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล เป็นเทคนิคที่เป็นการสื่อสารทางเดียว (One-way communicate) เพื่อให้ประชาชนรับทราบข้อมูล ได้แก่ เอกสารข้อเท็จจริง (Fact sheet) จดหมาย ข่าว (Newsletter) รายงานการศึกษา (Report study) การจัดทำวีดิทัศน์ การจัดตั้งศูนย์ข้อมูล ข่าวสาร (News repositories) การแถลงข่าว (New release) การสัมมนาทางวิชาการให้กับ สื่อมวลชน การสื่อสารผ่านวิทยุกระจายเสียง หอกระจายข่าวชุมชน (Village News Announcement) ทัศนศึกษาแลเยี่ยมชมโครงการ (Facility tour/ site visit) การนำเสนอ (Presentation) และการชี้แจงในการประชุมของทางราชการ

2.3.2.2 เทคนิคการมีส่วนร่วมในการรับฟังความคิดเห็น

เทคนิคการมีส่วนร่วมในการรับฟังความคิดเห็น เป็นเทคนิคที่เป็นการสื่อสารสองทาง (Two-way communicate) มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น แต่จุดเน้นหรือวัตถุประสงค์ หลักอยู่ที่การได้ข้อมูลและความคิดเห็นของประชาชน ได้แก่ การสัมภาษณ์รายบุคคล (Community interview) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus group) การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ (Interactive website) การสำรวจความคิดเห็น (Surveys and Telephone polls) สายด่วน สายตรง (Hot line) การรับฟังความคิดเห็นในเวทีประชุม/สัมมนา และการประชาพิจารณ์

2.3.2.3 เทคนิคการมีส่วนร่วมแบบปรึกษาหารือ

เทคนิคการมีส่วนร่วมแบบปรึกษาหารือ เป็นรูปแบบที่เป็นการสื่อสารสองทาง มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นในเนื้อหาอย่างชัดเจน เทคนิคกลุ่มนี้เป็นการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับที่ค่อนข้างสูง ได้แก่ เวทีสาธารณะ (Public meeting/Forum) การพบปะแบบไม่เป็นทางการ (Open house/ informal meeting) การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนแก่ชุมชน (Community outreach service) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) และการตั้งคณะที่ปรึกษา (Advisory group)

กล่าวโดยสรุป การสร้างการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการใช้เทคนิคที่หลากหลายและเพื่อให้เกิดการเลือกใช้เทคนิคการสร้างการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม ต้องมีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามขั้นตอนให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการ ครบถ้วน และนำมาประยุกต์ใช้กับเทคนิคการมีส่วนร่วมต่าง ๆ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในแต่ละระดับ ทั้งนี้ การประยุกต์ใช้ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของบริบทหรือสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นประเด็นเรื่องความพร้อมของทรัพยากรหรือสภาพแวดล้อมของพื้นที่

2.4 ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

แม้ว่าระบบราชการได้ตระหนักและหันมาให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น แต่ยังคงประสบปัญหาและอุปสรรคในการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการหลายประการ โดยจากเอกสารการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม: เทคนิคและวิธีการนำไปสู่ปฏิบัติของสำนักงาน ก.พ.ร. ได้สรุปถึงปัญหาและอุปสรรคของโครงการที่นำแนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมไปปฏิบัติจริงและเกิดเป็นปัญหาและอุปสรรค โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากหน่วยงานราชการ และปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากภาคประชาชน ซึ่งมีใจความสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2560) ดังนี้

2.4.1 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากหน่วยงานราชการ

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากหน่วยงานราชการถือเป็นปัญหาที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจาก หน่วยงานราชการทำหน้าที่เป็นตัวหลักในสนับสนุนการเปิดระบบราชการ และขับเคลื่อนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้น และการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมจะไม่สามารถสัมฤทธิ์ผลได้หากไม่ได้รับการแก้ไขจากปัญหาดังต่อไปนี้

1) การไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง ซึ่งหากไม่มีการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง การมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพย่อมเกิดขึ้นได้ยาก เพราะการมีส่วนร่วมจำเป็นต้องมีงบประมาณและใช้เวลาในการดำเนินการและที่เป็นอุปสรรคที่สำคัญมาก คือ ภาวะราชการโดยผู้บริหารระดับสูงจะตั้งธงไว้ก่อนแล้วว่า จะดำเนินการอย่างไร หรือได้ตัดสินใจล่วงหน้าก่อนดำเนินการ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม ประเด็นนี้ทำให้เกิดความรู้สึกทั้งผู้ปฏิบัติงานและภาคประชาชน ซึ่งเห็นว่าภาครัฐไม่จริงจังหรือนโยบายของรัฐไม่ชัดเจน

2) ปัญหาระบบรองรับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่เอื้ออำนวย ถึงแม้ปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะการรับฟังความคิดเห็นมีสภาพบังคับ แต่เมื่อนำไปสู่การปฏิบัติกลับไม่มีระบบรองรับอย่างแท้จริง โดยระบบรองรับสำคัญที่เป็นอุปสรรคอย่างมาก คือ งบประมาณของโครงการที่ยังไม่ครอบคลุมกิจกรรมการมีส่วนร่วมไว้ นอกจากนี้ ระบบงบประมาณไม่มีความยืดหยุ่นให้สามารถปรับเปลี่ยนโครงการที่สนองต่อความต้องการของประชาชน เพราะระบบงบประมาณจัดทำเป็นปีล่วงหน้า ทำให้ผลของกระบวนการรับฟังความคิดเห็นกับระบบงบประมาณไม่สอดคล้องกัน นอกจากกฎระเบียบของราชการไม่ยืดหยุ่นรองรับความหลากหลายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งไม่ยอมรับกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้น ส่งผลให้หน่วยงานราชการจัดโครงการมีส่วนร่วมโดยใช้การจ้างเหมาจากหน่วยงานภายนอกแทนระบบรองรับที่ยังเป็นปัญหาอีกประการ คือการเปลี่ยนแปลงโยกย้ายในหน่วยงานราชการ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงผู้รับผิดชอบโครงการ ส่งผลให้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ต่อเนื่อง ปัญหานี้ส่วนหนึ่งมาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กร ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการจะมีคุณภาพหรือไม่ อยู่ที่ความจริงใจและความสนใจของผู้รับผิดชอบโครงการเช่นกัน

3) ข้าราชการบางส่วนยังมีทัศนคติไม่ถูกต้องต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมองว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของหน่วยงาน จึงมุ่งทำเพียงเป็นพิธีหรือทำให้เสร็จเท่านั้น ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ออกมาที่ไม่คำนึงถึงหลักความครอบคลุมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ไม่เลือกประชาชนที่เป็นตัวแทนของเสียงที่แท้จริง เพราะกลัวการต่อต้านและไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่คิดไว้แล้ว ดังนั้น กิจกรรมการมีส่วนร่วมจึงเป็นเพียงพิธีกรรมที่จริงจัง ผิดกลุ่ม ซึ่งไม่ก่อให้เกิดผลดีต่อภาคส่วนใด นอกจากนี้ ข้าราชการบางส่วนยังคงมีทัศนคติเชิงลบต่อภาคประชาชน หรือกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน เรียกว่าไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นตั้งแต่ยังไม่เริ่มกระบวนการ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีคุณภาพย่อมไม่เกิดขึ้นจากทัศนคติเหล่านี้

4) ความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานของหน่วยงานราชการ โดยมีหลายหน่วยงานเข้าไปดำเนินโครงการในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งเนื้อหาของงานมีความใกล้เคียงกัน ใช้ทรัพยากรชุมชนคล้าย ๆ กัน ทำให้

ประชาชนเกิดความสับสนและเบื่อกว่าที่จะให้ความร่วมมือกับภาครัฐ เช่น การสร้างเครือข่ายชุมชน การประชุมเชิงปฏิบัติการ การฝึกอบรม การระดมความคิดเห็น การทำวิจัย การเป็นอาสาสมัคร เป็นต้น ตลอดจนการดำเนินงานที่ไม่ต่อเนื่อง เพราะต้องปรับเปลี่ยนตามนโยบายของรัฐบาลหรือรัฐมนตรี ที่ดูแลกระทรวง ทำให้สิ้นเปลืองทรัพยากรทางการบริหาร

2.4.2 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากภาคประชาชน

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากภาคประชาชน เป็นปัญหาที่มีความสำคัญไม่น้อยกว่าปัญหาที่เกิดจากหน่วยงานราชการเช่นกัน แม้ว่าหน่วยงานราชการจะเป็นผู้สนับสนุนและขับเคลื่อนให้เกิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม แต่การขับเคลื่อนให้การบริหารราชการมีผลสัมฤทธิ์ที่ดี สามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด และนำมาซึ่งความสงบสุขที่ยั่งยืนนั้นเกิดจากภาคประชาชน ซึ่งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากภาคประชาชนมีดังนี้

1) ตัวแทนภาคประชาชนหรือผู้นำชุมชนมีเวลาจำกัดในการพุ่งเป้าไปที่ประเด็นสาธารณะ ประเด็นใดประเด็นหนึ่ง เนื่องจากต้องประกอบอาชีพและส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกลางหรือระดับล่าง ทำให้รูปแบบเทคนิคและเวทีการมีส่วนร่วมประสบปัญหาเสมอ โดยในช่วงภาคบ่ายที่ผู้นำชุมชนจะเริ่มทยอยกลับ เพื่อไปประกอบอาชีพของตนเอง หรือต้องไปเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมของหน่วยงานอื่น ๆ

2) ภาคประชาชนไม่สนใจข้อมูล โดยเน้นการแสดงมุมมองหรือจุดยืนของตน ซึ่งมีหลายกรณีที่ใช้วาทะกาวร้าย

3) ภาคประชาชนบางกลุ่มมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น ภาคประชาชนให้ความสนใจกับข้อมูลข่าวสารน้อยมาก และมีทัศนคติทางด้านลบต่อโครงการภาครัฐ ซึ่งทำให้การมีส่วนร่วมไม่เป็นไปอย่างมีอิสระ และเกิดปัญหาการบิดเบือนข้อมูลจากฝ่ายที่ต่อต้านโครงการได้ง่าย อีกทั้งภาคประชาชนต้องการให้หน่วยงานภาครัฐทำตามความต้องการหรือข้อเรียกร้อง เมื่อหน่วยงานรัฐไม่ปฏิบัติตามจึงส่งผลให้มองภาครัฐไม่จริงใจ และภาคประชาชนมักเรียนรู้อาการแสดงความไม่เห็นด้วยกับโครงการของภาครัฐโดยการประท้วงหรือการปิดถนน

จากปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมให้เกิดผลสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยความร่วมมืออย่างเต็มกำลังจากทั้งสองส่วน คือ หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน เนื่องจาก ทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนถือเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ไม่สามารถขาดความร่วมมือจากภาคหนึ่งส่วนใดได้ ดังนั้น การเกิดปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวจึงเป็นเหมือนข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น ซึ่งทั้งสองฝ่ายต้องร่วมกันเปิดใจและ

ช่วยกันข้ามผ่านไปให้ได้ โดยสอดคล้องกับวิธีการจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมที่ข้อขัดแย้งมาจากทั้งภายในหน่วยงานราชการด้วยตนเอง และภายนอกที่เกิดจากภาคประชาชน แต่ทั้งนี้เพื่อให้อุปสรรคยุติลงได้ นั้น ต้องอาศัยการยอมเปิดใจและความร่วมมืออย่างเต็มกำลังจากทั้งสองภาคส่วนนั่นเอง

2.5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมจะสามารถเกิดขึ้นได้อย่างสัมฤทธิ์ผลสิ่งสำคัญคือการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกันจากทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยทุกภาคส่วนล้วนมีความสำคัญและส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการด้วยทั้งสิ้น ซึ่งมีหลายปัจจัยที่ส่งผลให้การมีส่วนร่วมสามารถเกิดขึ้นได้ ดังนี้

ปรัชญา เวสารัชช (2528) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่ผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นนั้นประกอบด้วย

- 1) ปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองและความปลอดภัย
- 2) ปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่น โดยเฉพาะผู้นำ
- 3) ปัจจัยที่เป็นรางวัลตอบแทน เช่น ค่าตอบแทนแรงงาน เงินปันผลจากสหกรณ์ออมทรัพย์
- 4) ปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่ ความคาดหวังในประโยชน์ส่วนรวม ความรู้สึกเกรงใจไม่กล้าปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนหรือความรู้สึกว่าเป็นพันธะที่ต้องเข้าร่วมเพื่อให้เกิดความสามัคคีในประเด็นเดียวกัน

อนุภาพ ธีรลภ (2528) เห็นว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนได้แก่ ความเกรงใจผู้ที่มีสถานภาพที่สูงกว่า ความต้องการเป็นกลุ่มเป็นพวก ความเชื่อในตัวผู้นำ ความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ การคำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทน การยอมรับแบบอย่าง ความไม่พอใจต่อสภาพแวดล้อม การยอมรับในอำนาจรัฐ และฐานะทางเศรษฐกิจ

Kaufman (1949) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในชนบท พบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดของครอบครัว อาชีพ รายได้และระยะเวลาการอยู่อาศัยในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากเอกสารการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม: เทคนิควิธีและการนำไปสู่การปฏิบัติของสำนักงาน ก.พ.ร. ที่ได้ศึกษาและประมวลองค์ความรู้ทางด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของ

ต่างประเทศและประเทศไทย พบว่าปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการบริหารมีด้วยกันหลายประการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2560) ดังนี้

1) ผู้นำหรือผู้บริหารระดับประเทศหรือระดับท้องถิ่นให้ความสำคัญต่อกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน

ผู้นำหรือผู้บริหารระดับประเทศหรือระดับท้องถิ่นล้วนมีความสำคัญต่อการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม เนื่องจาก ผู้นำคือส่วนสำคัญในการผลักดัน ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ ซึ่งหากปราศจากการได้รับการสนับสนุนของผู้นำจากภาครัฐในทุกระดับแล้ว กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) หน่วยงานภาครัฐมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

หน่วยงานภาครัฐ ซึ่งมีบทบาทหลักในการประสานงานกับภาคส่วนต่าง ๆ ให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้น บุคลากรในหน่วยงานภาครัฐจึงควรมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะหากภาครัฐเปิดใจและพร้อมใจที่จะเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและมีผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม ตรงกันข้ามหากภาครัฐไม่เต็มใจที่จะเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมก็ไม่สามารถเกิดผลสำเร็จได้

3) การตั้งคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมโดยตรง

การสร้างการมีส่วนร่วมมีรูปแบบที่แตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับความสามารถของหน่วยงาน ลักษณะ บริบท และทรัพยากรของพื้นที่ที่ดำเนินโครงการ เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่หลักในการสนับสนุนให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ หากมีการจัดตั้งคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างการมีส่วนร่วมโดยตรงจะส่งผลให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนมากยิ่งขึ้น

4) ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอ

กระบวนการมีส่วนร่วมจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริงเมื่อประชาชนรับรู้และเข้าใจถึงปัญหา หรือความรู้เฉพาะที่จำเป็นอย่างเพียงพอ เพราะข้อมูลเหล่านี้จะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนได้ ตั้งแต่ระดับการกำหนดนโยบาย การแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ และการประเมินผล โดยหากประชาชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูล

หรือมีข้อมูลที่เพียงพอ อาจส่งผลให้มีความเข้าใจต่อประเด็นปัญหาที่คลาดเคลื่อนและทำให้การมีส่วนร่วมไม่สามารถเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพได้

5) การใช้เครื่องมือในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

เป็นการเข้าถึงข้อมูลของประชาชนและเป็นการก่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจำเป็นต้องมีการสื่อสารไปยังประชาชนอย่างทั่วถึง ซึ่งเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการสื่อสารไปยังประชาชนนั้นควรเลือกรูปแบบวิธีการที่เหมาะสม เช่น การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ กล่องรับความคิดเห็น รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร เช่น สื่อสารผ่านเว็บไซต์ต่าง ๆ เป็นต้น โดยการสื่อสารเหล่านี้ไม่เพียงเชิญชวนประชาชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้เข้ามามีส่วนร่วมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการให้ข้อมูลเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและเข้าใจในประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นมากยิ่งขึ้น

6) การมีกฎหมายที่เอื้อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

กฎหมายเป็นหลักสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดขึ้น โดยภาครัฐจะไม่สามารถหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ ดังนั้น กฎหมายจึงเปรียบเสมือนการบังคับให้ภาครัฐต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดขึ้น

7) การเปิดโอกาสให้ภาคีทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม

กระบวนการมีส่วนร่วมที่ดีไม่ใช่มีเพียงแค่ภาคประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องเท่านั้น แต่ควรดึงทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหรือกิจกรรมเข้ามาร่วมด้วย เช่น ภาคเอกชน องค์กรอิสระ กลุ่มนักวิชาการ เป็นต้น เนื่องจากในทุก ๆ กิจกรรมนั้นล้วนมีกลุ่มคนเหล่านี้เข้ามาเกี่ยวข้องหรือมีความเกี่ยวข้องและมีส่วนได้ส่วนเสียอย่างชัดเจน โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมอาจเป็นแบบตั้งคณะทำงานที่นำคนจากหลายภาคส่วนมาร่วมกันทำงานหรือช่วยในการวางแผนและตัดสินใจ หรือเป็นการดึงภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน

8) ความเข้มแข็งของคนในชุมชน

ความเข้มแข็งของคนในชุมชนถือเป็นปัจจัยที่จะทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมสามารถดำเนินต่อไปได้ หากสามารถสร้างให้เกิดการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนได้นั้น จะส่งผลให้การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเกิดขึ้นได้ง่าย ไม่ว่าจะเป็นการกระจายข่าวสาร การให้ความรู้ การสร้างความเข้าใจ รวมถึงการรวมพลังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนด้วย

9) การมีทรัพยากรที่เพียงพอและสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทรัพยากรที่มีอยู่เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม อาทิเช่น กำลังคน งบประมาณ เป็นต้น ในการดำเนินงานหากขาดทรัพยากรที่สำคัญจะทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์ ต้องอาศัยความร่วมมือในการบริหารจัดการทรัพยากรของทุกภาคส่วนที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพราะหากมีทรัพยากรแต่ไม่สามารถบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์ได้ กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม

จะเห็นได้ว่า ในการสร้างการกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่สัมฤทธิ์ผลได้นั้นเกิดจากหลายปัจจัยรวมกันและมีหลายปัจจัยที่เกี่ยวพันกัน เช่น หากผู้นำในทุกระดับไม่ให้การสนับสนุนหรือไม่ให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมนั้น การได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากร การจัดตั้งคณะทำงานที่เอื้อต่อกระบวนการมีส่วนร่วมโดยตรง การประสานงานร่วมกันของภาคีก็จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ส่งผลให้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่เกิดผลสำเร็จที่มีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรมได้ ดังนั้น หากการดำเนินโครงการมีปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมได้มากเท่าใด จะส่งผลให้โอกาสที่เปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการประสบความสำเร็จได้มากขึ้นเท่านั้น

2.6 แนวทางและหลักเกณฑ์การพิจารณารางวัลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ

2.6.1 ประวัติความเป็นมา

การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารราชการแผ่นดินให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริงนั้น สำนักงาน ก.พ.ร. ในฐานะองค์กรหลักในการพัฒนาระบบราชการ ได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ โดยดำเนินการสนับสนุนให้มีการยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการด้วยการมอบรางวัล “ความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม” เพื่อเป็นกลไกในการกระตุ้นให้ส่วนราชการระดับกรม/เทียบเท่า และจังหวัดมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ ซึ่งนำไปสู่การปรับเปลี่ยนระบบวิธีการทำงาน วัฒนธรรมการทำงานของบุคลากรภาครัฐและเป็นกรณีศึกษาที่ดีของการดำเนินงาน ดำเนินโครงการที่มีการบูรณาการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน ชุมชนในพื้นที่ในลักษณะเครือข่ายหุ้นส่วนการพัฒนา ที่นำไปใช้ในการเผยแพร่และขยายผลความสำเร็จของการเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมที่กว้างขวางออกไป โดยได้มีการพัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินเพื่อมอบรางวัล ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้เป็นแนวทางในการ

ยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ โดยจัดให้มีการมอบรางวัลฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 เป็นต้นมา ในระยะแรกเป็นการมอบรางวัลฯ ให้กับจังหวัดและขยายการมอบรางวัลฯ ไปยังส่วนราชการระดับกรม/เทียบเท่าในปี พ.ศ. 2556 ซึ่งจากการมอบรางวัลฯ พบว่าการเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการนำไปสู่การยอมรับซึ่งกันและกันในผลของการพัฒนาที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดประโยชน์กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ สร้างความร่วมมือในการขับเคลื่อนระบบราชการไปสู่เป้าหมาย และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

ในปี พ.ศ. 2557 คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ โดยคณะอนุกรรมการพัฒนาระบบราชการเกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ได้มีการพัฒนาหลักเกณฑ์และกำหนดประเภทรางวัลขึ้นใหม่ เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมในการสร้างแรงจูงใจ รวมถึงกระตุ้นให้หน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภทรางวัล ได้แก่ รางวัลพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม รางวัลขยายผลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม และรางวัลภาพรวมองค์กร

ในปี พ.ศ. 2558 เพื่อเป็นการส่งเสริมการบริหารราชการให้มีระบบหรือวิธีการทำงานที่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการและเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันในลักษณะหุ้นส่วนความร่วมมือ รวมทั้งเกิดการบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การค้นพบแนวปฏิบัติหรือต้นแบบที่ดี (Best Practice) ที่เกิดจากการเรียนรู้การปฏิบัติจริง (Action Learning) และเกิดผลกระทบที่สำคัญต่อการปรับกระบวนการดำเนินงานและวัฒนธรรมการทำงานของข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่รัฐ และภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหน่วยงานอื่นสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารราชการของหน่วยงานให้ดียิ่งขึ้น สำนักงาน ก.พ.ร. จึงกำหนดประเภทรางวัลให้สอดคล้องและเหมาะสมกับทิศทางการยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยแบ่งรางวัลเป็น 4 ประเภท ได้แก่ รางวัลกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารราชการ รางวัลพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม รางวัลขยายผลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม และรางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นเลิศ

ในปี พ.ศ. 2560 คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ได้มีมติเห็นชอบกำหนดให้ชื่อรางวัลที่สำนักงาน ก.พ.ร. มอบให้แก่ส่วนราชการว่า “รางวัลเลิศรัฐ” โดยรางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมเป็นหนึ่งในสาขาของรางวัลเลิศรัฐ

ในปี พ.ศ. 2561 คณะอนุกรรมการพัฒนาระบบราชการ เกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ได้กำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณารางวัลเลิศรัฐ สาขาการ

บริหารราชการแบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมการเปิดระบบราชการให้ประชาชนและภาคส่วนอื่นที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ ซึ่งจะสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาต่อภาพลักษณ์องค์กร และสร้างการยอมรับโดยเข้ามาจับบทบาทเกี่ยวข้องและทำงานร่วมกับภาครัฐแบบหุ้นส่วนร่วมมือที่เป็นรูปธรรมและต่อเนื่องยิ่งขึ้นโดยกำหนดออกเป็น 3 ประเภทรางวัล ได้แก่ รางวัลเปิดใจใกล้ชิดประชาชน (Open Governance) รางวัลสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม (Effective Change) และรางวัลผู้นำหุ้นส่วนความร่วมมือ (Engaged Citizen)

ในปี พ.ศ. 2562 ได้ขยายประเภทรางวัลฯ เพิ่มขึ้น 1 รางวัล ได้แก่ รางวัลเลื่องลือขยายผล (Participation Expanded) และในปี 2563 จนถึงปัจจุบัน ได้ขยายกลุ่มเป้าหมายในการส่งผลงานเพื่อขอรับรางวัลให้กว้างขึ้น ได้แก่ ส่วนราชการระดับกรม/เทียบเท่า จังหวัด องค์กรมหาชน รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอิสระของรัฐ สถาบันอุดมศึกษา โรงเรียน องค์กรบริหารส่วนจังหวัด และภาคประชาสังคม ชุมชน และภาคเอกชน อีกทั้งสำนักงาน ก.พ.ร. ได้พัฒนาหลักเกณฑ์การพิจารณารางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมให้สอดคล้องกับทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาระบบราชการ โดยขยายประเภทรางวัลฯ เพิ่มอีก 1 ประเภท คือ ประเภทร่วมใจแก้จน (Antipoverty Empowered)

2.6.2 รางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance Award)

รางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance Award) เป็นรางวัลที่มอบให้กับหน่วยงานของรัฐ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ เชิดชูผลการปฏิบัติงานจากความมุ่งมั่นตั้งใจ และให้ความสำคัญกับการเปิดระบบราชการให้ประชาชน และภาคส่วนอื่นที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ ทำงานร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมโดยส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) การรับฟังความคิดเห็น (Consult) และการเข้ามาเกี่ยวข้อง (Involve) ไปจนถึงการสร้างความร่วมมือ (Collaboration) นำไปสู่การเสริมอำนาจและศักยภาพประชาชนให้เข้มแข็ง ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ส่วนราชการระดับกรม/เทียบเท่า จังหวัด องค์กรมหาชน รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอิสระของรัฐ สถาบันอุดมศึกษา โรงเรียน องค์กรบริหารส่วนจังหวัด และภาคประชาสังคม ชุมชน ภาคเอกชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ จังหวัด และองค์กรมหาชน มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง และเพื่อส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินใหม่ระบบการทำงานที่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม มีการปรับกระบวนการทัศน์ ค่านิยม และวัฒนธรรมการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐและภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เกิดการบูรณาการทำงานเป็นภาคีเครือข่ายในลักษณะหุ้นส่วนความร่วมมือ และเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Belongings) นำไปสู่การค้นพบแนวปฏิบัติหรือต้นแบบที่ดี (Best Practice) ที่เกิดจากการเรียนรู้การปฏิบัติจริง (Action Learning) รวมทั้งทำให้

เกิดการประสานการทำงานในพื้นที่ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นความไว้วางใจ เชื่อมั่นศรัทธา ยอมรับซึ่งกันและกัน โดยจะเป็นต้นแบบของการเปิดระบบราชการที่หน่วยงานอื่น ๆ โดยรางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) ประเภทเปิดใจใกล้ชิดประชาชน (Open Governance) 2) ประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม (Effective Change) 3) ประเภทผู้นำหุ้นส่วนความร่วมมือ (Engaged Citizen) 4) ประเภทเลื้อยลือขยายผล (Participation Expanded) และ 5) ประเภทร่วมใจแก้จน (Antipoverty Empowered) ซึ่งในแต่ละประเภทรางวัลมีความแตกต่างกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2563b) ดังต่อไปนี้

2.6.2.1 ประเภทเปิดใจใกล้ชิดประชาชน (Open Governance)

รางวัลประเภทเปิดใจใกล้ชิดประชาชน (Open Governance) เป็นประเภทรางวัลที่มอบให้กับหน่วยงานภาครัฐที่สร้างการเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาการบริหารราชการให้เป็นราชการระบบเปิด ส่งเสริมการเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับการให้ข้อมูล (Inform) และรับฟังความคิดเห็น (Consult) โดยมีการสื่อสารสองทาง (Two-way communication) ทั้งทั้งองค์กรประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รวมทั้งมีระบบการจัดการข้อมูล และความคิดเห็นของประชาชนบนฐานความรับผิดชอบ สามารถตรวจสอบได้ (Accountability) อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง หรือผลสำเร็จในการบริหารราชการขององค์กรอย่างเป็นรูปธรรม

2.6.2.2 ประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม (Effective Change)

รางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม (Effective Change) เป็นประเภทรางวัลที่มอบให้กับหน่วยงานของรัฐ เพื่อกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการเปิดระบบราชการ โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการในระดับความร่วมมือ (Collaborate) แล้วก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาที่มีนัยสำคัญ หรือผลกระทบสูง (High Impact) กับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ อันนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานภาครัฐ และคุณภาพชีวิตของประชาชนที่เป็นรูปธรรม

2.6.2.3 ประเภทผู้นำหุ้นส่วนความร่วมมือ (Engaged Citizen)

รางวัลประเภทผู้นำหุ้นส่วนความร่วมมือ (Engaged Citizen) เป็นประเภทรางวัลที่มอบให้กับบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่เข้ามาเป็นผู้นำ หรือเป็นกลไกสำคัญ (Key Actor) ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ขับเคลื่อน/ผลักดันการดำเนินงาน หรือการพัฒนาบนฐานการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและภาคส่วนอื่นที่เกี่ยวข้องแบบหุ้นส่วนความร่วมมือ (Collaborate) ซึ่งนำไปสู่ผลสำเร็จของการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม

2.6.2.4 ประเภทเลื่องลือขยายผล (Participation Expanded)

รางวัลประเภทเลื่องลือขยายผล (Participation Expanded) เป็นประเภทรางวัลที่มอบให้กับหน่วยงานของรัฐ ที่มีผลการดำเนินงานในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการในระดับความร่วมมือที่มีการทำงานในลักษณะหุ้นส่วนหรือภาคีเครือข่าย ซึ่งเป็นการขยายผลการดำเนินงานจากโครงการ/ผลผลิตเดิมที่เคยได้รับรางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (ย้อนหลังไม่เกิน 5 ปี) โดยนำตัวแบบ (Model) หรือแนวทางการดำเนินโครงการ/ผลงานที่ประสบความสำเร็จ และเคยได้รับรางวัลฯ ไปประยุกต์ใช้ในการขยายผลหรือต่อยอดการดำเนินงานในพื้นที่อื่น ๆ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาที่มีนัยสำคัญ หรือผลกระทบสูง (High Impact) กับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน และเกิดผลสำเร็จในการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม

2.6.2.5 ประเภทร่วมใจแก้จน (Antipoverty Empowered)

รางวัลประเภทร่วมใจแก้จน (Antipoverty Empowered) เป็นประเภทรางวัลที่มอบให้กับหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานภาคเอกชน สถานศึกษา และภาคประชาชน ที่มีผลงานหรือโครงการเป็นที่ประจักษ์ ซึ่งได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสามารถเป็นต้นแบบเพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ สามารถนำไปปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและสังคมในการแก้ไขปัญหาความยากจนเป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหา และการพัฒนาในระดับต่อไป

2.6.3 แนวทางและหลักเกณฑ์การพิจารณารางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม (Effective Change)

แนวทางและหลักเกณฑ์การพิจารณารางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม (Effective Change) มีเงื่อนไขการสมัคร เกณฑ์การประเมินตัวชี้วัดในแต่ละมิติ ค่าคะแนน และระดับรางวัล (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2563b) ดังนี้

2.6.3.1 เงื่อนไขการสมัคร

1) หน่วยงานของรัฐที่สมัครขอรับรางวัลจะต้องเสนอโครงการหรือผลงานที่เป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วมในระดับความร่วมมือ (Collaboration) และมีผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรม โดยมีการดำเนินงานมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี และซึ่งต้องไม่เป็นโครงการหรือผลงานที่เคยได้รับรางวัลสาขาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม หรือรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมมาก่อน

2) โครงการหรือผลงานที่เสนอต้องเป็นการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ หรือภารกิจหลักขององค์กร และผลการดำเนินงานต้องสะท้อนถึงการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างโดดเด่น รวมถึงความจำเป็นที่ต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วม และกลไกการขับเคลื่อนของทุกภาคส่วนที่ชัดเจน

3) กรณีของจังหวัด โครงการหรือผลงานที่เสนอต้องเป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องตามแผนพัฒนาจังหวัด หรือกลุ่มจังหวัด และผลการดำเนินงานต้องสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนา หรือการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ดีขึ้น และส่งผลกระทบต่อ (Impact) ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และประเทศ

2.6.3.2 เกณฑ์การประเมิน

กำหนดหลักเกณฑ์ในการวัดเป็น 3 มิติ ได้แก่

มิติที่ 1 ความสามารถขององค์กร (15 คะแนน)

มิติที่ 2 เปิดระบบราชการ/ทำงานแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม (45 คะแนน)

มิติที่ 3 การบรรลุผลสำเร็จ (40 คะแนน)

ซึ่งในแต่ละมิติมีตัวชี้วัดและค่าคะแนนโดยอ้างอิงจากเอกสารหลักเกณฑ์การพิจารณารางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมประจำปี 2563 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2563b) จากตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงรายการมิติมีตัวชี้วัดและค่าคะแนนของรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม

รายการตัวชี้วัด ประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม (Effective Change)	ค่าคะแนน
มิติที่ 1 ความสามารถขององค์กร	15
<p>1. การสร้างกลไกภายในองค์กร เพื่อรองรับการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของประชาชนไปสู่การปฏิบัติ</p> <p>1.1 มีการกำหนดนโยบายหรือทิศทางหรือแผนงานหรือมาตรการที่แสดงว่าให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน</p> <p>พิจารณาการดำเนินการขององค์กรที่ให้ความสำคัญกับการเปิดระบบราชการ ดังนี้</p> <p>1) มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ หรือค่านิยมขององค์กรอย่างชัดเจน หรือมีการจัดทำแผนปฏิบัติการหรือแผนงาน (Roadmap) ที่แสดงถึงการเปิดระบบราชการให้มีความโปร่งใส (Transparency) ความพร้อมที่จะให้ตรวจสอบ (Accountability) มีคุณธรรม (Integrity) และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder participation)</p> <p>2) ผู้บริหารขององค์กรมีการสื่อสารนโยบายหรือทิศทางหรือมาตรการในการปฏิบัติราชการที่แสดงถึงการเปิดระบบราชการให้ที่มีความโปร่งใส (Transparency) ความพร้อมที่จะให้ตรวจสอบ (Accountability) มีคุณธรรม (Integrity) และสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder participation)</p>	
<p>1.2 มีการสร้างวัฒนธรรมหรือค่านิยม ที่เอื้อต่อการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน</p> <p>พิจารณาการดำเนินการขององค์กร โดยแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารได้มีการสร้างวัฒนธรรมหรือค่านิยมที่เอื้อต่อการเปิดระบบราชการ และการพัฒนาการทำงานที่สร้างสังคมแห่งการแบ่งปันข้อมูลแก่บุคลากรภายในองค์กรและปลูกฝังกรอบแนวคิดให้บุคลากรเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติและความเชื่อหรือค่านิยมร่วมกันของผู้ปฏิบัติงานที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละองค์กร</p>	
<p>1.3 มีการมอบหมายผู้ปฏิบัติงานหรือหน่วยงาน เพื่อรับผิดชอบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน</p> <p>พิจารณาการดำเนินการขององค์กร โดยแสดงให้เห็นว่าองค์กรมีการมอบหมายอย่างชัดเจนให้ข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการส่งเสริม สนับสนุนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ อาจเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ</p>	

รายการตัวชี้วัด ประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม (Effective Change)	ค่าคะแนน
มิติที่ 2 เปิดระบบราชการ/ทำงานแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม	45
<p>2. การส่งเสริมการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการหรือผลงาน</p> <p>พิจารณาการดำเนินการในโครงการหรือผลงานที่เสนอมาเป็นตัวอย่าง การเปิดระบบราชการให้ประชาชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในระดับความร่วมมือ (Collaborate) โดยมีประเด็นการพิจารณา ดังนี้</p>	
<p>2.1 ที่มาหรือความสำคัญของสภาพปัญหา วัตถุประสงค์</p> <p>อธิบายเกี่ยวกับความเป็นมาหรือเหตุผลความจำเป็นหรือสภาพปัญหาที่เป็นประเด็นสำคัญ และ จำเป็นต้องนำกระบวนการมีส่วนร่วมเข้าไปแก้ไขปัญหานั้นมาใช้ และใช้ความพยายามมากกว่าการดำเนินงานตามภารกิจ อันนำไปสู่การริเริ่มการดำเนินโครงการหรือผลงานที่เสนอมาเป็นตัวอย่าง และให้ระบุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการดำเนินงานดังกล่าวด้วย</p>	
<p>2.2 รูปแบบหรือขั้นตอนหรือวิธีการที่ใช้ในการดำเนินโครงการหรือผลงานในพื้นที่ ตั้งแต่การริเริ่มไปจนถึงการกำหนดแนวทางและดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาหรือการพัฒนา</p> <p>1) อธิบายรูปแบบหรือวิธีการในการเปิดเผยข้อมูล และการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินโครงการของเจ้าของโครงการ</p> <p>2) อธิบายรูปแบบหรือขั้นตอนหรือวิธีการที่หน่วยงานใช้ในการดำเนินงาน เพื่อส่งเสริมการเปิดระบบราชการให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมที่สะท้อนการทำงานทั้งแนวราบ (Horizontal) ในลักษณะภาคีหรือเครือข่ายในระดับความร่วมมือ (Collaborate) และในแนวตั้ง (Vertical) ซึ่งเป็นการบูรณาการการทำงานหรือการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐด้วยกัน รวมทั้งอธิบายว่า ได้นำเทคนิคการสร้างการมีส่วนร่วม เช่น การสร้างเครือข่าย การจัดทำประชาพิจารณ์ การสำรวจความคิดเห็นหรือความต้องการของประชาชน การจัดเวทีประชาคม เป็นต้น มาประยุกต์ใช้ในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อดำเนินโครงการหรือผลงานอย่างไรให้ชัดเจน</p> <p>3) อธิบายถึงการจัดหาหรือสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ หรือองค์ความรู้ที่จำเป็นในการดำเนินโครงการ และการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ</p>	
รายการตัวชี้วัด ประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม (Effective Change)	ค่าคะแนน
<p>2.3 บทบาทของแต่ละภาคส่วนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการดำเนินโครงการหรือผลงานในพื้นที่</p> <p>1) อธิบายแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องว่า ใครคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการหรือผลงาน</p>	

<p>2) อธิบายบทบาทของแต่ละภาคส่วนให้ชัดเจน ทั้งบทบาทของหน่วยงานภาครัฐที่เป็นเจ้าภาพหรือเจ้าของโครงการ บทบาทของภาคประชาชนหรือชุมชนภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการดำเนินงานหรือโครงการ เช่น ประธานเครือข่าย คณะกรรมการในการบริหารจัดการลุ่มน้ำ สมาชิกเครือข่ายร่วมกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐในการเฝ้าระวังหรือตรวจจับการลักลอบตัดไม้ หรือล่าสัตว์ในเขตพื้นที่อนุรักษ์ ภาคีหรือเครือข่ายความร่วมมือในการผลักดันให้เกิดช่องทางการตลาดที่หลากหลาย ซึ่งนำไปสู่การเพิ่มรายได้ของเกษตรกร เป็นต้น</p>	
<p>2.4 การถ่ายทอดความรู้ เพื่อสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อธิบายการดำเนินการที่แสดงให้เห็นว่ามีการถ่ายทอดความรู้ และมีการสรุปบทเรียนจากการทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อยอดผลงานหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนอื่น ๆ</p>	
<p>มิติที่ 3 การบรรลุผลสำเร็จ</p>	<p>40</p>
<p>3. การสรุปบทเรียนความสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับจากการบรรลุเป้าหมาย</p>	
<p>3.1 สรุปผลสำเร็จเชิงประจักษ์ที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรหรือชุมชนหรือสังคมหรือประเทศ (เน้นผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน) สรุปผลสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการหรือผลงาน (ผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบ) ในด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่เป็นที่ประจักษ์ ปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในพื้นที่ แนวทางการแก้ไขปัญหา รวมทั้งปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการอย่างชัดเจน เพื่อเป็นบทเรียนหรือถอดบทเรียนจากการดำเนินงานในการเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมที่นำไปสู่การทำงาน และนำไปสู่การเป็นต้นแบบในการขยายผล</p>	
<p>3.2 ความสำเร็จของโครงการที่สามารถนำไปเป็นต้นแบบหรือปัจจัยความสำเร็จของการดำเนิน โครงการ อธิบายต้นแบบที่ใช้ในการขับเคลื่อนการทำงานแบบมีส่วนร่วม ที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือขยายผลในการดำเนินโครงการส่งเสริมการเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการในภารกิจด้านอื่น หรือในหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ต่อไป</p>	

หมายเหตุ. จาก หลักเกณฑ์การพิจารณารางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมประจำปี พ.ศ. 2563 โดย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2563, (14-16).

2.6.3.3 ระดับรางวัล

ระดับดีเด่น (Excellent) เป็นระดับรางวัลที่แสดงให้เห็นว่ามีผลการดำเนินการเป็นที่ประจักษ์ชัดเจน ผลสำเร็จของงานมีความโดดเด่น และเป็นที่ยอมรับ รวมทั้งสามารถเป็นตัวอย่างหรือแนวปฏิบัติที่ดีให้กับหน่วยงานอื่นได้ ทั้งนี้ต้องมีคะแนนจากการประเมินตั้งแต่ 90 คะแนนขึ้นไป

ระดับดี (Good) เป็นระดับที่แสดงให้เห็นว่ามีผลการดำเนินงานที่ดีในทุกมิติ และเป็นผลการดำเนินงานที่สูงกว่ามาตรฐาน แต่ไม่ถึงระดับดีเด่น ทั้งนี้ ต้องมีคะแนนจากการประเมินผลการดำเนินงานตั้งแต่ 80.00–89.99 คะแนน

ระดับชมเชย (Honorable mention) เป็นระดับรางวัลที่แสดงให้เห็นว่า มีผลการดำเนินงานในระดับมาตรฐานและยอมรับได้ในทุกมิติ ทั้งนี้ ต้องมีคะแนนจากการประเมินผลการดำเนินงานตั้งแต่ 70.00 - 79.99 คะแนน

** กรณีที่จะได้รับการพิจารณาผ่านการประเมินให้ได้รับรางวัลฯ ต้องมีคะแนนในแต่ละมิติไม่น้อยกว่า ร้อยละ 50

2.6.3.4 ขั้นตอนการประเมินรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม (Effective Change)

ขั้นตอนการตรวจประเมิน มี 2 ขั้นตอนหลัก ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การตรวจประเมินจากใบสมัคร

เป็นการตรวจประเมินการดำเนินการเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการจากหน่วยงานจากเอกสารใบสมัคร โดยผู้ตรวจประเมินของสำนักงาน ก.พ.ร. เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการดำเนินงาน รวมทั้งประเมินให้ค่าคะแนน ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์การพิจารณารางวัลฯ จะต้องมีการประเมินรางวัลตั้งแต่ 70 คะแนนขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจประเมินจากการดำเนินการจริง ณ พื้นที่ปฏิบัติงาน

เป็นการตรวจประเมินผลงานที่ผ่านการประเมินในขั้นตอนที่ 1 และมีผลคะแนนตั้งแต่ 90 คะแนนขึ้นไปเพื่อสอบถามความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลหรือข้อเท็จจริงของการดำเนินงานที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการในพื้นที่ ซึ่งจะเป็นการประเมินทั้งในเชิงปริมาณตามตัวชี้วัดและในเชิงคุณภาพ หรือผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

ตารางที่ 2 แสดงหน่วยงานที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมประจำปี พ.ศ. 2561

หน่วยงาน		ผลงาน
รางวัลระดับดีเด่น		
1	กรมควบคุมโรค	โครงการดูแลสุขภาพของชุมชนที่เกิดจากปัญหาหมอกควัน: อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน
2	กรมพัฒนาที่ดิน	โครงการปลูกชักท้อถิ่น หมอดินอินทรีย์ วิถีโยธธรร
3	กรมปศุสัตว์	โครงการยกระดับเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมจังหวัดเพชรบุรี
4	กรมชลประทาน	โครงการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน: ฃโครงการอ่างเก็บน้ำดอยงูจังหวัดเชียงราย
5	กองบัญชาการกองทัพไทย	โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน: ฃแม่น้ำลี้และลำน้ำแม่ทา
6	กรมสอบสวนคดีพิเศษ	โครงการการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาชนในการป้องกันการเกิดอาชญากรรมคดีพิเศษ
7	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช	โครงการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์: ป่าต้นน้ำขุนลาวอุทยานแห่งชาติขุนแจ จังหวัดเชียงราย
รางวัลระดับดี		
1	กรมประมง	โครงการธนาคารผลผลิตเกษตรกรด้านการประมงบ้านซับสมบูรณ์จังหวัดบุรีรัมย์
2	กรมประมง	โครงการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนประมง: กลุ่มประมงพื้นบ้านเรือเล็กหนองแพบจังหวัดระยอง
3	กรมส่งเสริมวัฒนธรรม	โครงการถนนสายวัฒนธรรม: อำเภอตะพานหินจังหวัดพิจิตร

4	กรมการพัฒนาชุมชน	โครงการจัดการปัญหาหนี้สินของคนในชุมชน: ชุมชนบ้านโป่ง อำเภอบ้านโป่งและอำเภอบ้านโป่ง สวาย จังหวัดเชียงราย
5	กรมสอบสวนคดีพิเศษ	โครงการคืนที่ดินและปกป้องรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและที่ดินของรัฐ: อุทยาน แห่งชาติสิรินาถ จังหวัดภูเก็ต
6	กรมป่าไม้	โครงการพัฒนาพื้นที่สีเขียวข้างทาง (ป่าในเมือง) จังหวัดสมุทรปราการ
7	กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	โครงการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กลุ่มอนุรักษ์ ชุมชน คลองเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ
8	กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	โครงการส่งเสริมความร่วมมือประมงพื้นบ้าน เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง: กลุ่มประมงพื้นบ้าน ตำบลกระบุรี จังหวัดพังงา
9	สำนักงานปลัดกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	โครงการวิถีสถาปัตยกรรมพระราชาเพื่อการพัฒนา ที่ยั่งยืน: การจัดการคุณภาพน้ำแม่ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
10	สำนักงานปลัดกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	โครงการสร้างความร่วมมือด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับ พื้นที่เพื่อรองรับ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จังหวัด สุโขทัย
11	สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข	โครงการโรงพยาบาลประชารัฐราษฎร์ - รัฐร่วม ใจในการดูแลผู้สูงอายุคนพิการ ผู้ป่วยติดบ้าน ติดเตียงและระยะท้ายในชุมชนแบบบูรณาการ จังหวัดขอนแก่น
12	กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน	โครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวเด็ก และ เยาวชนและติดตามหลังปล่อย: สถานพินิจ และ คุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดบุรีรัมย์

13	สำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	โครงการจัดการสิ่งแวดล้อมภูมิทัศน์เทศบาล เมือง ประจวบคีรีขันธ์
14	กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	โครงการสร้างเครือข่ายศูนย์เตือนภัยพิบัติ ภาค ประชาชน
15	กรมพัฒนาที่ดิน	โครงการธนาคารปุ๋ยอินทรีย์สร้างชุมชนเข้มแข็ง และยั่งยืน จังหวัดสตูล
16	กรมส่งเสริมการเกษตร	โครงการพูนพิน 9101 ตามรอยเท้าพ่อ ภายใต้ ร่ม บารมีเพื่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน: ตำบลท่าข้าม อำเภอพูนพิน จังหวัดสุราษฎร์ ธานี
17	จังหวัดแม่ฮ่องสอน	โครงการสานพลังในการแก้ไขปัญหาสถานะ บุคคล เพื่อคืนความสุขอย่างยั่งยืน จังหวัด แม่ฮ่องสอน
18	จังหวัดแม่ฮ่องสอน	โครงการสร้างป่า สร้างรายได้ จังหวัด แม่ฮ่องสอน
19	จังหวัดสุพรรณบุรี	โครงการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาคนและ สังคมระดับจุลภาค (คนดีศรีสุพรรณ)
รางวัลระดับชมเชย		
1	กรมพัฒนาที่ดิน	โครงการแหล่งน้ำ...สร้างดิน สู่การพัฒนาที่ดิน แบบมีส่วนร่วม
2	กรมกิจการผู้สูงอายุ	โครงการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริม อาชีพผู้สูงอายุจังหวัดนครพนม (อาคารเจริญ คุณหญิงวรรณา สิริวัฒนภักดี)
3	กรมวิชาการเกษตร	โครงการพัฒนาชุมชนต้นแบบตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วม: ตำบลไร่แดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
4	กองทัพบก	โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตในมิติสุขภาพ แบบ มีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
5	กรมราชทัณฑ์	โครงการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพของ ผู้ต้องขัง: เรือนจำกลาง จังหวัดฉะเชิงเทรา

6	กรมโยธาธิการและผังเมือง	โครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่: จังหวัดจันทบุรี
7	สำนักงานปลัดกระทรวงพลังงาน	โครงการส่งเสริมและพัฒนาก๊าซชีวภาพเพื่อใช้ในชุมชน: ตำบลท่าดินดำ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี
8	กรมประมง	โครงการการมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการปิดอ่าวไทยตอนกลาง
9	กรมโรงงานอุตสาหกรรม	โครงการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ: อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
10	จังหวัดสกลนคร	โครงการพัฒนาโคเนื้อคุณภาพอย่างเป็นระบบครบวงจร: จังหวัดสกลนคร
11	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (องค์การมหาชน)	โครงการพัฒนาเครือข่ายเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง ในการงดเหล้าของชุมชน: อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จังหวัดศรีสะเกษ
12	ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ ระหว่างประเทศ (องค์การมหาชน)	โครงการพัฒนาชุมชนหัตถกรรมต้นแบบผ้าทอกะเหรี่ยงบ้านหลายแก้ว: อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่

หมายเหตุ. จาก หลักเกณฑ์การพิจารณารางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมประจำปี พ.ศ. 2561 โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2562, (23-26).

ตัวอย่างโครงการที่น่าสนใจจากการถอดบทเรียนโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผล ประชาชนมีส่วนร่วมประจำปี พ.ศ. 2561

(1) กรมพัฒนาที่ดิน : โครงการปลูกฮักท้องถิ่น หมอดินอินทรีย์ วิถีโสธร (รางวัลระดับดีเด่น)

ที่มาและความสำคัญ: จังหวัดยโสธรเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีปัญหาเรื่องที่ดินเป็นดินปนทราย 306,899 ไร่ หรือร้อยละ 11.79 มีดินเค็ม 140,255 ไร่ หรือร้อยละ 5.39 เป็นดินตื้นปนกรวดและดินภูเขา 68,117 ไร่ หรือร้อยละ 2.62 ของพื้นที่จังหวัด คุณสมบัติทางกายภาพของดินไม่ดี ไม่อุ้มน้ำ กักเก็บน้ำไม่อยู่ และในฤดูแล้งดินจะแห้งจัด รวมถึงปัญหาเรื่องของปริมาณน้ำเสียที่เกิดจากการทิ้งขยะและเศษวัสดุเหลือใช้ลงสู่แหล่งน้ำ ทำให้เมื่อฝนตกชะล้างผิวดินที่มีสารพิษ/สารเคมีตกค้างสู่แหล่งน้ำ ส่งผลให้แหล่งน้ำในไร่นามีสารพิษจากสารเคมี

เกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture) เป็นระบบเกษตรที่มีหลักการเพื่อให้คงสภาพความสมบูรณ์ และการมีสุขภาพที่ดีของดิน ระบบนิเวศ และมนุษย์ ด้วยการจัดระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพ และการหมุนเวียนของวงจรชีวภาพในสภาพของท้องถิ่นมากกว่าการพึ่งปัจจัยการผลิตจากภายนอก โดยเชื่อมโยงกับวิถีการปฏิบัติที่เป็นวัฒนธรรมของท้องถิ่น ร่วมกับการพัฒนาประยุกต์ใช้ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นกับวิทยาศาสตร์ในการสร้างความสมดุลที่เป็นธรรมต่อทุกสรรพสิ่ง

ดังนั้น เพื่อการพัฒนาที่ดินในการทำเกษตรอินทรีย์อย่างยั่งยืน กรมพัฒนาที่ดิน โดยกองวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน และเจ้าหน้าที่พัฒนาที่ดินในจังหวัดยโสธร ได้ปรับวิธีการทำงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผ่านเครือข่าย “หมอดินอาสา” โดยเป็นผู้สนับสนุนในการเป็นที่ปรึกษาและให้คำปรึกษา เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรสามารถนำไปปรับใช้ในการแก้ปัญหาการผลิตของพื้นที่ในชุมชนของตนเองได้

วิธีการดำเนินงาน: หมอดินอาสาจะเป็นแกนนำในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรอินทรีย์ลดใช้สารเคมีทางการเกษตร และพัฒนาที่ดินจนเกิดกระบวนการรวมเป็นกลุ่มเกษตรอินทรีย์ นำไปสู่การทำงานแบบมีส่วนร่วมในระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee System = PGS) โดยสรุปการทำงานแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินได้สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ ด้วยการนำตัวอย่างหมอดินอาสาที่ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นที่ประจักษ์ และเป็นเกษตรกรต้นแบบการทำเกษตรอินทรีย์ การใช้ผลิตภัณฑ์ของกรมพัฒนาที่ดินถ่ายทอดให้เกษตรกรในพื้นที่ทราบเกี่ยวกับการใช้สารอินทรีย์เพื่อลดใช้สารเคมีทางการเกษตร นอกจากนี้ หมอดินอาสายังช่วยร่วมพัฒนาพื้นที่ของชุมชน และเป็นตัวแทนเกษตรกรในพื้นที่ประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อขอรับการสนับสนุน และเป็นกลไกสำคัญในการกระตุ้นให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมอีกด้วย

2. เจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดิน มีการฝึกอบรมด้านเกษตรอินทรีย์ เป็นผู้สนับสนุนปัจจัยด้านการผลิตทางเกษตรอินทรีย์ และประสานงานกับมูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย เพื่อให้เกษตรกรรายย่อยทำระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee System = PGS) เพื่อยกระดับมาตรฐานเกษตรสู่ความยั่งยืน ซึ่งระบบ PGS จะช่วยแก้ปัญหาสำหรับกลุ่มเกษตรกรรายย่อยที่มีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายจึงไม่สามารถเข้าถึงหน่วยตรวจรับรองได้ ซึ่งเมื่อกลุ่มเกษตรกรร่วมดำเนินการตามขั้นตอนกระบวนการ PGS และตรวจฟาร์มสมาชิกเรียบร้อยแล้ว ผู้ประสานงานกลุ่มส่งข้อมูลให้กับมูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย ซึ่งมูลนิธิจะตรวจสอบและทำการออกไปรับรองให้กับเกษตรกรที่ผ่าน

การรับรอง ทำให้เป็นการเพิ่มโอกาสทางการค้าและศักยภาพทางการแข่งขันในตลาดโลกที่เน้นคุณภาพของสินค้า ไปสู่ “การผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ หรือออร์แกนิก” โดยการทำระบบ PGS มีการดำเนินงาน ดังนี้

- การมีส่วนร่วม โดยเริ่มวางแผน ตัดสินใจร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม ฝึกอบรม กำหนดกฎระเบียบ และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม

- การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นจุดแข็งของกระบวนการ เช่น การจัดการประชุม ประจำเดือนให้มีเวทีรวบรวมข้อคิดเห็น แนวคิด เป้าหมาย เพื่อที่กำหนดกรอบมาตรฐานและแนวทาง พัฒนาไปสู่เกษตรอินทรีย์

- ความโปร่งใส โดยกำหนดระบบการรับประกันการผลิตร่วมกัน เช่น การมีเอกสารที่ชัดเจน ได้แก่ มาตรฐานข้อกำหนดการผลิต ระบบการตรวจประเมิน และบทลงโทษหากไม่ปฏิบัติตาม

- ความสัมพันธ์แบบแนวราบ โครงสร้างกลุ่มเป็นแนวราบ องค์กรของชุมชนในท้องถิ่นใช้ระบบประชาธิปไตยด้วยการแลกเปลี่ยน หมุนเวียน ยินยอมให้คณะตรวจสอบ และยอมรับการตัดสินใจของคณะกรรมการกลุ่ม

- กระบวนการเรียนรู้ เป็นการประเมินในลักษณะเรียนรู้ร่วมกัน ให้คำแนะนำ เสนอแนะ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันถึงแนวทางการปฏิบัติที่ดีของเกษตรอินทรีย์

ทั้งนี้ สัมฤทธิ์ผลของการพัฒนาที่ดินแบบมีส่วนร่วม ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรมีการพัฒนาขึ้นเป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม ได้แก่ เกษตรกรมีอำนาจของการตัดสินใจในการกำหนดราคาผลิต และทำสัญญาต่อเนื่อกับผู้บริโภคได้ ลดต้นทุนปัจจัยการผลิตจากภายนอก (ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้า เมล็ดพันธุ์พืชและสัตว์) โดยการใช้ปุ๋ยผลิตเอง ส่งผลให้ลดต้นทุนซื้อปุ๋ยเคมีและสารเคมีทางการเกษตรเพียง 720 บาทต่อไร่ คิดเป็นมูลค่าประมาณ 400,000 บาท/ปี อีกทั้งเกษตรกรยังมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยประมาณ 10,000 บาท/ไร่ ได้กำไรมากกว่าการปลูกข้าวสองเท่า จากข้อมูลจังหวัดยโสธร และเกิดแบรนด์ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ที่มีคุณภาพผ่านการรองรับ PGS ซึ่งผู้บริโภคให้การยอมรับ และมีความพึงพอใจ นอกจากนี้ ยังเกิดการพัฒนาต่อยอด จากการจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์คำเขื่อนแก้ว ที่เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม และการทำเกษตรอินทรีย์

(2) กรมสอบสวนคดีพิเศษ: โครงการการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาชนในการป้องกันการเกิดอาชญากรรมคดีพิเศษ (รางวัลระดับดีเด่น)

ที่มาและความสำคัญ: อาชญากรรมในปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการกระทำผิดมากขึ้น โดยจากการรับเรื่องเป็นคดีพิเศษ สืบสวน และตรวจสอบข้อเท็จจริง พบว่า กลุ่มคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ (อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การเงินการธนาคาร ภาษีอากร ฟอกเงิน ทุจริตเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน แชนร์ลูกโซ่) และคดีด้านการคุ้มครองผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม (อาชญากรรมที่มีผลกระทบต่อผู้บริโภค สิ่งแวดล้อมการบุกรุกที่ดินและ ทรัพยากรธรรมชาติ มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม) มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน และเป็นคดีที่ประชาชนในระดับฐานราก หรือผู้ที่มีฐานะยากจนถึงปานกลางตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม รวมทั้งมีผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก

การป้องกันปราบปรามอาชญากรรมด้วยการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชน โดยให้ประชาชน และชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาอาชญากรรม เป็นที่ยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ คุ่มค่า และสามารถลดอาชญากรรมอย่างยั่งยืน โดยดำเนินการควบคู่ไปกับมาตรการป้องกันและปราบปรามด้วย กรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นหน่วยบังคับใช้กฎหมายพิเศษ โดยเป็นองค์กรขนาดกลางที่มีอำนาจสอบสวนทั่วราชอาณาจักร แต่ไม่มีหน่วยงานปฏิบัติงานในระดับพื้นที่หรือในส่วนภูมิภาค ด้วยเหตุผลดังกล่าว กรมฯ จึงสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม โดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การทำงานด้านการสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายภาคประชาชน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาชนในการป้องกันการเกิดอาชญากรรมคดีพิเศษอย่างยั่งยืน

วิธีการดำเนินงาน: กรมสอบสวนคดีพิเศษ ปรับระบบและวิธีการทำงานที่เน้นการเปิดระบบราชการให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม โดยส่วนเครือข่ายการป้องกันการเกิดอาชญากรรมคดีพิเศษ กองนโยบายและยุทธศาสตร์ ส่งเสริมให้ภาคประชาชนที่มีจิตอาสาเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบ บนฐานแนวคิดในการขับเคลื่อนกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และกรมฯ ได้เป็นแกนกลางในการบูรณาการกับหน่วยงานภาครัฐอื่นที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุน และเป็นหุ้นส่วน (Partnership) เช่น สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และได้รับการสนับสนุนในการเป็นวิทยากรให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องจากกรมป่าไม้ กรมทรัพยากรธรณี กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช รวมทั้งประยุกต์ใช้ตัวแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ของสมาคมการมีส่วนร่วมสากล (Public Participation Spectrum) ของ IAP2 (International Association Public Participation) ได้แก่ ระดับให้ข้อมูลข่าวสาร (To Inform) คือ “ระดับรู้จัก” ระดับการปรึกษาหารือ (To Consult) คือ “ระดับมักคุ่น” ระดับการเข้ามามี บทบาท (To Involve) คือ “ระดับอุ่นใจ” และระดับความร่วมมือ (To Collaborate) คือ “ระดับไปด้วยกัน”

เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการเฝ้าระวัง แจ้งเบาะแส การป้องกันการเกิดอาชญากรรม คดีพิเศษในพื้นที่ และเป็นผู้แทนในการประสานงานรับเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชน กับกรมสอบสวน คดีพิเศษ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

1) สนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการเกิดอาชญากรรมคดีพิเศษ “ระดับรู้จัก” โดยกรมฯ เปิดรับสมัครผู้ที่มีจิตอาสาเข้ามาร่วมด้วยความสมัครใจ ผ่านการตรวจสอบ ข้อมูลจากเลขบัตรประจำตัวประชาชน 13 หลัก โดยต้องมีประวัติที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอาชญากรรม ยาเสพติด และไม่เป็นผู้ต้องหาในคดีความทางอาญา และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) เสริมสร้างศักยภาพของภาคประชาชน โดยสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเครือข่ายที่เป็น แกนนำ “ระดับมักคุ้น” ผ่านกลไกการฝึกอบรม ซึ่งเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพและทักษะเครือข่าย แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

- ระดับเบื้องต้น เป็นการอบรมให้ความรู้พื้นฐานทั่วไปเพื่อสร้างเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท ภารกิจ และหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ และบทบาทของเครือข่ายภาคประชาชน หลักการเขียน คำร้อง การเฝ้าระวังคดีพิเศษ การรายงานการเฝ้าระวังพื้นที่ รวมถึงช่องทางการติดต่อกับกรมฯ

- ระดับแกนนำ เมื่อผ่านการฝึกอบรมระดับต้นแล้ว มีการพัฒนา และทำงานเป็นเครือข่ายกับ กรมฯ และมีผลการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยจะคัดเลือกเข้าพัฒนาศักยภาพ และฝึกอบรมในหลักสูตร ที่เกี่ยวข้องกับหลักการรวบรวมพยานหลักฐานเบื้องต้น และการมอบหมายภารกิจที่เป็นเป้าประสงค์ หลักของการสร้างเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วมในการป้องกัน แจ้ง เบาะแส รายงานการเกิดอาชญากรรมในระดับพื้นที่

- ระดับการสร้างชุมชนเข้มแข็ง เป็นการยกระดับเพื่อพัฒนาศักยภาพของแกนนำระดับชุมชน ที่มีความเข้มแข็งให้มีการทำงานในเชิงโครงสร้าง โดยให้ความรู้ ทักษะกับภาคประชาชนระดับชุมชน ในการเฝ้าระวังการเกิดอาชญากรรมระดับพื้นที่อย่างเป็นระบบ และเทคนิคในการแก้ไขปัญหาของ ชุมชน

3) สนับสนุนการมีส่วนร่วม โดยจัดให้มีเวทีที่เปิดให้เครือข่ายภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการเสนอความเห็น ข้อเสนอแนะ และแนวทางแก้ไข รวมทั้งเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ ตัดสินใจ ผ่านกลไกการส่งเสริมกระบวนการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายภาคประชาชนในการป้องกัน อาชญากรรมคดีพิเศษ “ระดับอุ่นใจ” ซึ่งเป็นการสร้างความไว้วางใจ และเปิดให้เครือข่ายเข้ามามีส่วน ร่วมในรูปแบบของคณะทำงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการกรม

สอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งมาจากผู้แทนเครือข่ายภาคประชาชน และตัวแทนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และผู้แทนเครือข่ายภาคเอกชน

4) สร้างความร่วมมือในการทำงาน เพื่อป้องกันการเกิดอาชญากรรมคดีพิเศษ “ระดับไปด้วยกัน” โดยส่งเสริมบทบาทเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้ามาเป็นหุ้นส่วนการทำงาน ได้แก่

- บทบาทเป็นกลไกสำคัญในพื้นที่การรายงานเฝ้าระวัง แจ้งเบาะแสที่เป็นเรื่องการป้องกันปัญหาอาชญากรรมคดีพิเศษ รายงานความเคลื่อนไหวที่คาดว่าจะป็นภัยต่อประเทศ ทั้งความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคม เช่น พื้นที่เกาะยวน้อยและเกาะยวใหญ่ อำเภอเกาะยว จังหวัดพังงา ที่เครือข่ายร่วมกันเฝ้าระวัง และหาข่าวในพื้นที่ โดยการตรวจสอบเบื้องต้นว่าเป็นการบุกรุกในพื้นที่สาธารณประโยชน์ หรือป่าสงวน เป็นพื้นที่ทับซ้อนกับพื้นที่ของประชาชนหรือไม่ และแจ้งข่าวพร้อมพฤติกรรมบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล พื้นที่ก่อนและหลังการบุกรุกที่ดิน เพื่อประกอบการดำเนินคดี ตลอดจนเป็นพยานในศาล ช่วยให้การดำเนินคดีมีข้อมูลหลักฐานที่ชัดเจน รวมถึงจำนวนของผู้มีส่วนร่วมในคดี ส่วนบุคคลมีความถูกต้อง และครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น สามารถลงโทษผู้กระทำความผิด และคืนพื้นที่ให้ประชาชน และสังคม รวมทั้งยังช่วยยั้งผู้บุกรุกรายใหม่ให้ลดน้อยลง

- บทบาทร่วมดำเนินงานในลักษณะเป็นตัวแทนของกรมฯ เกี่ยวกับการรับคำร้อง และประสานการดำเนินการเกี่ยวกับการร้องทุกข์ของประชาชนในระดับพื้นที่กับกรมฯ

- บทบาทเป็นเครือข่ายเป็นผู้กระจายข่าว แจ้งเตือนภัยที่เกี่ยวข้อง และเป็นวิทยากรให้ความรู้กับประชาชนทั่วไปได้รู้เท่าทันอาชญากรรมรูปแบบต่าง ๆ และอาชญากรรมคดีพิเศษ รวมทั้งภัยของอาชญากรรมอื่นที่มีผลกระทบต่อประชาชน

จากโครงการการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาชนในการป้องกันการเกิดอาชญากรรมคดีพิเศษ เป็นการเปิดระบบราชการโดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการทำงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นตัวแทนของกรมฯ โดยประยุกต์ใช้ตัวแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนของสมาคมการมีส่วนร่วมสากล (Public Participation Spectrum) ของ IAP2 (International Association Public Participation) ผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่าง ๆ เป็นการสนับสนุนบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างชัดเจน ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนเกิดเป็นผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรม ทั้งนี้ จากการที่กรมสอบสวนคดีพิเศษไม่มีหน่วยงานปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ หรือในส่วนภูมิภาค ส่งผลให้แกนนำเครือข่ายภาคประชาชน ในระดับพื้นที่ร่วมกันจัดตั้งศูนย์รับข้อมูล และเผยแพร่อาชญากรรมคดีพิเศษ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการกระจายความรู้ การรับรู้ และการเตือนภัยของประชาชนในพื้นที่ เป็นศูนย์ที่แกน

นำเครือข่ายกำหนดเป็นสถานที่ในการรับเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ของเครือข่ายภาคประชาชน ซึ่งปัจจุบันได้จัดตั้งแล้ว จำนวน 6 ศูนย์ ประกอบด้วย ศูนย์รับข้อมูลและเผยแพร่อาชญากรรมคดีพิเศษ จังหวัดตราด จังหวัดสระแก้ว จังหวัดน่าน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดเลย (2ศูนย์)

2.7.2 รางวัลประเภทรางวัลสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม (Effective Change) ประจำปี 2562

จากการประเมินผลการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ มีหน่วยงานภาครัฐที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมประจำปี พ.ศ. 2562 จำนวน 62 รางวัล แบ่งเป็นระดับดีเด่น 6 รางวัล ระดับดี 40 รางวัล และระดับชมเชย 16 รางวัล (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2563a) โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงหน่วยงานที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมประจำปี พ.ศ. 2562

หน่วยงาน		ผลงาน
รางวัลระดับดีเด่น		
1	กรมชลประทาน	การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง
2	สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์	โครงการสกลนคร เมืองแห่งครามธรรมชาติ
3	สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์	การพัฒนาเศรษฐกิจการค้าจังหวัดให้เข้มแข็งผ่านกลไก MOC Biz Club จังหวัดอุดรธานี
4	สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข	ศูนย์โฮมสุขภาพสินธุ์” คีนความสุขและศักดิ์ศรีความ เป็นมนุษย์ให้ผู้พิการและผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านการ เคลื่อนไหว
5	จังหวัดกาฬสินธุ์	Kalasin Happiness Model: คนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง: โครงการยกระดับคุณภาพชีวิตคนจนขั้นพื้นฐาน
6	จังหวัดสตูล	ก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน

รางวัลระดับดี		
1	กรมวิชาการเกษตร	การเสริมสร้างความรู้ พัฒนาชาวไร่แบบมีส่วนร่วมเพื่อการผลิตมันสำปะหลังยั่งยืน (อูบล โมเดล)
2	กรมการพัฒนาชุมชน	สุขร่วมสร้าง @ทุ่งยายชี
3	กรมควบคุมโรค	โครงการรัฐ ราษฎร์ ร่วมใจ ต้านภัย โรคพิษสุนัขบ้า ตามพระปณิธานสัตว์ปลอดโรคคนปลอดภัย
4	กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ	จับมือผู้ประกอบการโคนมไทยบุกตลาดต่างประเทศโดยใช้ประโยชน์จาก FTA
5	กรมทรัพยากรน้ำบาดาล	การพัฒนาระบบกระจายน้ำบาดาลเพื่อเกษตรกรด้วยพลังงานแสงอาทิตย์
6	กรมบัญชีกลาง	โครงการความโปร่งใสในการก่อสร้างภาครัฐ (CoST)
7	กรมประมง	โครงการธนาคารผลผลิตสัตว์น้ำแบบมีส่วนร่วมหนองคู บ้านตูม ตำบลทองหลาง อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา
8	กรมประมง	โครงการการอนุรักษ์กุ้งก้ามกรามลุ่มน้ำสวี
9	กรมพัฒนาที่ดิน	ฟื้นฟูปลูพืช...เกษตรวิถีผสมผสาน
10	กรมพัฒนาที่ดิน	พลิกดินทราย สร้างอาชีพ สร้างรายได้ สร้างสุขสู่ชุมชน
11	กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน	การพัฒนากำลังคนด้านเทคโนโลยียานยนต์แบบประชารัฐ
12	กรมโยธาธิการและผังเมือง	โครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ จังหวัดน่าน
13	กรมสุขภาพจิต	โครงการ “ชุมชนฮักแพงเป็งแยงลูกหลานวัยรุ่น” อำเภอตาลสุม จังหวัดอุบลราชธานี
14	กองทัพบก	โครงการรู้รักสามัคคี เพราะเราคือพี่น้องกัน (โมเดลจิตอาสาเพื่อความมั่นคง สนับสนุนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (จชต.)

15	กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ราชอาณาจักร	เครือข่ายพลังประชาชนกำจัดมalariaในพื้นที่ เสี่ยง จังหวัดยะลา
16	สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	นิคมเศรษฐกิจพอเพียงวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
17	สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	การส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในเขตปฏิรูปที่ดิน จังหวัดยโสธร
18	สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	โครงการจัดที่ดินทำกินชุมชนในเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลนาจำปา อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์
19	สำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ	การจัดตั้งเครือข่ายภาคประชาสังคมในการ ต่อต้าน การทุจริต
20	สำนักนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	กองทุนสิ่งแวดล้อมกับการสนับสนุนโดย กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีโครงการ อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ป่าใหญ่ โคกจิก-ตาลอก
21	สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์	คนลำปางไม่ทิ้งกัน
22	สำนักงานปลัดกระทรวงพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์	โครงการศูนย์รวมใจผู้สูงวัยเป็นมิตรจิตอาสา
23	สำนักงานปลัดกระทรวงพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์	Green Land พื้นที่สีเขียว ที่อยู่อาศัยคือชีวิต
24	สำนักงานปลัดกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	โครงการโสมบุญประชารัฐร่วมลดมลพิษ ณ แหล่งกำเนิด
25	สำนักงานปลัดกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	การเสริมสร้างศักยภาพการมีส่วนร่วมด้านการ เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในบริบทความตก ลงปารีส
26	สำนักงานปลัดกระทรวงพลังงาน	ทูตพลังงานรวมพลังพัฒนาและอนุรักษ์พลังงาน สู่ ความยั่งยืน รุ่นที่ 1
27	สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข	โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตการป้องกัน อุบัติเหตุทางถนน

28	สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ	เพิ่มการเข้าถึงสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ประชากรกลุ่มเปราะบาง มานี เทือกเขาบรรทัด
29	จังหวัดกาญจนบุรี	กิจกรรมส่งเสริมการบริโภคและจำหน่ายสินค้า เกษตร ปลอดภัย (PGS)
30	จังหวัดชัยภูมิ	โครงการปาร์กซ์น้ำโลใหญ่ชัยภูมิ
31	จังหวัดนารายวาส	โครงการซ่อมแซม ปรับปรุง และเสริม ประสิทธิภาพ แหล่งน้ำฝายสากอ
32	จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	โครงการมิติใหม่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ไร้ถัง ขยะ
33	จังหวัดเพชรบูรณ์	การสร้างและพัฒนาเครือข่ายกลุ่มคลัสเตอร์ มะขาม จังหวัดเพชรบูรณ์
34	จังหวัดลำพูน	การบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนแบบมีส่วนร่วม จังหวัดลำพูน
35	จังหวัดสุพรรณบุรี	การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วม: บ้านพุน้ำร้อน จังหวัดสุพรรณบุรี
36	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล สุวรรณ ภูมิ	การวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่ ตำบลสามเรือน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
37	โรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย สพม. เขต 10 สมุทรสาคร	นักธุรกิจน้อยมีคุณธรรม นำสู่เศรษฐกิจ สร้างสรรค์
38	ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน)	การส่งเสริมเครือข่ายประชาสังคมต่อต้านการ ทูจริตด้วยวิถีวัฒนธรรม
39	สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)	“คนสร้างป่า” ต้นแบบการพัฒนาชุมชนเชิง พื้นที่ โดยกระบวนการมีส่วนร่วม โครงการ พัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงผาผึ้ง – ศรีคีรี รักษ์
40	สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)	แม่จริม: ชุมชนลดการเผาด้วยวิถีเกษตรตาม แนวทาง โครงการหลวง
รางวัลระดับชมเชย		
1	กรมการค้าภายใน	โครงการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์แบบ

		มีส่วนร่วม
2	กรมคุมประพฤติ	โครงการพัฒนาระบบการดูแลผู้กระทำผิดบนฐานชุมชนเพื่อคนเป็นสุข
3	กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	โครงการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติโดยชุมชนบ้านดอนไชย ตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
4	กรมโรงงานอุตสาหกรรม	โครงการศูนย์การเรียนรู้เพาะชำผักหวานป่าเพื่อชุมชนอย่างยั่งยืน
5	กรมศุลกากร	โครงการระบบพิธีการอิเล็กทรอนิกส์สำหรับการค้า ชายฝั่ง (e-Coasting Trade)
6	สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า	โครงการหุ้นส่วนยุทธศาสตร์การค้าและประชารัฐ เมืองคูมิตรเพื่อธุรกิจสู่สากล (Strategic Partnership for Sister Cities)
7	สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	บ้านที่มากกว่าบ้าน ด้วยกลไกประชารัฐ
8	สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	โครงการ 5 ประสาน สืบสานเกษตรทฤษฎีใหม่ ถวายในหลวง กรณีศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์
9	สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	โครงการความร่วมมือเพิ่มประสิทธิภาพเครือข่ายเฝ้าระวังและเตือนภัยคุณภาพน้ำ เพื่อการอนุรักษ์พันธุ์ทุเรียนพื้นบ้านนทบุรี
10	สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	โครงการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้และลุ่มน้ำ แบบบูรณาการบนฐานชุมชนโดยการประยุกต์ใช้ กลไกชดเชยตอบแทนคุณค่าระบบนิเวศ : CBFCM
11	สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข	ผลงานการดำเนินงานจัดรูปแบบบริการโดยประชาชนโรงพยาบาลขลุง อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี
12	สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	โครงการส่งเสริมและสนับสนุนความเป็น

		พลเมือง ของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตย เพื่อการพัฒนา ประชาธิปไตยให้ยั่งยืน
13	จังหวัดกำแพงเพชร	การแก้ไขปัญหาผักตบชวาในพื้นที่ จังหวัดกำแพงเพชร
14	จังหวัดตราด	โครงการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ระดับ มาตรฐาน หมู่ 4 ตำบลห้วงน้ำขาว อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด
15	จังหวัดขอนแก่น	ตลาดประชารัฐ ตลาดวัฒนธรรม ถนนสาย วัฒนธรรม ตลาดท่าพระ 100 ปี จังหวัด ขอนแก่น
16	จังหวัดนครปฐม	โครงการเกษตรและอาหารปลอดภัยสู่ โรงพยาบาล

หมายเหตุ. จาก หลักเกณฑ์การพิจารณารางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมประจำปี พ.ศ. 2562 โดย
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2561, (14-18).

ตัวอย่างโครงการที่น่าสนใจจากการถอดบทเรียนโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผล
ประชาชนมีส่วนร่วมประจำปี พ.ศ. 2562

(1) สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์):
โครงการศูนย์โฮมสุขภาพสินธุ์คืนความสุขและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้ผู้พิการ ผู้สูงอายุที่มี
ปัญหาด้านการเคลื่อนไหวอย่างยั่งยืน (รางวัลระดับดีเด่น)

ที่มาและความสำคัญ: การเดินทางไปพบแพทย์ พบว่าทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากมายในแต่ละครั้ง
โดยเฉพาะผู้ป่วยที่อยู่ห่างไกลสถานบริการสุขภาพ ทำให้ต้องมีการวางแผนหลายอย่าง นอกจากจะ
เสียค่าใช้จ่ายแล้ว ยังสูญเสียรายได้ และเวลาในการประกอบอาชีพอีกด้วย ซึ่งผู้ป่วยในจังหวัด
กาฬสินธุ์ มีค่าใช้จ่ายในการไปสถานบริการสุขภาพ เฉลี่ยคนละ 165 บาท และหากมีญาติไปด้วยทำให้
เพิ่มค่าใช้จ่ายเฉลี่ยอย่างน้อย 330 บาทต่อครั้ง อีกทั้งผู้ป่วยติดเตียง ผู้พิการ หรือผู้สูงอายุที่อยู่ในพื้นที่
ห่างไกล ส่งผลให้เดินทางไปอย่างยากลำบาก โดยจังหวัดกาฬสินธุ์มีกลุ่มคนพิการ ผู้สูงอายุมีปัญหา
ทางการเคลื่อนไหวที่ต้องดูแลอย่างต่อเนื่อง จำนวนทั้งสิ้น 14,564 ราย ซึ่งขาดโอกาสเข้าถึงการรับ
บริการสูงถึงร้อยละ 65.70

นอกจากปัญหาด้านการเข้าถึงบริการสุขภาพที่ต้องได้รับการฟื้นฟูอย่างต่อเนื่องแล้ว ยังมีอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญ คือ การขาดแคลนบุคลากรทางกายภาพบำบัด โดยทางจังหวัดกาฬสินธุ์มีนักกายภาพบำบัดเมื่อเทียบเป็นสัดส่วนแล้วเท่ากับ 1 คนต่อ 30,326 คน ซึ่งสูงเกินมาตรฐานวิชาชีพ 7 เท่าจากที่กำหนดนักกายภาพบำบัดไว้ 1 คน ต่อ 4,500 คน ส่งผลให้ผู้ป่วยหรือผู้สูงอายุเหล่านี้เกิดความรู้สึกด้วยค่า เป็นภาระ ด้วยเหตุนี้ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์จึงมีแนวคิดส่งเสริมการบริการด้านสุขภาพ และการมีส่วนร่วมโดยให้ชุมชนเข้ามาเป็นจิตอาสาด้านกายภาพบำบัดแบบมุ่งเน้นในชุมชนจัดการกันเอง

วิธีการดำเนินงาน: ศูนย์โฮมสุขภาพสินธุ์ มีแนวคิดจากการออกแบบกระบวนการจัดระบบบริการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการโดยการใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community Base Rehabilitation Matrix: CBR) ขององค์การอนามัยโลก 2010 (WHO 2010) มาใช้ในการออกแบบกระบวนการจัดระบบบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยมีประชาชนเป็นผู้จัดการสนองต่อความต้องการตามสภาพและบริบทภายในชุมชน เปิดโอกาสให้คนพิการ ผู้สูงอายุ สมาชิกในครอบครัว ชุมชน ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมระดมสรรพกำลังทางสังคม (Social Mobilization) ฟื้นฟูสุขภาพ และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานของบุคลากรในการจัดระบบสุขภาพ

วิธีการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ในการร่วมมือกับเครือข่ายและชุมชน โดย 4 ลง 6 ร่วม ประกอบด้วย ลงเรือ ในการร่วมรับรู้ ร่วมคิดและร่วมวางแผน เพื่อกำหนดวิธีการ แนวทางแก้ไข โครงสร้าง สถานที่ตั้งและบุคลากร ลงขัน ในการร่วมระดมทุนและทรัพยากรจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง รวมถึงทรัพยากรความรู้ที่เผยแพร่หรืออบรมเพื่อเรียนรู้ร่วมกัน ลงมือ ในการร่วมดำเนินการ และร่วมติดตามประเมินผลเพื่อนำไปพัฒนาต่อและลงตัว โดยร่วมกันรับผลประโยชน์ในทุกฝ่าย ทั้งผู้ป่วยที่ได้รับการฟื้นฟูหรืออาสาสมัครโฮมสุขภาพ

ผลงานที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมของโครงการศูนย์โฮมสุขภาพ คือ โรงเรียนผู้สูงอายุที่ทำให้ผู้สูงอายุในชุมชนมีกิจกรรมร่วมกันเป็นประจำ และการปรับสภาพบ้านผู้สูงอายุและคนพิการ เพื่อใช้ชีวิตอยู่ในบ้านอย่างปลอดภัยและสะดวกในการใช้ชีวิตประจำวัน ดังนั้น “ศูนย์โฮมสุขภาพ” จึงเป็นนวัตกรรมของชาวจังหวัดกาฬสินธุ์แห่งแรกและแห่งเดียวของประเทศไทย โดยปัจจุบันมีศูนย์โฮมสุขภาพจำนวน 53 แห่ง และมีเป้าหมายในการขยายให้เต็มพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 150 แห่ง ทั้งนี้ ผลจากการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนทำให้ “ศูนย์โฮมสุขภาพ” เป็นต้นแบบของระบบการดูแลระยะยาว (Long term care) และเป็นสถานที่ฝึกอบรมหลักสูตรนักกายภาพบำบัดชุมชนที่เกิดจากการขยายผลของศูนย์โฮมสุขภาพ และอาสาสมัครศูนย์โฮมสุขภาพ โดยกลุ่มผู้พิการสามารถเข้าถึงบริการในปี 2561 ร้อยละ 77.31 เพิ่มขึ้น 2.25 เท่าจากปี 2558 และกลุ่มผู้สูงอายุเข้าถึงบริการในปี

2561 ร้อยละ 91.43 จากเดิมที่ไม่มีเลย ทำให้กลุ่มคนพิการและผู้สูงอายุได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพอย่างต่อเนื่อง และยังช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางของผู้ป่วยและญาติได้สูงถึง 32,036,400 บาท

(2) กรมบัญชีกลาง: โครงการสร้างความโปร่งใสในการก่อสร้างภาครัฐ (CoST) (รางวัลระดับดี)

ที่มาและความสำคัญ: โครงการความโปร่งใสในการก่อสร้างภาครัฐ (Construction Sector Transparency Initiative: CoST) เป็นเครื่องมือเข้ามาช่วยป้องกันการทุจริตในโครงการก่อสร้างภาครัฐ เป็นการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการก่อสร้างหน่วยงานของรัฐ โดยอาศัยการติดตามและตรวจสอบข้อมูลที่เปิดเผยตามช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้คุณภาพของงานก่อสร้างที่ใช้งบประมาณหรือภาษีของประชาชนมาดำเนินการมีความคุ้มค่า และตรงกับความคิดเห็นของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการก่อสร้าง ด้วยเหตุนี้กรมบัญชีกลางจึงได้กำหนดให้โครงการก่อสร้างที่เข้าร่วมโครงการ CoST ต้องเปิดเผยข้อมูลเชิงรุกของโครงการตามแนวทางการเปิดเผยข้อมูลของ CoST International Secretariat จำนวน 40 รายการ

วิธีการดำเนินงาน: โครงการได้มีการดำเนินงานที่มุ่งเน้นการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการสร้างความโปร่งใสในการก่อสร้าง ดังนี้

1) การลงพื้นที่ โดยจัดเวทีเพื่อรับฟังความคิดเห็น คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ รวมถึงการรับทราบข้อร้องเรียนจากประชาชนในพื้นที่ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานเจ้าของโครงการเข้าร่วมเวทีด้วย เพื่อรับทราบปัญหาและชี้แจงข้อเท็จจริงต่อประชาชน นอกจากนี้เจ้าหน้าที่จากสำนักงานการคลังจังหวัด จะมีการสำรวจและรวบรวมความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และข้อร้องเรียนจากประชาชนที่ได้รับผลกระทบและอาศัยอยู่บริเวณพื้นที่โครงการก่อสร้าง เพื่อแจ้งให้กับหน่วยงานเจ้าของโครงการรับทราบและดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

2) เข้าร่วมกระบวนการตรวจสอบ โดยภาคประชาชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการก่อสร้างของหน่วยงานรัฐที่เข้ามามีส่วนร่วม อาศัยข้อมูลที่เปิดเผยตามช่องทางต่าง ๆ ที่ทางโครงการ CoST ได้พัฒนาเอาไว้

3) การให้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และการร้องเรียนจากภาคประชาชน เป็นผลผลิตสำคัญของโครงการ CoST สามารถใช้เป็นหลักฐานสนับสนุนการมุ่งสู่ผลกระทบเชิงประจักษ์ ซึ่งได้แก่ความโปร่งใสของโครงการก่อสร้างภาครัฐ โดยหน่วยงานเจ้าของโครงการจะต้องรับผิดชอบต่อประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย

4) การใช้ข้อมูลเพื่อเอาผิดกับหน่วยงานรัฐ โดยในกรณีที่มีข้อมูลถูกเปิดเผย แสดงออกถึงความผิดปกติของโครงการ และเห็นถึงแนวโน้มความไม่โปร่งใสหรือการใช้งบประมาณอย่างไม่คุ้มค่าของโครงการตามแนวทางของ CoST ภาคประชาชนผู้มีส่วนได้เสียสามารถใช้ข้อมูลเหล่านั้นเพื่อเอาผิดหน่วยงานเจ้าของโครงการได้

การดำเนินงานของโครงการ CoST ทำให้สร้างการตระหนักรู้ในการมีส่วนร่วมให้กับภาคประชาชน เกิดการตอบสนองต่อความต้องการของภาคประชาชน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือการพัฒนาที่มีผลกระทบสูง (High Impact) กับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ นำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานภาครัฐ และคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม

2.7.3 รางวัลประเภทรางวัลสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม (Effective Change) ประจำปี 2563

จากการประเมินผลการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ มีหน่วยงานภาครัฐที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมประจำปี พ.ศ. 2563 จำนวน 48 รางวัล แบ่งเป็นระดับดีเด่น 6 รางวัล ระดับดี 32 รางวัล และระดับชมเชย 10 รางวัล (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2563b) โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงหน่วยงานที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมประจำปี พ.ศ. 2563

หน่วยงาน		ผลงาน
รางวัลระดับดีเด่น		
1	กรมการแพทย์	รวมพลังเยียวยาผู้ติดเชื้อสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
2	กรมป่าไม้	สานพลังเครือข่ายเพื่อสร้างป่าอย่างยั่งยืน พื้นที่อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย
3	กรมสุขภาพจิต	บ้านทำเนียบรวมใจ ปฏิบัติการฉุกเฉินฉับไวปลอดภัย ลดรุนแรงสร้างความแข็งแกร่งชุมชน
4	สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข	หมู่บ้านสีขาวชุมชนบำบัดยาเสพติด ครอบครัวร่วมรักษ์ ฮักเวียงหนองล่องอย่างยั่งยืน
5	จังหวัดร้อยเอ็ด	ร้อยเอ็ดร่วมใจอนุรักษ์ป่าดงทำเลดอนใหญ่
6	สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง	คู่วิถีคนอยู่ร่วมกับป่า ลดพื้นที่ทำไร่หมุนเวียน

	(องค์การมหาชน)	
รางวัลระดับดี		
1	กรมการพัฒนาชุมชน	การขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดเชียงใหม่ (เชียงใหม่100%)
2	กรมกิจการเด็กและเยาวชน	UD network (เครือข่ายอุดร สร้างสุข)
3	กรมกิจการเด็กและเยาวชน	เด็กสกล ผู้ฮัก ผู้ป้อง บ่ต้องทอดทิ้งกันไว้ข้างหลัง
4	กรมควบคุมโรค	สานพลังเครือข่าย ร่วมใจจิตอาสา พัฒนาคุณภาพชีวิต พิชิตเบาหวานความดัน ชุมชนหมื่นไวย
5	กรมชลประทาน	การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของสถานีสูบน้ำแก่งคอย-บ้านหมอ
6	กรมทรัพยากรน้ำ	การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำพาน พร้อมระบบกระจายน้ำเพื่อการท่องเที่ยว อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี
7	กรมประมง	ลูกออ๊ดเงินล้าน...เพิ่มคุณภาพชีวิตเกษตรกร
8	กรมพัฒนาที่ดิน	การพัฒนาโครงสร้างดินกอกำเนิดส้มโอทับทิมสยาม GI อัตลักษณ์ลุ่มน้ำปากพนัง
9	กรมพัฒนาที่ดิน	ชุมชนร่วมสร้าง ฟันฟูนาร้าง สู่อความยั่งยืน
10	กรมพัฒนาที่ดิน	ด้านข้างโมเดล : การจัดการดินเค็มโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งและทรัพยากรดินที่ยั่งยืน
11	กรมพัฒนา	พลิกวิกฤตการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เพิ่มโอกาสการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืน
12	กรมวิชาการเกษตร	ยกระดับถั่วหลังนาพระราชรัฐ ผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองหนองวัวซอ
13	กรมส่งเสริมการเกษตร	ชุมชนบางตลาดร่วมใจ บริหารจัดการผลผลิต

		มะพร้าวอ่อนแบบบูรณาการ
14	กรมสุขภาพจิต	รักษักระบุรี เริ่มที่กาย...เป้าหมาย คือ “ใจ”
15	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช	การจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ โดยชุมชนมีส่วนร่วม กรณีตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน
16	กองทัพเรือ	โครงการพัฒนาคุตกรถถัง เป็นแหล่งเก็บน้ำตามแนวพระราชรัฐ
17	สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (ข้าว) ในเขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลบ้านแก่ง อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม
18	สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	โครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม ในเขตปฏิรูปที่ดิน กลุ่มเกษตรกร เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ตำบลโนนสำราญ-บึงมะลู จังหวัดศรีสะเกษ
19	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สพม. เขต 10 (โรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย)	สานพลังเครือข่าย อย.น้อย สร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพดีสู่วิถีชุมชน
20	สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	คลิก...ยิ้ม
21	สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	ลำปางสร้างสรรค์ปันสุข
22	สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	โนนเขวา โมเดล
23	สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	การส่งเสริมการมีส่วนร่วม “บ-ว-ร” สู่ต้นแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่
24	สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ฟื้นฟูแม่น้ำพิจิตร คืนชีวิตให้ชุมชน
25	สำนักงานปลัดกระทรวงพลังงาน	โครงการส่งเสริมการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในการสูบน้ำเพื่อการเกษตร ภายใต้โครงการพลังงานชุมชนเพื่อชุมชนจัดการตนเองด้าน

		พลังงาน ปี 2560
26	สำนักงานปลัดกระทรวงพลังงาน	โครงการสามก้อนเส้า เขย่ามูลสัตว์และแสงแดด เป็นอาหารและเงินตรา @คำแคน
27	สำนักงานปลัดกระทรวงพลังงาน	ร่วมคิด ร่วมสร้าง เส้นทางสู่ Krabi Goes Green ด้านพลังงาน
28	สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข	ฮอมบุญ & ฮอมเฮลท์ (Health)
29	จังหวัดปัตตานี	การบริหารจัดการขยะ
30	จังหวัดลำพูน	อัตลักษณ์ผ้าลำพูน ด้วยวิถีการมีส่วนร่วมของคนลำพูน
31	สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)	บ่อน้ำร่วมแบ่งปัน : ระบบน้ำเพื่อการเกษตร ยั่งยืน
32	สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)	ปางแดงใน “จากภูเขาสีทองสู่ภูเขาสีเขียว”
รางวัลระดับชมเชย		
1	กรมการพัฒนาชุมชน	โครงการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง สู่ชุมชนต้นแบบแก้ไขปัญหายาเสพติดแบบมีส่วนร่วม บ้านบางประดู หมู่ที่ 6 ตำบลไทรมา อำเภอมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
2	กรมเจ้าท่า	โครงการขุดลอกลำน้ำคาว ตำบลแม่ฮ้อและตำบลสันมะเค็ด อำเภอยาง จังหวัดเชียงราย
3	กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	การป้องกันและแก้ไขปัญหาคาการกัดเซาะชายฝั่ง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลบางแก้ว อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
4	กรมทรัพยากรธรณี	เครือข่ายเฝ้าระวังแจ้งเตือนธรณีพิบัติภัยดินถล่ม จังหวัดอุดรธานี
5	กรมทรัพยากรน้ำ	โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูคลองพุดดินนาและลำน้ำสาขาแบบมีส่วนร่วม
6	กรมประมง	ชุมชนประมงร่วมสร้าง รัฐร่วมคิด คีนชีวิตสู่ กว๊านพะเยา

7	กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ	บ้านพักฉุกเฉิน คนไร้ที่พึ่ง หวงใย ไม่ทิ้งกัน ของชุมชนตำบลป่าแดด อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
8	กรมส่งเสริมการเกษตร	"ชั้นโรง" จากแมลงเล็ก ๆ สู่อารมณ์ดีเพื่อเพิ่มรายได้ให้ชุมชน ตำบลสระสระแก้ว อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
9	จังหวัดตราด	การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนตะกวาง
10	สถาบันวิจัยพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)	ธนาคารชุมชนโดยสถาบันเกษตรกร

หมายเหตุ. จาก หลักเกณฑ์การพิจารณารางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมประจำปี พ.ศ. 2563 โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2563, (21-26).

ตัวอย่างโครงการที่น่าสนใจจากการถอดบทเรียนโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมประจำปี พ.ศ. 2563

(1) กรมสุขภาพจิต: โครงการบ้านทำเนียบร่วมใจปฏิบัติการฉับไว ปลอดภัย ลดรุนแรง สร้างความแข็งแกร่งชุมชน (รางวัลระดับดีเด่น)

ที่มาและความสำคัญ: ตำบลบ้านทำเนียบ อำเภอศรีรัตนนิคม มีผู้ป่วยจิตเวชมากเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีจำนวนถึง 186 ราย เป็นผู้ป่วยที่เกิดจากการเสพยาเสพติดมากที่สุด (ข้อมูลจากสถิติผู้ป่วยนอก ร.พ. สวนสุราษฎร์ 2560) และมีเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้น อาทิ การแทงเด็กวัย 3 ขวบ การจุดไฟเผาปืมน้ำมัน การทำร้ายตนเอง และผู้อื่น ส่งผลกระทบให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัว และไม่ยอมรับผู้ป่วยจิตเวช ขาดการร่วมมือในชุมชน และพบว่าผู้ป่วยจิตเวชในชุมชนกลับมารักษาซ้ำสูง ซึ่งเกิดจากการขาดยา ใช้สารเสพติด ครอบครัวยากจน ขาดศักยภาพ ผู้นำแก้ไขปัญหาลำพัง หน่วยงานรัฐทำงานแยกส่วน ระบบการทำงานมีความซ้ำซ้อน ส่งผลให้ชุมชนเกิดความยุ่งยากต่อการดูแล และจัดการปัญหา

วิธีการดำเนินงาน: ร.พ. สวนสุราษฎร์ ร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งในและนอกระบบสาธารณสุข ร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาความต้องการ ใช้ชุมชนเป็นฐานฟื้นฟูดูแลผู้ป่วยจิตเวช โดยแผนการดำเนินงานได้จัดแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

1) การเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้ป่วยก่อนกระทำ ความรุนแรง ซึ่งรวมถึงการจัดทำฐานข้อมูลผู้ป่วย การให้องค์ความรู้เบื้องต้นด้านสุขภาพจิต/จิตเวช การจัดเตรียมครอบครัวผู้ป่วยให้ปรับทัศนคติและให้การยอมรับผู้ป่วย รวมถึงสังเกตสัญญาณเตือน และทักษะการดูแล

2) การจัดเหตุความรุนแรง ทั้งในการจัดการผู้ป่วยที่กระทำเหตุความรุนแรง และการดูแลเหยื่อ หรือผู้เสียหาย

3) การดูแลต่อเนื่อง ซึ่งได้แก่ ส่งต่อข้อมูลผู้ป่วยให้กับชุมชนและผู้ดูแล การติดตาม และฟื้นฟูผู้ป่วยอย่างต่อเนื่อง

ซึ่งตลอดทั้งกระบวนการได้สร้างการมีส่วนร่วม และความต้องการเป็นเจ้าของโครงการร่วมกัน โดยวิเคราะห์ปัญหา และวางแผนการดำเนินงานร่วมกับคนในชุมชน การสร้างแผนงานสุขภาพจิตชุมชน จัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มทำเนียบจิตอาสา มีการอบรมให้ความรู้ พัฒนาศักยภาพแกนนำ ร่วมกันติดตามดูแลผู้ป่วยอย่างต่อเนื่อง ถอดประสบการณ์การดูแล และร่วมกำหนดแนวทางปฏิบัติการดูแลทางสังคมจิตใจ โดยทำข้อตกลงร่วมกันระหว่างหน่วยงานท้องที่ ท้องถิ่น ภาครัฐ และภาคประชาชน

จากปัญหาสู่ความร่วมมืออย่างเต็มที่ของหน่วยงานภาครัฐ แกนนำชุมชน ประชาชนในพื้นที่ และตัวผู้ป่วยจิตเวช ก่อให้เกิดเป็นโครงการบ้านทำเนียบร่วมใจปฏิบัติการฉับไว ปลอดภัย ลดรุนแรง สร้างความแข็งแรงชุมชน เกิดระบบดูแลแบบบูรณาการความร่วมมือเครือข่าย ซึ่งส่งผลให้ตลอดระยะเวลา 2 ปี (2561-2562) ในการดำเนินโครงการพบว่า ไม่มีอุบัติการณ์ความรุนแรงของผู้ป่วยจิตเวชในตำบล และมีทีมปฏิบัติการฉุกเฉินจิตเวชที่สามารถช่วยเหลือได้อย่างทันท่วงที โดยนำเข้าสู่กระบวนการรักษา ลดค่าใช้จ่ายของครอบครัวผู้ป่วย ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วม เปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อผู้ป่วย เกิดความเข้าใจ มีความพึงพอใจต่อการช่วยเหลือ และร่วมกันดูแลผู้ป่วยจิตเวชมากที่สุด ผู้ป่วยจิตเวชในชุมชนได้รับการยอมรับ ลดการตีตราจากสังคม และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยมีการจ้างงานผู้ป่วยภายในชุมชน

2.8 กรณีศึกษาโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม 2 โครงการ

ในการศึกษาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม จากเอกสารถอดบทเรียนรางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมประจำปี 2561-2563 ของสำนักงาน ก.พ.ร. โดยที่ผู้วิจัยเลือกทำการศึกษจำนวน 2 โครงการ ซึ่งเป็นโครงการที่น่าสนใจและได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมในระดับดีเยี่ยม อันได้แก่

1. กรมชลประทาน: การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานจังหวัดสมุทรสงคราม

2. จังหวัดสตูล: ก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks)

โดยแต่ละโครงการมีรายละเอียด ดังนี้

2.8.1 กรมชลประทาน: การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานจังหวัดสมุทรสงคราม

ที่มาและความสำคัญ: ชุมชนแพรกหนามแดง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายของระบบนิเวศธรรมชาติประกอบด้วยพื้นที่น้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม แต่เนื่องจากสภาพระบบนิเวศ 3 น้ำ จึงทำให้มีน้ำเค็มหนุนเข้ามาในพื้นที่ ชาวชุมชนในอดีตใช้วิธีสร้างทำนบกั้นดินกั้นน้ำเค็มเพื่อทำนาปลูกข้าว ซึ่งต่อมาปัญหาน้ำเค็มหนุนรุนแรงยิ่งขึ้น กรมชลประทานจึงดำเนินการก่อสร้างประตูกั้นน้ำจืด - น้ำเค็มขึ้นจำนวน 15 ประตู แต่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้สำเร็จ ประกอบกับมีการตัดถนนพระราม 2 นำพาโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาสู่ชุมชนเพิ่มขึ้น ทำให้มีการปล่อยน้ำเสียมากขึ้น ส่งผลให้สัตว์น้ำที่เพาะเลี้ยงตายเป็นจำนวนมาก พื้นที่เกษตรกรรมได้รับผลกระทบจากการมีน้ำเค็มรุกกล้าเข้าไป ทำให้การเปิด - ปิดประตูระบายน้ำจึงนำมาซึ่งปัญหาความขัดแย้งของคนในพื้นที่

วิธีการดำเนินงาน: กรมชลประทานเปิดรับฟังความคิดเห็น และนำแนวทางการคิดแก้ไขปัญหาจากชุมชนมาปรับปรุงรูปแบบของประตูระบายน้ำ สนับสนุนองค์ความรู้ในการบริหารจัดการน้ำ จัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานรวมใจพัฒนาเมืองสามน้ำแพรกหนามแดง จัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทานจังหวัดสมุทรสงคราม อันนำไปสู่การทำข้อตกลงร่วม 3 จังหวัด เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา โดยนำรูปแบบการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเข้ามาทำกระบวนการในการค้นหาวิธีบริหารจัดการน้ำร่วมกัน และลดปัญหาความขัดแย้งของคนภายในชุมชน และพื้นที่ใกล้เคียงได้อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม จนเกิดนวัตกรรมการบริหารจัดการน้ำในระบบนิเวศ 3 น้ำด้วยบานประตูระบายน้ำแบบหับเผย มีข้อตกลงกติกากการเปิดประตูที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และความต้องการของคนในชุมชน ทั้งยังถูกต้องตามหลักวิชาการที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง จนสามารถเป็นต้นแบบและขยายผลไปยังพื้นที่อื่น ๆ ได้ ซึ่งการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการหาสาเหตุเพื่อให้ได้ข้อสรุป หรือแนวทางการแก้ไขร่วมกันอย่างพอใจทุกฝ่าย ประกอบด้วยกระบวนการทั้งภายในและภายนอก ดังนี้

1) กระบวนการปรับเปลี่ยนแนวคิด ทักษะคิด และกระบวนการทางความคิด (Mindset) ของบุคลากรกรมชลประทานต่อกระบวนการงานด้านการมีส่วนร่วม โดยปรับโครงสร้างองค์กรตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงการปฏิบัติงาน การพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็น

ระบบผ่านการฝึกอบรม การฝึกทักษะการดำเนินการประชุมอย่างมีส่วนร่วมเพื่อคลี่คลายความขัดแย้ง และแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน

2) ค้นหาต้นเหตุของปัญหาการจัดการน้ำในระบบนิเวศ 3 น้ำ ด้วยกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยให้ชุมชนค้นหาแกนนำชุมชน จัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองและผู้อื่น และค้นหาข้อมูลสภาพปัญหาเบื้องต้น จากนั้นจึงจัดเวทีสร้างความเข้าใจกับทุกภาคีในชุมชน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลศักยภาพชุมชนผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ และการจัดการน้ำในอดีต เมื่อเริ่มเข้าใจสภาพพื้นที่ และสภาพปัญหาของชุมชนมากขึ้นแล้ว จึงจัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลโดยตั้งคำถามชวนคิด และกระตุ้นให้ชุมชนอยากค้นหาคำตอบ โดยนำผลที่ได้มากำหนดทิศทางของชุมชน เพื่อให้ได้แนวพัฒนา และการแก้ไขที่เห็นเป็นรูปธรรม คือ “แบบบานประตูระบายน้ำแบบหับเผย”

3) จากบานประตูหับเผยสู่มาตรฐานกรมชลประทาน และนวัตกรรมด้านการบริหารจัดการน้ำ โดยกรมชลประทานได้ทดลองติดตั้งใช้งานบานประตู 2 แห่ง เพื่อปรับแก้ไขแบบบานประตูให้ เป็นไปตามหลักวิศวกรรม จนมีความถูกต้อง และทำการขยายผลจนเป็นที่ยอมรับ โดยกำหนดให้เป็นแบบบานประตูระบายน้ำมาตรฐานของกรมชลประทานอีก 19 แห่ง และเป็นแหล่งเรียนรู้ดูงานของหน่วยงานต่างประเทศ ซึ่งในปัจจุบันได้มีนวัตกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำเวทีการมีส่วนร่วม เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการน้ำ และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ เรือผลักดันน้ำ และเรือดูดเลน

4) JMC เพื่อความยั่งยืนของการบริหารจัดการน้ำในระบบนิเวศ 3 น้ำ โดยการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้ น้ำชลประทานให้เข้ามามีส่วนร่วมเปิด - ปิดอาคารบังคับน้ำ เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และ ผลักดันให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน (JMC) สมุทรสงคราม เพื่อเป็นองค์กรสูงสุดในการบริหารจัดการโครงการชลประทาน เป็นศูนย์กลางในการบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างส่วน ราชการ และภาคเอกชนต่าง ๆ ในพื้นที่ ทั้งยังได้ขยายความร่วมมือไปยังพื้นที่เหนือน้ำ (จ.ราชบุรี) และพื้นที่ท้ายน้ำ (จ.เพชรบุรี) เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้น้ำได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

จากการความพยายามในการเปิดใจของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง สู่กระบวนการมีส่วนร่วม ตั้งแต่การปรับโครงสร้างองค์กร และปรับเปลี่ยนแนวคิดของบุคลากรให้เข้าใจถึงกระบวนการมีส่วนร่วมและการพัฒนาเพื่อการแก้ไขปัญหา ให้ข้อมูลถึงสภาพปัญหาของคนในชุมชน และการร่วม วิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาและแก้ไขจากทุกฝ่าย จนสามารถการเกิดนวัตกรรมการบริหาร จัดการน้ำในระบบนิเวศ 3 น้ำด้วยบานประตูระบายน้ำแบบหับเผย ซึ่งผลสำเร็จดังกล่าวนำมาซึ่งการ แก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่มีมาอย่างยาวนานได้สำเร็จ เกิดความเข้มแข็งของชุมชนจากการรวมตัวเพื่อ แก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ ซึ่งใช้ระยะเวลากว่า 10 ปี บรรลุเป้าหมายที่สำคัญ คือ สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในชุมชนดีขึ้น ผลผลิตทางการเกษตรมีคุณภาพดีขึ้น ส่งผลให้รายได้ต่อ

ครัวเรือนของเกษตรกรเพิ่มขึ้น และเกิดต้นแบบ (Model) กระบวนการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาการจัดการน้ำในระบบนิเวศ 3 น้ำที่เป็นรูปธรรม ชัดเจน และยั่งยืน สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่น ๆ ที่มีปัญหาในลักษณะคล้ายกัน

2.8.2 จังหวัดสตูล: ก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks)

ที่มาและความสำคัญ: จังหวัดสตูลมีความโดดเด่นด้านธรณีวิทยา วัฒนธรรม โบราณสถาน และนิเวศวิทยา มีแหล่งที่มีคุณค่ามากกว่า 28 แหล่ง และแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ มากกว่า 16 แหล่ง มีความโดดเด่นทั้งด้านความหลากหลายของซากดึกดำบรรพ์สัตว์ทะเลที่ค้นพบ และความหลากหลายของชั้นหินยุคเก่าแก่ รวมทั้งสภาพภูมิประเทศหินปูนมีความสวยงามระดับโลก มีความสำคัญในด้านการเชื่อมโยงวัฒนธรรม โบราณสถาน วิถีชีวิตของชาวมานี ชาวเล และความหลากหลายทางชีวภาพ

จากความสำคัญข้างต้น ทุกภาคส่วนในจังหวัดจึงเห็นชอบร่วมกันในการดำเนินการจัดตั้งอุทยานธรณีของกรมทรัพยากรธรณี เมื่อปี พ.ศ. 2554 พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงธรณี และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมายสำคัญร่วมกันของทุกภาคส่วนในการดำเนินงาน คือ การยกระดับมาตรฐานการบริหารจัดการของอุทยานธรณีสู่ระดับสากล

วิธีการดำเนินงาน: การยกระดับมาตรฐานการบริหารจัดการของอุทยานธรณีสู่ระดับสากล เริ่มต้นจากการจัดตั้งหน่วยงานบริหารจัดการ การจัดทำแผนแม่บทบริหารจัดการ และดำเนินงานตามแผนฯ ด้วยความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่ ส่งผลให้มีการประกาศจัดตั้งอุทยานธรณีสตูล (Satun Geopark) เป็นอุทยานธรณีระดับจังหวัดในปีพ.ศ. 2557 ระดับประเทศในปี พ.ศ. 2559 (ยูเนสโก) แห่งแรกในประเทศไทย แห่งที่ 5 ของอาเซียน ด้วยการประกาศให้เป็นอุทยานธรณีโลก (UNESCO Global Geopark) และในปี พ.ศ. 2561 ได้ประกาศรับรองอุทยานธรณีสตูลเข้าเป็นสมาชิกอุทยานธรณีโลกขององค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ โดยในการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของประชาชนสู่การเป็นอุทยานธรณีโลก (UNESCO Global Geopark) มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) เปิดองค์กรให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยจังหวัดสตูลได้กำหนดวิสัยทัศน์ และเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์โดยยึดหลักการบูรณาการระหว่างประเด็นการพัฒนาในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับพื้นที่ พร้อมทั้งพิจารณาผลกระทบต่อสังคมทั้งเชิงบวกและเชิงลบ กำหนดกลไกรองรับการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้สอดคล้องกับภารกิจ หรือลักษณะงานของส่วนราชการ

สร้างทัศนคติที่ดี และพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการสร้างการมีส่วนร่วมในรูปแบบที่หลากหลาย และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

2) สร้างความเข้มแข็งภาคประชาชนให้มีศักยภาพ โดยการสนับสนุนองค์ความรู้สำหรับเครือข่ายภาคประชาชน เพื่อมีศักยภาพในการเป็นหุ้นส่วนขับเคลื่อนการดำเนินงานของจังหวัด เช่น การพัฒนาแกนนำชุมชน และศักยภาพอาสาสมัครช่วยเหลือการท่องเที่ยวเพื่อสร้างภาคีการท่องเที่ยว และให้ความรู้ด้านการยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเสริมสร้างการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่น รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับอุทยานธรณี และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้พัฒนาอย่างยั่งยืน

3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อสนับสนุนให้อุทยานธรณีสตูลเป็นอุทยานธรณีโลกของยูเนสโก (UNESCO Global Geo park) โดยจังหวัดได้แต่งตั้งคณะทำงานร่วมภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ได้แก่ คณะอนุกรรมการอุทยานธรณีสตูล เพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกหลัก (Key Actor) ในการเตรียมข้อมูลเอกสารเพื่อรองรับการประเมินอุทยานธรณีสตูลเป็นอุทยานธรณีโลกจาก UNESCO ประสานการงาน นำนโยบาย แผนงาน แนวทางการบริหารจัดการอุทยานธรณี รวมทั้งข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากทุกภาคส่วนไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยประชาชนในพื้นที่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ชมรมผู้ประกอบการอาหารจังหวัดสตูล ชมรมผู้ประกอบการโรงแรมที่พักจังหวัดสตูล สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดสตูล สมาคมมัคคุเทศก์ เครือข่ายอุทยานธรณีสตูล ทำหน้าที่เป็นหุ้นส่วนความร่วมมือการทำงาน (Partnership) โดยมีผู้ขับเคลื่อนหลัก ได้แก่ ผู้อำนวยการอุทยานธรณีสตูล (Satun Geopark Director) ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการเครือข่าย (Network Manager) และยังมี การจัดตั้งศูนย์กลางการเรียนรู้ทางอุทยานธรณีเพื่อบริการข้อมูลโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการจำนวน 7 แห่ง โดยจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือเป็นประจำทุกเดือน เพื่อรับฟังแนวทางการ พัฒนา และการบริหารจัดการที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานของอุทยานธรณีโลกสตูล

การบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐจังหวัดสตูล สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสตูล เป็นผู้รับผิดชอบการขับเคลื่อน และประสานงานจากทุกภาคส่วนในให้งานเกิดความสำเร็จ หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่าย เป็นผู้มีส่วนเป็นผู้ที่สนับสนุนองค์ความรู้ บุคลากร และงบประมาณการดำเนินงาน

จากการบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม และสามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ คือ การได้รับการ

ประกาศรับรองจัดตั้งให้เป็นอุทยานธรณีโลกของยูเนสโก ทำให้จังหวัดสตูล และแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรณีของจังหวัดมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง รวมถึงชื่อเสียงของประเทศไทยเป็นที่รู้จักในระดับนานาชาติเพิ่มขึ้นจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และจากการรวมกลุ่มจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ และบริการด้านการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อุทยานธรณีโลก ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้นจากการมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยมีรายได้จากการท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2560 - 2561 จำนวน 8,168,70 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 9,100.47 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 11.42 (ที่มา: กรมการท่องเที่ยว, 2561)

จากการศึกษาผ่านเอกสารการถอดบทเรียนโครงการต่าง ๆ จากหน่วยงานที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมของสำนักงาน ก.พ.ร. ตั้งแต่ปี 2561 – 2563 แล้ว ผู้วิจัยสนใจโครงการที่นำมาเป็นกรณีศึกษาจำนวน 2 โครงการ เนื่องจาก โครงการดังกล่าวสามารถสร้างกระบวนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมได้ครบทั้ง 3 มิติ ในการพิจารณารางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมของสำนักงาน ก.พ.ร. คือ มิติความสามารถขององค์กร มิติเปิดระบบราชการ/การทำงานแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม และมิติบรรลุผลสำเร็จ ซึ่งผลสำเร็จของโครงการที่เกิดขึ้นมีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยทั้ง 2 โครงการมีความเกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางธรรมชาติแต่ที่มาและความสำคัญแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานจังหวัดสมุทรสงครามเกิดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากทรัพยากรทางธรรมชาติ ส่วนโครงการก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนจังหวัดสตูล เกิดขึ้นเพื่อร่วมกันผลักดันทรัพยากรทางธรรมดามีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งในการสร้างผลลัพธ์ของทั้ง 2 โครงการนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างเต็มที่ โดยในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทั้ง 2 โครงการนั้น หน่วยงานสามารถดึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างครอบคลุม และการทำงานร่วมกันหลายภาคส่วนหากเกิดปัญหานั้นไม่ใช่เรื่องง่ายต่อการที่จัดการ ผู้วิจัยจึงสนใจกระบวนการดำเนินงานของโครงการจากหน่วยงานดังกล่าวว่าเป็นอย่างไร และเมื่อเกิดปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงานขึ้นแล้ว หน่วยงานมีวิธีการจัดการปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวอย่างไร ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการทั้ง 2 โครงการนี้ และจากผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นของทั้ง 2 โครงการ ผู้วิจัยคาดว่าการศึกษาครั้งนี้จะสามารถสร้างประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐและนำผลของการศึกษาไปประยุกต์ใช้ให้กระบวนการทำงานของหน่วยงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ดียิ่งขึ้น

2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิระศักดิ์ ฮาดดา (2555) จากบทความวิชาการเรื่อง ผลสัมฤทธิ์การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดภาคกลาง(The Achievement of Participative Administration of Sub-district Administrative Organizations in the Central Region) วารสาร EAU HERITAGE ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (ก.ค. – มิ.ย.), หน้า 67-77 มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย เป็นการศึกษาผลสัมฤทธิ์การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดภาคกลาง โดยศึกษาจากปัจจัยการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่มีผลต่อผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดภาคกลาง และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนกับดัชนีชี้วัด เพราะประชาชนเป็นผู้ที่รับผลกระทบตัวชี้วัดที่บ่งบอกถึงผลสัมฤทธิ์ของกิจกรรม/โครงการตามแผนดำเนินงานที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้กำหนดและดำเนินการอย่างชัดเจน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่เขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดภาคกลาง จากองค์การบริหารส่วนตำบล 333 แห่ง จำนวน 497 ตัวอย่าง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์การมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดภาคกลางภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยที่เข้ามามีผลต่อผลสัมฤทธิ์การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลมี 5 ประการ ได้แก่ คือ ปัจจัยการมีที่ปรึกษาจากภาคประชาชน ปัจจัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน ปัจจัยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ปัจจัยการนำความคิดเห็นของประชาชนไปประกอบการบริหารงาน และปัจจัยมีกระบวนการ/กลไกการติดตามตรวจสอบโดยภาคประชาชน ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ คือ ปัจจัยการมีที่ปรึกษาจากภาคประชาชน

ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะที่นำไปปรับปรุงและระมัดระวังปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล คือ

1. องค์การบริหารส่วนตำบลต้องประกาศข้อมูลสาธารณะโดยเฉพาะอย่างยิ่ง งบประมาณ และแผน/โครงการพัฒนาให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง โดยผ่านสื่อลักษณะต่าง ๆ เช่น ป้ายประกาศ หอกระจายข่าว หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น วิทยุชุมชน และการประชุมชี้แจง
2. องค์การบริหารส่วนตำบลต้องเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการต่าง ๆ ภายใต้กรอบของกฎหมาย โดยควรเริ่มต้นตั้งแต่การวางแผน งบประมาณการดำเนินงาน และการติดตามตรวจสอบ ทั้งนี้ เพื่อความโปร่งใสและประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่

3. องค์การบริหารส่วนตำบลควรร่วมมือกับภาคประชาชนในการบริหารกิจการสาธารณะในลักษณะของการ “ร่วมคิดร่วมทำ” องค์การปกครองท้องถิ่นอาจจัดสรรงบประมาณให้ภาคประชาชนดำเนินโครงการพัฒนาตามศักยภาพหรือเปิดโอกาสให้บุคคลหรือผู้ประกอบการภายในท้องถิ่นปฏิบัติงานได้อย่างโปร่งใสและยุติธรรม

นพฤทธิ พิทักษ์ (2559) งานวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น และแนวทางแก้ไขการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจันทรา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ในด้านต่าง ๆ คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยกลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่อาศัยอยู่เฉพาะในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจันทรา และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับน้อย

และผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะในแง่ของการมีส่วนร่วม คือ

1. รัฐและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ควรให้ความสำคัญกับประชาชนชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือผู้ที่ประชาชนในชุมชนให้ความนับถือ ผู้เป็นแบบอย่างการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนมากยิ่งขึ้น รวมถึงมีการจัดกิจกรรมที่เป็นการทำผู้นำชุมชน ประชาชนทั่วไป และรวมถึงเยาวชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้สำนึกถึงบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อสร้างจิตสำนึกรักชุมชน และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนของตนเองอย่างยั่งยืน

2. องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดให้มีการประเมินการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ ชุมชน หรือคณะกรรมการบริหารกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและมีการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เพื่อทำให้การทำงานด้านการพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

พัชรี สีโรรส และ พรทิพย์ แก้วมูลคำ (2560) จากบทความวิชาการเรื่อง การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม : ตัวแบบและกรณีศึกษาสู่ความสำเร็จ (Participatory governance: Model and case studies for success) วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน ปีที่ 24 ฉบับที่ 2 (ก.ค.-ธ.ค. 2560), หน้า 139-160 มหาวิทยาลัยบูรพา เป็นการวิเคราะห์การเปิดให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานภาครัฐของรัฐบาลไทย จากระดับการรับฟังความคิดเห็นที่ประชาชนมีบทบาทจำกัดแค่เป็นผู้ให้ความความคิดเห็นต่อการกำหนดนโยบาย และจัดทำโครงการของหน่วยงานภาครัฐมาเป็นการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่มีทั้งแบบ Participatory Governance และแบบ Collaborative Governance ที่สะท้อนให้เห็นถึงนวัตกรรมของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงานของภาครัฐ โดยยกกรณีศึกษาของจังหวัดลำพูน เป็นตัวอย่างของจังหวัดที่ได้รับรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมประจำปี พ.ศ.2552 และกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง หน่วยงานที่ได้รับรางวัลพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมประจำปี พ.ศ.2558 ในการออกแบบการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมเพื่อปรับบทบาทและความสัมพันธ์ของหน่วยงาน และภาคประชาชนในทิศทางที่ร่วมกันแก้ไขปัญหา

โดยสรุปได้ว่า การนำแนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการบริหารงานภาครัฐ ก่อให้เกิดนวัตกรรมการทำงานแบบใหม่ในรูปแบบของหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน ที่มาจากฐานแนวคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน ซึ่งทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนจากการทำงานในอดีตที่ภาครัฐเป็นผู้รับผิดชอบเพียงลำพัง โดยมีภาคประชาชนเป็นผู้รับผลประโยชน์ มาเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน ซึ่งบทเรียนที่สรุปได้จากการนำแนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการบริหารงานของภาครัฐ มีดังนี้

1. ในรูปแบบของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ภาครัฐทำหน้าที่เป็นผู้เสริมสร้างศักยภาพแก่ภาคประชาชน (civic enabler) ทั้งการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งด้านวิชาการที่จำเป็นเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา ด้านทักษะ ที่จะทำให้ภาคประชาชนสามารถดำเนินงานต่อไปได้เองในอนาคต โดยการเสริมสร้างศักยภาพแก่ภาคประชาชนถือเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างรูปแบบการทำงานแบบหุ้นส่วนความร่วมมือ

2. การสร้างศักยภาพแก่ภาคประชาชน ภาครัฐอาจต้องเป็นผู้ลงทุน (investor) เช่น ลงทุนด้านการอบรม ประชาชนและชุมชนให้เข้าใจถึงการมีส่วนร่วมแบบสานเสวนาสาธารณะ (public deliberation) หรือการใช้เหตุผลในการสนทนาหาทางออก รู้จักการประเมินทางเลือก วิเคราะห์ถึงผลที่ตามมาจากทางเลือก นอกจากนี้ ภาครัฐอาจต้องพิจารณาการใช้เครื่องมือสร้างแรงจูงใจต่าง ๆ

เช่น การให้เงินอุดหนุน การตั้ง งบประมาณสนับสนุนสำหรับชุมชนที่พร้อมจะเข้ามาร่วมเป็นหุ้นส่วน ความร่วมมือ

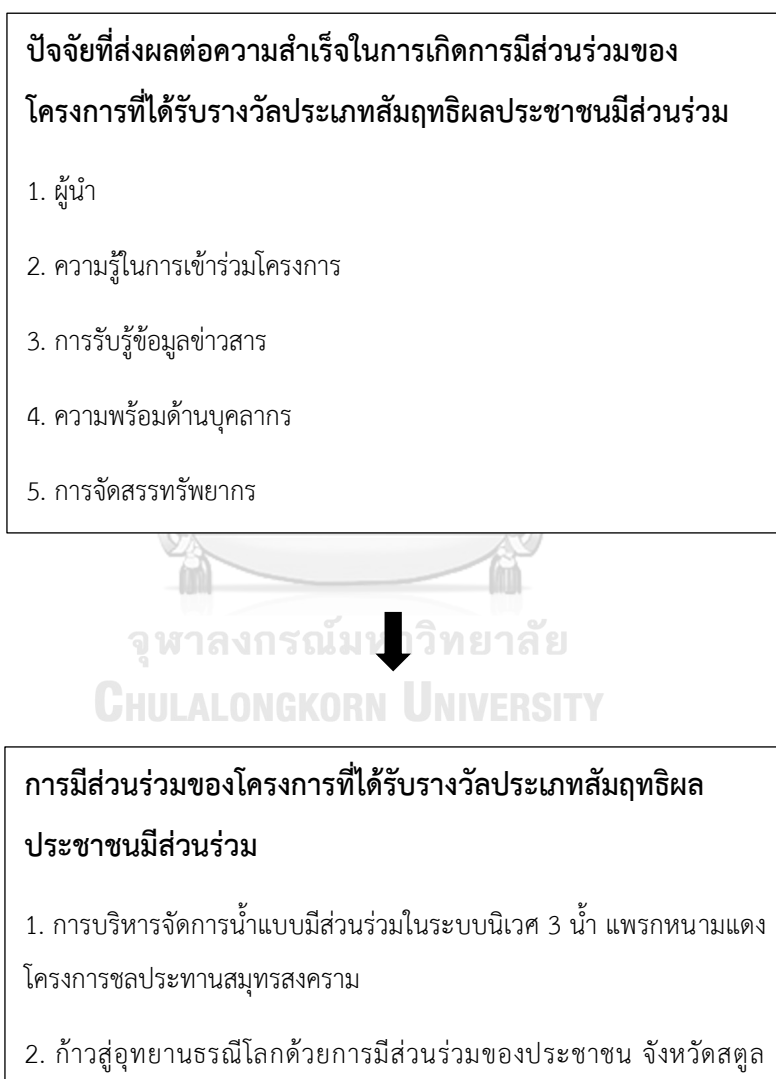
3. ในขณะเดียวกันภาครัฐเองจำเป็นต้องแสดงให้เห็นว่า มีเจตจำนงแน่วแน่ที่จะส่งเสริมให้มีการทำงาน แบบหุ้นส่วนความร่วมมือที่ยั่งยืนในอนาคต (sustainable partnerships) แม้จะมีการเปลี่ยนผู้นำองค์กรก็ตาม เพื่อสร้างความมั่นใจและไว้วางใจแก่ประชาชน ชุมชน และภาคส่วนที่เข้ามาร่วมเป็นพันธมิตร โดยภาครัฐต้องสร้าง วัฒนธรรมการทำงานแบบหุ้นส่วนให้เกิดขึ้นในองค์กร เช่น เปลี่ยนการเรียกประชาชนที่เข้ามาร่วมงานว่าลูกค้า หรือผู้รับบริการมาเป็นหุ้นส่วน นอกจากนี้ อาจพิจารณาจ้างผู้มีประสบการณ์การทำงานร่วมกับภาคประชาชนเข้ามาในองค์กร และให้รางวัลถ้ามีผลงานดีเยี่ยม รวมถึงการพิจารณาประเมินผลงานที่ดูจากความสามารถในการสร้างเครือข่าย และทำงานร่วมกับภาคประชาชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาผ่านเอกสารการถอดบทเรียนโครงการที่ได้รับรางวัลฯ ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนั้น ผู้วิจัยได้สรุปความสัมพันธ์ของการศึกษาในหัวข้อการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม โดยกำหนดเป็นแนวทางการศึกษาผ่านกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

รูปที่ 5 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยในบทวิธีการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอตามลำดับดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ปัญหาและอุปสรรคของโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม และใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและครอบคลุมทั้งหน่วยงานผู้รับผิดชอบโครงการ ซึ่งทางสำนักงาน ก.พ.ร. ได้เริ่มมอบรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2561 - 2563 โดยมีโครงการที่ได้รับรางวัลทั้งสิ้นจำนวน 148 โครงการ แบ่งเป็นโครงการระดับดีเด่น ดี และชมเชย โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทดีเด่นจำนวน 2 โครงการ โดยทั้ง 2 พื้นที่มีข้อจำกัดที่แตกต่างกัน แต่สามารถใช้กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ จนสำเร็จ ล่วงก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ประจักษ์ชัดเจน ซึ่งโครงการทั้ง 2 โครงการมีการดำเนินงานที่เสร็จสิ้นลงแล้ว ทั้งนี้ ผู้ที่ให้ข้อมูลเป็นผู้ร่วมดำเนินโครงการดังกล่าวทั้งสิ้น

1. การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานสมุทรสงคราม

ผู้ให้ข้อมูลระดับผู้บริหาร: วิศวกรชำนาญการ กองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน จำนวน 1 คน และนักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร จำนวน 1 คน

ผู้ให้ข้อมูลระดับปฏิบัติการ: หัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 โครงการชลประทานสมุทรสงคราม จำนวน 1 คน

ผู้ให้ข้อมูล: ประชาชนผู้ใช้น้ำ จำนวน 4 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำฝั่งต้นน้ำ จำนวน 2 คน และกลุ่มผู้ใช้น้ำฝั่งปลายน้ำ จำนวน 2 คน

2. ก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks)

ผู้ให้ข้อมูลระดับผู้บริหาร: ผู้อำนวยการอุทยานธรณีสตูล และรองผู้อำนวยการอุทยานธรณีสตูล

ผู้ให้ข้อมูล: ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มต่าง ๆ จำนวน 5 คน โดยแบ่งเป็นตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจโฮมสเตย์ จำนวน 1 คน ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจเกษตรกร จำนวน 1 คน ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจนำเที่ยว จำนวน 2 คน และตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจป็นหยาบาคิก จำนวน 1 คน

จากการศึกษาผ่านเอกสาร การถอดบทเรียนโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผล ประชาชนมีส่วนร่วมของสำนักงาน ก.พ.ร. ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2561 – 2563 แล้ว ผู้วิจัยมีความสนใจโครงการที่นำมาเป็นกรณีศึกษาจำนวน 2 โครงการและเป็นโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทดีเด่นเนื่องจาก โครงการดังกล่าวสามารถสร้างกระบวนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมได้ครบทั้ง 3 มิติ ในการพิจารณารางวัลสำนักงาน ก.พ.ร. คือ มิติความสามารถขององค์กร มิติเปิดระบบราชการ/การทำงานแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม และมิติบรรลุผลสำเร็จ ซึ่งผลสำเร็จของโครงการที่เกิดขึ้นมีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยทั้ง 2 โครงการมีความเกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางธรรมชาติแต่ที่มาและความสำคัญแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานจังหวัดสมุทรสงครามเกิดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากทรัพยากรทางธรรมชาติ ส่วนโครงการก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล เกิดขึ้นเพื่อร่วมกันผลักดันทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งในการสร้างผลลัพธ์ของทั้ง 2 โครงการนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างเต็มที่ โดยในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทั้ง 2 โครงการ หน่วยงานสามารถดึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและ

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างครอบคลุม และการทำงานร่วมกันหลายภาคส่วนหากเกิดปัญหาขึ้นนั้นไม่ใช่เรื่องง่ายต่อการที่จัดการ ผู้วิจัยจึงสนใจกระบวนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของทั้ง 2 โครงการว่าเป็นอย่างไร และเมื่อเกิดปัญหาและอุปสรรคขึ้นแล้ว มีวิธีการจัดการอย่างไร โดยมีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จต่อโครงการทั้ง 2 โครงการ และผู้วิจัยคาดว่าการศึกษาครั้งนี้จะสามารถสร้างประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐและสามารถนำผลของการศึกษาไปประยุกต์ใช้ให้กระบวนการทำงานของหน่วยงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ดียิ่งขึ้น

นอกเหนือจากผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมแล้ว ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณามอบรางวัลให้แก่โครงการดังกล่าวโดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้อำนวยการกองนวัตกรรมบริการภาครัฐ และเจ้าหน้าที่จากสำนักงาน ก.พ.ร. จำนวน 2 คน โดยแบ่งเป็นนักพัฒนาระบบราชการระดับชำนาญการพิเศษ จำนวน 1 คน และนักพัฒนาระบบราชการระดับชำนาญการ จำนวน 1 คน เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางและหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาโครงการดังกล่าวด้วย

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ผ่านการตั้งประเด็นคำถามที่มีลักษณะปลายเปิด มีประเด็นคำถามอย่างคร่าว ๆ แต่ครอบคลุมวัตถุประสงค์และประเด็นสำคัญของงานวิจัย และสร้างข้อคำถามจากการศึกษาเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทรางวัลสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยจะใช้การจดบันทึกและการบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ไว้แล้วนำมาถอดความเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตอบคำถามของการวิจัย ซึ่งในการสัมภาษณ์มีประเด็นคำถามคร่าว ๆ ดังนี้

3.2.1 ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ

ระดับผู้บริหาร

1) ก่อนเริ่มดำเนินโครงการ หน่วยงานมีการปรับกลยุทธ์และเตรียมความพร้อมอย่างไรเพื่อรองรับการบริหารงานให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น มีการจัดตั้งหน่วยงาน กำหนดให้มีบุคลากรรับผิดชอบ กำหนดนโยบาย หรืองบประมาณด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

- 2) ในการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นได้ กลุ่มเป้าหมายต้องมีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรม ทั้งนี้ หน่วยงานมีการสนับสนุนด้านการพัฒนาองค์ความรู้ ความเข้าใจ และศักยภาพให้กลุ่มเป้าหมายก่อนการเข้าร่วมดำเนินโครงการอย่างไร
- 3) ในการดำเนินโครงการ ชุมชนที่เกี่ยวข้องมักจะได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบจากการตัดสินใจ ก่อนเริ่มดำเนินโครงการนั้น หน่วยงานมีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างไร ผู้มีส่วนได้เสียหลักและผู้มีส่วนได้เสียรองคือใครบ้าง
- 4) การดำเนินโครงการหน่วยงานภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อนำไปสู่การกำหนดทิศทางในการสร้างการมีส่วนร่วมที่สะท้อนถึงบทบาทและอิทธิพลของประชาชน หน่วยงานมีวิธีการในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนแต่ละระดับอย่างไรบ้าง
- 5) หน่วยงานมีการวางแผนด้านบุคลากรอย่างไรเพื่อเตรียมพร้อมด้านการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงาน เช่น ออมรมทักษะการมีส่วนร่วมของประชาชน ทักษะการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และทักษะการบริหารความขัดแย้ง
- 6) หน่วยงานมีการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างไรเพื่อให้ประชาชนทราบข้อมูลข่าวสารที่ทั่วถึงและถูกต้อง
- 7) ระหว่างการดำเนินโครงการ หน่วยงานมีการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็นหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลกันบ้างหรือไม่ อย่างไร เช่น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ
- 8) ในการดำเนินโครงการเป็นการทำงานร่วมกันหลายภาคส่วน ทั้งนี้ หน่วยงานมีวิธีในการรับมือกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นก่อนการดำเนินโครงการ ระหว่างการดำเนินโครงการ และหลังการดำเนินโครงการที่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งตามมาอย่างไรบ้าง
- 9) งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการเพียงพอหรือไม่ มีการจัดสรรงบประมาณอย่างไร
- 10) ปัจจัยใดบ้างที่มีความสำคัญและส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินโครงการ
- 11) ในการดำเนินโครงการ เกิดปัญหาและอุปสรรคจากภายในหน่วยงานอย่างไร และปัญหาและอุปสรรคจากภาคประชาชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างไร

12) ท่านคิดเห็นอย่างไรกับการดำเนินโครงการในครั้งนี้ โครงการก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงพอใจหรือไม่ และคาดว่าจะมีแนวทางในการพัฒนาต่อยอดความสำเร็จของโครงการอย่างไร

ระดับผู้ปฏิบัติการ

1) ก่อนเริ่มดำเนินโครงการ หน่วยงานได้มีการวางแผนด้านบุคลากรอย่างไรเกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงาน เช่น มีการกำหนดให้มีบุคลากรรับผิดชอบหรือดูแลโดยตรง

2) หน่วยงานมีการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะรองรับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมหรือไม่ เช่น การฝึกอบรมทักษะสำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือทักษะการจัดการกับความขัดแย้ง

3) ในการดำเนินโครงการดังกล่าวได้รับการร่วมมือจากหน่วยงานใดบ้าง หน่วยงานเหล่านั้นให้ความร่วมมืออย่างไร

4) หน่วยงานได้มีการนำความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และข้อเรียกร้องจากภาคประชาชนหรือภาคส่วนที่เกี่ยวข้องไปประกอบเป็นแนวทางในการตัดสินใจหรือพัฒนาวิธีการปฏิบัติงานหรือไม่อย่างไร

5) ในฐานะผู้ปฏิบัติงาน ในการดำเนินโครงการครั้งนี้เกิดปัญหาและอุปสรรคจากภายในหน่วยงานอย่างไร และปัญหาและอุปสรรคจากภาคประชาชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างไร

6) ปัจจัยใดบ้างที่มีความสำคัญและส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินโครงการ

7) ท่านคิดเห็นอย่างไรกับการดำเนินโครงการในครั้งนี้ โครงการก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงพอใจหรือไม่

3.2.2 ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ภาคประชาชน

1) ในการดำเนินโครงการ หน่วยงานได้เปิดโอกาสให้ภาคประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการขั้นตอนใดบ้าง

2) ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารของโครงการอย่างครบถ้วนและครอบคลุมหรือไม่ ได้รับข้อมูลผ่านช่องทางใดบ้าง

3) ประชาชนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานด้านการพัฒนาองค์ความรู้ ความเข้าใจ และศักยภาพในด้านใดบ้าง และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อยอดได้หรือไม่ อย่างไร

4) หน่วยงานได้มีการนำความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และข้อเรียกร้องจากภาคประชาชนไปประกอบเป็นแนวทางในการตัดสินใจหรือไม่ หรือมีการตอบสนองต่อการแสดงความคิดเห็นของท่านอย่างไร

3) ระหว่างการดำเนินงานท่านพบปัญหาและอุปสรรคด้านใดบ้าง หน่วยงานมีการจัดการกับปัญหาดังกล่าวอย่างไร และสามารถแก้ไขปัญหของท่านได้หรือไม่

4) ผลลัพธ์ของการดำเนินโครงการครั้งนี้ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท่านอย่างไร สามารถตอบสนองต่อความต้องการหรือสามารถแก้ปัญหของท่านได้หรือไม่

7) ท่านคิดเห็นอย่างไรกับการดำเนินโครงการในครั้งนี้ โครงการก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงพอใจหรือไม่

6) ท่านมีข้อเสนอแนะหรือความต้องการอื่น ๆ เพิ่มเติมอีกหรือไม่ อย่างไร

3.2.3 ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์หน่วยงานมอบรางวัลหรือสำนักงาน ก.พ.ร.

1) สำนักงาน ก.พ.ร. ใช้หลักเกณฑ์ใดเป็นหลักในการพิจารณามอบรางวัลให้แก่หน่วยงานภาครัฐ

2) คณะกรรมการผู้ตรวจสอบโครงการแต่ละโครงการเป็นชุดเดียวกันหรือไม่

3) สำนักงาน ก.พ.ร. มีการวิเคราะห์การบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และภาคประชาชนในการดำเนินโครงการอย่างไร

4) สำนักงาน ก.พ.ร. ประเมินระดับความร่วมมือของประชาชนในโครงการอย่างไร

5) ในมิติที่ 3 ด้านการบรรลุผลสำเร็จ สำนักงาน ก.พ.ร. มีวิธีการในการตรวจสอบผลสำเร็จของโครงการอย่างไร คำว่าผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมในความหมายของสำนักงาน ก.พ.ร. คืออะไร

6) สำนักงาน ก.พ.ร. มีความคิดเห็นอย่างไรกับการมอบรางวัลเลิศรัฐ สาขาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ก่อให้เกิดผลลัพธ์อย่างไรบ้าง

7) จากการมอบรางวัลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 เป็นต้นมา หน่วยงานภาครัฐมีกระบวนการบริหารราชการที่พัฒนาขึ้นจากเดิมหรือไม่ อย่างไร

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์และตอบคำถามการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยได้กำหนดช่วงเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 2 เดือน ตั้งแต่เดือนเมษายน 2564 - เดือนพฤษภาคม 2564 โดยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 วิธีการคือ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) ซึ่งใช้คำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้ร่วมดำเนินโครงการ และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการ
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการวิจัยด้วยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผ่านหนังสือ เอกสาร บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์และสื่อจากอินเทอร์เน็ต

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) การตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลโดยนำข้อมูลทั้งในรูปแบบเอกสารและการสัมภาษณ์ โดยตรวจสอบว่าในการดำเนินการโครงการเดียวกัน คำถามแบบเดียวกัน ทางหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนมีคำตอบที่ตรงกันหรือสอดคล้องกันหรือไม่และตรวจสอบผู้ให้ข้อมูลว่าเป็นบุคคลที่ร่วมดำเนินโครงการดังกล่าวหรือไม่ เนื่องจากเป็นโครงการที่สิ้นสุดลงแล้ว เพื่อให้เป็นการยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้อีก และ 2) การตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูลแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) โดยการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ พิจารณาพฤติกรรมและบรรยากาศต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลควบคู่ไปกับการซักถาม และผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา (Content Analysis) ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง โดยจัดบันทึกข้อมูลและการบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์แล้วนำมาถอดความ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงมาก

ที่สุด และนำมาวิเคราะห์ควบคู่กับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ตอบคำถามการวิจัย
พรรณนาวิเคราะห์และอธิบายลงข้อสรุปผลการศึกษา

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม ใช้วิธีการศึกษาในเชิงคุณภาพ โดยมุ่งเน้นการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานสมุทรสงครามและก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks) และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ โดยผู้วิจัยขอนำเสนอผลการศึกษาตามปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการ ดังนี้

1. ผู้นำ
2. ความรู้ในการเข้าร่วมโครงการ
3. การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร
4. ความพร้อมด้านบุคลากร
5. การจัดสรรทรัพยากร

ในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวนทั้งสิ้น 2 โครงการ แบ่งผู้ให้ข้อมูลเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลจากภาครัฐและผู้ให้ข้อมูลจากภาคประชาชน นอกจากนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมถึงการพิจารณาอบรมรางวัลแก่โครงการฯ ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากสำนักงาน ก.พ.ร. เพื่อให้ทราบถึงมุมมองและหลักการในการพิจารณาอบรมรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมให้แก่ทั้ง 2 โครงการฯ ดังกล่าวด้วย

4.1 ข้อมูลโครงการ

4.1.1 การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานสมุทรสงคราม

ชุมชนแพรกหนามแดง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายของระบบนิเวศธรรมชาติประกอบด้วยพื้นที่น้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม แต่เนื่องจากสภาพระบบนิเวศ 3 น้ำ ทำให้มีน้ำเค็มหนุนเข้ามาในพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งส่งผลให้เกษตรกรไม่สามารถทำนาปลูกข้าวได้ และเมื่อปัญหาน้ำเค็มหนุนรุนแรงขึ้น ชาวบ้านในพื้นที่จึงไปร้องเรียนหน่วยงานราชการ กรม

ชลประทานจึงดำเนินการก่อสร้างประตูกั้นน้ำจืด - น้ำเค็มขึ้นแต่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้สำเร็จ เมื่อพื้นที่เกษตรกรรมฝั่งน้ำจืดได้รับผลกระทบจากการมีน้ำเค็มรุกล้ำเข้าไป และพื้นที่ประมงฝั่งน้ำเค็มได้รับความเสียหายจากการที่มีน้ำเสียปล่อยลงคลอง ส่งผลให้สัตว์น้ำที่เพาะเลี้ยงไว้ตายเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้ทำให้การเปิด - ปิดประตูระบายน้ำนำมาซึ่งปัญหาความขัดแย้งของคนในพื้นที่และกรมชลประทาน ทางกรมฯจึงได้นำแนวความคิดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเข้ามาเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่มีมาอย่างยาวนาน โดยเปิดรับฟังความคิดเห็นเพื่อร่วมกันคิดค้นวิธีการบริหารจัดการน้ำร่วมกันในพื้นที่ อันนำมาซึ่งนวัตกรรมบานประตูระบายน้ำแบบหับเผย เกิดข้อตกลงการเปิด - ปิดประตูที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และความต้องการของคนในชุมชน สามารถลดปัญหาความขัดแย้งได้อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง

4.1.2 ก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks)

จังหวัดสตูลเป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นด้านธรณีวิทยา วัฒนธรรม โบราณสถานและนิเวศวิทยา มีแหล่งที่มีคุณค่ามากกว่า 28 แหล่งและแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ มากกว่า 16 แหล่ง มีความโดดเด่นทั้งด้านความหลากหลายของซากดึกดำบรรพ์สัตว์ทะเลที่ค้นพบและความหลากหลายของชั้นหินยุคเก่าแก่ รวมทั้งสภาพภูมิประเทศหินปูนมีความสวยงามระดับโลก มีความสำคัญในด้านการเชื่อมโยงวัฒนธรรม โบราณสถาน วิถีชีวิตของชาวมานี ชาวเล และความหลากหลายทางชีวภาพ

จากความสำคัญข้างต้น ทุกภาคส่วนในจังหวัดจึงเห็นชอบร่วมกันในการดำเนินการจัดตั้งอุทยานธรณีของกรมทรัพยากรธรณีเมื่อปี พ.ศ. 2554 พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงธรณีและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมายสำคัญร่วมกันของทุกภาคส่วนในการดำเนินงาน คือ **ยกระดับมาตรฐานการบริหารจัดการของอุทยานธรณีสู่ระดับโลก** ซึ่งจากอุทยานธรณีสตูลมาเป็นอุทยานธรณีโลกของยูเนสโกนั้นเกิดจากการทำงานร่วมกันภายใต้แนวคิดจีโอพาร์คซึ่งเป็นหนึ่งในหลักการประเมินของยูเนสโก

4.2 ข้อมูลการพิจารณารางวัลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร) ในฐานะองค์กรหลักในการพัฒนาระบบราชการ ได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหาร

ราชการ โดยดำเนินการสนับสนุนให้มีการยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ ด้วยการมอบ “รางวัลเลิศรัฐ” เพื่อกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม โดยรางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมเป็นหนึ่งในสาขาของรางวัลเลิศรัฐ และรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมเป็นหนึ่งในสาขารางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

รางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม (Effective Change) เป็นประเภทรางวัลที่มอบให้กับหน่วยงานของรัฐเพื่อกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการเปิดระบบราชการ โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการในระดับความร่วมมือ (Collaborate) แล้วก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาที่มีนัยสำคัญหรือผลกระทบสูง (High Impact) กับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ อันนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานภาครัฐและคุณภาพชีวิตของประชาชนที่เป็นรูปธรรม

สำนักงาน ก.พ.ร. ใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณามอบรางวัลให้แก่หน่วยงานภาครัฐ โดยพิจารณาจากหลักเกณฑ์เดียวกับ United Nations Public Service Awards หรือ (UNPSA) รางวัลเชิดชูเกียรติ “งานบริการภาครัฐที่เป็นเลิศ” ซึ่งเป็นรางวัลที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมในการบริการภาครัฐในระดับนานาชาติ สอดคล้องกับวาระและเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน แล้วนำหลักเกณฑ์จาก UNPSA มาปรับใช้เพื่อเกิดเป็นมิติต่าง ๆ เมื่อได้มิติที่กำหนดแล้วจึงถอดออกมาเป็นตัวชี้วัดในแต่ละข้อ ทั้งนี้ ในส่วนของรางวัลการมีส่วนร่วมทางสำนักงาน ก.พ.ร. มิได้พิจารณาจากการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพียงอย่างเดียวแต่พิจารณาการมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่นด้วย รวมไปถึงการพิจารณาบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่ส่งเข้าประกวดว่ามีการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างไร หลังจากนั้นจะเป็นการพิจารณาถึงผลลัพธ์ ผลผลิต ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานว่าหลังจากการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการแล้วนั้น สามารถแสดงออกมาในรูปเชิงสถิติ เชิงเปรียบเทียบ ผลลัพธ์ในเรื่องของรายได้และผลลัพธ์ในเรื่องของคุณภาพชีวิตอย่างไร นอกจากนี้ยังมีมิติของความยั่งยืนโดยการพิจารณาว่าหน่วยงานมีแผนการดำเนินงานในปีต่อ ๆ ไปหรือไม่ หรือมีแผนในการขยายผลไปยังพื้นที่อื่นในอนาคตหรือไม่ ทั้งนี้ทางสำนักงาน ก.พ.ร. จะมีการปรับปรุงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาทุก ๆ ปี โดยนำข้อค้นพบและข้อสรุปจากการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ มาเป็นข้อมูลย้อนกลับ

ในส่วนของ**เกณฑ์การประเมินระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน** ทางสำนักงาน ก.พ.ร. ใช้เกณฑ์ International Association for Public Participation (IAP2) เป็นเกณฑ์หลักในการประเมิน โดยสำนักงาน ก.พ.ร. ตั้งเกณฑ์ว่าในการดำเนินโครงการภาคส่วนต่าง ๆ จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในระดับที่ 4 คือระดับความร่วมมือ ซึ่งทางสำนักงาน ก.พ.ร. มีการลงพื้นที่เพื่อไปตรวจสอบว่าหน่วยงานมีการดำเนินงานตรงตามหลักเกณฑ์หรือไม่

นอกจากนี้ เรื่องของ**มิติด้านการบรรลุผลสำเร็จ**ของโครงการ ทางหน่วยงานต้องสามารถอธิบายถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นได้ว่าประชาชนได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินโครงการอย่างไร เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่อย่างไร โดยในบางครั้งอาจพิจารณาจากสถิติก่อน - หลัง ที่แสดงให้เห็นถึงตัวเลขของการเปลี่ยนแปลงที่สามารถมองเห็นถึงความประจักษ์และจับต้องได้วก่อน - หลังการดำเนินโครงการนั้นมีการเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใด ซึ่งตัวเลขที่ทางหน่วยงานให้มา ทางสำนักงาน ก.พ.ร. ได้ทำการตรวจสอบและสัมภาษณ์ภาคประชาชนเพิ่มเติมถึงข้อมูลเหล่านั้นเพื่อเป็นเครื่องยืนยันจากข้อมูลที่ได้มา นอกจากนี้หากเป็นโครงการที่วัดผลสำเร็จในเชิงคุณภาพ เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตในเรื่องของความเป็นอยู่ เรื่องสุขภาพ ผู้ประเมินจะเน้นการสังเกตพฤติกรรมและการตอบคำถามของประชาชนผู้มาให้สัมภาษณ์เป็นหลัก

อีกทั้ง**คณะกรรมการผู้ประเมินโครงการ**นั้น สำนักงาน ก.พ.ร. มีคณะกรรมการพิจารณาตั้งแต่ขั้นแรกของการเริ่มพิจารณา ซึ่งอันดับแรกทางหน่วยงานจะส่งข้อมูลมาในรูปแบบเอกสารหรืออาจมีคลิป VDO เพิ่มเติมบ้างในบางครั้ง โดยคณะกรรมการจะมีเกณฑ์ในการพิจารณาของขั้นแรกคือโครงการดังกล่าวตรงเงื่อนไขของรางวัลหรือไม่ เช่น โครงการที่จัดทำต้องมีการดำเนินงานมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี หลังจากคัดกรองว่าเงื่อนไขผ่านตามคุณสมบัติหรือไม่แล้วนั้น ต่อมาจะพิจารณาจากเอกสารการดำเนินงานว่าภายใต้มีมติทั้ง 3 ข้อที่ตั้งไว้ โครงการสามารถตอบโจทย์ด้านไหนบ้าง โดยจะมีคณะกรรมการที่ผ่านการแต่งตั้งโดยคณะอนุกรรมการพัฒนาระบบราชการ (อ.ก.พ.ร.) เป็นคณะทำงานพิจารณาให้คะแนนโดยจะต้องมีคะแนนไม่น้อยกว่า 80 คะแนน ซึ่งการพิจารณาดังกล่าวเป็นการพิจารณาโดยอ่านจากเอกสารที่หน่วยงานส่งมาเท่านั้น หากหน่วยงานเขียนเล่าถึงการดำเนินโครงการชัดเจน แสดงให้เห็น Output - Outcome ที่ชัดเจนว่าโครงการมีความยั่งยืนหรือมีข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงสถิติ มีความน่าเชื่อถือหรือสามารถวัดได้ สิ่งเหล่านี้ทั้งหมดจะสะท้อนออกมาเป็นคะแนนของหน่วยงานนั้น ๆ โดยเกณฑ์คะแนนที่ 80-89 หมายถึงระดับดี และคะแนน 90 ขึ้นไป หมายถึงระดับดีเด่น ซึ่งหากโครงการได้คะแนนจากการพิจารณาเป็นระดับดีเด่น จะมีคณะทำงานที่ถูกแต่งตั้งโดยคณะอนุกรรมการพัฒนาระบบราชการ (อ.ก.พ.ร.) ลงพื้นที่เพื่อเข้าไปคุยกับหน่วยงาน และ

สอบถามข้อมูลจากผู้มีส่วนร่วมดำเนินโครงการเพื่อเป็นเครื่องยืนยันถึงสิ่งที่หน่วยงานได้นำเสนอมาว่าเป็นจริงตามนั้นหรือไม่ หลังจากนั้นจะนำเข้าสู่ระบบคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการเป็นคณะกรรมการส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและยกระดับคุณภาพ

อย่างไรก็ตาม ในแต่ละปีมีโครงการที่ได้คะแนน 90 ขึ้นไปหลายหน่วยงานและมีแนวโน้มมากขึ้นในทุก ๆ ปี ดังนั้น คณะกรรมการที่พิจารณาอาจไม่ใช่ชุดเดิมในทุกโครงการ หากใช้คณะทำงานชุดเดียวทั้งหมดอาจทำให้ดำเนินงานล่าช้าและไม่แล้วเสร็จตามแผนงานที่กำหนด ทั้งนี้ ทางสำนักงาน ก.พ.ร. จะกระจายการทำงานโดยแบ่งโครงการให้คณะกรรมการแต่ละชุดรับผิดชอบว่าลงไปสำรวจพื้นที่โครงการใดบ้าง แต่ในการทำงานและการพิจารณาของเจ้าหน้าที่จะมีกรอบของหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ชัดเจนว่าต้องพิจารณาจากอะไร มิใช่การพิจารณาโดยใช้ความรู้สึกของคณะกรรมการ ซึ่งคณะกรรมการทุกท่านจะทำตามหลักเกณฑ์ที่ได้วางไว้อย่างเคร่งครัด และคณะกรรมการในการประเมินไม่ได้มีเพียงที่คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (อ.ก.พ.ร.) แต่ตั้งเท่านั้นแต่จะเชิญคณะกรรมการจากชุมชนเข้ามาร่วมในการพิจารณาด้วย และส่วนของขั้นตอนในการลงพื้นที่ทางสำนักงาน ก.พ.ร. จะมีการแจ้งและนัดหมายก่อนคณะกรรมการลงพื้นที่ตรวจประเมิน เพื่อให้หน่วยงานเชิญผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นภาคประชาชนหรือภาคประชาสังคมเข้ามาร่วมด้วย โดยทางคณะกรรมการจะมีการพิจารณาถึงลักษณะของพฤติกรรมของผู้ให้สัมภาษณ์ด้วย เช่น พฤติกรรมการตอบคำถาม โดยประชาชนจะมีพฤติกรรมและคำพูดที่สามารถแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมจริง ๆ โดยทางคณะกรรมการจะมีการตั้งข้อคำถามและแยกห้องเพื่อสัมภาษณ์ภาคประชาชน ซึ่งข้อมูลตรงนี้จะเป็นตัวแสดงให้เห็นถึงข้อเท็จจริงว่าประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมหรือไม่ โดยมีตัวอย่างของประเภทคำถาม คือ ภาคประชาชนได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องบ้าง หน่วยงานภาครัฐได้ให้ความช่วยเหลือด้านใดบ้าง สิ่งที่ได้รับจากโครงการก่อให้เกิดประโยชน์อะไรบ้าง และบทบาทของตัวประชาชนคืออะไร เพื่อที่ต้องการรู้ว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการไม่ใช่ว่าที่ภาครัฐเป็นคนกำหนดเองเท่านั้น ซึ่งหลังจากกระบวนการสัมภาษณ์เสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว จะมีไปประเมินให้กับคณะกรรมการผู้ตรวจประเมิน แล้วทำการประชุมเพื่อรวบรวมคะแนนจึงสรุปผลว่าโครงการนี้เหมาะสมที่จะได้รับรางวัลหรือไม่

ทั้งนี้ เหตุผลในการมอบรางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประเภทสัมฤทธิ์ผล ประชาชนมีส่วนร่วมให้แก่ กรมชลประทาน การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนมแดง โครงการชลประทานสมุทรสงคราม และโครงการก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks) ซึ่งจากการเก็บข้อมูลทาง

สำนักงาน ก.พ.ร. ให้ข้อมูลว่าเอกสารของหน่วยงานทั้ง 2 พื้นที่ที่สามารถอธิบายได้ตรงตามเกณฑ์ที่ทางสำนักงาน ก.พ.ร. กำหนดไว้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของที่มาและความสำคัญของโครงการที่มีความสอดคล้องกับวิธีการดำเนินงาน และเกี่ยวข้องกับการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนตรงตามวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน ซึ่งในส่วนของ การลงพื้นที่ทั้งภาครัฐและภาคประชาชนสามารถตอบข้อคำถามหรือข้อสงสัยจากคณะกรรมการผู้ประเมินได้อย่างชัดเจน รวมถึงการมีผลลัพธ์ผลผลิตที่เป็นรูปธรรมและเห็นได้ชัดถึงความสำเร็จที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถปฏิเสธได้และก่อให้เกิดความยั่งยืน จึงทำให้ทางสำนักงาน ก.พ.ร. เห็นว่า โครงการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานสมุทรสงคราม และโครงการก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks) มีความเหมาะสมที่จะได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม

4.3 การวิเคราะห์ผลการศึกษา

ผู้วิจัยนำเสนอตารางแสดงการวิเคราะห์ผลการศึกษาจากเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน และสำนักงาน ก.พ.ร. ของการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานสมุทรสงครามและก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks) เพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลของแต่ละปัจจัยได้ง่ายขึ้น ดังปรากฏในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงการวิเคราะห์ผลการศึกษาจากการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน และสำนักงาน ก.พ.ร. ของการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานสมุทรสงครามและก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks)

ปัจจัย	การบริหารจัดการ น้ำแบบมีส่วนร่วม ในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง	ก้าวสู่อุทยานธรณี โลกด้วยการมีส่วน ร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล	สำนักงาน คณะกรรมการ พัฒนาระบบราชการ	ประชาชน ผู้เข้าร่วมโครงการ
1. ผู้นำ	ผู้นำที่กลุ่มผู้ใช้น้ำ ไว้วางใจและให้การ ยอมรับ มีความ มุ่งมั่นและมีวิสัยทัศน์ ของการเปลี่ยนแปลง ที่ชัดเจน มีความ เข้มแข็ง ไม่ย่อท้อต่อ อุปสรรคในการแก้ไข ปัญหา ต้องมีความ เชี่ยวชาญและมี ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ แพรกหนามแดงเป็น อย่างดี	ศักยภาพของตัวผู้นำ ถือเป็นบทบาท สำคัญในการ ขับเคลื่อนโครงการ ภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ และต้องมี วิสัยทัศน์ชัดเจน มองการณ์ไกล ผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มีศักยภาพ มี วิสัยทัศน์และมอง การณ์ไกล เป็นคนที่ กลุ่มชาวบ้านให้ ความไว้วางใจ	ในหน่วยงานภาครัฐ ผู้นำเป็นบทบาทหลัก ในการสร้าง กระบวนการมีส่วน ร่วมให้เกิดขึ้น โดย การผลักดันทิศทาง ขององค์กรที่ให้ ความสำคัญต่อการมี ส่วนร่วม อาทิเช่น การกำหนดนโยบาย และจัดทำแผนปฏิบัติ งานที่เปิดระบบ ราชการ ส่งเสริม สนับสนุนการมีส่วน ร่วมของประชาชน ในส่วนของผู้นำจาก ภาคประชาชนเป็น ผู้นำที่มีอิทธิพลต่อ กลุ่มชาวบ้าน จะช่วย ผลักดันให้เกิดการ ทำงานแบบมีส่วน ร่วมระหว่างภาครัฐ กับภาคประชาชนได้ ยิ่งขึ้น เนื่องจากเป็น คนที่กลุ่มชาวบ้านให้ ความไว้วางใจ	วิธีคิดของผู้นำ สำคัญอย่างยิ่งใน การช่วยผลักดัน ความคิดเห็นของ ภาคประชาชน ผู้นำต้องมีความ เข้าใจในพื้นที่ มีวิธี คิดโดยเน้นการ ทำงานแบบมีส่วน ร่วม เปิดใจรับฟัง ความคิดเห็นและ ร่วมกันคิดพัฒนา ต่อยอด มีความ พยายาม ไม่ย่อท้อ ต่ออุปสรรคและ ช่วยต่อยอด ความคิดของภาค ประชาชนเพื่อ พัฒนาให้เกิด ประโยชน์แก่ ชาวบ้านในพื้นที่

<p>2. ความรู้ในการเข้าร่วมโครงการ</p>	<p>แบ่งเป็นความรู้ในการทำงานโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่เป็นการใช้ทักษะการทำงานโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาแทนวิธีการเดิม ซึ่งความรู้ทางภูมิปัญญาและประสบการณ์ในพื้นที่ของกลุ่มผู้ใช้น้ำและความรู้ด้านหลักวิชาการของหน่วยงานภาครัฐเมื่อใช้วิธีการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันจึงก่อให้เกิดประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาที่มีมาอย่างยาวนานได้สำเร็จ</p>	<p>ความรู้ในการเข้าร่วมโครงการเป็นส่วนสำคัญในการทำงานแบบมีส่วนร่วม เนื่องจากการดำเนินโครงการต้องใช้ความรู้ทางหลักวิชาการประกอบกับความรู้ทางภูมิปัญญาในพื้นที่ของกลุ่มชาวบ้านเพื่อต่อยอดและพัฒนาพื้นที่ให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรณีวิทยา โดยหน่วยงานภาครัฐทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในการให้ความรู้และนำความรู้ด้านวัฒนธรรมวิถีความเป็นอยู่ของกลุ่มชาวบ้านมาผสมผสานในการจัดทำแผนแม่บทและเตรียมข้อมูลรองรับการประเมินจนได้รับรางวัลจากอุทยานธรณีสตูลมาเป็นอุทยานธรณีโลกของยูเนสโก</p>	<p>หน่วยงานภาครัฐต้องทราบข้อมูลความรู้เกี่ยวกับทำงานในลักษณะของหุ้นส่วนร่วมมือ โดยเป็นการทำงานร่วมกันทั้งกระบวนการ ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตาม ร่วมกันแก้ไข ปัญหา และหน่วยงานภาครัฐนำความคิดเห็นของภาคประชาชนไปพิจารณาจนต่อแล้วนำมาร่วมดำเนินการด้วยกันจนเกิดผลสำเร็จรวมไปถึงการร่วมติดตามผลในสิ่งที่ภาครัฐทำเพื่อเป็นการตรวจสอบและสะท้อนกลับว่ามีส่วนไหนที่ต้องแก้ไขปรับปรุงหรือไม่</p>	<p>เป็นความต้องการของภาคประชาชนทั้ง 2 โครงการ เนื่องจากประชาชนมีเพียงความรู้ในด้านภูมิปัญญาเท่านั้นแต่ไม่มีความรู้ด้านหลักวิชาการจึงต้องการให้ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนด้านการสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการเพื่อนำความรู้ทั้งสองส่วนมาผสมผสานให้เกิดเป็นแนวคิดใหม่ ซึ่งพื้นที่แพรงหนามแดงยังไม่มีจัดอบรมพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำในขณะที่พื้นที่จังหวัดสตูลมีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาให้การสนับสนุนอยู่ตลอด</p>
--	--	--	---	--

3. การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	<p>สามารถกระจายข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ครอบคลุมและทั่วถึงกันทุกฝ่าย มีช่องทางการกระจายข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย โดยการนัดพบปะพูดคุยทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์ และจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัคร ชลประทาน เพื่อเป็นตัวแทนในการให้ความช่วยเหลือและเป็นกระบอกเสียงช่วยกระจายข่าวสาร</p>	<p>สามารถกระจายข้อมูลข่าวสารให้กลุ่มประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการได้อย่างครอบคลุมครบถ้วนและเป็น การกระจายข่าวสารที่หลากหลาย ช่องทาง อาทิเช่น แจ้งข้อมูลผ่านกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยตรง แจ้งผ่านการประชุมเครือข่าย จังหวัดสตูล และ บางครั้งเป็นการแจ้งผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกเหนือจากนั้น เป็นการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางออนไลน์</p>	<p>มีช่องทางการรับ - ส่งข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย และอธิบายถึงรูปแบบและวิธีการกระจายข้อมูลข่าวสารในกระบวนการแต่ละขั้นตอนว่าใช้วิธีการใดในการรับหรือส่งข้อมูลข่าวสารจากภาคประชาชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง</p>	<p>พื้นที่แพร่กหนดทางกลุ่มผู้ใช้ น้ำและเจ้าหน้าที่มีการพบปะพูดคุยกันบ่อยครั้งจากการลงพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ ทำให้ได้รับแจ้งข่าวสารอยู่เสมอ และการแจ้งข้อมูลข่าวสารช่องทางหลักเป็นการแจ้งผ่านแอปพลิเคชันไลน์กลุ่มและชาวบ้าน กระจายต่อกัน ในส่วนของพื้นที่จังหวัดสตูล ส่วนใหญ่เป็นการแจ้งข้อมูลข่าวสารด้านการอบรมพัฒนาความรู้ มีการแจ้งข้อมูลหลากหลายช่องทางและทั่วถึงกัน</p>
4. ความพร้อมด้านบุคลากร	<p>ไม่เพียงแต่เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถแต่ต้องมีความพร้อมในการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วม แยกแยะวิธีการ</p>	<p>มีข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการ บุคลากร มีการสลับสับเปลี่ยนบุคลากรที่ดำรงตำแหน่งในระยะสั้น และต้องทำ ความเข้าใจในพื้นที่</p>	<p>สร้างค่านิยมและวัฒนธรรมการทำงานของบุคลากรที่เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม และมอบหมายงานให้มีบุคลากรที่คอย</p>	<p>ในส่วนของความพร้อมด้านบุคลากรภาคประชาชนให้มีความสำคัญถึงเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่กับกลุ่มชาวบ้าน</p>

<p>ทำงานโดยทั่วไปกับการทำงานแบบมีส่วนร่วมได้ ซึ่งหน่วยงานจัดตั้งกองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อรองรับการจัดอบรมพัฒนาความรู้ด้านการมีส่วนร่วมโดยตรง นอกจากนี้บุคลากรที่เต็มทีในงานช่วยส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานกับประชาชนดีขึ้น โดยมีความสัมพันธ์กันแบบเพื่อนคู่คิด ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจและเกิดการ ทำงานแบบมีส่วนร่วมตามมา แต่ยังคงประสบปัญหาด้านการสลับสับเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ และด้วยพื้นที่มีข้อจำกัดที่ต้องทำความเข้าใจทำให้การทำงานขาดความต่อเนื่องและยังเป็นข้อจำกัดในการสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มชาวบ้านด้วยเช่นกัน</p>	<p>จึงเกิดปัญหาในการทำงานติดขัดและไม่ต่อเนื่อง อีกทั้งอุทยานธรณีสตูลมิดีมีสถานะเป็นนิติบุคคลทำให้ไม่มีงบประมาณด้านการจัดจ้างบุคลากรในการขับเคลื่อนอุทยาน เป็นการ ทำงานแบบบูรณาการจากหลายหน่วยงาน และไม่มีบุคลากรในการดำเนินงานโดยตรงที่ชัดเจน</p>	<p>รับผิดชอบด้านการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วมโดยตรง โดยแต่งตั้งแบบเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ซึ่งหน่วยงานต้องอธิบายถึงรายละเอียดของขั้นตอนการทำงาน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมได้อย่างชัดเจน รวมถึงการบูรณาการร่วมกับภาคส่วนอื่นด้วย</p>	<p>โดย ความสัมพันธ์ที่ดีเป็นสิ่งที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างบุคลากรและกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ตามมา นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ยังลงพื้นที่เพื่อสอบถามและคอยให้การช่วยเหลืออยู่เสมออีกด้วย</p>
--	---	--	--

5. การ จัดสรร ทรัพยากร	มีงบประมาณ เพียงพอในการ จัดสรรสำหรับ ส่งเสริมการมีส่วน ร่วมระหว่างกลุ่มผู้ใช้ น้ำกับหน่วยงาน ภาครัฐ เพื่อ ตอบสนองความ ต้องการของชาวบ้าน ในพื้นที่ โดยการ จัดสรรงบประมาณ ในการจัดทำ โครงการตาม ข้อเสนอของกลุ่มผู้ใช้ น้ำ	การขับเคลื่อน อุทยานธรณีสตูลก้าว สู่อุทยานธรณีโลก ของยูเนสโกเป็นการ ทำงานแบบบูรณา การไม่มีหน่วยงานที่ เป็นศูนย์กลางในการ ดูแล จึงไม่มี งบประมาณโดยตรง เป็นการจัดสรร งบประมาณเพื่อ ตอบสนองความ ต้องการด้านต่าง ๆ ของกลุ่มชาวบ้าน โดยหน่วยงานต่าง ๆ จะรับเรื่องไปตาม ความต้องการของ กลุ่มชาวบ้านที่ เกี่ยวข้องกับภารกิจ ของหน่วยงานตนเอง	หน่วยงานภาครัฐต้อง สามารถชี้แจงและ อธิบายถึง รายละเอียดด้านการ จัดหาหรือสนับสนุน ทรัพยากร ในการให้ ภาคประชาชนและ ภาคส่วนอื่นเข้ามามี ส่วนร่วมกับ หน่วยงาน ทั้งนี้ยัง รวมถึงองค์ความรู้ ที่จำเป็นในการ ดำเนินโครงการด้วย	หน่วยงานมีการ จัดสรรทรัพยากร เพื่อสนับสนุนด้าน การทำงานแบบมี ส่วนร่วม ช่วยให้ การทำงานร่วมกับ หน่วยงานภาครัฐ ง่ายและสะดวก รวดเร็วยิ่งขึ้นอีกทั้ง ยังตอบสนองต่อ ความต้องการของ ภาคประชาชนอีก ด้วย
---------------------------------------	---	---	---	--

4.3.1 ปัจจัยผู้นำ

4.3.1.1 หน่วยงานภาครัฐ

1) การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานสมุทรสงคราม

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการจำนวน 3 คน กล่าวคือ วิศวกรชำนาญการ กองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร และหัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 3 คน มีความเห็นไปใน

ทิศทางเดียวกันว่าส่วนสำคัญที่ทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมสัมฤทธิ์ผลได้ คือ ผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค มีวิสัยทัศน์ในการแก้ปัญหาาร่วมกัน มีประสบการณ์ในพื้นที่ มีความเชี่ยวชาญและกลุ่มชาวบ้านชุมชนแพรทนามแดงให้การยอมรับ

“จุดสำคัญคือมีผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เข้มแข็ง เลยทำให้พื้นที่ตรงนี้ซึ่งเป็นโจทย์ที่ยากมากแต่ว่าสามารถทำได้สำเร็จ”

“ผู้นำชุมชนเข้มแข็งเป็นส่วนสำคัญ ที่ทำให้ที่นี่เป็นชุมชนเข้มแข็ง”

(วิศวกรชำนาญการ กองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน)

“ผู้นำที่นี่ไม่มีใครตายตัว แต่คือคนที่กลุ่มชาวบ้านให้การยอมรับเป็นคน ๆ ไป”

(หัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1)

เนื่องจากการแก้ปัญหาตรงจุดพื้นที่แพรทนามแดงเป็นโจทย์ที่ยากมากและเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาสำหรับกรมชลประทานและกลุ่มผู้ใช้น้ำ อีกทั้งยังมีเรื่องความขัดแย้งที่มีมาอย่างยาวนานจากอดีตจนกลายเป็นความไม่ไว้วางใจกันระหว่างชาวบ้านชุมชนแพรทนามแดงทั้งสองพื้นที่กับหน่วยงานภาครัฐ การเปิดใจพูดคุยกันถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันก่อนจะนำมาถึงจุดของการแก้ปัญหาร่วมกันจึงต้องอาศัยผู้นำที่กลุ่มชาวบ้านให้การยอมรับ ซึ่งผู้นำที่ชุมชนแพรทนามแดงยอมรับ หมายถึง ผู้นำที่เกิดจากกลุ่มชาวบ้านไว้วางใจและให้ความเคารพตามความรู้และประสบการณ์ของบุคคลในพื้นที่ เพราะแพรทนามแดงเป็นพื้นที่ชุมชนที่มีความหลากหลายของระบบนิเวศทางธรรมชาติ การประกอบอาชีพของชาวบ้านแต่ละกลุ่มจึงมีความหลากหลายตามพื้นที่ที่ตนอยู่อาศัยด้วยเช่นกัน อาทิเช่น กลุ่มชาวบ้านฝั่งต้นน้ำเป็นฝั่งพื้นที่น้ำจืด ชาวบ้านส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกร ส่วนกลุ่มชาวบ้านฝั่งปลายน้ำเป็นฝั่งพื้นที่น้ำเค็ม ชาวบ้านส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพประมง ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านแต่ละพื้นที่จึงมีความรู้จกมักคุ้นและมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการน้ำโดยตรงกับพื้นที่ที่ตนอยู่อาศัยและทำการประกอบอาชีพมากกว่า ด้วยเหตุนี้ การเลือกผู้นำของชาวบ้านชุมชนแพรทนามแดงไม่มีชี้เฉพาะเจาะจงว่าเป็นบุคคลใดคนบุคคลหนึ่งเท่านั้น เป็นการเลือกผู้นำจากคนที่กลุ่มชาวบ้านให้ความไว้วางใจและให้ความเคารพตามความชำนาญการในพื้นที่แต่ละฝั่ง จึงทำให้มีผู้นำที่เป็นตัวแทนกลุ่มชาวบ้านมาจากพื้นที่ฝั่งต้นน้ำและพื้นที่ฝั่งปลายน้ำ ซึ่งตัวผู้นำที่ชาวบ้านชุมชนแพรทนามแดงให้การยอมรับและได้รับความไว้วางใจนั้นจะคอยเป็นตัวแทนของชาวบ้านแต่ละฝั่งเพื่อเข้าไปพูดคุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและร่วมกันแก้ปัญหาย่างนับครั้งไม่ถ้วน ยอม

เสียสละเวลาในการประกอบอาชีพเพื่อเข้าไปพูดคุยและหาทางออกกับหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งหัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 มองว่าสิ่งนี้แสดงถึงความเข้มแข็งของตัวผู้นำที่ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น ทั้งที่การแก้ปัญหาในบางครั้งไม่ได้นำมาซึ่งผลสำเร็จและเป็นเพียงการลองผิดลองถูก แต่ตัวผู้นำเองไม่เคยคิดล้มเลิกแม้การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเรื่องที่ต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนาน อีกทั้งผู้นำยังมีวิสัยทัศน์ของการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน พยายามนำหลักแนวทางการมีส่วนร่วมเข้ามาใช้เพื่อแก้ปัญหา โดยเห็นได้จากเมื่อก่อนที่ชาวบ้านเลือกใช้วิธีการแก้ไขปัญหาโดยการร้องเรียนหน่วยงานราชการและใช้เพียงอารมณ์เป็นหลัก แต่เมื่อตัวผู้นำเป็นแบบอย่างโดยชักจูงให้เกิดการพูดคุยร่วมกันแก้ไขปัญหากับหน่วยงานภาครัฐ ส่งผลให้กลุ่มชาวบ้านเลือกที่จะเปิดใจเข้ามาเล่าถึงปัญหาและข้อจำกัดที่เกิดขึ้นในพื้นที่แต่ละฝั่งและใช้วิธีการรับฟังเพื่อหาทางออกร่วมกันจนกลายเป็นชุมชนเข้มแข็งและสามารถแก้ไขปัญหามีมาอย่างยาวนานได้สำเร็จ

2) ก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 2 คน กล่าวคือ ผู้อำนวยการอุทยานธรณีสตูล และรองผู้อำนวยการอุทยานธรณีสตูล มีความคิดเห็นว่าปัจจัยด้านผู้นำมีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน โดยในมุมมองของภาครัฐ คือ ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและมีศักยภาพในการขับเคลื่อนโครงการภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ หากหมายถึงกลุ่มชาวบ้าน คือ การมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง

เนื่องจากการขับเคลื่อนอุทยานธรณีสตูลสู่การเป็นอุทยานธรณีโลกนั้น เป็นการทำงานภายใต้แนวคิดจีโอพาร์คโดยต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน และด้วยข้อจำกัดคืออุทยานธรณีสตูลไม่ได้มีสถานะเป็นนิติบุคคลแต่เป็นเพียงองค์กรจัดตั้งโดยคำสั่งของท่านผู้ว่าราชการจังหวัดสตูลเท่านั้น ส่งผลให้การดำเนินการใด ๆ ก็ตามจะเป็นการดำเนินการผ่านสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสตูลเป็นหลัก ทำให้บทบาทของผู้นำที่จะส่งผลต่อความสำเร็จได้นั้น เรื่องศักยภาพของตัวผู้นำจึงเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการ อีกทั้ง ณ ขณะนั้นหลักแนวคิดจีโอพาร์คเป็นเรื่องใหม่ที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นในประเทศไทย การจะทำให้เกิดขึ้นและประสบความสำเร็จได้ ตัวผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ในการมองการไกลเพื่อส่งผลให้สามารถขับเคลื่อนจากอุทยานระดับจังหวัดกลายเป็นอุทยานระดับประเทศได้สำเร็จ ทั้งนี้ ผู้อำนวยการอุทยานธรณีสตูลเป็นผู้ดำรงตำแหน่ง 2 สถานะ คือ ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหว้าและผู้อำนวยการอุทยานธรณีสตูล จึงทำให้ตัวผู้นำมีศักยภาพในการขับเคลื่อนแนวคิดจีโอพาร์คในพื้นที่ 4 ตำบลของจังหวัดสตูลได้ง่ายขึ้น อาทิเช่น ในเรื่องของงบประมาณที่ต้องใช้ในการขับเคลื่อน สามารถจัดสรรงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่ง

หว่าใช้ในการเพื่อผลักดันแนวคิดจีโอพาร์คได้ หรือมีเครือข่ายในการประสานงานกับหน่วยงานอื่นในการให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ สามารถทำได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

ในส่วนอีกมุมมองด้านผู้นำนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 รองผู้อำนวยการอุทยานธรณีสตูลอธิบายว่าผู้นำที่เข้มแข็งจะสามารถทำให้ความสำเร็จภายในชุมชนเกิดขึ้นได้ เนื่องจากพื้นที่จังหวัดสตูลเดิมที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและทำการประมงเป็นหลัก การที่ชุมชนจะมีการแปรเปลี่ยนจากพื้นที่ชุมชนที่มีวิถีชีวิตเรียบง่ายให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อเปิดรับนักท่องเที่ยวเข้าไปในพื้นที่ ถือเป็นเรื่องใหม่ที่ต้องใช้เวลาในการอธิบายให้กลุ่มชาวบ้านเข้าใจและเห็นถึงข้อประโยชน์ที่สามารถเกิดขึ้นกับชุมชนภายในอนาคตได้ หากมีความเข้าใจแล้วนอกเหนือจากนั้นการทำให้กลุ่มชาวบ้านยอมเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อนำไปต่อยอดในการประกอบอาชีพเสริม เช่น การเรียนรู้ข้อมูลเกี่ยวกับธรณีวิทยา ความหลากหลายชีวภาพที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ชุมชนของตน การเข้ารับการอบรมเรื่องการให้บริการ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ผู้ให้สัมภาษณ์มองว่าผู้นำชุมชนเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง มีความเสียสละ มีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกลและไม่ย่อท้อในการพยายามให้กลุ่มชาวบ้านยอมเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อเกิดการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนในอนาคต

3) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.)

“ผู้นำควรทำให้หน่วยงานราชการให้ความสำคัญในการเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (นักพัฒนาระบบราชการระดับชำนาญการพิเศษ)

ผู้ให้สัมภาษณ์จากสำนักงาน ก.พ.ร. จำนวน 3 คน กล่าวคือ ผู้อำนวยการกองนวัตกรรมบริการภาครัฐ นักพัฒนาระบบราชการระดับชำนาญการพิเศษ และนักพัฒนาระบบราชการระดับชำนาญการ แบ่งผู้นำออกเป็น 2 ฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรจากหน่วยงานภาครัฐและผู้นำจากภาคประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ ซึ่งจากหลักเกณฑ์ของทางสำนักงาน ก.พ.ร. นักพัฒนาระบบราชการระดับชำนาญการพิเศษ หนึ่งในผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลว่าคณะกรรมการผู้ประเมินเริ่มประเมินขั้นตอนแรกจากการตรวจสอบผ่านเอกสารที่ทางหน่วยงานภาครัฐส่งเข้ามา โดยคณะกรรมการจะให้ความสำคัญกับหน่วยงานที่มีนโยบายหรือทิศทางในการปฏิบัติงานที่แสดงถึงการเปิดระบบราชการให้มีความโปร่งใส ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานได้และสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับภาคประชาชน ซึ่งผู้นำจากหน่วยงานภาครัฐถือเป็นบทบาทหลักที่สำคัญต่อการขับเคลื่อนองค์กร และจากการให้สัมภาษณ์สำนักงาน ก.พ.ร. มองว่าผู้นำองค์กรต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธ

กิจ ยุทธศาสตร์ นโยบายและจัดทำแผนปฏิบัติงานที่แสดงถึงการเปิดระบบราชการให้มีความโปร่งใส มีความพร้อมที่จะให้ภาคประชาชนสามารถเข้ามาตรวจสอบได้เมื่อต้องการ รวมทั้งผลักดันทิศทางขององค์กรที่ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วม ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ยังขยายความเพิ่มเติมอีกว่าเป็นการทำงานร่วมกันทั้งการเปิดเผยข้อมูล การให้ข้อมูลข่าวสารที่ครบถ้วนแก่ภาคประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การร่วมทำความคิดเห็นและการร่วมกันพัฒนาพื้นที่ให้ตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนที่ตรงจุดมากยิ่งขึ้น

ในส่วนของผู้นำจากภาคประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ โดยจากการลงพื้นที่เพื่อตรวจประเมินของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 2 คน ได้แก่นักพัฒนาระบบราชการระดับชำนาญการพิเศษ และนักพัฒนาระบบราชการระดับชำนาญการมีความคิดเห็นเช่นเดียวกันว่า ผู้นำที่ช่วยสามารถผลักดันให้เกิดการทำงานแบบมีส่วนร่วมได้คือผู้นำที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่หรือผู้นำที่ชาวบ้านให้ความไว้วางใจและให้ความเคารพ เนื่องจากการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนโดยส่วนใหญ่มักเกิดจากการทำงานร่วมกันแก้เพื่อแก้ไขปัญหาหรือร่วมกันคิดพัฒนาต่อยอด ดังนั้น การรวมกลุ่มกันของภาคประชาชนจะเกิดขึ้นได้จึงต้องมีผู้นำที่กลุ่มชาวบ้านให้ความไว้วางใจและมีอิทธิพลในการผลักดันให้เกิดการทำงานแบบมีส่วนร่วม

4.3.1.2 ภาคประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ

1) การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานสมุทรสงคราม

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านกลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นที่แพรกหนามแดง โดยแบ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำฝั่งต้นน้ำจำนวน 2 คน และกลุ่มผู้ใช้น้ำฝั่งปลายน้ำ จำนวน 2 คน ซึ่งทั้ง 4 คนมีความเห็นพ้องต้องกันว่าผู้นำที่ส่งผลสำเร็จต่อกระบวนการมีส่วนร่วม คือ ผู้นำที่เข้าใจปัญหาของพื้นที่แพรกหนามแดงเป็นอย่างดี มีวิธีคิดโดยเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม สามารถเปิดใจรับฟังการแสดงความคิดเห็นของชาวบ้านในทุกฝ่าย และร่วมผลักดันความคิดของชาวบ้าน ซึ่งความหมายของผู้นำในมุมมองของผู้ให้สัมภาษณ์หมายถึงผู้อำนวยการโครงการชลประทานสมุทรสงคราม

“การทำงานแบบมีส่วนร่วมจะสำเร็จได้อยู่ที่วิธีคิดของผู้นำด้วย”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 จากพื้นที่ฝั่งต้นน้ำ โชนนาข้าว)

ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมีความคิดเห็นว่าการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐกับกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่แพรกหนามแดงจะสามารถเกิดขึ้นได้นั้น วิธีคิดของผู้นำเป็นส่วนสำคัญอย่างมากเนื่องจากชาวบ้านอยู่ในพื้นที่มายาวนานจึงเห็นผู้นำที่หลากหลายรูปแบบ ผู้นำที่มีวิธีคิดโดยเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 จากพื้นที่ฝั่งปลายน้ำใช้คำว่า “ผู้นำที่มาสายรับฟัง” กล่าวคือ เป็นผู้นำที่มีการเปิดใจพูดคุยและรับฟังถึงปัญหาที่เกิดขึ้น มีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลสอบถามชาวบ้านเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการและสามารถแก้ปัญหาถูกจุด โดยเป็นการร่วมกันแก้ไขปัญหาระหว่างกลุ่มผู้นำกับหน่วยงานภาครัฐ หากมีผู้นำเช่นนี้จะช่วยส่งผลให้การทำงานแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มชาวบ้านและหน่วยงานภาครัฐสามารถทำงานไปด้วยกันได้ดีแล้วก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงพอใจร่วมกันทุกฝ่ายสามารถสามารถบริหารจัดการน้ำได้ดี จัดสรรการใช้น้ำได้อย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่กลุ่มผู้นำด้วย อีกทั้งผู้ให้สัมภาษณ์คนเดิมยังกล่าวถึงผู้นำรูปแบบอื่นที่เคยประสบพบเจอแต่เป็นรูปแบบของผู้นำที่ไม่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นได้ โดยผู้ให้สัมภาษณ์ใช้คำว่า “ผู้นำที่มาสายก่อสร้าง” กล่าวคือ ผู้นำที่เน้นการทำงานโดยการสร้างผลงานเพียงอย่างเดียวและก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ โดยไม่สอบถามความคิดเห็นของกลุ่มชาวบ้านและเป็นการสร้างโดยไม่ก่อให้เกิดประโยชน์กับชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์มองว่าการทำงานเช่นนี้ผลลัพธ์ที่ชาวบ้านต้องการจะไม่เกิดและเป็นผู้นำในรูปแบบที่ชาวบ้านไม่ต้องการ และยังกล่าวอีกว่าผู้นำที่ดีคือผู้นำที่ “ไม่เน้นสร้างแต่เน้นโพลว” คือ ผู้นำที่ไม่เน้นสร้างอะไรที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แต่เป็นผู้นำที่สามารถบริหารจัดการน้ำได้ดีทำให้น้ำไหลผ่านอย่างเกิดประโยชน์แก่ชาวบ้านในพื้นที่

“เราอยู่ในพื้นที่เราพบเจอปัญหาอยู่ตลอดเรารู้ แต่คนมาใหม่ ๆ เขาไม่เห็นภาพ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 จากพื้นที่ฝั่งปลายน้ำ โชนทะเล)

“เจ้าหน้าที่ประจำในพื้นที่ก็เหมือนจำประจำโรงพักที่มีความรู้ในเรื่องพื้นที่เป็นอย่างดี”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 จากพื้นที่ฝั่งปลายน้ำ โชนทะเล)

เนื่องจากระบบการบริหารจัดการบุคลากรของภาครัฐมีการดำรงตำแหน่งในแต่ละพื้นที่เพียงระยะสั้น จึงทำให้มีการสลับสับเปลี่ยนผู้นำอยู่ตลอด ทั้งนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 จากพื้นที่ฝั่งปลายน้ำมีความเห็นว่าผู้นำควรเปิดใจรับฟังเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่เป็นระยะเวลานาน เหตุเพราะเจ้าหน้าที่กลุ่มนี้จะมีความเข้าใจในพื้นที่เป็นอย่างดี ทราบถึงปัญหาและข้อจำกัดของพื้นที่ เช่น ทราบถึงช่วงเวลาการเกิดน้ำหลาก น้ำท่วมหรือรู้ถึงการแก้ปัญหาที่เสียหายของพื้นที่ ดังนั้น ผู้นำที่มาดำรงตำแหน่งในระยะแรกจะต้องมีการศึกษาพื้นที่ที่มารับผิดชอบ เปิดใจรับฟังข้อมูลจากเจ้าหน้าที่เดิมและ

กลุ่มชาวบ้านเพื่อเรียนรู้และทำความเข้าใจในปัญหาและข้อจำกัดที่มีของพื้นที่แพรงหนามแดง หากตัวผู้นำยอมเปิดใจและเข้าใจปัญหาของพื้นที่แล้วนั้นชาวบ้านเชื่อว่าผู้นำเช่นนี้จะส่งผลให้การบริหารจัดการง่ายขึ้น เนื่องจากผู้นำเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันความคิดของชาวบ้าน หากผู้นำเข้าใจปัญหาในพื้นที่โดยแท้จริงจะสามารถช่วยผลักดันวิธีแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง อาทิเช่น ชาวบ้านเสนอวิธีคิดแก้ไขปัญหาน้ำเสียโดยการใช้เรือดูดตะกอนเลนเนื่องจากมีตะกอนเลนที่ติดอยู่ตรงบานประตูระบายน้ำส่งผลให้เกิดน้ำเน่าเสีย และเมื่อมีการปล่อยน้ำให้กลุ่มชาวบ้านใช้จะทำให้ น้ำเน่าเสียเหล่านั้นส่งผลเสียต่อการประกอบอาชีพของกลุ่มชาวบ้านจนเกิดเป็นความเสียหายตามมา กลุ่มชาวบ้านจึงนำเสนอวิธีคิดของการใช้เรือดูดตะกอนเลนในการแก้ไขปัญหาน้ำเน่าเสียที่เกิดจากการตกค้างของตะกอนเลนทางเจ้าหน้าที่กรมชลประทานได้รับฟังและนำข้อเสนอแนะของชาวบ้านไปเข้าที่ประชุม แต่ไม่ได้รับการอนุมัติโดยผู้ให้สัมภาษณ์คนเดิมแจ้งว่าเกิดจากผู้นำไม่เห็นด้วย แต่เนื่องด้วยสิ่งนี้เป็นปัญหาในพื้นที่ที่ต้องได้รับการแก้ไข ชาวบ้านจึงทำการเสนอซ้ำเมื่อมีการเปลี่ยนผู้นำคนใหม่ ซึ่งผู้นำรับฟังและแจ้งว่าจะจัดสรรงบประมาณสำหรับการใช้แก้ปัญหานี้และขณะนี้อยู่ในช่วงเวลาของการดำเนินการด้วยเหตุนี้ผู้ให้สัมภาษณ์จึงมีความคิดเห็นว่าเป็นนอกจากเจ้าหน้าที่แล้ว “ผู้นำ” เป็นส่วนสำคัญในการผลักดันความคิดเห็นของชาวบ้านให้สัมฤทธิ์ผลเป็นอย่างยิ่ง

2) ก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks)

จากการสัมภาษณ์ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจโฮมสเตย์ จำนวน 1 คน ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจเกษตรกร จำนวน 1 คน ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจนำเที่ยว จำนวน 2 คน และตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจป็นหยาบาคิก จำนวน 1 คน และทั้ง 5 คนมีความเห็นพ้องต้องกันว่า **ปัจจัยด้านผู้นำ** มีผลต่อความสำเร็จเป็นอย่างมาก ซึ่งผู้นำในมุมมองของภาคประชาชน หมายถึง ผู้นำของชุมชน โดยผู้นำที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมจนเกิดผลสำเร็จได้ คือ ผู้นำที่เข้มแข็ง มีความคิดสร้างสรรค์และสามารถเป็นแบบอย่างให้กับชาวบ้านในพื้นที่ได้

“มันไม่ได้มีแต่พัฒนาให้มันมีได้”

(ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจเกษตรกร)

ความสำเร็จที่เกิดขึ้นในพื้นที่ 4 ตำบลที่เข้าร่วมการดำเนินงานของจีโอพาร์คนั้น บางพื้นที่อาจไม่มีแหล่งคุณค่าทางธรณีวิทยาที่มีงานวิจัยรองรับชัดเจน แต่ด้วยความคิดสร้างสรรค์ของผู้นำที่ช่วยผลักดันให้พื้นที่นั้นกลายเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถชักจูงกลุ่มชาวบ้านให้มองเห็นถึงประโยชน์ที่มีในพื้นที่และสามารถสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นกับชุมชน เช่น ตำบลน้ำผุด อำเภอละงู เป็นพื้นที่การท่องเที่ยว

เชิงเกษตรไม่ได้มีความโดดเด่นที่ชัดเจน กลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวน โดยในพื้นที่มีต้นกาแฟร้อยปีเป็นกาแฟประจำพื้นถิ่นสตูลชื่อพันธุ์โรบัสต้าและมีกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ปลูกกาแฟชนิดนี้อยู่บ้างแต่มีจำนวนน้อยมาก ผู้นำชุมชนจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของสิ่งที่มีอยู่และต้องการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ ประจวบกับทางวิทยาลัยชุมชนสตูลมีหลักสูตรสอนทำกาแฟโบราณ ผู้นำชุมชนจึงทำการชักจูงและรวบรวมรายชื่อกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่แล้วทำการประสานงานกับทางวิทยาลัยชุมชนสตูล วิทยาลัยชุมชนจึงเชิญวิทยากรเข้ามาช่วยอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มชาวบ้าน นอกจากนี้สำนักงานเกษตรจังหวัดสตูลก็ได้ร่วมสนับสนุนต้นกาแฟให้กับชุมชนในพื้นที่และทางมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาได้ให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ จนสามารถสร้างเป็นอาชีพเสริมและก่อให้เกิดรายได้กับชุมชนในพื้นที่ หลังจากนั้นผู้นำได้มีความคิดเพิ่มเติมในเรื่องของการพัฒนาแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างความหลากหลายยิ่งขึ้น เช่น สบู่ที่ทำจากกาแฟ ลูกอมรสกาแฟ ขนมช็อกโกแลตรสกาแฟ และผ้ามัดย้อมสีกาแฟ นอกจากนี้จะสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนในพื้นที่แล้วยังเกิดเป็นฐานเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยวอีกด้วย ซึ่งตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจเกษตรกรกล่าวว่าสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นเกิดจากความพยายามของผู้นำที่ทำให้กลุ่มชาวบ้านมองเห็นถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชนได้

อย่างไรก็ตาม จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์พบว่า การเข้าร่วมโครงการจีโอพาร์คสามารถสร้างอาชีพเสริมและรายได้ที่เพิ่มขึ้นให้แก่ชาวบ้านในพื้นที่ แต่ยังมีประชาชนบางกลุ่มที่ไม่เห็นถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชน โดยมีมุมมองว่าไม่สามารถเปลี่ยนพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ประจวบกับตนประกอบอาชีพเกษตรกรรมมายาวนาน ไม่มีความถนัดด้านอื่นรวมถึงอายุมากเกินกว่าจะเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับด้านวิชาการและตัดสินใจไม่เข้าร่วมโครงการแม้ในพื้นที่ของตนจะมีแหล่งธรรมชาติที่มีคุณค่า ทั้งนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ 4 ใน 5 คน ได้แก่ ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจโฮมสเตย์ ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจเกษตรกร และตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจนำเที่ยว กล่าวว่าผู้นำชุมชนมีความเสียสละและไม่ย่อท้อต่อความพยายามที่จะเข้าไปอธิบายถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยเริ่มจากการลงมือทำเป็นแบบอย่างจนคนที่ไม่เห็นด้วยยอมเปิดใจเข้ามาสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าร่วมโครงการจีโอพาร์คและเข้ารับการอบรมจนกลายมาเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในปัจจุบัน ทั้งนี้ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจนำเที่ยวคนที่ 2 เล่าถึงช่วงแรกในการที่ผู้นำพยายามเชิญชวนชาวบ้านร่วมทำเส้นทางนำเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว ช่วงแรกกลุ่มชาวบ้านให้ความสนใจน้อยมากเพราะไม่เชื่อว่าจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ ทำให้ขาดแคลนเจ้าหน้าที่นำเที่ยวและเจ้าหน้าที่คอยดูแลนักท่องเที่ยว แต่ตัวผู้นำไม่ย่อท้อและยังดำเนินการต่อไม่ว่าจะเป็นการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ให้เข้ามาอบรมความรู้ที่

จำเป็น การทำงานร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นเรื่องการประชุมสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่เป็นจำนวนมากจนชาวบ้านที่ไม่สนใจในตอนแรกเริ่มเข้ามาสอบถามข้อมูล และตัดสินใจร่วมเป็นสมาชิกในที่สุด

นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจนำเที่ยว ยังแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมอีกว่า ผู้นำชุมชนมีส่วนช่วยในการทำให้การมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มชาวบ้านและภาครัฐสำเร็จมากขึ้น โดยการทำหน้าที่เป็นผู้เชื่อมโยงและคอยประสานงานชุมชนอื่น ๆ กับหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในชุมชน เช่น กิจกรรมทำความสะอาดบริเวณชายฝั่งและบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติปราสาทหินพันยอด เป็นต้น

ตารางที่ 6 แสดงการวิเคราะห์ผลการศึกษาปัจจัยด้านผู้นำจากการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน และสำนักงาน ก.พ.ร.

โครงการ	หน่วยงานภาครัฐ (ผู้บริหารโครงการ/ผู้ปฏิบัติงาน)	ภาคประชาชน	สำนักงาน ก.พ.ร.
1. การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรก นามแดง	ไม่มีผู้นำแบบเจาะจงว่าเป็นใคร แต่เป็นการเลือกผู้นำจากคนที่มีประสบการณ์ในพื้นที่ มีความเชี่ยวชาญและกลุ่มชาวบ้านชุมชนแพรกหนามแดงให้การยอมรับ ซึ่งเป็นผู้นำที่มีความเข้มแข็ง ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค แม้การแก้ปัญหาบางครั้งไม่นำมาซึ่งทางออก แต่มีวิสัยทัศน์ของการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน	ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์โดยเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม เปิดใจรับฟังและช่วยผลักดันความคิดเห็นของชาวบ้าน และต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหา บริบท และข้อจำกัดของพื้นที่ แพรกหนามแดงเป็นอย่างดี	แบ่งผู้นำออกเป็น 2 ฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรจากภาครัฐ และภาคประชาชน โดยผู้นำหน่วยงานภาครัฐต้องกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ นโยบาย หรือทิศทางในการปฏิบัติงานที่แสดงถึงการเปิดระบบราชการ
2. ก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนจังหวัดสตูล	ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและมีศักยภาพในการขับเคลื่อนโครงการ หากหมายถึงกลุ่มชาวบ้านคือการมีผู้นำที่เข้มแข็งไม่ย่อท้อในการพยายามให้กลุ่มชาวบ้านยอมเปิดใจเรียนรู้สิ่ง	ความคิดสร้างสรรค์ของผู้นำช่วยผลักดันพื้นที่ให้กลายเป็นชุมชนเข้มแข็ง และมีความเสียสละ ไม่ย่อท้อต่อการชักจูงกลุ่มชาวบ้านให้มองเห็นถึง	ให้มีความโปร่งใส และให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วม และผู้นำจากประชาชนคือผู้นำที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่

	ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น	ประโยชน์ที่มีในพื้นที่ รวมทั้งสามารถเป็น แบบอย่างให้กับ ชาวบ้านในพื้นที่ได้	หรือคนที่ชาวบ้านให้ ความไว้วางใจ และให้ความเคารพ
--	--------------------	--	--

4.3.2 ปัจจัยความรู้ในการเข้าร่วมโครงการ

4.3.2.1 หน่วยงานภาครัฐ

1) การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานสมุทรสงคราม

การมีส่วนร่วมจะสามารถเกิดขึ้นได้นั้นความรู้ความสามารถของผู้เข้าร่วมเป็นอีกหนึ่งปัจจัยหลัก ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด ได้แก่ วิศวกรชำนาญการ กองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร และหัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าหากประชาชนมีความรู้เพียงพอจะส่งผลให้กระบวนการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น ซึ่งความรู้ในที่นี้ผู้ให้สัมภาษณ์หมายความว่าความรู้ในงานที่เพียงพอต่อการเข้าร่วมกระบวนการมีส่วนร่วม

“ชาวบ้านเก่ง มีบทบาทสูงมาก”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(วิศวกรชำนาญการ กองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน)
CHULALONGKORN UNIVERSITY

“ชาวบ้านที่นี้เก่งมาก ๆ เราแทบไม่ต้องบอกอะไรเลย”

(หัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1)

หัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 เล่าว่า ทางกลุ่มผู้ใช้น้ำแพรกหนามแดงเป็นกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องพื้นที่มากอยู่แล้ว จึงส่งผลให้การจัดอบรมเรื่องการมีส่วนร่วมบางครั้งเป็นเพียงการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาาร่วมกันมากกว่า เมื่อเกิดการรวมกลุ่มระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ ชาวบ้านชุมชนแพรกหนามแดงจะมีบทบาทสูงมากในการแสดงความคิดเห็นหรือการแบ่งปันข้อมูลใหม่ที่พบเจอ การบอกเล่าถึงปัญหาและในทุกครั้งข้อมูลจากชาวบ้านก่อให้เกิดประโยชน์และสามารถแก้ไขปัญหาได้สำเร็จอยู่เสมอ เช่น การให้ข้อมูลเกี่ยวกับน้ำขึ้น - น้ำลงของพื้นที่

แพรงหนามแดง เนื่องจากปริมาณน้ำขึ้น – น้ำลงของทะเลส่งผลต่อการประกอบอาชีพของชาวบ้านในพื้นที่ ส่งผลให้ชาวบ้านมีความรู้ในช่วงใดน้ำขึ้นหรือลง ช่วงใดที่น้ำจะดันทะเลสูงขึ้นทำให้น้ำเค็มไหลทะลักเข้าไปในลำคลองสายต่าง ๆ จนส่งผลกระทบต่อประกอบอาชีพของชาวบ้านทางฝั่งน้ำจืด ซึ่งข้อมูลส่วนนี้ก่อให้เกิดประโยชน์เป็นอย่างมากในการกำหนดกติกาการเปิด – ปิดประตูระบายน้ำ และสามารถช่วยป้องกันการเกิดปัญหาได้อีกด้วย สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าความรู้ความสามารถของกลุ่มชาวบ้านช่วยให้การมีส่วนร่วมสำเร็จเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น ซึ่งในมุมมองของหัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 มองว่าถึงแม้จะไม่ได้เป็นการอบรมตามหลักการ แต่สิ่งเหล่านี้ตรงตามวัตถุประสงค์คือต้องการเสริมสร้างความเข้มแข็งโดยการสร้างการมีส่วนร่วมให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำ

นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 3 คนได้ให้ข้อมูลเช่นเดียวกันว่าความรู้ในการเข้าร่วมโครงการยังรวมถึงความรู้ด้านการทำงานโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาเป็นอีกเรื่องที่ช่วยผลักดันให้การทำงานแบบมีส่วนร่วมเกิดผลลัพธ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเช่นกัน

“เมื่อก่อนเวลามีอะไรพวกเขาจะร้องเรียนไปที่อื่นก่อน แต่เดี๋ยวนี้มีอะไรเขาจะนึกถึงกรมชลประทานก่อน จะเข้ามาคุยเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา”

(นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร)

“เมื่อก่อนพอมีปัญหาชาวบ้านมักจะเรียกร้องกับกรมชล แต่พอชาวบ้านรู้จักวิธีการทำงานแบบมีส่วนร่วมกลายเป็นว่าเข้าใจกันมากขึ้น”

(วิศวกรชำนาญการ กองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน)

“พื้มองว่าการที่ชาวบ้านใช้วิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันระหว่างเจ้าหน้าที่และกลุ่มผู้ใช้น้ำคือการทำงานแบบมีส่วนร่วมมาก ๆ เลย”

(หัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1)

สืบเนื่องมาจากปัญหาความขัดแย้งอันนำมาซึ่งความไม่ไว้วางใจที่เกิดขึ้นระหว่างกรมชลประทานกับชาวบ้านชุมชนแพรงหนามแดงที่มีมาอย่างยาวนาน ส่งผลให้เวลาเกิดปัญหาจากภาวะวิกฤตต่าง ๆ เช่น มีน้ำท่วมขังหรือมีน้ำเน่าเสียจากพื้นที่อื่นไหลเข้ามา กลุ่มชาวบ้านเลือกใช้วิธีแก้ปัญหาโดยการร้องเรียนหน่วยงานแทนการเข้ามาพูดคุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งพื้นที่แพรงหนามแดงเป็นเรื่องที่ต้องใช้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหา หากประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานแล้วนั้น การแก้ไขปัญหาในพื้นที่จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เพราะการบริหารจัดการน้ำใน

แต่ละครั้งจะส่งผลกระทบต่อทุกส่วนในพื้นที่ทั้งต้นน้ำและปลายน้ำ ดังนั้น การเปิดใจพูดคุยเพื่อร่วมกันหาทางออกไม่ให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้รับผลประโยชน์หรือได้รับความเสียหายจนเกินไปหรือเป็นการได้ประโยชน์ในจุดที่สามารถยอมรับกันได้ทั้งสองฝ่าย จึงจะสามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้

ดังเช่น ปัญหาเรื่องการเปิด - ปิดบานประตูระบายน้ำ เนื่องด้วยการเปิด - ปิดแต่ละครั้งจะกระทบต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ ซึ่งในช่วงภาวะวิกฤตที่ฝนตกหนักทำให้เกิดน้ำท่วมขังทางฝั่งพื้นที่น้ำจืด หากกรมชลประทานไม่เปิดบานประตูเพื่อระบายน้ำออกจะส่งผลให้น้ำท่วมขังน้ำจืดเสียหาย แต่ชาวบ้านพื้นที่ทางฝั่งท้ายน้ำไม่ยอม เนื่องจากขณะนั้นเป็นช่วงเวลาที่ฝั่งประมงจะปล่อยน้ำเข้าบ่อกุ้งบ่อปลา ถ้ากรมชลประทานเปิดประตูระบายน้ำแล้วน้ำจืดไหลเข้าไปจะส่งผลให้ฝั่งท้ายน้ำไม่สามารถปล่อยน้ำเข้าบ่อกุ้งบ่อปลาได้และเกิดความเสียหายตามมา กรณีเช่นนี้ หากเป็นการทำงานแบบแยกฝ่ายโดยไม่มีการพูดคุยกันที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาและข้อจำกัดของทั้งสองฝ่าย กรมชลประทานอาจแก้ปัญหาตามหลักวิชาการของกรมฯ คือเมื่อเป็นช่วงเวลาวิกฤตจะสามารถยกเปิดบานประตูระบายน้ำออกได้ทันที และแน่นอนว่าการแก้ปัญหาเช่นนี้จะส่งผลให้เกิดความเสียหายตามมามากมาย ทั้งความเสียหายที่เกิดขึ้นกับชาวประมงฝั่งท้ายน้ำและปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงาน รวมถึงความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านทั้งสองฝั่งด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ทำให้กลุ่มชาวบ้านได้ใช้วิธีการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินการโดยเริ่มจากการพูดคุยถึงปัญหาที่ตนประสบพบเจอ อธิบายถึงข้อจำกัดในพื้นที่ และหาทางออกร่วมกันในช่วงเวลาวิกฤตจนเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน เกิดความเห็นอกเห็นใจและมองเห็นถึงปัญหาของกัน จึงนำมาซึ่งบทสรุปที่สามารถหาทางออกและแก้ไขปัญหามาได้สำเร็จ คือเป็นการระบุข้อตกลงโดยไม่เคยเปิดประตูระบายน้ำขึ้นทั้งหมด เปลี่ยนเป็นเปิดเพียงบางช่วงและเปิดครั้งละ 20 เซนติเมตรแทน หรือตกลงกติกากการเปิดว่าสามารถเปิดขึ้นในช่วงเวลาใดบ้างเพื่อให้ น้ำค่อย ๆ ไหลไป ทางฝั่งพื้นที่ท้ายน้ำจะได้ปรับตัวได้และทางฝั่งพื้นที่เหนือน้ำมีการระบายน้ำเกิดขึ้นได้ ผลลัพธ์เช่นนี้แสดงให้เห็นชัดเจนว่าการที่ชาวบ้านในพื้นที่แพรกหนามแดงใช้วิธีการทำงานแบบมีส่วนร่วมโดยยอมเปิดใจพูดคุยกันถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อร่วมกันหาทางออก จึงเป็นเรื่องที่ผู้ให้สัมภาษณ์มองว่าสิ่งนี้คือความสำเร็จของการสร้างการมีส่วนร่วมในพื้นที่แพรกหนามแดง โดยวิศวกรชำนาญการ กองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนหนึ่งในผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า “ความสำเร็จของงานการมีส่วนร่วมมันไม่ได้อยู่ในตัวชิ้นงาน แต่เป็นการที่ชาวบ้านเขากล้าที่จะเข้ามาคุยกับเรา นั้นหมายถึงกลุ่มผู้ใช้น้ำได้ใช้วิธีการทำงานแบบมีส่วนร่วมแล้ว ” ซึ่งการยอมเปิดใจพูดคุยกันไม่เพียงแค่การที่ชาวบ้านผู้ได้รับผลกระทบเข้ามาพูดคุยกับกรมชลประทานถึงปัญหาเพียงเท่านั้น แต่รวมถึงการที่กลุ่มชาวบ้านยอมเปิดใจพูดคุยกันเอง จนเกิดเป็นความเข้าใจและเห็นใจกันอีกด้วย

2) ก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks)

ในส่วนของปัจจัยด้านความรู้ในการเข้าร่วมโครงการนั้น ผู้อำนวยการอุทยานธรณีสตูล และรองผู้อำนวยการอุทยานธรณีสตูล มองว่าสิ่งนี้เป็นเรื่องจำเป็นและเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้เกิดการ ทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับภาคประชาชนและเป็นการช่วยยกระดับคุณภาพ ชีวิตของประชาชนในพื้นที่อีกด้วย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงจากอุทยานธรณีสตูลให้กลายมาเป็น อุทยานธรณีโลกของยูเนสโกเกิดจากการร่วมมือกันหลายภาคส่วนในการขับเคลื่อน โดยเป็นการ ทำงานภายใต้แนวคิดจีโอพาร์ค ซึ่งจีโอพาร์คคือเครื่องมือ 1 ใน 3 ของทางยูเนสโกที่คิดขึ้นมาเพื่อใช้ในการ คัดกรอง ดูแลรักษาและทำให้คงอยู่คู่โลกต่อไป โดยจีโอพาร์คจะประกอบไปด้วย 3 ส่วนหลัก คือ ธรณีวิทยา ความหลากหลายทางชีวภาพ และวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้จึงบอกได้ความรู้ ในการเข้าร่วมโครงการเป็นส่วนที่สำคัญมากในการขับเคลื่อนการทำงานภายใต้แนวคิดจีโอพาร์คที่เป็น การทำงานโดยเริ่มจากแนวคิดของประชาชน กล่าวคือ ภาครัฐทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำ ให้ความรู้ และให้การช่วยเหลือเมื่อกลุ่มชาวบ้านต้องการเท่านั้น อาทิเช่น เดิมทีถ้าทะเล อำเภอลง เป็นพื้นที่ที่ไม่มีใครให้ความสนใจ ต่อมาทางกรมทรัพยากรธรณีได้ลงพื้นที่ร่วมกับกลุ่มชาวบ้านไป สืบสวนถ้าทะเลแล้วพบเจอซากฟอสซิลของนอติลอยด์ (ปลาหมึก) และซากของแบคทีโอพอด (หอย) โดยทางกรมทรัพยากรธรณีได้ให้ข้อมูลความรู้แก่กลุ่มชาวบ้านในพื้นที่เกี่ยวกับซากดึกดำบรรพ์เหล่านี้ หลังจากนั้นชุมชนจึงมองเห็นโอกาสและร่วมกันคิดค้นพัฒนากลายเป็นวิสาหกิจชุมชนจน เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้จุดเด่นทางธรณีวิทยา และได้นำชื่อของซากฟอสซิลแบคทีโอพอดมาตั้ง เป็นชื่อขนมกะหรี่ปั๊ปเพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของขนมในพื้นที่ ทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจาก เดิม ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเกิดจากความคิดจากกลุ่มชาวบ้านที่มองเห็นจุดเด่นของทรัพยากรในพื้นที่ ที่ตนอยู่อาศัย และภาครัฐทำหน้าที่ในการช่วยให้ข้อมูลความรู้และชี้แนะแนวทางให้กับชุมชนเพียง เท่านั้น

“เราทั้งให้ความรู้และเอาความรู้จากเขา”

(ผู้อำนวยการอุทยานธรณีสตูล)

ผู้ให้สัมภาษณ์ยังกล่าวอีกว่าความสำเร็จของจีโอพาร์คไม่ได้เกิดจากการที่ภาครัฐให้ความรู้ กลุ่มชาวบ้านแล้วพวกเขานำไปคิดต่อยอดกันเองเพียงเท่านั้น แต่เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและ กันอีกด้วย โดยภาครัฐคอยให้ข้อมูลความรู้หลักวิชาการในเรื่องธรณีวิทยาและกลุ่มชาวบ้านให้ข้อมูล ความรู้เรื่องวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชาวบ้านในแต่ละพื้นที่ ซึ่งการแลกเปลี่ยน

ความรู้กันเช่นนี้ถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในการจัดทำแผนแม่บทและเตรียมข้อมูลเพื่อรองรับการประเมินอุทยานธรณีสตูลเป็นอุทยานธรณีโลกจากยูเนสโก ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลว่าขั้นตอนในการจัดทำแผนแม่บทเป็นการใช้กระบวนการมีส่วนร่วม โดยมีการเชิญทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมเสนอแนะแสดงความคิดเห็น และได้มีการจัดเวทีประชาพิจารณ์ประมาณ 3 - 4 ครั้ง ในการสอบถาม รับฟังความคิดเห็น รายงานผล และคืนข้อมูล

หลังจากการจัดทำแผนแม่บทแล้วนั้น ภาครัฐได้ใช้วิธีขับเคลื่อนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบของการใช้ประโยชน์จากการใช้ความเป็นจีโอพาร์ค ซึ่งทางจีโอพาร์คได้นำความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัยของนักวิชาการ เช่น ความเก่าแก่ของหิน ซากฟอสซิลที่พบเจอและได้นำมาปรับให้เกิดการเพิ่มมูลค่า โดยให้ชุมชนนำไปปรับใช้ในการไปพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตน อาทิเช่น นำชื่อของฟอสซิลที่พบในพื้นที่มาตั้งเป็นชื่อของขนม นำความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสีของพันธุ์ไม้ในพื้นที่มาเย็บลงบนผ้า เป็นการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบของการจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนหรือการเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ทั้งนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมอีกว่า ทางกลุ่มชาวบ้านได้ดำเนินการเองในทุกขั้นตอนไม่ว่าจะเป็นการขอลดทะเบียนเป็นธุรกิจนำเที่ยวเฉพาะพื้นที่และนำใบจดทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวเพื่อไปขอใช้ประโยชน์จากพื้นที่ของอุทยานในเรื่องของการจัดนำเที่ยว ทำสัญญาร่วมกัน รวมถึงดำเนินการนำเรือขึ้นทะเบียนกับกรมเจ้าท่าเป็นไปตามตามกลไกของอุทยานอีกด้วย

นอกจากนี้ รองผู้อำนวยการอุทยานธรณีสตูลได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าทางหน่วยงานต่าง ๆ ก็ได้มีการจัดอบรมเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ให้ความรู้แก่กลุ่มชาวบ้านในพื้นที่เพื่อเป็นการช่วยจุดประกายความคิดของกลุ่มชาวบ้านที่สนใจใช้ประโยชน์จากจีโอพาร์ค เช่น กรมทรัพยากรธรณีสตูลได้ลงพื้นที่สำรวจแล้วค้นพบแหล่งทางธรณีที่สามารถพัฒนาให้กลายเป็นจุดท่องเที่ยวได้ จึงมีการจัดอบรมเพื่อให้ข้อมูลแก่ชาวบ้านเกี่ยวกับความโดดเด่นของพื้นที่เป็นต้น นอกจากนี้ภาครัฐยังมองถึงความจำเป็นในการสร้างองค์ความรู้เรื่องของการยกระดับคุณภาพการให้บริการของพื้นที่ เช่น การให้ความรู้แก่ชาวบ้านที่ทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศน์ โดยชาวบ้านต้องการทราบถึงมาตรฐานการบริการตามหลักสากลหรือการพัฒนาทัศนคติให้กับกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่เพื่อให้เกิดการยอมรับการเรียนรู้ในงานด้านการบริการ เนื่องจากจังหวัดสตูลเป็นพื้นที่ที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรและทำการประมงเป็นหลัก หากชาวบ้านต้องการประกอบอาชีพเสริมด้านงานบริการ เรื่องของความรู้ในด้านงานบริการจึงเป็นเรื่องใหม่และต้องให้ความสำคัญเพราะทางกลุ่มชาวบ้านไม่มีพื้นฐานในด้านนี้มาก่อน โดยกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ต้องมีการปรับตัวในการต้อนรับนักท่องเที่ยวต่างถิ่นเพื่อสร้างความประทับใจและเพื่อให้เกิดการแนะนำหรือมีการบอกต่อเกิดขึ้น ซึ่งหลังจากที่กลุ่มชาวบ้านได้รับการอบรมจนมีความรู้

ความเข้าใจและเกิดเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตามมา ส่งผลให้สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นให้แก่คนในพื้นที่ อีกทั้งชุมชนเกิดความเข้มแข็งและเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอีกด้วย

3) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.)

ผู้อำนวยการกองนวัตกรรมบริการภาครัฐ นักพัฒนาระบบราชการระดับชำนาญการพิเศษ และนักพัฒนาระบบราชการระดับชำนาญการ ผู้ให้สัมภาษณ์จากสำนักงาน ก.พ.ร. ทั้ง 3 คนได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องของ**ความรู้ในการเข้าร่วมโครงการ**ไปในทิศทางเดียวกันว่าเป็นเรื่องที่หน่วยงานภาครัฐต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม เป็นประเภทรางวัลที่ให้ความสำคัญกับการที่หน่วยงานภาครัฐเปิดระบบราชการให้ภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานและสามารถตรวจสอบกระบวนการทำงานของหน่วยงานเพื่อแสดงถึงความโปร่งใส อันนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและประสิทธิภาพการบริหารงานภาครัฐ แต่หากหน่วยงานยังขาดข้อมูลความรู้เกี่ยวกับทำงานในรูปแบบของการสร้างการมีส่วนร่วมจะส่งผลให้การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างสำเร็จ มากไปกว่านั้นคือส่งผลให้หน่วยงานมิได้รับรางวัลฯ จากทางสำนักงาน ก.พ.ร. ด้วยเช่นกัน

“หลายครั้งที่หน่วยงานภาครัฐเข้าใจผิดและเมื่อลงพื้นที่ประเมินแล้วพบว่าไม่ได้เป็นไปตามเกณฑ์แต่เป็นเพียงความร่วมมือกันเท่านั้น”

(ผู้อำนวยการกองนวัตกรรมบริการภาครัฐ)

อันเนื่องมาจากหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาอบรมรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม หน่วยงานที่จะได้รับรางวัลจะต้องมีการทำงานโดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการในลักษณะของหุ้นส่วนความร่วมมือ โดยใช้เกณฑ์ International Association for Public Participation (IAP2) มาเป็นเกณฑ์หลักในการประเมิน ซึ่งทางสำนักงาน ก.พ.ร. ได้มีการจัดชุดคณะกรรมการลงพื้นที่เพื่อทำการประเมินและตรวจสอบว่าหน่วยงานมีการดำเนินงานตรงตามหลักเกณฑ์หรือไม่ ทั้งนี้ผู้อำนวยการกองนวัตกรรมบริการภาครัฐจึงมีความเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องมีความรู้ในเรื่องของการทำงานในลักษณะของหุ้นส่วนร่วมมือ มิเช่นนั้นแล้วจะถือว่าหน่วยงานไม่ได้ปฏิบัติตรงตามเกณฑ์ที่ทางสำนักงาน ก.พ.ร. ได้กำหนดไว้

นอกจากนี้ นักพัฒนาระบบราชการระดับชำนาญการพิเศษ หนึ่งในผู้ให้สัมภาษณ์จากสำนักงาน ก.พ.ร. ยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า บางหน่วยงานที่ผู้ประเมินลงพื้นที่แล้วพบว่า การดำเนินงานไม่ได้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ทางสำนักงาน ก.พ.ร. กำหนด เนื่องจากทางหน่วยงานเข้าใจว่าเป็นการร่วมมือกันเพียงเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงแล้วตามหลักเกณฑ์ไม่ได้หมายความว่าเพียงแค่การร่วมมือกันเท่านั้น แต่เป็นการทำร่วมกันทั้งกระบวนการตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตาม ร่วมกันแก้ไขปัญหา และภาครัฐนำความคิดเห็นของภาคประชาชนไปพิจารณาเสนอต่อแล้วนำมาร่วมดำเนินการด้วยกันจนเกิดผลสำเร็จ รวมไปถึงการร่วมติดตามผลในสิ่งที่ภาครัฐทำเพื่อเป็นการตรวจสอบและสะท้อนกลับว่ามีส่วนไหนที่ต้องแก้ไขปรับปรุงหรือไม่ หรือเรียกว่าเป็นการทำงานในลักษณะของหุ้นส่วนความร่วมมือ ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์เล่าว่าในการลงพื้นที่สัมภาษณ์ภาคประชาชนเพื่อทำการตรวจสอบว่าประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานหรือไม่ โดยหลายครั้งสามารถสังเกตได้จากคำพูดของประชาชน เช่น “ฝ่ายนั้นของแหมเอง ผมร่วมทำตั้งแต่ต้น” โดยการแสดงความเป็นเจ้าของเหล่านี้แสดงให้เห็นชัดเจนว่าภาคประชาชนได้ร่วมลงมือทำตั้งแต่เริ่มกระบวนการจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ

4.3.2.2 ภาคประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ

1) การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานสมุทรสงคราม

การสร้างความรู้ให้แก่ภาคประชาชนเพื่อให้กลุ่มชาวบ้านมีความรู้เพียงพอในการดำเนินงานเป็นอีกหนึ่งความต้องการของกลุ่มชาวบ้านชุมชนแพรกหนามแดง กลุ่มผู้ใช้น้ำฝั่งต้นน้ำและกลุ่มผู้ใช้น้ำฝั่งปลายน้ำทั้ง 4 คน มีความเห็นพ้องต้องกันว่ากลุ่มชาวบ้านมีเพียงความรู้ในด้านภูมิปัญญาเท่านั้น แต่ไม่มีความรู้ด้านหลักวิชาการ ส่วนทางกรมชลประทานมีความรู้ด้านหลักวิชาการ จึงมีความเห็นว่าการมีการอบรมในรูปแบบพี่เลี้ยงเพื่อช่วยสอนงานและเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันรวมทั้งนำความรู้ทั้งสองส่วนมาผสมผสานกันเพื่อให้เกิดเป็นแนวคิดใหม่เพิ่มขึ้นอีกด้วย

ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 2 คนจากพื้นที่ฝั่งปลายน้ำให้ข้อมูลว่าที่ผ่านมา นั้น กรมชลประทานยังไม่มี การจัดอบรมเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยส่วนใหญ่เป็นการเรียกประชุมเพื่อปรึกษาหารือกันในเรื่องการบริหารจัดการน้ำเพียงเท่านั้น โดยผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งจากฝั่งพื้นที่ต้นน้ำและพื้นที่ปลายน้ำเห็นเป็นเสียงเดียวกันว่า กรมชลประทานควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้กับกลุ่มชาวบ้านเพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ เนื่องจากชาวบ้านเองมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของภูมิปัญญาชาวบ้านจากประสบการณ์ที่พบเจอมา ส่วนทางกรมชลประทานมีความรู้เรื่องหลักวิชาการ

ซึ่งวิธีการจัดการด้านเทคนิคนั้นมีขั้นตอนของหลักวิชาการที่บางครั้งกลุ่มชาวบ้านไม่เข้าใจนัก จึงมีความคิดเห็นว่าการจัดให้มีการอบรมให้ความรู้และเพื่อนำความรู้ทางวิชาการและความเข้าใจของชาวบ้านมาผสมผสานกัน รวมถึงยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกรมชลประทานกับชาวบ้านและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาวบ้านด้วยกันเอง ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ 1 ใน 4 คือตัวแทนกลุ่มผู้ใช้น้ำฝั่งปลายน้ำ โชนทะเล เสนอว่าควรมีการจัดอบรมให้ทางกลุ่มผู้ใช้น้ำเข้าใจถึงเทคนิคการเปิด - ปิดบานประตูระบายน้ำเฉพาะบริบทของพื้นที่ เพราะพื้นที่ทางฝั่งตะวันตกหรือฝั่งตะวันออกนั้นมีบริบทต่างกัน จึงทำให้มีการบริหารจัดการน้ำที่แตกต่างกัน กลุ่มชาวบ้านต้องการทราบถึงการใช้เทคนิคในการเปิด - ปิดบานประตูว่าเป็นเทคนิครูปแบบใด เนื่องจากทางกลุ่มชาวบ้านเองใช้ความเข้าใจจากประสบการณ์ที่พบเจอมาเพียงเท่านั้น ไม่ได้ทราบถึงความรู้ในเรื่องเทคนิคทางหลักวิชาการแต่อย่างใด

“ภาครัฐจะได้ไม่เหนียวมาก เพราะภาคประชาชนเขาพร้อมที่จะทำเพื่อตัวเองอยู่แล้ว”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 จากพื้นที่ฝั่งต้นน้ำ โชนนาข้าว)

ทั้งนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ 3 ใน 4 คน อันได้แก่ ตัวแทนกลุ่มผู้ใช้น้ำฝั่งพื้นที่ต้นน้ำ 1 คน และตัวแทนฝั่งพื้นที่ปลายน้ำ 2 คน เห็นด้วยกับการให้หน่วยงานเข้ามาเพื่อเป็นพี่เลี้ยงโดยการเข้ามาเพื่อสอนงานให้กับกลุ่มชาวบ้านไม่ใช่เข้ามาทำให้ การเข้ามาสอนงานเพื่อให้ชาวบ้านทำเป็นด้วยตัวเองจะดีกว่า เพื่อในอนาคตจะได้มีการส่งต่อความรู้ไปยังรุ่นของลูกหลาน หากหน่วยงานภาครัฐเข้ามาแล้วจัดการเองทั้งหมดนั้นไม่ใช่การทำงานแบบมีส่วนร่วม ชาวบ้านได้เพียงแคร์รับรู้แต่ไม่สามารถกระทำด้วยตนเองได้และทำให้ต้องพึ่งพาภาครัฐอยู่ตลอด ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์มองว่าเช่นนั้นจะเป็นการสร้างภาระงานที่เพิ่มขึ้นให้แก่ภาครัฐ ซึ่งหากภาคประชาชนสามารถเรียนรู้จากทางภาครัฐแล้วสามารถกระทำด้วยตนเองได้ ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่าภาคประชาชนก็พร้อมที่จะเรียนรู้เนื่องจากสิ่งเหล่านี้คือผลประโยชน์ของทางกลุ่มชาวบ้านเองทั้งสิ้น

2) ก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks)

ปัจจัยด้านความรู้ที่เพียงพอในการเข้าร่วมโครงการของประชาชนในพื้นที่ เป็นเรื่องที่ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจโฮมสเตย์ ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจเกษตรกร ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจนำเที่ยวทั้ง 2 คน และตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจปั่นหยาบาคิก เห็นถึงความสำคัญเป็นอย่างมากและเป็นความต้องการอันดับต้น ๆ ของกลุ่มชาวบ้าน เนื่องจากชาวบ้านไม่มีองค์ความรู้ในเรื่องของธรณีวิทยาและความหลากหลายทางชีวภาพ แต่กลุ่มชาวบ้านมีความคิดอยากพัฒนาชุมชนให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวและสร้างรายได้จากทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ของชุมชน โดยตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจนำเที่ยวคนที่ 2 ให้ข้อมูลว่าที่

ผ่านมานั้นหน่วยงานภาครัฐได้มีการเข้ามาให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอด เช่น กรมทรัพยากรธรณีสตูล ได้เข้ามาให้องค์ความรู้เกี่ยวกับธรณีวิทยา เพื่อให้กลุ่มชาวบ้านทราบถึงทรัพยากรที่โดดเด่นในพื้นที่ของตนเองและนำไปต่อยอดเพื่อสร้างรายได้ รวมถึงต้องอนุรักษ์อย่างไรให้คงอยู่คู่ชาวสตูลไปอย่างยั่งยืน ซึ่งการรับความรู้ทางธรณีวิทยาทำให้ชาวบ้านสามารถจุดประกายความคิด นำข้อมูลทางธรณีวิทยาที่ได้รับจากการอบรมมาไปผสมผสานกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของกลุ่มชาวบ้าน โดยการนำชื่อฟอสซิลไปตั้งเป็นชื่อขนม อย่างขนมบัวลอยใส่ไข่แมงดาเป็นขนมชื่อ “ดาวล้อมเดือน สะเทือนไทรโลไบต์” เป็นการตั้งชื่อให้ดูน่าสนใจเพิ่มจุดดึงดูดและแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์

อีกทั้งหน่วยงานวิทยาลัยชุมชนสตูล ได้เข้ามาช่วยผลักดันกลุ่มชาวบ้านที่เปิดบ้านเป็นโฮมสเตย์เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเข้าถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านโดยการให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการปรับพื้นที่ให้เป็นไปตามมาตรฐานและช่วยผลักดันให้กลายเป็นมาตรฐานของโฮมสเตย์ไทยจนได้รับรางวัลมาตรฐานการท่องเที่ยวไทย นอกจากนี้หน่วยงานวิทยาลัยชุมชนยังเข้ามาให้การสนับสนุนด้านการพัฒนาองค์ความรู้ของชาวบ้านในอีกหลาย ๆ เรื่อง เช่น การอบรมเรื่องการทำกาแฟโบราณจากต้นกาแฟพื้นถิ่น การยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นต้น อีกทั้งยังมีในส่วนของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาได้เข้ามาให้การอบรมเรื่องของทักษะด้านการบริการ เนื่องจากกลุ่มชาวบ้านเดิมที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและทำการประมง ทำให้ไม่มีความรู้เกี่ยวกับงานด้านบริการเลย การเข้ารับการอบรมส่งผลให้กลุ่มชาวบ้านได้รับความรู้และทราบถึงการเป็นเจ้าบ้านที่ดี นอกจากนี้ยังมีสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาที่ได้เข้ามาอบรมให้ความรู้เรื่องความปลอดภัยและทักษะการช่วยชีวิตคนเพื่อให้การทำงานของกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่มีมาตรฐานมากยิ่งขึ้น

ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้ เกิดจากการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่ได้เข้ามาช่วยสร้างองค์ความรู้และกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่นำไปต่อยอดและร่วมกันพัฒนาจนส่งผลให้ปัจจุบันพื้นที่ชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมไม่ขาดสาย กลุ่มชาวบ้านมีความรู้และสามารถนำไปประกอบเป็นอาชีพเสริมได้อย่างคล่องตัว เกิดการกระจายรายได้ในชุมชน คนในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิมหลายเท่าตัว และที่สำคัญเมื่อชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจและเห็นถึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ชาวบ้านเกิดความหวงแหนและต้องการที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ให้คงอยู่ตลอดไป โดยมีตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจโฮมสเตย์ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า “เราอยากดูแลรักษาสืบทอดไปถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน ทรัพยากรที่มีอยู่เราอยากให้มีมายั่งยืนตลอดไป”

ตารางที่ 7 แสดงการวิเคราะห์ผลการศึกษาระดับปริญญาโทด้านความรู้ในการเข้าร่วมโครงการจากการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน และสำนักงาน ก.พ.ร.

โครงการ	หน่วยงานภาครัฐ (ผู้บริหารโครงการ/ผู้ปฏิบัติงาน)	ภาคประชาชน	สำนักงาน ก.พ.ร.
1. การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรก นามแดง	หากประชาชนมีความรู้เพียงพอจะส่งผลให้กระบวนการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมยิ่ง ซึ่งทางกลุ่มผู้ใช้น้ำแพรกหนามแดงเป็นกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องพื้นที่มากซึ่งข้อมูลจากชาวบ้านก่อให้เกิดประโยชน์และสามารถแก้ไขปัญหาได้สำเร็จ นอกจากนี้ความรู้ด้านการทำงานโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่ช่วยผลักดันให้การทำงานเกิดผลลัพธ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม	กลุ่มผู้ใช้น้ำมีเพียงความรู้ในด้านภูมิปัญญาเท่านั้นแต่ไม่มีความรู้ด้านหลักวิชาการจึงมีความเห็นว่าควรมีการอบรมในรูปแบบพี่เลี้ยงช่วยสอนงานเพื่อเป็นการพัฒนาด้านความสัมพันธ์ และนำความรู้ทั้งสองส่วนมาผสมผสานกันเพื่อให้เกิดเป็นแนวคิดใหม่ ซึ่งที่ผ่านมายังไม่ได้รับการสนับสนุนทางด้านนี้	เป็นเรื่องที่หน่วยงานต้องให้ความสำคัญ โดยภาครัฐจำเป็นต้องมีความรู้ในเรื่องการทำงานในลักษณะของหุ้นส่วนร่วมมือ เป็นการร่วมกันทั้งกระบวนการตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตาม ร่วมกันแก้ไขปัญหา และภาครัฐนำความคิดเห็นของภาคประชาชนไปพิจารณาสานต่อแล้วนำมาร่วมดำเนินการด้วยกันจนเกิดผลสำเร็จ รวมไปถึงการร่วมติดตามผลในสิ่งที่ภาครัฐทำเพื่อเป็นการตรวจสอบและสะท้อนกลับว่ามีส่วนไหนที่ต้องแก้ไขปรับปรุงหรือไม่
2. ก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล	เป็นเรื่องจำเป็นและเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้เกิดการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับภาคประชาชน โดยหน่วยงานได้ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยแนะนำสนับสนุนด้านการจัดอบรมและสร้างองค์ความรู้ให้ความรู้เพื่อช่วยจุดประกายความคิดของกลุ่มชาวบ้าน นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่	เป็นเรื่องที่ประชาชนเห็นถึงความสำคัญเป็นอย่างมากและเป็นความต้องการอันดับต้น ๆ เนื่องจากเป็นเรื่องใหม่และกลุ่มชาวบ้านไม่มีความรู้ทางด้านนี้ โดยที่ผ่านมานั้นหน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาให้การสนับสนุนด้านการจัดอบรมพัฒนาองค์ความรู้อย่างสม่ำเสมอ	ดำเนินการด้วยกันจนเกิดผลสำเร็จ รวมไปถึงการร่วมติดตามผลในสิ่งที่ภาครัฐทำเพื่อเป็นการตรวจสอบและสะท้อนกลับว่ามีส่วนไหนที่ต้องแก้ไขปรับปรุงหรือไม่

4.3.3 ปัจจัยการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

4.3.3.1 หน่วยงานภาครัฐ

1) การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานสมุทรสงคราม

ในส่วนของ**การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร**ของกลุ่มผู้ใช้น้ำชุมชนแพรกหนามแดงมีความครอบคลุมและเชื่อมโยงถึงกันทุกฝ่าย หัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการในพื้นที่ให้ข้อมูลว่า เนื่องจากกลุ่มชาวบ้านพื้นที่แพรกหนามแดงเป็นกลุ่มที่เข้มแข็งมาก ซึ่งทางกลุ่มผู้ใช้น้ำได้มีการนัดพบปะพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ทางกรมชลประทานเองก็ได้มีการลงพื้นที่เป็นประจำ จึงทำให้เวลามีข้อมูลส่วนใดที่เพิ่มเติมมา กลุ่มชาวบ้านและหน่วยงานจะสามารถกระจายข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึงกันหมด ซึ่งการกระจายข้อมูลข่าวสารดังกล่าวมิได้มีเพียงแค่รูปแบบไม่เป็นทางการแต่ยังรวมถึงในรูปแบบที่เป็นทางการโดยการแจ้งผ่านการนัดประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำอีกด้วย และด้วยเทคโนโลยีในปัจจุบันที่มีความทันสมัยขึ้นจึงทำให้ชาวบ้านสามารถส่งข้อมูลข่าวสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์ที่ตั้งเป็นกลุ่มขึ้นเพื่อใช้แลกเปลี่ยนข้อมูลและพูดคุยกันถึงปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันทีหรือบางครั้งที่กลุ่มชาวบ้านประสบพบเจอกับสิ่งที่ผิดวิสัย เช่น เริ่มมีการปล่อยน้ำเสียไหลเข้ามาในพื้นที่พบเจออย่างรวดเร็ว ทางชาวบ้านจะใช้วิธีการส่งไลน์เพื่อแจ้งข่าวสารแก่ทางเจ้าหน้าที่กรมชลประทานทันทีทำให้ฝ่ายเจ้าหน้าที่ได้มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็วและทั่วถึงด้วยเช่นกัน การกระจายข่าวสารของชาวบ้านในพื้นที่แพรกหนามแดงไม่เพียงเกิดขึ้นแค่กลุ่มชาวบ้านเองเท่านั้นแต่ยังส่งข้อมูลถึงเจ้าหน้าที่ด้วย อีกทั้งกรมชลประทาน โครงการชลประทานสมุทรสงคราม ได้มีโครงการการจัดตั้งกลุ่ม “อาสาสมัครชลประทาน” โดยมีกลุ่มผู้ใช้น้ำจากพื้นที่น้ำจืดฝั่งต้นน้ำและพื้นที่น้ำเค็มฝั่งปลายน้ำรับหน้าที่เป็นตัวแทนในการให้ความช่วยเหลือและเป็นกระบอกเสียงช่วยกระจายข่าวสารให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำอีกด้วย จึงทำให้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่แพรกหนามแดงมีความรวดเร็ว ครอบคลุมและทั่วถึงกัน

2) ก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks)

การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร รองผู้อำนวยการอุทยานธรณีสตูลผู้ให้สัมภาษณ์ 1 ใน 2 คน มีความคิดเห็นว่าเป็นเรื่องที่ภาครัฐสามารถทำได้ครอบคลุมและทั่วถึงอยู่แล้ว รวมทั้งยังมีช่องทางกระจายข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายช่องทางอีกด้วยเช่นกัน

“เราไม่สามารถบอกได้ว่าจีโอพาร์คมันเป็นเรื่องของทุกคน”

“แต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการกระจายข้อมูลหลากหลายช่องทางและผมมองว่าครอบคลุม”

(รองผู้อำนวยการอุทยานธรณีสตูล)

เนื่องจากจีโอพาร์คจะเกิดขึ้นได้นั้นต้องมาจากการให้ความสนใจและอยากมีส่วนเกี่ยวข้องมองเห็นความสำคัญและต้องการใช้ประโยชน์จากความเป็นจีโอพาร์ค เช่น กลุ่มชาวบ้านมองเห็นถึงประโยชน์ในความหลากหลายทางชีวภาพของพันธุ์ไม้ จึงเกิดความคิดที่จะนำสีสันของพันธุ์ไม้ไปย้อมผ้าและเพ้นท์ลายเป็นซากฟอสซิลที่ค้นพบในพื้นที่เพื่อสร้างความโดดเด่นและแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์ของพื้นที่เป็นต้น โดยสิ่งเหล่านี้รองผู้อำนวยการอุทยานธรณีสตูลกล่าวว่า “มันคือความสนใจและการใช้ประโยชน์จากจีโอพาร์ค” ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ไม่สามารถระบุได้ว่าจีโอพาร์คเป็นเรื่องของใครคนใดคนหนึ่งหรือเป็นเรื่องของทุกคนในพื้นที่นั้น ๆ แต่ขึ้นอยู่กับว่าผู้ใดให้ความสนใจและต้องที่จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของจีโอพาร์ค เนื่องจากคนในพื้นที่บางคนอาจมีอาชีพหลักของตนเองอยู่แล้วจึงไม่ได้ให้ความสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการจีโอพาร์คนั่นเอง ซึ่งกลุ่มคนที่เข้าร่วมโครงการจีโอพาร์คจะได้รับแจ้งข้อมูลข่าวสารที่ทั่วถึงและครอบคลุมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ จากพื้นที่ 4 อำเภอ นั้นรองผู้อำนวยการอุทยานธรณีสตูลมองว่ากลุ่มชาวบ้านมีความสนใจและเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของจีโอพาร์คอยู่ที่ประมาณ 60 เปอร์เซ็นต์ ทางรองผู้อำนวยการอุทยานธรณีสตูลมองว่าหน่วยงานภาครัฐสามารถกระจายข้อมูลข่าวสารให้กลุ่มประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการได้อย่างครอบคลุมครบถ้วนและเป็นการกระจายข่าวสารที่หลากหลายช่องทางอีกด้วย

โดยในส่วนของช่องทางการกระจายข้อมูลข่าวสารนั้น ผู้อำนวยการอุทยานธรณีสตูลได้ให้ข้อมูลว่ามีหลากหลายช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งข้อมูลผ่านกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เข้าร่วมโครงการจีโอพาร์คโดยตรง แจ้งข่าวสารผ่านการประชุมเครือข่ายจังหวัดสตูล และบางครั้งเป็นการแจ้งผ่านของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกเหนือจากนั้นเป็นการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น กระจายข่าวสารผ่านเว็บไซต์อุทยานธรณีสตูล Facebook สื่อหรือรายการต่าง ๆ โดยเป็นการกระจายข่าวสารเพื่อประชาสัมพันธ์ถึงสิ่งต่าง ๆ ที่กลุ่มชาวบ้านกำลังดำเนินการ

3) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.)

ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร นับว่าเป็นอีกหนึ่งประเด็นที่ส่งผลให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้อย่างครอบคลุมทุกฝ่ายจากการรับรู้ข่าวสารในการดำเนินโครงการ ทางผู้ให้สัมภาษณ์จากสำนักงาน ก.พ.ร. ผู้อำนวยการกองนวัตกรรมบริการภาครัฐ ให้ข้อมูลว่าหน่วยงานภาครัฐต้องสามารถอธิบายถึงรูปแบบและวิธีการในการกระจายข้อมูลข่าวให้แก่ภาคประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการได้อย่างชัดเจนว่าใช้วิธีการหรือรูปแบบใด โดยต้องสามารถอธิบายอย่างชัดเจนตั้งแต่กระบวนการริเริ่มวางแผนดำเนินโครงการ การจัดทำโครงการ การติดตามผลการดำเนินโครงการ และการประเมินผลการดำเนินโครงการ ว่าทางหน่วยงานภาครัฐมีการกระจายข้อมูลข่าวสารในกระบวนการแต่ละขั้นตอนอย่างไร ใช้วิธีการใดในการส่งหรือรับข้อมูลข่าวสารจากภาคประชาชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ทางหน่วยงานภาครัฐจะต้องมีช่องทางในการรับ - ส่งข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายและครอบคลุมกันทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐอื่นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ ภาคประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ

นอกจากนี้ นักพัฒนาระบบราชการระดับชำนาญการ ผู้ให้สัมภาษณ์อีกหนึ่งท่านได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องวิธีการประเมินการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารว่า ในขั้นตอนแรกคณะกรรมการจากสำนักงาน ก.พ.ร. จะพิจารณาข้อมูลตั้งข้างต้นจากข้อมูลที่ทางหน่วยงานภาครัฐส่งมาในรูปแบบของเอกสารหรือบางหน่วยงานอาจมีคลิป VDO ในการอธิบายเสริมเพิ่มเติม และหลังจากนั้นจะเป็นขั้นตอนของการลงพื้นที่เข้าไปพูดคุยสอบถามกับหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนเพื่อตรวจประเมินและเพื่อยืนยันถึงสิ่งที่ทางหน่วยงานได้นำเสนอมาว่าจริงเท็จอย่างไร ภาคประชาชนและภาคส่วนอื่น ๆ ได้มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากทางหน่วยงานภาครัฐที่ครอบคลุมหรือไม่ และได้รับข้อมูลรายละเอียดของโครงการดำเนินโครงการจากหน่วยงานด้วยวิธีการใด รวมถึงช่องทางในการติดตามผลการดำเนินโครงการและการส่งสารข้อมูลหรือรับรู้ข่าวสารถึงเจ้าหน้าที่ที่มีความสะดวกหรือไม่อีกด้วยเช่นกัน

4.3.3.2 ภาคประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ

1) การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานสมุทรสงคราม

ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของกลุ่มชาวบ้านพื้นที่แพรกหนามแดงนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 4 คนจากฝั่งพื้นที่ต้นน้ำและปลายน้ำกล่าวว่า เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาวบ้านพื้นที่แพรก

หนามแดงกับเจ้าหน้าที่กรมชลประทานที่เป็นการทำงานร่วมกันเหมือนพี่น้อง ทำให้เวลาที่มีข้อมูลใหม่ ๆ ทางกรมชลประทานและชาวบ้านจะกระจายอย่างทั่วถึงกันทั้งหมด

“กรมชลประทานผมว่าดีมาก มีอะไรจะแจ้งข้อมูลข่าวสารกับชาวบ้านตลอด”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 จากพื้นที่ฝั่งปลายน้ำ โชนทะเล)

โดยผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 จากพื้นที่ฝั่งปลายน้ำโชนทะเลเล่าว่าในช่วง “ยุคของการเปลี่ยนแปลง” กล่าวคือ เป็นยุคที่ทางกลุ่มชาวบ้านและกรมชลประทานมีการพบปะพูดคุยกันบ่อยครั้ง เนื่องจากเป็นช่วงของการทดลองใช้บานประตู ซึ่งชาวบ้านจะได้รับข้อมูลข่าวสารจากการลงพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ทางการกรมชลประทานอยู่ตลอด ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการ จากโครงการชลประทานสมุทรสงครามหรือเจ้าหน้าที่จากกรมชลประทานส่วนกลาง ซึ่งทางเจ้าหน้าที่ที่มีการลงพื้นที่มาจัดเก็บข้อมูล สอบถามข้อมูล รับฟังปัญหาและแจ้งข่าวสารให้แก่กลุ่มชาวบ้านในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งนอกเหนือจากนี้แล้วโดยส่วนใหญ่ช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จะเป็นการแจ้งสารผ่านแอปพลิเคชันเป็นหลัก เช่น การแจ้งข้อมูลของปริมาณน้ำ ช่วงเวลาของการปล่อยน้ำและวิธีการปล่อยน้ำ ซึ่งตัวชาวบ้านเองมองว่าวิธีการแจ้งข้อมูลข่าวสารเช่นนี้เป็นวิธีที่สะดวกและรวดเร็วต่อการรับรู้ข่าวสาร

2) ก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks)

การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคน ได้แก่ ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจโฮมสเตย์ ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจเกษตรกร ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจนำเที่ยว จำนวน 2 คน และตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจปั่นหยาดาบติก อธิบายว่าโดยส่วนใหญ่แล้วการแจ้งข่าวสารของเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐจะเป็นการแจ้งข้อมูลข่าวสารด้านการอบรมพัฒนาความรู้ความสามารถของชุมชน และการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งที่ผ่านมาหน่วยงานภาครัฐมีการแจ้งข้อมูลที่หลากหลายช่องทางทำให้กลุ่มชาวบ้านผู้เข้าร่วมโครงการรับรู้ข่าวสารของหน่วยงานได้อย่างทั่วถึง และนอกจากนี้ทางหน่วยงานภาครัฐยังช่วยประชาสัมพันธ์โครงการท่องเที่ยวหรือผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในโครงการอีกด้วย โดยการแจ้งข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์มีการดำเนินงานที่หลากหลายช่องทางไม่ว่าจะเป็นทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องลงพื้นที่ด้วยตนเอง การโทรแจ้ง แจ้งผ่านแอปพลิเคชันไลน์ เฟซบุ๊ก และเว็บไซต์สำนักงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจโฮมสเตย์ซึ่งเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ 1 ใน 5 คน มีความเห็นว่า การช่วยประชาสัมพันธ์ข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐในเรื่องของการท่องเที่ยวในชุมชน ยังไม่มีความทั่วถึงมากพอ เช่น การเที่ยวในพื้นที่ถ้าจะดำเนินการต้องจองล่วงหน้าเท่านั้น เพราะทางพื้นที่มีจำนวนเจ้าหน้าที่และอุปกรณ์ที่มีอย่างจำกัด แต่เนื่องจากการกระจายข้อมูลที่ไม่ทั่วถึงจึงทำให้มีนักท่องเที่ยวบางกลุ่มที่ไม่ทราบข้อมูลดังกล่าว และเดินทางเข้ามาเที่ยวโดยมิได้จองล่วงหน้าส่งผลให้ไม่สามารถเข้าท่องเที่ยวเยี่ยมชมถ้ำได้ ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์จากตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจโฮมสเตย์ได้มีข้อเสนอแนะเพื่อรองรับการเกิดเหตุการณ์ดังเช่นนี้ คือเสนอให้มีการจัดพื้นที่เพื่อเป็นฐานเรียนรู้เกี่ยวกับการให้ข้อมูลความรู้ทางธรณีวิทยา ความหลากหลายทางชีวภาพในเรื่องของปรากฏการณ์หินงอกหินย้อยที่เกิดขึ้นในถ้ำเป็นต้น ซึ่งทางผู้ให้สัมภาษณ์มองว่าเป็นสิ่งที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอยากเผยแพร่ในเรื่องความโดดเด่นของพื้นที่ให้แก่นักท่องเที่ยวแม้ไม่ได้เข้าชมภายในแต่เดินทางมาแล้วได้ความรู้กลับไป อันนำมาซึ่งการช่วยเป็นกระบอกเสียงการจายข่าวสารต่อและอยากกลับมาเพื่อเยี่ยมชมสถานที่จริงในครั้งถัดไป และมองว่าฐานเรียนรู้มิได้ช่วยสร้างประโยชน์ให้แก่นักท่องเที่ยวเพียงเท่านั้น แต่ก่อให้เกิดประโยชน์กับกลุ่มชาวบ้านที่เข้ามาเรียนรู้ข้อมูลทางธรณีวิทยาได้ทุกโอกาสด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 8 แสดงการวิเคราะห์ผลการศึกษาระดับปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน และสำนักงาน ก.พ.ร.

โครงการ	หน่วยงานภาครัฐ (ผู้บริหารโครงการ/ผู้ปฏิบัติงาน)	ภาคประชาชน	สำนักงาน ก.พ.ร.
1. การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรก นามแดง	มีความครอบคลุมและเชื่อมโยงถึงกันทุกฝ่าย ซึ่งเจ้าหน้าที่มีการลงพื้นที่เป็นประจำและทางกลุ่มผู้ใช้น้ำได้มีการนัดพบปะพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ จึงสามารถกระจายข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึงทั้งหมด โดยมีทั้งการกระจายข้อมูลในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมถึงการจัดตั้ง	เนื่องเจ้าหน้าที่จากฝ่ายปฏิบัติการ เจ้าหน้าที่จากส่วนกลางได้มีการลงพื้นที่อย่างเป็นประจำและกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการนัดพบปะพูดคุยกันอยู่บ่อยครั้ง จึงส่งผลให้ภาคประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว ครอบคลุมและ	หน่วยงานภาครัฐต้องสามารถอธิบายถึงรูปแบบและวิธีการในการกระจายข้อมูลข่าวให้แก่ภาคประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการได้อย่างชัดเจนว่าใช้วิธีการหรือรูปแบบใด

	กลุ่มอาสาสมัครขึ้นเพื่อช่วยเป็น กระบอกเสียงและคอยให้การ ช่วยเหลือ	ทั่วถึงกันทุกฝ่าย	ซึ่งต้องมีช่องทางใน การรับ - ส่งข้อมูล ข่าวสารที่หลากหลาย และครอบคลุมกันทุก ฝ่ายไม่ว่าจะเป็น หน่วยงานภาครัฐอื่นที่ เข้ามามีส่วนร่วมใน การดำเนินโครงการ ภาคประชาชนและผู้มี ส่วนเกี่ยวข้อง
2. ก้าวสู่ อุทยานธรณี โลกด้วยการมี ส่วนร่วมของ ประชาชน จังหวัดสตูล	เป็นเรื่องที่ภาครัฐสามารถทำได้ ครอบคลุมและทั่วถึงกัน โดยมี ช่องทางการกระจายข้อมูล ข่าวสารที่หลากหลายทั้งใน รูปแบบที่เป็นทางการ โดยการ แจ้งข่าวสารผ่านการประชุม เครือข่ายจังหวัดสตูล และ บางครั้งเป็นการแจ้งผ่านของ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และไม่ เป็นทางการโดยการกระจาย ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทาง ออนไลน์	หน่วยงานภาครัฐมีการ แจ้งข้อมูลที่หลากหลาย ช่องทางทำให้กลุ่ม ชาวบ้านผู้เข้าร่วม โครงการรับรู้ข่าวสาร ของหน่วยงานได้อย่าง ทั่วถึง ซึ่งมีทั้งการแจ้ง ข้อมูลเรื่องการจัดอบรม พัฒนาศักยภาพภาค ประชาชนและการช่วย ประชาสัมพันธ์โครงการ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	

4.3.4 ปัจจัยความพร้อมด้านบุคลากร

4.3.4.1 หน่วยงานภาครัฐ

1) การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการ
ชลประทานสมุทรสงคราม

ความคิดเห็นเรื่อง**ความพร้อมด้านบุคลากร**ส่งผลต่อความสำเร็จในการมีส่วนร่วมของพื้นที่
แพรกหนามแดงนั้น วิศวกรชำนาญการ กองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน นักวิเคราะห์
นโยบายและแผนชำนาญการ กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร และหัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1
โครงการชลประทานสมุทรสงคราม มีความเห็นว่าบุคลากรส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างการมีส่วน
ร่วมจริง แต่มีมุมมองเรื่องปัจจัยด้านบุคลากรไปในทิศทางที่แตกต่างกัน ผู้ให้สัมภาษณ์ 2 ใน 3 คน
กล่าวคือ วิศวกรชำนาญการ กองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
ชำนาญการ กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร มองว่าบุคลากรที่สามารถทำให้งานมีส่วนร่วมเกิดผลสำเร็จได้
นั้น ไม่เพียงแต่เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถแต่จะต้องมีความพร้อมในการเปลี่ยนแปลง มีความ

พร้อมในการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วม สามารถแยกแยะวิธีการทำงานโดยทั่วไปกับการทำงานแบบมีส่วนร่วมได้ เมื่อถึงเวลาต้องพบปะพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับกลุ่มชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ควรรู้วิธีการใช้ทักษะของกระบวนการมีส่วนร่วมในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่กลุ่มชาวบ้านแทนวิธีการทำงานในรูปแบบเดิมที่ไม่สามารถตอบโจทย์ได้

“เมื่อก่อนเจ้าหน้าที่กรมชลไม่รู้จักกระบวนการการขึ้นกระดานเลย คิดไม่ออกเขียนไม่เป็น”

(นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร)

“วิธีการในการทำงานด้านการมีส่วนร่วมกับชาวบ้าน มันต้อง Back to Basic”

(วิศวกรชำนาญการ กองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน)

หน่วยงานกรมชลประทานได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วม โดยมีการจัดตั้งหน่วยงานภายในขึ้นมาเพื่อสนับสนุนด้านการมีส่วนร่วมโดยเฉพาะ ใช้ชื่อว่ากองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยเกิดขึ้นครั้งแรกเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่ชุมชนแพรทนามแดง และหน่วยงานมีการจัดอบรมสร้างองค์ความรู้เรื่องทักษะการมีส่วนร่วมให้กับเจ้าหน้าที่เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของกรมสามารถนำวิธีการทำงานแบบมีส่วนร่วมไปใช้กับชาวบ้านในพื้นที่ได้จริง เนื่องจากวิธีการทำงานโดยทั่วไปของเจ้าหน้าที่กรมชลประทานกับวิธีการทำงานแบบมีส่วนร่วมนั้นมีความแตกต่างกัน ซึ่งการทำงานของเจ้าหน้าที่กรมชลประทานใช้วิธีการนำเสนอโดยรูปแบบของ PowerPoint หรือเป็นการอธิบายโดยใช้เครื่องฉายภาพขึ้นจอ แต่เมื่อลงพื้นที่ทำงานร่วมกับกลุ่มชาวบ้านพบว่าวิธีการทำงานโดยผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้ไม่สามารถตอบโจทย์ได้ กลุ่มชาวบ้านไม่เข้าใจในวิธีการนำเสนอข้อมูลรูปแบบนี้ แต่เมื่อหลังจากเจ้าหน้าที่ได้เข้าฝึกอบรมพัฒนาทักษะด้านการมีส่วนร่วมจึงทราบถึงสิ่งที่สามารถนำเสนอข้อมูลให้กลุ่มชาวบ้านเข้าใจและเห็นภาพได้ นั่นคือการเขียนขึ้นกระดานและอธิบายด้วยคำพูดที่เข้าใจง่ายแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นวิธีการทำงานที่สามารถช่วยสื่อสารให้เกิดความเข้าใจและเข้าถึงกลุ่มชาวบ้านได้มากกว่า ผู้ให้สัมภาษณ์จึงมีความเห็นว่าบุคลากรที่มีใจพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและแยกแยะวิธีการทำงานโดยทั่วไปกับวิธีการทำงานแบบมีส่วนร่วมได้ สามารถนำทักษะการมีส่วนร่วมไปใช้กับชาวบ้านได้อย่างถูกต้อง สิ่งนี้ถึงเรียกว่าความพร้อมด้านบุคลากรที่ส่งผลสำเร็จต่องานการมีส่วนร่วมที่แท้จริง

นอกจากนี้ยังมีมุมมองเรื่องของจำนวนบุคลากรที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างการมีส่วนร่วม เนื่องจากกระบวนการมีส่วนร่วมจำเป็นต้องอาศัยบุคลากร ยกตัวอย่างเช่น ในการประชุมกลุ่ม

ผู้ใช้น้ำแต่ละครั้ง มีกลุ่มชาวบ้านเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก หากมีจำนวนเจ้าหน้าที่เข้าร่วมการประชุม น้อย ส่งผลให้การประชุมครั้งนั้นประสบผลสำเร็จได้น้อยกว่าการมีเจ้าหน้าที่เข้าประชุมเป็นจำนวนมาก เพราะในหลายครั้งที่กลุ่มชาวบ้านจะมีข้อสงสัยในที่ประชุมแต่ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น บางคนอาจใช้วิธีการแอบถามเจ้าหน้าที่นอกกรอบการประชุม ซึ่งเป็นเหตุผลที่ทำให้หัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 มองว่าจำนวนบุคลากรมีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วม

แต่ในขณะที่ผู้ให้สัมภาษณ์อีกท่านหนึ่งมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน โดยมองว่าจำนวนของเจ้าหน้าที่ไม่ได้มีผลต่อความสำเร็จในการสร้างการมีส่วนร่วม

“เรื่องจำนวนของเจ้าหน้าที่ไม่ได้หมายความว่าถึงความถึงความสำเร็จของการมีส่วนร่วม”

(วิศวกรชำนาญการ กองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน)

วิศวกรชำนาญการ จากกองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีมุมมองเห็นต่างว่า จำนวนของเจ้าหน้าที่ไม่ได้ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างการมีส่วนร่วม เพียงแค่จำนวนของเจ้าหน้าที่จะสามารถส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมได้เร็วขึ้นเพียงเท่านั้น กล่าวคือ การมีเจ้าหน้าที่จำนวนมากไม่ได้หมายความว่า การมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้เองหรือจะส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น เนื่องจากจังหวัดสมุทรสงครามเป็นโครงการจังหวัด จึงมีเจ้าหน้าที่หลักในการดูแลเพียงแค่เจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา ทำให้ต้องใช้เวลาในการลงพื้นที่เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มชาวบ้านและสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งตัวเจ้าหน้าที่ที่สามารถทำให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้หากมีทักษะและมีความเข้าใจในการทำงานแบบมีส่วนร่วม จำนวนเจ้าหน้าที่เพียงแค่สามารถทำงานดำเนินไปอย่างรวดเร็วขึ้น เช่น สามารถลงพื้นที่สร้างความเข้าใจกับกลุ่มชาวบ้านได้มากขึ้น บ่อยครั้งยิ่งขึ้น ทำให้การเข้าถึงจุดวิกฤตและการรับฟังปัญหาได้รวดเร็วขึ้นแต่ไม่ได้มีผลต่อความสำเร็จของการมีส่วนร่วมโดยตรง เพียงทำงานสามารถดำเนินไปได้รวดเร็วขึ้นเท่านั้น

จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ฝ่ายปฏิบัติงานในพื้นที่หัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 ประสบอุปสรรคเรื่องความพร้อมด้านบุคลากร เนื่องจากโครงการชลประทานสมุทรสงครามมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาเป็นเจ้าหน้าที่ข้าราชการเพียงคนเดียว เจ้าหน้าที่ส่วนที่เหลือคือพนักงานราชการซึ่งเข้ามาปฏิบัติงานในระยะสั้นเท่านั้นจึงทำให้เกิดการสับเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ที่อยู่ตลอดและเนื่องด้วยการปฏิบัติงานในพื้นที่แพรกหนามแดง เป็นเรื่องที่ต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรในการทำความเข้าใจด้านพื้นที่ ข้อจำกัดของพื้นที่และการสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มชาวบ้าน จึงส่งผลให้เกิดอุปสรรคด้านความพร้อมในการปฏิบัติงานของบุคลากร

อย่างไรก็ตาม ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 3 คนมีความคิดเห็นเหมือนกันว่าการทำงานในพื้นที่แพรก
 หนามแดงเป็นพื้นที่ที่ยากและมีความท้าทายสูง สามารถมีปัญหาเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาเพราะจังหวัด
 สมุทรสงครามไม่ได้มีแหล่งน้ำต้นทุนและเป็นพื้นที่ทำน้ กลุ่มชาวบ้านมีความหลากหลายด้านการ
 ประกอบอาชีพแม้อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกันแต่มีความหลากหลายทางระบบนิเวศน์ จึงทำให้พื้นที่แต่
 ละฝั่งประสบปัญหาและอุปสรรคที่แตกต่างกัน อีกทั้งการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่แต่ละครั้งจะส่งผล
 กระทบทั่วถึงกันหมด ดังนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์จึงมองว่าการมีบุคลากรเต็มทีในงานเป็นอีกหนึ่งส่วนที่ช่วย
 ส่งผลให้การมีส่วนร่วมเกิดผลสำเร็จ

“ผู้ปฏิบัติการลงพื้นที่ไม่เคยหยุด มีปัญหาก็กทำตามไปแก้ตลอด”

(วิศวกรชำนาญการ กองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน)

เนื่องด้วยโครงการชลประทานสมุทรสงครามมีจำนวนบุคลากรน้อย ยิ่งทำให้เจ้าหน้าที่
 ปฏิบัติการลงพื้นที่อยู่ตลอดเวลา เมื่อใดก็ตามที่ชาวบ้านประสบปัญหาแล้วแจ้งข่าวให้เจ้าหน้าที่
 รับทราบ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการไม่เคยปฏิเสธ เต็มที่ในการทำงานและลงพื้นที่เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่
 ชาวบ้านทุกครั้ง บางครั้งเจ้าหน้าที่สามารถให้ความช่วยเหลือได้แต่ต้องยอมรับว่าในบางครั้งเจ้าหน้าที่
 อาจไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ในทันที เช่น ปัญหาอุปกรณ์ชำรุด เจ้าหน้าที่ไม่สามารถจัดสรรงบในการ
 ซ่อมแซมได้ทันทีเนื่องจากมีข้อจำกัดด้านกระบวนการที่ต้องใช้ระยะเวลา แต่เมื่ออธิบายถึงข้อจำกัด
 ดังกล่าวชาวบ้านก็มีความเข้าใจ เจ้าหน้าที่เลือกอยู่กับกลุ่มชาวบ้านโดยใช้ความสัมพันธ์แบบครอบครัว
 แจ้งข้อมูลและส่งข่าวคราวถึงกันเป็นประจำ มีการจัดเตรียมข้อมูลสำหรับปัดไปเสมอ เช่น การเขียน
 ปัญหาที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ ในปีที่ผ่านมา เพื่อร่วมกันคิดแก้ไขและวางแผนด้านการบริหารจัดการน้ำ
 ล่วงหน้าที่ช่วยให้ปัญหาไม่เกิดซ้ำหรือช่วยทุเลาลง เป็นเหมือนการนำประสบการณ์จากที่ผ่าน ๆ มา
 แก้ไขและคาดการณ์ล่วงหน้า ทั้งนี้ การปฏิบัติงานอย่างกำลังของเจ้าหน้าที่ส่งผลให้กลุ่มชาวบ้านและ
 เจ้าหน้าที่มีความสัมพันธ์กันแบบ “เพื่อนคู่คิด” เกิดความไว้วางใจและมีความกล้าที่จะพูดคุยเพื่อแสดง
 ความคิดเห็น จึงแสดงให้เห็นว่าบุคลากรที่เต็มทีในงานจะส่งผลถึงความสำเร็จด้านการมีส่วนร่วม

2) ก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks)

ในการดำเนินโครงการผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการอุทยานธรณีสตูลให้ข้อมูล
 เช่นเดียวกันว่าประสบกับปัญหาและอุปสรรคเรื่องของ**ความพร้อมด้านบุคลากร**ในการดำเนินงาน อัน
 เนื่องมาจากทางโครงการมิได้มีงบประมาณในการจัดจ้างบุคลากรที่ดำเนินงานโดยตรง

“จีโอพาร์คเป็นหน่วยงานที่ไม่ได้เป็นนิติบุคคล แต่เป็นความร่วมมือของทุกภาคส่วน”

(รองผู้อำนวยการอุทยานธรณีสตูล)

“จีโอพาร์คไม่มีบุคลากรแต่เราทำงานแบบบูรณาการเป็นการใช้คนจากหน่วยงานต่าง ๆ มาร่วมกัน”

(ผู้อำนวยการอุทยานธรณีสตูล)

เนื่องจากข้อจำกัดของอุทยานธรณีสตูลที่มีได้มีสถานะเป็นนิติบุคคล แต่เป็นเพียงการจัดตั้งโดยผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล จึงทำให้ไม่มีการจัดสรรงบประมาณด้านบุคลากรหรือแผนงานด้านการจัดจ้างบุคลากรในการดำเนินงานขับเคลื่อนอุทยานโดยตรง แต่เป็นการขับเคลื่อนโครงการแบบบูรณาการจากหลายหน่วยงานและเป็นความร่วมมือกันของทุกภาคส่วนจึงส่งผลให้ไม่มีบุคลากรในการดำเนินงานส่วนนี้ที่ชัดเจน ซึ่งการทำงานในบางครั้งเป็นรูปแบบของการเปิดเวทีในการเสวนาพูดคุยกันเพื่อเสนอแนะ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเป็นหลัก โดยทางรองผู้อำนวยการมองว่าด้วยข้อจำกัดดังเช่นนี้ ส่งผลให้ทางอุทยานธรณีสตูลมีความพร้อมด้านบุคลากรในการดำเนินโครงการเพียง 30 เปอร์เซนต์เท่านั้น และมองว่าความสำเร็จทุกอย่างที่เกิดขึ้นมานั้นเกิดขึ้นจากประชาชนในพื้นที่เป็นหลัก นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 2 คน ยังมีความคิดเห็นตรงกันในเรื่องของข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการบุคลากรของภาครัฐที่มีการสลับสับเปลี่ยนบุคลากรที่ดำรงตำแหน่งเพียงระยะสั้น ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่าบุคลากรจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นคนใหม่เข้ามาและรับหน้าที่ในการสานต่อจะต้องใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลในพื้นที่เพื่อการจัดทำแผนงานหรือเพื่อเป็นการช่วยจุดประกายความคิดที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนในพื้นที่ได้ แต่ด้วยข้อจำกัดในเรื่องของการบริหารจัดการบุคคลของภาครัฐทำให้การทำงานติดขัดและไม่ต่อเนื่องในบางครั้ง ซึ่งทางผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นเช่นเดียวกันว่าต้องการให้อุทยานธรณีสตูลเป็นองค์กรมหาชนเพื่อช่วยลดข้อจำกัดดังกล่าวและก่อให้เกิดความคล่องตัวด้านการบริหารจัดการ

3) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.)

ผู้ให้สัมภาษณ์จากสำนักงาน ก.พ.ร. จำนวน 3 คน อันได้แก่ ผู้อำนวยการกองนวัตกรรมบริการภาครัฐ นักพัฒนาระบบราชการระดับชำนาญการพิเศษ และนักพัฒนาระบบราชการระดับชำนาญการ ได้ชี้แจงว่าเรื่องบุคลากรในการดำเนินโครงการเป็นหนึ่งในเกณฑ์การพิจารณาของคณะกรรมการทั้ง 2 ขั้นตอน คือขั้นตอนของการตรวจประเมินเอกสารและขั้นตอนตรวจประเมินการ

ดำเนินงานจริง โดยผู้อำนวยการกองนวัตกรรมบริการภาครัฐได้แสดงมุมมองด้านความพร้อมของบุคลากรในการดำเนินโครงการว่า ทางหน่วยงานภาครัฐต้องอธิบายถึงการสร้างค่านิยมหรือวัฒนธรรมในการทำงานภายในองค์กรที่เอื้อต่อการเปิดระบบราชการและสนับสนุนด้านการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน อันนำมาซึ่งการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในองค์กร และทางหน่วยงานต้องมอบหมายงานให้มีเจ้าหน้าที่ผู้คอยรับผิดชอบด้านการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วมโดยตรง อาทิเช่น การแต่งตั้งชุดคณะปฏิบัติงานในการดำเนินโครงการด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งอาจเป็นการแต่งตั้งในรูปแบบที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการย่อมได้ทั้งสิ้น ทั้งนี้ นักพัฒนาระบบราชการระดับชำนาญการ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้อธิบายเสริมเพิ่มเติมว่าเมื่อทางคณะกรรมการได้ทำการลงพื้นที่เพื่อตรวจประเมินแล้วนั้น บุคลากรผู้ร่วมดำเนินโครงการต้องอธิบายถึงรายละเอียดของขั้นตอนการทำงานโดยกระบวนการมีส่วนร่วมได้อย่างชัดเจนว่ามีการใช้เทคนิคการสร้างการมีส่วนร่วมเข้ามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินโครงการเพื่อสร้างผลงานได้อย่างไร รวมทั้งสามารถอธิบายถึงการบูรณาการการทำงานหรือการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานอื่นได้ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ทักษะในการทำงานด้านการมีส่วนร่วมเป็นอีกเรื่องที่ทางหน่วยงานภาครัฐต้องให้ความสำคัญ โดยหน่วยงานควรมีการดำเนินการจัดการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วมให้แก่บุคลากรภายในหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ปัจจุบัน

4.3.4.2 ภาคประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ

1) การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานสมุทรสงคราม

ในส่วนของ**ความพร้อมด้านบุคลากร** ตัวแทนกลุ่มผู้ใช้น้ำจากพื้นที่ฝั่งต้นน้ำและปลายน้ำที่มีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันว่าการทำงานแบบมีส่วนร่วมจะสามารถเกิดขึ้นได้นั้น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในพื้นที่กับกลุ่มชาวบ้านเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างมาก โดยบุคลากรจะต้องมีความพร้อมต่อการปฏิบัติหน้าที่ เข้าใจถึงปัญหาและข้อจำกัดของพื้นที่และเปิดใจรับฟังข้อมูลจากชาวบ้าน อยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจ

“การทำงานร่วมกันมันไม่เหมือนการตัดเสื้อโหลที่ตัดแล้วใส่เหมือนกันทุกคน”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 จากพื้นที่ฝั่งปลายน้ำ โชนทะเล)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 จากพื้นที่ฝั่งปลายน้ำ โชนทะเล แสดงความเห็นว่าการดำเนินงานไม่เหมือน การตัดเสื้อโหลที่สามารถตัดครั้งเดียวแล้วใส่ร่วมได้หมด แต่การทำงานในพื้นที่แพรกหนามแดง เปรียบเสมือนการตัดเสื้อเฉพาะกลุ่ม อันเนื่องมาจากพื้นที่แพรกหนามแดงมีข้อจำกัดหลายอย่าง ไม่ใช่ทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาตามหลักการแล้วเสร็จสิ้นภารกิจ แต่แพรกหนามแดงเป็นพื้นที่ที่มีความ ชัดแย้งระหว่างกลุ่มชาวบ้าน การแก้ไขปัญหาในพื้นที่นั้นเป็นโจทย์ที่ยากต่อการบริหารจัดการ การ เปิด - ปิดบานประตูระบายน้ำในแต่ละครั้งก่อให้เกิดผลกระทบต่อชาวบ้านทั้งสองฝั่ง ดังนั้น เจ้าหน้าที่ ต้องมีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่โดยเปิดใจรับข้อมูลจากชาวบ้านเพื่อให้เข้าใจในสภาพปัญหาและ ข้อจำกัดของพื้นที่ รวมถึงเข้าใจปัญหาและข้อจำกัดของกลุ่มชาวบ้านด้วย แล้วจึงนำหลักการที่กรม ชลประทานมีอยู่มาผสมผสานกับวิถีคิดแบบภูมิปัญญาของชาวบ้าน ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์มองว่าสิ่งนี้คือ บุคลากรที่มีความพร้อมต่อการปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่แพรกหนามแดง และเป็นสิ่งที่ทำแล้วการมีส่วนร่วม เกิดอีกทั้งยังสามารถช่วยแก้ปัญหาในพื้นที่ได้

“เราต้องการอย่างไรทางกรมชลยินดีที่จะทำให้เพื่อให้เราไม่มีปัญหาขัดแย้งกัน”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 จากพื้นที่ฝั่งต้นน้ำ โชนนาข้าว)

“เป็นเรื่องที่ดี ที่เวลาเรามีปัญหาอะไรเขาจะรีบมาแก้ไขเรา”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 จากพื้นที่ฝั่งต้นน้ำ โชนนาข้าว)

“กรมชลเป็นเพื่อนคู่คิด”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 จากพื้นที่ฝั่งปลายน้ำ โชนทะเล)

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ 3 ใน 4 คน มีความเห็นเช่นเดียวกันว่า ความสัมพันธ์เป็นสิ่งที่ สามารถสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างบุคลากรและกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่แพรกหนามแดงได้เป็นอย่างดี เจ้าหน้าที่ที่มีความพร้อมต่อการสร้างสัมพันธ์กับกลุ่มชาวบ้าน เช่น การลงพื้นที่เพื่อสอบถามปัญหา การรับฟังและร่วมพูดคุยกับกลุ่มชาวบ้านจนเกิดเป็นความเข้าใจซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้สามารถช่วย สร้างความสนิทสนมอันนำมาซึ่งการทำงานมีส่วนร่วม และผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 จากพื้นที่ฝั่งปลายน้ำ กล่าวว่า ความเข้าใจและความสัมพันธ์แบบเพื่อนคู่คิดที่กรมชลกับชาวบ้านเป็นสามารถทำให้ แก้ปัญหาได้เร็วขึ้น เมื่อเกิดปัญหาทางชาวบ้านสามารถโทรเพื่อแจ้งข่าวเพื่อให้กรมชลบริหารจัดการ น้ำได้อย่างรวดเร็ว อาทิเช่น ช่วงมรสุมมีฝนตกหนักทำให้น้ำในคลองเริ่มเยอะขึ้น ชาวบ้านมีการโทร แจ้งทางกรมชลประทานให้ทำการเปิดประตูเพื่อระบายน้ำทันทีเพราะหากอย่ากักตุนน้ำไว้เยอะจะทำ

ให้ระบายน้ำไม่ทัน เกิดการซัดล้างทำให้เลนตะกอนออกมาแล้วสร้างความเสียหายแก่ชาวบ้านที่สูบน้ำไปใช้ในการประกอบอาชีพ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์จะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมตามมา โดยผู้ให้สัมภาษณ์ยังกล่าวอีกว่า ทุกวันนี้ปัญหาที่เกิดขึ้นในแพรกหนามแดงก็คลี่คลายลงไปด้วยดี ความสัมพันธ์ระหว่างกรมชลประทานกับชาวบ้านดีขึ้น การทำงานแบบมีส่วนร่วมก็เป็นการทำงานร่วมกันที่ดี

2) ก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks)

“ทางเจ้าหน้าที่มีความใส่ใจเป็นอย่างดี และคอยให้การช่วยเหลืออยู่ตลอด”

(ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจปันทยาบาติก)

“เจ้าหน้าที่โทรมาสอบถามและลงพื้นที่เพื่อติดตามผลที่กลุ่มชาวบ้านได้รับการอบรมไปว่าเกิด การสานต่อหรือไม่”

(ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจปันทยาบาติก)

เรื่องของ**ความพร้อมด้านบุคลากร**ในการดำเนินโครงการ โดยตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มต่าง ๆ จำนวน 5 คน โดยแบ่งเป็นตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจโฮมสเตย์ ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจเกษตรกร ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจนำเที่ยว และตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจปันทยาบาติก ได้หมายความว่าถึงเจ้าหน้าที่จาก หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ที่ลงพื้นที่เพื่อสอบถามข้อมูลด้านความต้องการ ติดตามประเมินผลและเข้ามา ให้ความช่วยเหลือทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐที่หลากหลายหน่วยงานขึ้นอยู่กับ ว่าพื้นที่ใดมีความต้องการหรือมีจุดเด่นทางพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานใดเพราะเป็นการทำงานแบบ บูรณาการร่วมกัน เช่น กรมทรัพยากรธรณีสตูล คอยให้ความช่วยเหลือเรื่องการทำข้อมูลและสร้างองค์ความรู้ ทางธรณีวิทยากับพื้นที่ชุมชนที่เป็นแหล่งธรณีวิทยา สำนักงานเกษตรจังหวัดสตูล ให้ข้อมูลและแบ่งปัน อุปกรณ์ทางการเกษตรแก่กลุ่มชาวบ้าน สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา ที่จัดอบรมพัฒนาศักยภาพ การนำเที่ยวของไกด์และมาตรฐานการช่วยเหลือระดับสากล เพื่อยกระดับการนำเที่ยวของกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนเป็นต้น โดยผู้ให้สัมภาษณ์มองว่าทางเจ้าหน้าที่ภาครัฐมีความรู้ความสามารถ รวมทั้งยัง ใส่ใจกลุ่มชาวบ้านเป็นอย่างดี คอยแนะนำหรือเสนอแนะแนวทางในเรื่องที่ชาวบ้านไม่มีความรู้และ คอยให้การช่วยเหลือเมื่อกลุ่มชาวบ้านต้องการอยู่เสมอ อีกทั้งยังมีการลงพื้นที่หรือโทรสอบถามเพื่อ ติดตามผลหลังจากกลุ่มชาวบ้านเข้ารับการอบรมพัฒนา ว่าสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการเข้าอบรม ไปต่อยอดหรือสานต่อได้อย่างถูกต้องหรือไม่ แล้วหลังจากนั้นเกิดผลลัพธ์เช่นไร ซึ่งทางผู้ให้สัมภาษณ์

ยังบอกอีกว่าการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ของเจ้าหน้าที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างหน่วยงาน ภาครัฐกับภาคประชาชนอันนำมาซึ่งความไว้วางใจในการทำงานร่วมกันต่อไป

ตารางที่ 9 แสดงการวิเคราะห์ผลการศึกษาปัจจัยด้านความพร้อมด้านบุคลากรจากการเก็บข้อมูลการ สัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน และสำนักงาน ก.พ.ร.

โครงการ	หน่วยงานภาครัฐ (ผู้บริหารโครงการ/ผู้ปฏิบัติงาน)	ภาคประชาชน	สำนักงาน ก.พ.ร.
1. การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรก นามแดง	เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม โดยจัดตั้งหน่วยงานภายในเพื่อสนับสนุนด้านการมีส่วนร่วมโดยใช้ชื่อกองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และมีการจัดอบรมสร้างองค์ความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่เพื่อนำวิธีการทำงานแบบมีส่วนร่วมไปใช้กับชาวบ้านในพื้นที่ได้จริง แต่ยังพบข้อจำกัดในเรื่องของจำนวนเจ้าหน้าที่ที่น้อยและการสลับสับเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ซึ่งส่งผลให้การทำงานขาดความต่อเนื่อง	ให้ความสำคัญเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรกับกลุ่มชาวบ้าน โดยบุคลากรต้องมีความพร้อมต่อการปฏิบัติหน้าที่ เข้าใจถึงปัญหาและข้อจำกัดของพื้นที่ เปิดใจรับฟังข้อมูลจากชาวบ้าน อยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจ	หน่วยงานภาครัฐต้องสร้างค่านิยมหรือวัฒนธรรมภายในองค์กรที่เอื้อต่อการเปิดระบบราชการ และสนับสนุนด้านการสร้างการมีส่วนร่วม โดยมอบหมายงานให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบด้านการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วมในรูปแบบที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ และการจัดการ
2. ก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล	เนื่องจากข้อจำกัดของอุทยานธรณีสตูลที่ได้มีสถานะเป็นนิติบุคคล แต่เป็นเพียงการจัดตั้งโดยผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล จึงส่งผลให้ประสบกับปัญหาและอุปสรรคเรื่องของความพร้อมด้านบุคลากรในการดำเนินงาน เพราะทางโครงการมิได้มีงบประมาณในการจัดจ้างบุคลากรที่ดำเนินงานโดยตรง	เจ้าหน้าที่มีความรู้ความสามารถและใส่ใจเป็นอย่างดี มีการให้ความช่วยเหลือ เต็มที่ในงานและติดตามผลอยู่เสมอ ซึ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี นำมาซึ่งความไว้วางใจในการทำงานร่วมกันต่อไป	อบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วมให้แก่บุคลากรภายในอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ปัจจุบัน

4.3.5 ปัจจัยการจัดสรรทรัพยากร

4.3.5.1 หน่วยงานภาครัฐ

1) การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานสมุทรสงคราม

หัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 โครงการชลประทานสมุทรสงคราม ผู้ให้สัมภาษณ์ 1 ใน 3 คน มองว่า**การจัดสรรทรัพยากร**เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพและมีความเห็นว่าการชลประทานมีการจัดสรรทรัพยากรในการสร้างการมีส่วนร่วมอย่างคุ้มค่าจึงทำให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้น โดยวิศวกรชำนาญการ กองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและหัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 มองการจัดสรรทรัพยากรเป็นเรื่องของการจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในงานสร้างการมีส่วนร่วม และมองว่าหน่วยงานมีงบประมาณที่เพียงพอสำหรับการจัดสรรเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนด้านการมีส่วนร่วมโดยตรง

“กรมฯให้ความสำคัญและมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่วนนี้โดยเฉพาะ”

(หัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1)

กรมชลประทานมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำกับหน่วยงานภาครัฐ และเพื่อตอบสนองความต้องการของชาวบ้านในพื้นที่แพรกหนามแดง โดยการจัดสรรงบประมาณในการจัดทำโครงการตามข้อเสนอของกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อซ่อมแซมระบบชลประทานหรือที่เรียกกันว่า “1 โครงการ 1 ล้านบาท” ซึ่งใน 1 โครงการจะจัดสรรงบประมาณให้โครงการละ 1 ล้านบาท และสามารถจัดทำกิจกรรมได้ทั้งหมด 10 กิจกรรมโดยมีงบประมาณให้กิจกรรมละ 1 แสนบาท และในการจัดสรรงบประมาณการดำเนินการแต่ละกิจกรรมจะเป็นการให้บทบาทแก่ชาวบ้านผ่านการแสดงความต้องการและร่วมเสนอความคิดเห็นในที่ประชุมร่วมว่าในแต่ละปีกลุ่มชาวบ้านมีความต้องการด้านใดบ้าง ร่วมลงความเห็นว่ามีสิ่งใดเป็นสิ่งที่ต้องเร่งแก้ไข โดยทางหน่วยงานจะอนุมัติลำดับความสำคัญในการดำเนินกิจกรรมทั้งหมดตามมติของที่ประชุม ซึ่งมีตัวแทนที่ชาวบ้านให้ความไว้วางใจเข้าร่วมการประชุมดังกล่าวทุกครั้ง

แต่ในแง่มุมมองของนักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร มองว่าการจัดสรรทรัพยากรจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพหรือไม่ ควรมองจากความพึงพอใจของกลุ่มชาวบ้านมากกว่า หากการดำเนินโครงการเสร็จสิ้นแล้วสามารถตอบสนองความต้องการของชาวบ้านในพื้นที่ได้

หรือสามารถช่วยแก้ไขปัญหาการจัดการน้ำให้ลดน้อยลงได้จึงถือว่าเป็นการจัดการทรัพยากรที่เกิดขึ้น ประสิทธิภาพ ซึ่งจากผลลัพธ์ในการดำเนินงานร่วมกันที่ผ่านมา ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำมีความพึงพอใจในการทำงานร่วมกันและมีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นจากเดิมเป็นอย่างมาก

2) ก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks)

จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการอุทยานธรณีสตูลและรองผู้อำนวยการอุทยานธรณีสตูล ซึ่งทั้ง 2 คน มีความเห็นว่าการจัดการทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินโครงการนั้นไม่สามารถระบุเป็นประเด็นอย่างชัดเจนได้ว่าการจัดการในรูปแบบใด เนื่องจากการขับเคลื่อนอุทยานธรณีสตูลก้าวสู่อุทยานธรณีโลกของยูเนสโกได้นั้น เกิดจากหลายหน่วยงานทำงานแบบบูรณาการร่วมกัน โดยหน่วยงานต่าง ๆ จะเข้ามาให้ความร่วมมือและรับเรื่องไปตามความต้องการของกลุ่มชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของหน่วยงานตนเอง หลังจากรับเรื่องแล้วหน่วยงานนั้น ๆ จึงทำการจัดสรรงบประมาณเพื่อตอบสนองความต้องการในด้านต่าง ๆ ของกลุ่มชาวบ้าน เช่น เมื่อกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ตำบลทุ่งหว้า อำเภอละงู มีความต้องการด้านโครงสร้างพื้นฐานในเรื่องของไฟฟ้าสองทางและถนนเพื่อใช้ในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางธรณีวิทยา ซึ่งความต้องการด้านนี้เกี่ยวข้องกับภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นองค์กรบริหารส่วนตำบลทุ่งหว้าจึงรับเรื่องและทำการจัดสรรงบประมาณภายใต้ความต้องการของชุมชน หรือในกรณีที่กลุ่มชาวบ้านต้องการข้อมูลความรู้ที่ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชน ซึ่งความต้องการด้านนี้มีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานวิทยาลัยชุมชนสตูล ทางหน่วยงานจึงรับเรื่องและทำการจัดสรรงบประมาณในการจ้างวิทยากรเพื่อมาอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นต้น ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ 1 ใน 2 รองผู้อำนวยการอุทยานธรณีสตูล มีความเห็นว่าหากมองปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรเป็นเรื่องของการจัดสรรงบประมาณนั้น จะมองว่าเป็นการจัดการทรัพยากรโดยทำเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มชาวบ้าน ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์มองว่าเป็นเรื่องที่ไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพอยู่แล้ว และไม่เพียงพอตอบสนองความต้องการของกลุ่มชาวบ้านเท่านั้น ตัวหน่วยงานภาครัฐเองพร้อมที่จะเรียนรู้และขับเคลื่อนพันธกิจของตนเองด้วยเช่นกัน

3) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.)

ผู้อำนวยการกองนวัตกรรมบริการภาครัฐ นักพัฒนาระบบราชการระดับชำนาญการพิเศษ และนักพัฒนาระบบราชการระดับชำนาญการ ผู้ให้สัมภาษณ์จากสำนักงาน ก.พ.ร. ทั้ง 3 คน ได้แสดงความคิดเห็นเรื่องการจัดการทรัพยากรในการดำเนินโครงการในแง่มุมมองเช่นเดียวกันว่า หน่วยงานภาครัฐต้องมีการจัดสรรบุคลากรในหน่วยงานที่รับผิดชอบการส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงาน

โดยเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ ในส่วนของการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินโครงการนั้น หน่วยงานภาครัฐต้องสามารถชี้แจงและอธิบายถึงรายละเอียดด้านการจัดหาหรือสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ ในการให้ภาคประชาชนและภาคส่วนอื่นเข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ทั้งนี้ยังรวมไปถึงองค์ความรู้ที่จำเป็นในการดำเนินโครงการอีกด้วย โดยนักพัฒนาระบบราชการระดับชำนาญการพิเศษ ผู้ในสัมภาษณ์ได้อธิบายเสริมคือ คณะกรรมการผู้ตรวจประเมินจะพิจารณารายละเอียดด้านการจัดสรรทรัพยากรจากเอกสารที่ทางหน่วยงานภาครัฐจัดส่งเข้ามา และเมื่อมีคะแนนผ่านเกณฑ์การประเมินในขั้นตอนแรกแล้วนั้น ชุดคณะกรรมการจะทำการลงภาคสนามเพื่อตรวจเช็คข้อเท็จจริงว่ามีผลลัพธ์ตรงตามเอกสารที่ทางหน่วยงานได้ส่งเข้ามาหรือไม่

4.3.5.2 ภาคประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ

1) การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานสมุทรสงคราม

ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 4 คน ตัวแทนกลุ่มผู้ใช้น้ำจากพื้นที่ฝั่งต้นน้ำและปลายน้ำ ได้ให้ข้อมูลเรื่องการจัดสรรทรัพยากรไปในทิศทางเดียวกันว่าไม่สามารถอธิบายลงลึกถึงกระบวนการจัดสรรทรัพยากรของกรมชลประทานได้ แต่จากมุมมองของกลุ่มผู้ใช้น้ำทุกคนมีความเห็นพ้องต้องกันว่าการบริหารจัดการของกรมชลประทานได้ช่วยให้เกิดการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนง่ายขึ้น

“ต้องบอกว่าตั้งแต่มีกองส่งเสริมการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นทำให้กรมชลทำงานกับชาวบ้านได้ดีขึ้น”

CHULALONGKORN UNIVERSITY

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 จากพื้นที่ฝั่งต้นน้ำ โชนนาข้าว)

จากปัญหาที่มีมาอย่างยาวนานอันเนื่องมาจากการทำงานแบบแยกส่วนระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน ในพื้นที่แพรกหนามแดงจึงทำให้เป็นการทำงานโดยการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ไม่เกิดการพูดคุยถึงปัญหาและข้อจำกัดที่เกิดขึ้น อีกทั้งต่างฝ่ายต่างแก้ไขปัญหาดตามวิธีการของตนเองจนทำให้เกิดการขัดแย้งมาเป็นระยะเวลานาน อย่างไรก็ตาม กรมชลประทานได้มีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนด้านการมีส่วนร่วม โดยจัดตั้งหน่วยงานภายในขึ้นเพื่อส่งเสริมการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะ กล่าวคือกองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเกิดขึ้นครั้งแรกเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่ชุมชนแพรกหนามแดง ทั้งนี้ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 จากพื้นที่ฝั่งต้นน้ำ โชนนาข้าวมีความคิดเห็นว่า

หลังจากที่กรมชลประทานได้มีการจัดสรรทรัพยากรของหน่วยงานเพื่อสนับสนุนด้านการทำงานแบบมีส่วนร่วม ส่งผลให้การทำงานระหว่างกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่แพรกหมามแดงกับหน่วยงานภาครัฐมีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น เมื่อเกิดปัญหาทำให้กลุ่มผู้ใช้น้ำทราบว่าจะควรไปแจ้งเหตุที่ใด กับใคร หรือเมื่อใด ต้องการปรึกษาหารือในการพัฒนาพื้นที่ตรงจุดต่าง ๆ ที่กลุ่มผู้ใช้น้ำเล็งเห็นว่าสามารถพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อพื้นที่ชุมชนได้ กองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกรมชลประทานเป็นที่แรกที่กลุ่มผู้ใช้น้ำนึกถึงเสมอ

2) ก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks)

อย่างไรก็ตาม การจัดสรรทรัพยากรในการดำเนินโครงการ ตัวแทนประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 5 คน คือ ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจโฮมสเตย์ ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจเกษตรกร ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจนำเที่ยว และตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจป็นหยาบาคิก มีความคิดเห็นว่า หากมองว่าทรัพยากรเป็นเรื่องของตัวเงินนั้น ทางผู้ให้สัมภาษณ์ไม่สามารถให้ข้อมูลที่แน่ชัดได้เนื่องจากเรื่องการจัดสรรงบประมาณเป็นเรื่องภายในของหน่วยงานภาครัฐและไม่มีข้อมูลเชิงลึกในด้านนี้ ซึ่งอาจเกิดจากข้อจำกัดที่ทางโครงการมิได้มีหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานที่ชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามทางผู้ให้สัมภาษณ์มองว่าหน่วยงานต่าง ๆ ที่คอยเข้ามาให้ความช่วยเหลือทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้นสามารถบริหารจัดการได้ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป็นอย่างดี และเมื่อทางชาวบ้านร้องขอสิ่งใดก็ตามจะมีหน่วยงานเข้ามารับเรื่องและดำเนินการต่อให้จนเกิดผลลัพธ์ตามที่ต้องการ อย่างเช่นเรื่องการของป้ายสื่อความหมาย โครงสร้างพื้นฐานในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และป้ายบอกเส้นทางการท่องเที่ยวตามที่ได้ยกตัวอย่างไปข้างต้น

ตารางที่ 10 แสดงการวิเคราะห์ผลการศึกษาระดับปฏิบัติการจัดสรรทรัพยากรจากการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน และสำนักงาน ก.พ.ร.

โครงการ	หน่วยงานภาครัฐ (ผู้บริหารโครงการ/ผู้ปฏิบัติงาน)	ภาคประชาชน	สำนักงาน ก.พ.ร.
1. การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรก	เป็นการจัดสรรทรัพยากรเพื่อใช้ในการสร้างการมีส่วนร่วมโดยตรง และมีงบประมาณเพียงพอสำหรับส่วนนี้ โดยเป็นการจัดทำโครงการต่าง ๆ ตาม	เป็นการจัดสรรทรัพยากรที่ช่วยให้เกิดการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนง่ายและ	หน่วยงานภาครัฐต้องสามารถชี้แจงและอธิบายถึงรายละเอียดด้านการจัดหาหรือสนับสนุนทรัพยากร

หนามแดง	ข้อเสนอของกลุ่มผู้ใช้น้ำผ่าน การเสนอความคิดเห็นในที่ ประชุมร่วมและอนุมัติลำดับ ความสำคัญตามมติของที่ ประชุม	สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น	ในการให้ภาค ประชาชนและภาค ส่วนอื่นเข้ามามีส่วน ร่วมกับหน่วยงาน รวมถึงองค์ความรู้ที่
2. ก้าวสู่ อุทยานธรณี โลกด้วยการมี ส่วนร่วมของ ประชาชน จังหวัดสตูล	เนื่องจากเป็นการดำเนินงาน แบบบูรณาการจึงไม่สามารถ ระบุเป็นประเด็นชัดเจนได้ว่ามี การจัดสรรในรูปแบบใด แต่ เป็นการจัดสรรงบประมาณเพื่อ ตอบสนองความต้องการของ กลุ่มชาวบ้านตามที่เกี่ยวข้องกับ ภารกิจของหน่วยงานตนเอง	จัดสรรทรัพยากรได้ตรง ตามความต้องการเป็น อย่างดี และเมื่อทาง ชาวบ้านร้องขอสิ่งใดก็ ตามจะมีหน่วยงานเข้า มารับเรื่องและ ดำเนินการต่อจนเกิด ผลลัพธ์ตามที่ต้องการ	จำเป็นในการดำเนิน โครงการด้วยเช่นกัน

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามที่เสนอไว้ในบทที่ 2 ได้เป็นกรอบแนวคิดอันนำมาซึ่งกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการศึกษา โดยในบทที่ 5 ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. สรุปผลการศึกษา
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันประเทศไทยให้ความสำคัญกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม และได้บัญญัติประเด็นด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในกฎหมายหลายฉบับโดยมุ่งเน้นให้การบริหารราชการแผ่นดินต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545, 2545) ซึ่งกำหนดให้มีคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) เป็นกลไกขับเคลื่อนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ โดยมีสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาระบบราชการ และที่ผ่านมาสำนักงาน ก.พ.ร. ได้ให้ความสำคัญกับการเปิดระบบราชการให้ประชาชนหรือภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการมาอย่างต่อเนื่อง และจัดให้มีการมอบรางวัลความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม สาขาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้หน่วยงานของรัฐตั้งใจในการปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางและส่งเสริมการบริหารราชการให้มีระบบหรือวิธีการทำงานที่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน มีการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2563a)

ทั้งนี้ ประเด็นด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมเป็นอีกหนึ่งความท้าทายของหน่วยงานภาครัฐและมีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบราชการไทย ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงโครงการที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยศึกษาจากการให้รางวัลความเป็นเลิศด้านการ

บริหารราชการแบบมีส่วนร่วม สาขาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมของสำนักงาน ก.พ.ร. และจากการทบทวนวรรณกรรมได้เป็นกรอบแนวคิดอันนำมาซึ่งกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย และจากการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลการศึกษາซึ่งสามารถเป็นสรุปผลการศึกษาดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาดตามมุมมองของผู้ให้สัมภาษณ์จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน และสำนักงาน ก.พ.ร ในบทที่ 4 ที่เกี่ยวเนื่องกับแต่ละปัจจัยแล้วนั้น เมื่อผู้วิจัยนำมาขมวดเข้าไว้ด้วยกันเพื่อแสดงความชัดเจนของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเกิดการมีส่วนร่วมของโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม สามารถสร้างเป็นตารางสรุปผลการศึกษาเพื่อสร้างความชัดเจนของรายละเอียดแต่ละปัจจัยได้ดังตารางที่ปรากฏต่อไปนี้

ตารางที่ 11 แสดงผลสรุปการศึกษาของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเกิดการมีส่วนร่วมของโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม

ปัจจัย	หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน	สำนักงาน ก.พ.ร.
1. ผู้นำ	ผู้นำเป็นบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการภายใต้ข้อจำกัดที่มี โดยผู้นำที่สามารถสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นได้ต้องเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ของการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน มีความรู้ความเข้าใจด้านพื้นที่เป็นอย่างดีและที่สำคัญคือเป็นผู้นำที่กลุ่มชาวบ้านไว้วางใจให้การยอมรับ เปิดใจรับฟังและช่วยต่อยอดความคิดเห็นของภาคประชาชน	ผู้นำที่ผลักดันทิศทางขององค์กรที่ให้ความสำคัญต่อการเกิดกระบวนการมีส่วนร่วม โดยการจัดทำแผนปฏิบัติงานที่เน้นการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม
2. ความรู้ในการเข้าร่วมโครงการ	เน้นความรู้ในการใช้ทักษะการทำงานที่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมแทนการทำงานด้วยวิธีการเดิม และการใช้หลักความรู้ทางหลักวิชาการของหน่วยงานภาครัฐนำมาผสมผสานกับความรู้ทางภูมิปัญญาและประสบการณ์ของกลุ่มชาวบ้าน แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการสนับสนุนองค์ความรู้ทางวิชาการเพื่อพัฒนากลุ่มชาวบ้านในพื้นที่	ทราบถึงวิธีการปฏิบัติงานร่วมกับภาคประชาชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในลักษณะหุ้นส่วนร่วมมือที่ถูกต้อง
3. การรับรู้	กระจายข่าวสารอย่างรวดเร็ว ครอบคลุมครบถ้วน และทั่วถึงกัน โดยมีช่องทางการกระจายข้อมูลข่าวสารที่	มีช่องทางการรับ - ส่งข้อมูลที่หลากหลาย และสามารถ

ข้อมูล ข่าวสาร	หลากหลาย ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็น ทางการ	อธิบายถึงรูปแบบและวิธีการ กระจายข้อมูลข่าวสารในแต่ ละขั้นตอนการดำเนิน โครงการ
4. ความ พร้อม ด้าน บุคลากร	สามารถปฏิบัติงานโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมแทนการ ทำงานรูปแบบเดิม เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่าง เจ้าหน้าที่ภาครัฐและประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ แต่ ทั้งนี้ทั้ง 2 โครงการยังมีข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการ บุคลากรอันส่งผลให้การปฏิบัติงานขาดความต่อเนื่อง	มีค่านิยมและวัฒนธรรมการ ปฏิบัติงานที่เน้นการทำงาน แบบมีส่วนร่วม รวมถึงการมี บุคลากรรับผิดชอบด้านการมี ส่วนร่วมโดยตรง
5. การ จัดสรร ทรัพยากร	มีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนด้านการทำงานแบบ มีส่วนร่วม โดยการจัดสรรตามเพื่อตอบสนองความ ต้องการด้านต่าง ๆ ตามความจำเป็นของกลุ่มชาวบ้านใน พื้นที่ ซึ่งการบริหารจัดการน้ำพื้นที่แพรภนนามแดงมีการ จัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการโดยตรง ในขณะที่ ที่ก้าวสู่อุทยานธรณีสตูลเป็นการทำงานแบบบูรณาการ ไม่มีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบจึงเป็นการจัดสรรตาม ความต้องการของกลุ่มชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของ หน่วยงาน	สามารถชี้แจงรายละเอียด ด้านการจัดหาหรือการ สนับสนุนทรัพยากรที่ใช้ใน การดำเนินโครงการอย่าง ชัดเจน เพื่อแสดงถึงความ โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้

5.2 การอภิปรายผล

จากตารางสรุปผลการศึกษาของงานวิจัยเรื่องการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา
โครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม ทำให้ทราบได้ว่ามีปัจจัยที่ส่งผลต่อ
ความสำเร็จในการเกิดการมีส่วนร่วมของทั้ง 2 โครงการและบางปัจจัยยังมีข้อจำกัดที่ต้องได้รับการ
พัฒนาต่อ รวมถึงปัจจัยที่เป็นปัญหาอุปสรรคที่ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมใน
การขับเคลื่อนโครงการ โดยผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

5.2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเกิดการมีส่วนร่วมของโครงการที่ได้รับรางวัลประเภท สัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วม

5.2.1.1 ปัจจัยผู้นำ การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรภนนาม
แดง โครงการชลประทานจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและ

ภาคประชาชนโดยดำเนินโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำที่มีมาอย่างยาวนานกว่า 10 ปี ซึ่งโครงการมีผู้นำที่ได้รับความไว้วางใจและมีความเข้มแข็งโดยการไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินโครงการ แม้ในบางครั้งการแก้ไขปัญหาอาจไม่สำเร็จลุล่วงและนำมาซึ่งปัญหาใหม่เกิดขึ้น แต่วิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนของผู้นำช่วยให้เกิดการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชนในพื้นที่ ส่งผลให้ปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ที่มีผ่านพ้นไปและยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมอีกด้วย เช่นเดียวกันกับก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks) ที่ผู้นำกลุ่มชาวบ้านให้ความไว้วางใจ มีความเข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ของการเปลี่ยนแปลงและมองการไกลส่งผลให้เดิมทีพื้นที่จังหวัดสตูลเป็นเพียงพื้นที่เกษตรกรรมเพียงเท่านั้น แต่วิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงของผู้นำประกอบกับความเข้มแข็งและไม่ย่อท้อในการผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ (ปรัชญา เวสารัชช์, 2528) ให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์และแหล่งเรียนรู้ทางธรณีวิทยา จวบจนสามารถชักจูงกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ให้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเรื่องการพัฒนาพัฒนา (Nations, 1982) เกิดเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและประชาชนในพื้นที่ อันนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนจากเดิมเช่นกัน นอกจากนี้ปัจจัยด้านผู้นำที่ส่งผลให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้ยังรวมถึงการมีผู้นำที่มีความเชี่ยวชาญและมีความรู้เกี่ยวกับพื้นที่เป็นอย่างดี เนื่องจากทั้ง 2 โครงการเป็นพื้นที่ที่ต้องใช้ระยะเวลาการทำความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาหรือการพัฒนาเพื่อต่อยอด แต่การมีผู้นำที่มีความรู้มีประสบการณ์และเข้าใจบริบทในพื้นที่เป็นอย่างดีนั้นสามารถช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาครัฐกับภาคประชาชนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอีกด้วย ในขณะเดียวกันสำนักงาน ก.พ.ร. มีมุมมองด้านผู้นำองค์กรที่ส่งผลให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้โดยการผลักดันทิศทางขององค์กรที่ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ นโยบายและจัดทำแผนปฏิบัติงานที่แสดงถึงการเปิดระบบราชการให้มีความโปร่งใส มีความพร้อมที่จะส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ภาคประชาชนสามารถเข้ามีส่วนร่วม

5.2.1.2 ปัจจัยความรู้ในการเข้าร่วมโครงการ ผู้ร่วมดำเนินโครงการต้องมีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะเข้าร่วมในการดำเนินโครงการ มิเช่นนั้นจะทำให้การมีส่วนร่วมไม่สามารถเกิดขึ้นได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2560) ทั้งนี้แบ่งความรู้ในการเข้าร่วมโครงการเป็น 2 ส่วน คือความรู้ในการทำงานโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและความรู้ที่เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินโครงการ ซึ่งความรู้ในการทำงานโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นการทำงานโดยให้ทุกภาคส่วนเข้ามีส่วนร่วมในการบริหารแบบครอบคลุมทั้งกระบวนการตั้งแต่กระบวนการวางแผนงาน

โดยการร่วมคิด กระบวนการดำเนินงานโดยการร่วมทำ และการติดตามประเมินผลอันนำไปสู่การตอบสนองความต้องการของภาคประชาชนที่แท้จริงหรือเรียกว่ากระบวนการทำงานที่เปิดช่องทางให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างครบวงจร (ประยูร อัครบวร, 2552) ซึ่งในพื้นที่แพรทนามแดงเป็นการทำงานร่วมกันแบบครบทั้งกระบวนการตั้งแต่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีส่วนร่วมลองผิดลองถูกในกระบวนการดำเนินงาน ฝ่าติดตามประเมินผลของการบริหารจัดการน้ำเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องและภาครัฐนำความคิดที่สะท้อนกลับของภาคประชาชนไปพัฒนาสานต่อ นำมาซึ่งการมีส่วนร่วมระดับที่ 5 คือการเสริมอำนาจประชาชน (Empower) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในการเป็นผู้ตัดสินใจ โดยหน่วยงานภาครัฐจะดำเนินการตามการตัดสินใจของประชาชน สอดคล้องกับแนวคิดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน International Association for Public Participation (IAP2) อ่างในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โครงการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2562b) ในขณะที่พื้นที่จังหวัดสตูลมีข้อจำกัดเรื่องสถานะหน่วยงานที่มีไซเนติบุคคลจึงทำให้การบริหารจัดการไม่มีความคล่องตัวเท่าพื้นที่แพรทนามแดง แต่เป็นการดำเนินโครงการโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเช่นเดียวกัน โดยการทำงานแบบบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการตั้งแต่การร่วมคิดที่จะพัฒนาพื้นที่ ร่วมดำเนินการโดยมีหน่วยงานภาครัฐทำหน้าที่ให้การสนับสนุนในการพัฒนาศักยภาพของภาคประชาชนให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2560) จนสามารถสร้างความโดดเด่นและความแตกต่างในแต่ละพื้นที่ของโครงการที่เกิดจากความคิดของภาคประชาชนและภาครัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุนเท่านั้น ซึ่งกระบวนการดำเนินงานโครงการของทั้ง 2 โครงการมีความสอดคล้องกับลักษณะการทำงานแบบหุ้นส่วนร่วมมีตามเกณฑ์การพิจารณาของสำนักงาน ก.พ.ร. ที่เป็นการทำร่วมกันทั้งกระบวนการตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตาม ร่วมกันแก้ไขปัญหา และภาครัฐนำความคิดเห็นของภาคประชาชนไปพิจารณาสานต่อแล้วนำมาร่วมดำเนินการด้วยกันจนเกิดผลสำเร็จ

ในส่วน of ความรู้ที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นได้และเป็นประโยชน์ในการดำเนินโครงการคือการนำจุดเด่นของทั้ง 2 ภาคส่วนมาทำงานร่วมกัน ซึ่งทั้ง 2 โครงการเป็นการทำงานเช่นเดียวกันโดยใช้ความรู้ทางหลักวิชาการของหน่วยงานภาครัฐนำมาผสมผสานกับความรู้ทางภูมิปัญญาและประสบการณ์ของกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ เป็นการร่วมกันคิดเพื่อแก้ไขปัญหาและร่วมพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อพื้นที่ทั้ง 2 โครงการ ซึ่งพื้นที่แพรทนามแดงเป็นการแก้ไขปัญหาการจัดการน้ำในระบบนิเวศ 3 น้ำ ด้วยกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นโดยการนำหลักคิดวิชาการของกรมชลประทานมา

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับสภาพพื้นที่และการบริหารจัดการด้วยหลักคิดทางภูมิปัญญาของกลุ่มผู้ใช้น้ำเกิดเป็นนวัตกรรมบานประตูระบายน้ำแบบหับเผยที่สามารถแก้ไขปัญหาของพื้นที่ได้สำเร็จ และในส่วนของพื้นที่อุทยานธรณีสตูลเป็นการร่วมกันพัฒนาพื้นที่ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยนำวิถีชีวิตและหลักคิดทางภูมิปัญญาของกลุ่มชาวบ้านมาเขียนแผนพัฒนาพื้นที่และเตรียมข้อมูลเพื่อรองรับการประเมินอุทยานธรณีโลกและสนับสนุนองค์ความรู้ทางหลักวิชาการของหน่วยงานภาครัฐให้แก่ภาคประชาชนเพื่อเพิ่มศักยภาพในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน จนสามารถพัฒนาพื้นที่จากอุทยานธรณีสตูลให้กลายเป็นอุทยานธรณีโลกจากยูเนสโกได้โดยสัมฤทธิ์ผล

5.2.1.3 ปัจจัยการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร กลไกการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมถูกกำหนดไว้ให้เป็นการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการเอื้ออำนวยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะ (Andersson & Van Laerhoven, 2007) และกระบวนการมีส่วนร่วมจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริงเมื่อประชาชนรับรู้และเข้าใจถึงปัญหาหรือความรู้ที่จำเป็นอย่างเพียงพอ โดยหากประชาชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลหรือมีข้อมูลที่เพียงพอ อาจส่งผลให้มีความเข้าใจต่อประเด็นปัญหาที่คลาดเคลื่อนและทำให้การมีส่วนร่วมไม่สามารถเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2560) โดยการดำเนินงานของทั้ง 2 โครงการได้ให้ความสำคัญกับการกระจายข้อมูลข่าวสารของการดำเนินโครงการเพื่อให้ภาคประชาชนผู้ร่วมดำเนินโครงการและภาคส่วนอื่นที่เกี่ยวข้องสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ครบถ้วน ทั้งนี้ในการดำเนินโครงการทั้ง 2 โครงการสามารถกระจายข้อมูลข่าวสารได้อย่างครอบคลุม ครบถ้วนและทั่วถึงกันโดยการเอื้ออำนวยทุกภาคส่วนผ่านการกระจายข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายช่องทาง ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการโดยการจัดประชุมเครือข่ายเป็นประจำทุกเดือน การรายงานข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครเพื่อเป็นตัวแทนในการช่วยกระจายข้อมูล หรือการแจ้งข่าวสารในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการโดยการแจ้งข้อมูลผ่านช่องทางออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นแอปพลิเคชันไลน์ เฟซบุ๊ก และเว็บไซต์ สำนักงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังรวมถึงการลงพื้นที่ของเจ้าหน้าที่เพื่อแจ้งข้อมูลและการส่งต่อข้อมูลของกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ด้วยตนเองอีกด้วย ด้วยช่องทางการรับ - ส่งข้อมูลและการกระจายข่าวสารที่หลากหลายรูปแบบจึงส่งผลให้การรับรู้ข้อมูลของผู้ร่วมดำเนินโครงการทุกภาคส่วนมีความครอบคลุมและทั่วถึงกันเสมอ ซึ่งการดำเนินโครงการในพื้นที่แพรงหนามแดงโดยส่วนใหญ่เน้นเป็นการแจ้งข้อมูลในเรื่องของการรายงานความคืบหน้าของการดำเนินโครงการ การแจ้งปัญหาการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่และการร่วมกันปรึกษาหารือในการคิดค้นพัฒนาต่อยอด ในส่วนของการดำเนินโครงการในพื้นที่จังหวัดสตูลเป็นการแจ้งข้อมูลข่าวสารด้านการจัดอบรมให้ความรู้

เกี่ยวกับการพัฒนาต่อยอดพื้นที่ การแจ้งปัญหาที่ต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติมจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลโครงการกลุ่มวิสาหกิจของชาวบ้านในแต่ละพื้นที่เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะงานวิจัยของ นพฤทธิ์ พิทักษ์ (2559) ที่หน่วยงานภาครัฐควรมีการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้การทำงานด้านการพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ในแง่ของผู้ตรวจประเมินมองว่าในการรายงานผลการดำเนินงาน โครงการจะต้องอธิบายรายละเอียดของการรับ – ส่งข้อมูลในแต่ละขั้นตอนการดำเนินงานอย่างละเอียดรวมทั้งระบุรูปแบบและวิธีการในการกระจายข้อมูลข่าวสารเพื่อแสดงถึงความครอบคลุมและทั่วถึงกันในทุกภาคส่วน

5.2.1.4 ปัจจัยความพร้อมด้านบุคลากร ทางสำนักงาน ก.พ.ร. ได้ให้มุมมองความพร้อมด้านบุคลากรคือการที่หน่วยงานภาครัฐสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมการทำงานของบุคลากรภายในหน่วยงานที่มุ่งเน้นการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วม และหน่วยงานมีการมอบหมายอย่างชัดเจนให้มีบุคลากรผู้รับผิดชอบและสนับสนุนด้านการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วมโดยตรง ทั้งนี้ในการดำเนินงานของการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหมแดง โครงการชลประทานสมุทรสงคราม ได้เตรียมความพร้อมด้านบุคลากรในการดำเนินโครงการโดยการจัดตั้งกองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นหน่วยงานภายในที่ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อสนับสนุนงานด้านการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะ รวมทั้งได้มีการจัดอบรมพัฒนาองค์ความรู้และทักษะกระบวนการด้านการทำงานแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมในระดับบุคลากร (Individual Level) เป็นการสร้างบุคลากรให้มีศักยภาพในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการฝึกทักษะบุคลากรในองค์กร ให้เชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานกับประชาชน เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการมีส่วนร่วมของประชาชน ทักษะการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และทักษะการบริหารความขัดแย้ง ตลอดจนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2560) ซึ่งในด้านของก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks) ด้วยข้อจำกัดคืออุทยานธรณีสตูลมิได้มีสถานะเป็นนิติบุคคลแต่เป็นเพียงองค์กรที่จัดตั้งโดยคำสั่งของท่านผู้ว่าราชการจังหวัดสตูล ส่งผลให้มีหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการด้านการทำงานแบบมีส่วนร่วม จึงไม่มีงบประมาณในการจัดจ้างบุคลากรหรือคณะทำงานที่ทำงานด้านนี้โดยเฉพาะแต่เป็นขับเคลื่อนโครงการโดยการบูรณาการทำงานร่วมกันของหลายหน่วยงาน เช่น กรมทรัพยากรธรณีสตูล สำนักงานเกษตรจังหวัดสตูล สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา วิทยาลัยชุมชนสตูล

เป็นต้น ซึ่งนอกจากนี้แล้วความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ของรัฐถือเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน (อนุภาพ ธีรลาภ, 2528) เช่นเดียวกับการดำเนินงานของทั้ง 2 โครงการที่มีบุคลากรที่เต็มทีในงานคอยช่วยส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนอีกด้วย โดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการมีการลงพื้นที่เก็บข้อมูล สอบถามและรับฟังเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและสามารถแก้ปัญหาถูกจุด รวมทั้งเป็นการลงพื้นที่เพื่อติดตามความคืบหน้า สอบถามความต้องการและคอยให้การช่วยเหลืออยู่เสมอเมื่อกลุ่มชาวบ้านต้องการ ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างภาคประชาชนและหน่วยงานภาครัฐเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นอีกด้วย โดยสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) ที่เป็นการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน หน่วยงานภาครัฐต้องเปิดช่องทางให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานของภาครัฐกับประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียที่เข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง (ประยูร อัครบวร, 2552)

5.2.1.5 ปัจจัยการจัดสรรทรัพยากร งานวิจัยของ วิระศักดิ์ ฮาดดา (2555) ได้เสนอแนะว่า หน่วยงานภาครัฐควรร่วมมือกับภาคประชาชนในการบริหารกิจการสาธารณะในลักษณะของการ “ร่วมคิดร่วมทำ” โดยอาจจัดสรรงบประมาณให้ภาคประชาชนดำเนินโครงการพัฒนาตามศักยภาพ ซึ่งการจัดสรรทรัพยากรของการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหมนแดง โครงการชลประทานสมุทรสงครามและก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks) เป็นการจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนด้านการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยการจัดสรรตามความต้องการของภาคประชาชน ในส่วนของพื้นที่แพรกหมนแดง หน่วยงานมีงบประมาณเพียงพอสำหรับส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำกับหน่วยงานภาครัฐ โดยมีการจัดทำโครงการตามข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อตอบสนองความต้องการของชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งในการจัดสรรงบประมาณการดำเนินการแต่ละกิจกรรมจะเป็นการให้บทบาทแก่ชาวบ้านผ่านการแสดงความต้องการ ร่วมเสนอความคิดเห็นในที่ประชุมและร่วมลงความเห็นว่าเป็นเรื่องที่ต้องเร่งแก้ไข โดยจะอนุมัติลำดับความสำคัญในการดำเนินกิจกรรมทั้งหมดตามมติของที่ประชุม ในขณะที่พื้นที่จังหวัดสตูลเป็นการจัดสรรงบประมาณภายใต้ความต้องการของภาคประชาชนเพื่อนำมาใช้ส่งเสริมสนับสนุนประชาชนในพื้นที่จีโอพาร์คทั้ง 4 อำเภอ โดยหน่วยงานต่าง ๆ จะเข้ามาให้ความร่วมมือและรับเรื่องไปตามความต้องการของกลุ่มชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของหน่วยงานตนเอง เช่น กลุ่มชาวบ้านมีความต้องการด้านการพัฒนาองค์ความรู้ในเรื่องของการยกระดับผลิตภัณฑ์ในพื้นที่ให้มีความโดดเด่น ซึ่งความต้องการด้านนี้เกี่ยวข้องกับภารกิจของวิทยาลัยชุมชนจังหวัดสตูล

ดังนั้นทางหน่วยงานจึงเข้ามารับเรื่องแล้วทำการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาศักยภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มชาวบ้าน อันสอดคล้องกับบทความวิชาการเรื่อง การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม : ตัวแบบและกรณีศึกษาสู่ความสำเร็จ (Participatory governance: Model and case studies for success) ของ พัชรี สีโรรส และ พรทิพย์ แก้วมูลคำ (2560) ที่ภาครัฐทำหน้าที่เป็นผู้เสริมสร้างศักยภาพแก่ภาคประชาชน (civic enabler) ทั้งการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งด้านวิชาการที่จำเป็น และด้านทักษะที่ทำให้ภาคประชาชนสามารถดำเนินงานต่อไปได้เองในอนาคต นอกจากนี้ทางสำนักงาน ก.พ.ร. มีความเห็นว่าทางหน่วยงานภาครัฐควรมีการชี้แจงหรืออธิบายเกี่ยวกับรายละเอียดข้อมูลด้านการจัดหาหรือการสนับสนุนทรัพยากร เพื่อแสดงถึงการเปิดระบบราชการให้ที่มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ อันเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในพื้นที่

5.2.2 ปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผล ประชาชนมีส่วนร่วม

5.2.2.1 ปัจจัยความรู้ในการเข้าร่วมโครงการ

การดำเนินงานของการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนมแดง โครงการชลประทานสมุทรสงคราม ในส่วนของการจัดอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการมีส่วนร่วมให้แก่ภาคประชาชน ทางหน่วยงานภาครัฐไม่ได้มีการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยให้เหตุผลว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำในพื้นที่แพรกหนามแดงเป็นกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถมากและเพียงพอต่อการดำเนินโครงการอยู่แล้ว เมื่อมีการรวมกลุ่มเกิดขึ้นระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องแล้วนั้น ทางกลุ่มผู้ใช้น้ำในพื้นที่แพรกหนามแดงจะมีบทบาทสูงมากในการแสดงความคิดเห็นหรือการแบ่งปันข้อมูลใหม่ จึงส่งผลให้การอบรมพัฒนาความรู้ในแต่ละครั้งที่ทางหน่วยงานภาครัฐจัดการกลายเป็นเพียงการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกันเท่านั้น ไม่ได้เป็นการเสริมสร้างศักยภาพของประชาชนอันนำมาซึ่งกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมที่ถูกต้อง ซึ่งไม่สอดคล้องกับบทความวิชาการเรื่อง การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม : ตัวแบบและกรณีศึกษาสู่ความสำเร็จ (Participatory governance: Model and case studies for success) ของ พัชรี สีโรรส และ พรทิพย์ แก้วมูลคำ (2560) ที่สรุปไว้ว่าการเสริมสร้างศักยภาพแก่ภาคประชาชนถือเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างรูปแบบการทำงานแบบหุ้นส่วนความร่วมมือ อย่างไรก็ตามภาคประชาชนมีความคิดเห็นว่าทางหน่วยงานภาครัฐควรมีการจัดอบรมพัฒนาองค์ความรู้เพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ เนื่องจากเดิมทีกลุ่มชาวบ้านมี

เพียงความรู้ความเข้าใจในเรื่องของภูมิปัญญาชาวบ้านจากประสบการณ์ที่พบเจอส่วนทางหน่วยงานภาครัฐมีความรู้ในเรื่องหลักวิชาการ ทั้งนี้วิธีการจัดการด้านเทคนิคนั้นมีขั้นตอนของหลักวิชาการที่บางครั้งกลุ่มชาวบ้านเกิดความไม่เข้าใจ จึงมีความคิดเห็นว่าทางหน่วยงานภาครัฐควรจัดให้มีการอบรมพัฒนาให้ความรู้เพิ่มเติมทางด้านวิชาการเพื่อเกิดการพัฒนาพื้นที่ร่วมกันอันนำมาซึ่งผลประโยชน์แก่ประชาชนในพื้นที่ ตามที่ Kasperson and Breitbart (1974) ได้สรุปไว้ว่าการที่ประชาชนเป็นผู้สร้างสรรค์ในกระบวนการพัฒนา ผลของกิจกรรมจะย้อนกลับมาสู่พวกเขาเอง

5.2.2.2 ปัจจัยความพร้อมด้านบุคลากร การส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม มาจากความล้มเหลวในการบริหารจัดการจากส่วนกลางและข้อบกพร่องในระบบความรับผิดชอบของรัฐบาลแบบดั้งเดิม (Speer, 2012) เช่นเดียวกับการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนมแดง โครงการชลประทานสมุทรสงครามและก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks) ที่ประสบพบเจอกับปัญหาอุปสรรคด้านการบริหารจัดการบุคลากรของภาครัฐที่มีการสลับสับเปลี่ยนบุคลากรในการดำรงตำแหน่งเพียงระยะสั้นเท่านั้น แต่ในการดำเนินโครงการของทั้ง 2 พื้นที่ที่มีบริบทและข้อจำกัดต่าง ๆ มากมายที่ต้องใช้ระยะเวลาในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลของพื้นที่เพื่อทำแผนการพัฒนา รวมทั้งต้องใช้เวลาในการสร้างความสัมพันธ์กับภาคประชาชนเพื่อให้เกิดการทำงานแบบมีส่วนร่วม ภาคประชาชนกล้าที่จะร่วมเสนอความคิดเห็นอันเกิดการพัฒนาและสร้างความไว้วางใจในการทำงานของภาครัฐ เหมือนอย่าง Putnam ได้อธิบายว่า “ความเชื่อมโยงทางสังคม” เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างทุนทางสังคม (Putnam, 2000) แต่ด้วยอุปสรรคในเรื่องการบริหารจัดการบุคคลของภาครัฐจึงส่งผลให้การดำเนินโครงการเกิดการติดขัดและไม่ต่อเนื่อง

ซึ่งจากการอภิปรายผลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ตามที่ได้กล่าวไปข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบถึงความเหมือนและความแตกต่างของแต่ละปัจจัยในการดำเนินโครงการการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนมแดง โครงการชลประทานจังหวัดสมุทรสงคราม และก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks) ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 12 แสดงการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของแต่ละปัจจัยของการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนมแดง โครงการชลประทานจังหวัดสมุทรสงคราม และก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks)

ปัจจัย	ประเด็นเปรียบเทียบ	การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง	ก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนจังหวัดสตูล
1. ผู้นำ	- มีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน	✓	✓
	- มีความเข้มแข็ง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค	✓	✓
	- ได้รับความไว้วางใจจากภาคประชาชน	✓	✓
	- มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านพื้นที่	✓	✓
2. ความรู้ในการเข้าร่วมโครงการ	- จัดอบรมพัฒนาองค์ความรู้และทักษะกระบวนการด้านการทำงานแบบมีส่วนร่วม	✓	✗
	- หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนในการพัฒนาศักยภาพของภาคประชาชน	✗	✓
	- นำความรู้ทางหลักวิชาการของภาครัฐมาผสมผสานกับความรู้ทางภูมิปัญญาของภาคประชาชน	✓	✓
	- ขับเคลื่อนโครงการโดยการทำงานแบบหุ้นส่วนร่วมมือ	✓	✓
3. การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	- การรับ – ส่งข้อมูลข่าวสารมีความครอบคลุมครบถ้วนและทั่วถึง	✓	✓
	- มีช่องทางการรับรู้และกระจายข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายรูปแบบ	✓	✓
4. ความพร้อมด้านบุคลากร	- จัดตั้งหน่วยงานที่สนับสนุนการปฏิบัติงานด้านการมีส่วนร่วมโดยเฉพาะ	✓	✗
	- มอบหมายให้มีบุคลากรผู้รับผิดชอบด้านการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วม	✓	✗
	- บุคลากรเต็มทีในงาน ลงพื้นที่อย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชน	✓	✓
	- มีอุปสรรคด้านการบริหารจัดการบุคลากร	✓	✓

5. การ จัดสรร	- จัดสรรเพื่อตอบสนองความต้องการ ของประชาชน	✓	✓
ทรัพยากร	- มีงบประมาณรองรับด้านการมีส่วนร่วม ร่วมโดยเฉพาะ	✓	✗

จากตารางที่ 12 แสดงการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของแต่ละปัจจัย จะเห็นได้ว่าโครงการก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks) ยังขาดในประเด็นของการสนับสนุนด้านการมีส่วนร่วมโดยเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการจัดตั้งหน่วยงานที่สนับสนุนด้านการมีส่วนร่วม บุคลากรผู้รับผิดชอบโดยตรง รวมถึงการจัดอบรมพัฒนาองค์ความรู้และทักษะกระบวนการด้านการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมให้แก่บุคลากร เนื่องจากทางโครงการขาดงบประมาณในการรองรับด้านการมีส่วนร่วมโดยตรง เพราะข้อจำกัดด้านสถานะของหน่วยงานที่มีได้เป็นนิติบุคคลจึงส่งผลให้การดำเนินโครงการขาดความคล่องตัวในประเด็นดังกล่าว ส่วนในด้านของการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานจังหวัดสมุทรสงคราม ยังขาดในเรื่องของการสนับสนุนด้านการพัฒนาศักยภาพของภาคประชาชน อันเนื่องมาจากผู้ปฏิบัติงานจากหน่วยงานภาครัฐมีความคิดเห็นว่าประชาชนผู้ร่วมดำเนินโครงการมีความรู้ความสามารถเพียงพอต่อการดำเนินโครงการอยู่แล้ว แต่ไม่ว่าอย่างไรก็ตามประเด็นการสนับสนุนด้านการพัฒนาศักยภาพดังกล่าวยังถือเป็นข้อเรียกร้องที่ภาคประชาชนต้องการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 เชื่อมโยงผลการศึกษากับแนวคิดกลยุทธ์การพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

การสร้างกลไกการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรม หน่วยงานภาครัฐสามารถดำเนินการตามแนวทางการพัฒนา 2 ส่วน คือการพัฒนาจากภายนอกราชการ (Outside-in Approach) และการพัฒนาจากภายในราชการ (Inside-out Approach) ซึ่งเป็นกลยุทธ์การพัฒนาที่ช่วยเสริมสร้างการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมให้สามารถเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ประจักษ์ โดยจากการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ออกมาเป็นผลการศึกษา พบว่าการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานจังหวัดสมุทรสงครามและก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของ

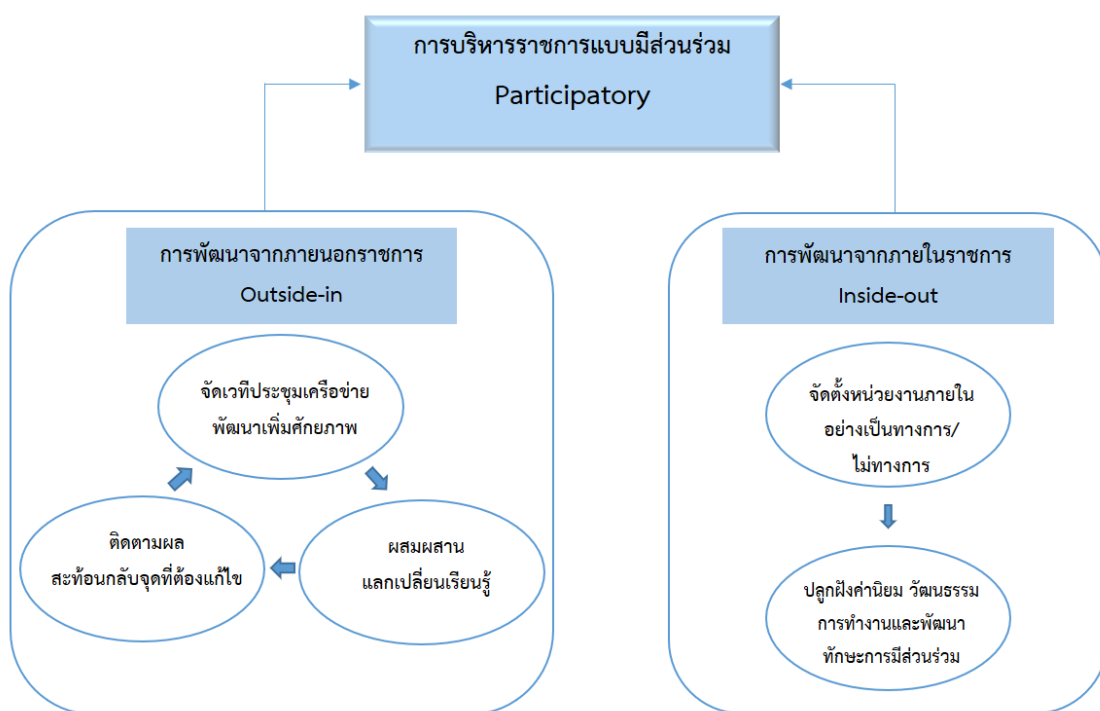
ประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks) มีการดำเนินโครงการที่สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาระบบการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ชัดเจนและสามารถเป็นแบบอย่างให้แก่หน่วยงานภาครัฐอื่นได้ ซึ่งผู้วิจัยนำผลการศึกษาศึกษาของกรณีศึกษาทั้ง 2 โครงการมาเชื่อมโยงกับแนวคิดกลยุทธ์การพัฒนาระบบการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม สามารถต่อบัณฑิตอุปสงค์การเสนอแนะแนวทางการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ดังนี้

1) การพัฒนาจากภายนอกภาคราชการ (Outside-in Approach) เป็นการสร้างศักยภาพและโอกาส (Empowerment and Enabling) ให้ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ เพื่อผลักดันการบริหารราชการไปสู่การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่าในการดำเนินโครงการ หน่วยงานภาครัฐได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ โดยการสร้างศักยภาพของภาคประชาชนในพื้นที่ มีการจัดอบรมพัฒนาความรู้ของประชาชนอันเป็นการจุดประกายความคิดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับแหล่งคุณค่าที่มีในพื้นที่เพื่อสร้างความโดดเด่นและแตกต่าง มากไปกว่านั้นคือการนำสิ่งที่ภาครัฐมีความรู้ทางด้านหลักวิชาการมาผสมผสานกับสิ่งที่ภาคประชาชนถนัดคือความรู้ทางภูมิปัญญาชาวบ้าน ก่อให้เกิดเป็นการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาต่อยอดโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ ตั้งแต่การร่วมรับฟังปัญหาและข้อจำกัดที่มีในพื้นที่ ร่วมคิดหาทางออกหรือมองหาโอกาส ร่วมตัดสินใจในการพัฒนา ร่วมติดตามผลเพื่อสะท้อนกลับในจุดที่ต้องได้รับแก้ไขและพัฒนาต่อ นอกจากนี้ ยังมีการจัดเวทีประชุมเครือข่ายอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอยู่เสมอ เกิดความคิดในการพัฒนาพื้นที่และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน นำมาซึ่งความไว้วางใจในการทำงานของภาครัฐ

2) การพัฒนาจากภายในภาคราชการ (Inside-out Approach) เป็นการพัฒนาระบบราชการโดยการส่งเสริมให้ส่วนราชการปรับปรุงระบบบริหารงานให้เอื้อต่อการสร้างการมีส่วนร่วม สร้างความรู้ ความเข้าใจ เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากร รวมถึงสร้างทักษะการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมด้วย และจากผลการศึกษาพบว่าหน่วยงานได้พัฒนาระบบการบริหารที่ให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม โดยการจัดตั้งหน่วยงานภายในขึ้นมาเพื่อสนับสนุนด้านการมีส่วนร่วมโดยตรง จัดอบรมสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องทักษะการมีส่วนร่วมให้กับบุคลากรเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากร จวบจนสามารถแยกแยะวิธีการทำงานรูปแบบทั่วไปกับการทำงานแบบมีส่วนร่วมได้ และสามารถนำวิธีการทำงานแบบมีส่วนร่วมไปใช้กับภาคประชาชนได้จริง

โดยจากการอภิปรายผลการศึกษาของกรณีศึกษาทั้ง 2 โครงการเมื่อนำมาเชื่อมโยงกับแนวคิดกลยุทธ์การพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมสามารถอธิบายเป็นแผนภาพที่ปรากฏดังต่อไปนี้

รูปที่ 6 แสดงการเชื่อมโยงผลการศึกษาเรื่อง การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมกับแนวคิดกลยุทธ์การพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มา: ผู้วิจัย (2565) พัฒนาจาก ประยูร อัครบวร (2552) ชุดเครื่องมือของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Learning Toolkits)

รูปที่ 6 เชื่อมโยงผลการศึกษาเรื่อง การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมกับแนวคิดกลยุทธ์การพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปการเชื่อมโยงผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดกลยุทธ์การพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานจังหวัดสมุทรสงครามและก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks) ออกมาในรูปแบบตารางเพื่อแสดงความชัดเจนของการพัฒนาจากภายนอกราชการ (Outside-in Approach) และการพัฒนาจากภายในราชการ (Inside-out

Approach) ของแต่ละโครงการและทราบถึงส่วนที่ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ตารางที่ 13 แสดงการเชื่อมโยงผลการศึกษากับกับแนวคิดกลยุทธ์การพัฒนาระบบราชการแบบมีส่วนร่วม

โครงการ	การพัฒนาจากภายนอกราชการ (Outside-in Approach)	การพัฒนาจากภายใน ราชการ (Inside-out Approach)
1. การบริหารจัดการ น้ำแบบมีส่วนร่วมใน ระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรงหนามแดง โครงการชลประทาน จังหวัดสมุทรสงคราม	<p>มีการจัดเวทีประชุมเครือข่ายอย่าง สม่ำเสมอ ทั้งในรูปแบบทางการและไม่เป็น ทางการ เพื่อให้ภาคประชาชนได้บอกเล่า ถึงปัญหาและข้อจำกัดที่มี เสนอแนะความ คิดเห็น และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่ง กันระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 2 ฝ่ายและ ระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ที่ ร่วมกันคิดและหาวิธีในการแก้ไขปัญหา ภายใต้ข้อจำกัดที่เกิดขึ้น จนเกิดเป็น นวัตกรรมที่สามารถแก้ไขปัญหายาวนาน ได้สำเร็จ</p>	<p>จัดตั้งหน่วยงานภายในขึ้น เพื่อรองรับด้านการมีส่วนร่วม ร่วมโดยตรง รวมทั้งมีการ จัดสรรงบประมาณเพื่อจัด อบรมพัฒนาศักยภาพของ บุคลากรภายในหน่วยงานให้ มีทักษะการปฏิบัติงานแบบ มีส่วนร่วมที่ถูกต้อง และ สามารถนำองค์ความรู้ที่ ได้รับไปใช้ร่วมกับภาค ประชาชนได้จริง</p>
2. ก้าวสู่อุทยานธรณี โลกด้วยการมีส่วนร่วม ของประชาชน จังหวัด สตูล (Global Geoparks)	<p>มีการจัดเวทีประชุมเครือข่ายเป็นประจำ ทุกเดือน และจัดอบรมเพื่อสร้างองค์ ความรู้ที่จำเป็นและพัฒนาศักยภาพของ ภาคประชาชนจนสามารถนำความรู้ที่ได้รับ ไปพัฒนาต่อยอดและพัฒนาพื้นที่ให้ กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ ทางธรณีวิทยาที่สำคัญของจังหวัดสตูล</p>	<p>ไม่มีหน่วยงานที่เป็น ศูนย์กลางในการดูแล แต่ เป็นการทำงานแบบบูรณา การร่วมกันระหว่าง หน่วยงานภาครัฐและภาค ส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วย พัฒนาพื้นที่ให้เกิดประโยชน์ สูงสุดแก่ภาคประชาชน</p>

จากตารางที่ 13 แสดงการเชื่อมโยงผลการศึกษากับกับแนวคิดกลยุทธ์การพัฒนาระบบราชการแบบมีส่วนร่วม สามารถอธิบายได้ว่าทั้ง 2 โครงการมีความโดดเด่นจากการพัฒนาจาก

ภายนอกราชการ (Outside-in Approach) มากกว่าการพัฒนาจากภายในราชการ (Inside-out Approach) ที่เป็นการสร้างโอกาสและการพัฒนาศักยภาพของภาคประชาชนให้มีความรู้ความสามารถและก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างภาคประชาชนกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ซึ่งเห็นได้ว่าการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระบบนิเวศ 3 น้ำ แพรกหนามแดง โครงการชลประทานจังหวัดสมุทรสงครามเป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมมากกว่าก้าวสู่อุทยานธรณีโลกด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดสตูล (Global Geoparks) เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐมีการพัฒนาจากภายในราชการ (Inside-out Approach) โดยการจัดทำนโยบายที่ส่งเสริมและสนับสนุนด้านการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมให้แก่บุคลากรภายในหน่วยงาน รวมทั้งการสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมการปฏิบัติงานที่เน้นการมีส่วนร่วมที่ถูกต้อง ในขณะที่พื้นที่จังหวัดสตูลมีการพัฒนาจากภายในราชการ (Inside-out Approach) ที่ชัดเจนและเป็นเพียงการทำงานแบบบูรณาการร่วมกันจากหลายภาคส่วนเท่านั้น

แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของทั้ง 2 โครงการสามารถตอบสนองความต้องการของภาคประชาชนที่เกิดจากการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องซึ่งก่อให้เกิดผลสำเร็จเป็นที่แรกของประเทศ ไม่ว่าจะ เป็นแบบบานประตูระบายน้ำแบบหับเผยหรือการได้การรับการแต่งตั้งให้เป็นอุทยานธรณีโลกของยูเนสโก ล้วนเกิดจากการทำงานแบบมีส่วนร่วมหรือเรียกว่านวัตกรรมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมอันนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ประจักษ์ชัดสามารถเผยแพร่เพื่อเป็นต้นแบบให้แก่หน่วยงานภาครัฐอื่นนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

5.3.2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1) ผู้นำควรจัดระบบการบริหารงานภาครัฐโดยการจัดทำนโยบาย พันธกิจ วิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์หน่วยงานที่เอื้อต่อการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนและภาคส่วนอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน และพัฒนาหลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต รวมไปถึงการสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมให้กลายเป็นข้อพึงปฏิบัติในการปฏิบัติงานขององค์กรเพื่อการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนในอนาคต

2) เขียนแผนงานด้านการจัดอบรมพัฒนาความรู้เกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมให้แก่บุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพราะระบบการบริหารงานภาครัฐส่งผลให้บุคลากรมีการปฏิบัติงานเพียงระยะสั้นและมีการสลับสับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา นอกจากต้องทำความเข้าใจในข้อจำกัดและบริบทของแต่ละ

ละพื้นที่แล้ว หน่วยงานภาครัฐควรจัดอบรมเกี่ยวกับรูปแบบของการทำงานโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่ถูกต้องเพื่อปลูกฝังให้บุคลากรภายในหน่วยงานมีค่านิยมและวัฒนธรรมที่เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมแทนการทำงานในรูปแบบเดิมที่ไม่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนได้นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการจัดอบรมพัฒนาความรู้ที่จำเป็นต่อการเข้าร่วมโครงการให้แก่ประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมจะเกิดผลสำเร็จได้ประชาชนต้องมีความรู้เพียงพอต่อการเข้าร่วมโครงการเท่านั้น และเห็นได้ชัดเจนจากผลการวิจัยว่าเมื่อประชาชนมีศักยภาพจะส่งผลให้การทำงานแบบมีส่วนร่วมง่ายขึ้นและเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมอีกด้วย อีกทั้งสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาจึงต้องมีการพัฒนาองค์ความรู้ให้สอดคล้องกับบริบทในปัจจุบัน รวมถึงเป็นการส่งต่อข้อมูลให้คนรุ่นหลังเกิดการพัฒนาที่ต่อยอดอีกด้วย

5.3.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาข้อมูลในเชิงปริมาณและเชิงสมระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากประชาชนในพื้นที่ที่ดำเนินโครงการและผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ใกล้เคียงเพิ่มเติม เนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่าผลจากการดำเนินโครงการก่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกเป็นวงกว้าง มีผู้ได้รับผลประโยชน์ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่อื่นนอกจาก 4 อำเภอในโครงการจีโอพาร์คเพื่อนำมาซึ่งข้อมูลที่ครอบคลุม อาทิเช่นพื้นที่ใกล้เคียงอย่างอำเภอท่าแพ อำเภอควนกาหลงและอำเภอหาดใหญ่ เป็นต้น

2) ศึกษาโครงการที่ได้รับรางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมประเภทดีเด่นในพื้นที่อื่น ๆ ตัวอย่างเช่น การพัฒนาเศรษฐกิจการค้าจังหวัดให้เข้มแข็งผ่านกลไก MOC Biz Club จังหวัดอุดรธานี จากสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ และรวมพลังเยียวยาผู้ติดฝิ่นสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน จากกรมการแพทย์ เป็นต้น เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างรวมทั้งเข้าใจถึงกระบวนการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นในพื้นที่และบริบทที่มีปัญหา รวมถึงข้อจำกัดที่แตกต่างออกไป

3) ศึกษาโครงการที่ได้รับรางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษาโครงการที่ได้รับรางวัลประเภทสัมฤทธิ์ผลประชาชนมีส่วนร่วมประเภทดีและประเภทชมเชย เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการดำเนินงานและปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ เพื่อที่หน่วยงานภาครัฐอื่นจะได้ทราบถึงแนวทางของกระบวนการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วม

ร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ส่งผลต่อความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมและนำไปปรับใช้กับหน่วยงาน
ของตนในอนาคต

บรรณานุกรม

- Andersson, K., & Van Laerhoven, F. (2007). From local strongman to facilitator: Institutional incentives for participatory municipal governance in Latin America. *Comparative political studies*, 40(9), 1085-1111.
- Edwards, M. (2005). A big shift in decision-making'. *The Public Sector Informant*, November, 12.
- Kasperson, R. E., & Breitbart, M. (1974). Participation, Decentralization, and Advocacy Planning, Resource Paper No. 25.
- Kaufman, H. F. (1949). Participation in organized activities in selected Kentucky localities.
- Nations, U. (1982). Yearbook of international trade statistics, 1981. In: The Statistical Office of the United Nations New York.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon and schuster.
- Speer, J. (2012). Participatory governance reform: a good strategy for increasing government responsiveness and improving public services? *World development*, 40(12), 2379-2398.
- แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580). (2562).ราชกิจจานุเบกษา 7-21. กรมทรัพยากรน้ำ. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation). สารสาร สอน(3), 3.
- นพฤทธิ์ พิทักษ์. (2559). การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม
- ประยูร อัครบวร. (2552). การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โครงการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ ชุดเครื่องมือการเรียนรู้ด้วยตนเอง *Self-Learning Toolkits* (Vol. 2)
- <https://www.opdc.go.th/content/NDg2Mg>
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2528). รายงานการวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สถาบันไทยคดีศึกษา.
- https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:174662
- พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546. (2546).ราชกิจจานุเบกษา 2.
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545. (2545).ราชกิจจานุเบกษา 1.
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550. (2550).ราชกิจจานุเบกษา 5.
- พัชรี สีโรรส และ พรทิพย์ แก้วมูลคำ. (2560). การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม : ตัวแบบและกรณีศึกษาสู่ความสำเร็จ (Participatory governance: Model and case studies for success). วารสาร

- การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, 24(2).
- ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (20 ปี). (2562).ราชกิจจานุเบกษา 7-61.
- วิระศักดิ์ ฮาดดา. (2555). ผลสัมฤทธิ์การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตจังหวัดภาคกลาง. วารสาร *EAU HERITAGE*, 2(1).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2560). การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม: เทคนิควิธีและการนำไปสู่การปฏิบัติ. ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2562a). รางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมประจำปี พ.ศ. 2561. <https://opdc.go.th/content/OTlz>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2562b). หลักเกณฑ์การพิจารณารางวัลเลิศรัฐ สาขาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2562. <https://opdc.go.th/content/OTlz>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2563a). รางวัลการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมประจำปี พ.ศ. 2562. <https://opdc.go.th/content/MiczMw>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2563b). หลักเกณฑ์การพิจารณารางวัลเลิศรัฐ สาขาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี พ.ศ. 2563. <https://www.opdc.go.th/content/NTgyOO>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (ม.ป.ป.). การบริหารงานภาครัฐแบบมีส่วนร่วม. <https://www.opdc.go.th/content/Mjc4Nw>
- สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2559). การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน. <https://library.parliament.go.th>
- สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560a). ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. https://www.parliament.go.th/ewtcommittee/ewt/draftconstitution2/download/article/article_20191021103453.pdf
- สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560b). สรุปสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. <https://dl.parliament.go.th/handle/lirt/522457>
- อนุภาพ ธีรลาภ. (2528). การวิเคราะห์เชิงสมมติฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ชนบท:ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	คณิศรา มีธรรมสวนะ
วัน เดือน ปี เกิด	29 กุมภาพันธ์ 2539
วุฒิการศึกษา	รัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY